

Jean M. Auelová

ŠIRÉ PLÁNĚ 2

Děti země 4

KNIŽNÍ KLUB

Jean M. Auelová

**ŠIRÉ
PLÁNĚ
2**

Děti země 4

KNIŽNÍ KLUB

Přeložila Klára Vávrová

Originální vydání

The Plains of Passage

Odborná spolupráce prof. dr. Jan Jelínek, DrSc.

Copyright © 1990 by Jean M. Auel

Copyright of the Czech édition © Euromedia Group k. s., 2001

Translation © Klára Vávrová, 1996

ISBN 80-242-0678-1 (soubor)

ISBN 80-242-0680-3 (2. díl)

ISBN 80-242-0679-X (1. díl)

22.

Ajla byla téměř v bezvědomí, když nohama dosáhla na kamenité dno řeky. Postavila se a Víha ji táhla dál. Dokázala ujít ještě několik kroků po hladkých kulatých oblázcích na břehu v ohybu řeky, než padla na zem. Lano, které měla pevně omotané kolem ruky, nakonec koně zastavilo.

Jondalar doplaval na druhý břeh trochu dřív než ona. I Ajla by to stihla stejně rychle, ale do lana Víhy se zachytila spousta naplaveného dříví, takže postupovala jen pomalu kupředu.

Když Jondalar vylezl na druhý břeh, byl tak prokřehlý, že nejdřív nevěděl, co má dělat. Přetáhl si kožešinu přes mokré spodní oblečení a rozhlížel se po Ajle. Šel pěšky a vedl koně za ohlávku, avšak vydal se nesprávným směrem. Postupně se zahřál a začal jasněji uvažovat. Oba je strhával silný proud, Ajla ovšem potřebovala delší dobu, a proto se jistě dostala ke břehu níž po proudu. Obrátil se a šel zpátky. Když Vítěz zaržál a Jondalar slyšel frkání jako odpověď, rozběhl se.

Za chvíli spatřil Ajlu. Ležela na zádech na kamenitém břehu, paži s omotaným lanem zvednutou. Vedle stála trpělivá klisna. Jondalar k nim pospíchal a srdce mu divoce bušilo. Když se ujistil, že Ajla žije, sevřel ji do náruče a pevně ji k sobě přitiskl. Po tváři mu tekly slzy.

„Ajlo! Ty žiješ!“ volal. „Měl jsem takový strach, že tě ztratím. Ale jak jsi promrzlá!“

Musel ji zahřát. Odmotal jí lano z ruky a zvedl ji. Pohnula se a otevřela oči. Svaly měla ztuhlé a nemohla téměř mluvit, ale chtěla něco říct. Předklonil se.

„Vlk. Hledej Vlka,“ zašeptala chraptivě.

„Ajlo, teď se musím postarat o tebe!“

„Prosím. Hledej Vlka. Ztratila jsem syna. Ne taky ještě Vlka,“ řekla se zatátnými zuby.

Dívala se na něho tak úpěnlivě, že jí nemohl odporovat. „Dobře. Podívám se po něm. Ale nejdřív tě odnesu na chráněné místo.“

Za hustého deště nesl Ajlu mírným svahem k malé terasovité vyvýšenině, porostlé vrbami a ostřicí, na jejímž konci se zvedalo několik borovic. Našel rovné místo a postavil tam stan. Když rozprostřel mamutí kožešinu na zem rozbředlou deštěm, zanesl Ajlu dovnitř. Pak vytáhl sbalené kožešiny na spaní a položil je přes mamutí kožešinu. Svlékl Ajle mokré šaty a uložil ji. Pak se sám svlékl z mokrého oblečení a lehl si vedle ní.

Ajla nebyla v bezvědomí, jen naprosto vyčerpaná. Kůži měla vlhkou a studenou, tělo strnulé. Jondalar se pokoušel zahřát ji vlastním tělem. Když se začala třást, oddechl si. Byla to známka toho, že se uvnitř zahřála. Ale s probuzeným vědomím se jí vrátila vzpomínka na Vlka a s divokým zoufalstvím trvala na tom, aby ho šel Jondalar hledat.

„Je to moje vina,“ řekla a drkotala zuby. „Já mu poručila, aby skočil do řeky. Já na něho pískala. Tolik mi důvěřoval. Musím ho najít.“ Posadila se.

„Nestarej se teď o Vlka, Ajlo. Vždyť vůbec nevíš, kde bys ho měla začít hledat,“ domlouval jí a mírně ji zatlačil zpátky do kožešin.

S divokým pláčem se pokoušela zase zvednout. „Já ho musím najít,“ volala.

„Tak počkej, Ajlo, vždyť už jdu. Když tu zůstaneš, podívám se po něm,“ řekl. „Ale slib mi, že tu zůstaneš a přikryješ se.“

„Prosím tě, najdi ho,“ žadonila.

Rychle si oblékl suché věci a kožešinový přehoz. Pak vytáhl dvě kostky z nouzových zásob. „Tohle sněz a zůstaň, kde jsi. Já ho jdu hledat.“

Když se obrátil k odchodu, vzala ho za ruku. „Slib mi, že ho budeš hledat všude,“ řekla. Pořád ještě se třásla, ale už jí mluvení nedělalo takové potíže.

Podíval se do jejích šedomodrých očí, v nichž bylo tolik neklidu a starosti. Pak ji k sobě pevně přitiskl. „Měl jsem takový strach, že jsi mrtvá.“

Vzala ho kolem krku a cítila jeho sílu a lásku. „Miluju tě, Jondalare. Nechtěla bych, abys mě někdy opustil. Ale prosím tě, najdi Vlka. Nesnesla bych, kdybych ho ztratila. Je jako – mé dítě – jako syn. Nemůžu ztratit ještě jednoho syna.“ Hlas se jí lámal a do očí jí vhrkly slzy.

Vymanil se z jejího objetí a pohlédl na ni. „Budu ho hledat. Ale nemůžu ti slíbit, že ho najdu, Ajlo. A i když ho najdu, nemůžu ti slíbit, že ještě žije.“

V očích se jí objevilo zděšení. Pak je zavřela a přikývla. „Pokus se ho najít,“ řekla, a než odešel, ještě jednou ho pevně objala.

Zpočátku si nebyl jistý, jestli skutečně bude Vlka hledat. Chtěl se podívat po koních a donést dříví na oheň, aby připravil teplou polévku pro Ajlu. Ale slíbil to. Víha a Vítěz stáli pod vrbami. Oba měli ještě na hřbetě jezdecké přikrývky a Vítěz kromě toho ohlávku – ale pro tuto chvíli se zdáli zaopatření. Tak se obrátil ke svahu.

Nevěděl, kterým směrem by se měl vydat, když došel k řece. Pak se rozhodl jít hledat po proudu. Stáhl si kapuci hlouběji do tváře, aby se chránil před deštěm, a prohledával břeh a všechno, co řeka připlavila. Našel spoustu mrtvých zvířat a viděl jak čtvernohé, tak i opeřené mrchožrouty, kteří tu už hodovali. Spatřil dokonce smečku vlků z jihu, ale nikde žádné zvíře, které by vypadalo jako jejich Vlk.

Nakonec se obrátil a vracel se zpět cestou, kterou přišel. Chtěl jít ještě kus proti proudu, ale v podstatě nevěřil, že Vlka najde. To pomyšlení ho přece jen rozesmutnilo. Vlk dokázal být často na obtíž, ale cítil k tomu chytrému zvířeti opravdovou náklonnost. Bude mu chybět a Ajla bude zoufalá.

Dostal se ke skalnatému břehu, na kterém našel Ajlu, a putoval dál ohybem řeky. Nevěděl, jak daleko by měl jít druhým směrem, zvláště když si všiml, že hladina vody dál stoupá. Jakmile se Ajla

zase postaví na nohy, musíme strhnout stan a utábořit se dál od břehu, pomyslel si. Možná by bylo lepší vzdát pátrání po Vlkovi a raději se podívat, jestli je Ajla v pořádku. Ale šel přece jen ještě kus dál, protože věděl, že se ho Ajla bude ptát, jestli hledal oběma směry.

Šel proti proudu a prodíral se hustým podrostem. Avšak když spatřil majestátní siluetu orla královského, který nad ním plachtil s rozestřenými křídly, zastavil se v uctivém obdivu. Najednou velký půvabný pták složil křídla a spustil se dolů na břeh, vzápětí se zase zvedl do vzduchu se systlem v drápech.

Na místě, kde orel našel kořist, vtékal do Sestry přítok a tvořil malou deltu. Jondalarovi najednou připadalo, že vidí na písčném břehu, kde se obě řeky stýkaly, něco důvěrné známého. Usmál se, když to poznal. Byl to jejich kulatý člun. Avšak když se podíval pozorněji, stáhl obočí a hned se rozběhl. Blízko vody vedle člunu seděla Ajla a držela v klíně Vlkovu hlavu. Nad levým okem měl ránu, která stále ještě krvácela.

„Ajlo! Co tu děláš? Jak ses sem dostala?“ vyjel na ni, spíš polekaný než rozzlobený.

„Žije, Jondalare,“ řekla. Vzlykala a tak se třásla zimou, že jí téměř nebylo rozumět. „Je zraněný, ale žije.“

Když Vlk skočil do vody, plaval k Ajle. Avšak jakmile dorazil k lehkému prázdnému člunu, položil pracky na kůly k němu připevněné a nechal se nést. Pak ho zasáhl do hlavy kmen nasáklý vodou. Ale to už téměř dorazil k druhému břehu. Proud vyhodil člun na mělčinu a s ním i kůly, kterých se Vlk nadále držel. Rána ho omámila, ale mnohem víc trpěl chladem z dlouhého pobytu ve vodě. Dokonce i vlci mohou zemřít na podchlazení.

„Pojď, Ajlo, už se zase celá třeseš. Musím tě odvést zpátky. Proč jsi sem šla? Říkal jsem ti přece, že ho jdu hledat,“ domlouval jí Jondalar. „Počkej, vezmu ho.“ Zvedl Vlka z Ajlina klína a pomáhal jí při vstávání.

Po několika krocích poznal, že takhle nedokážou dojít až ke stanu. Ajla nebyla schopna jít sama a Vlk byl velké těžké zvíře. Nemohl nést oba. Kdyby jen uměl přivolat písknutím koně, jak to dovedla Ajla! Ale proč by to neměl zkusit? Už dřív vymyslel pro Vítěze zvláštní písknutí, ale nikdy ho zvlášť necvičil. Proč taky. Mladý hřebeček vždycky přiběhl, když Ajla zavolala Víhu.

Třeba by přišla Víha, kdyby pískl. Mohl se o to přinejmenším pokusit. Napodobil Ajlino písknutí a doufal, že to udělal dost dobře. Pomoc koní by mu teď opravdu přišla vhod. Naložil si Vlka na záda a vzal Ajlu kolem ramen, aby ji podpíral.

Ještě než dorazili k ohybu řeky, byl naprosto vyčerpaný. Už toho měl za sebou víc než dost. I on přeplaval mohutný proud, vynesl Ajlu do svahu a stavěl stan. Neměl čas si odpočinout a hledání Vlka mu rovněž ubralo sil. Když zaslechl ržání, zvedl s nadějí hlavu. Uviděl oba koně a pocítil nesmírnou úlevu.

Naložil Vlka Víze na záda. Už dřív ho takhle nosila a byla na něho zvyklá. Pak pomohl Ajle nasednout na Vítěze a vedl ho podél břehu. Víha je následovala. Ajla se třásla v mokrému oblečení, už se zase víc rozpršelo. Sotva se dokázala na koni udržet, když stoupali vzhůru do svahu. Nakonec se jim ale přece jen podařilo dojet ke stanu.

Jondalar pomohl Ajle sesednout a odnesl ji do stanu. Byla opět podchlazená a přestala se ovládat. Zoufale křičela, když k ní hned nepřinesl Vlka. Musel jí slíbit, že ho utře do sucha. Prohledal koše, aby našel něco použitelného a mohl splnit její přání. Avšak když od něho žádala, aby položil Vlka pod spací kožešiny, vzepřel se. Nakonec pro něho našel příkryvku. Zatímco Ajla bezuzdně plakala, svlékal ji z mokrého oblečení. Pak ji přikryl kožešinami.

Vyšel zase ven, odvázal Vítězovi ohlávku a sundal oběma koním jezdecké příkryvky. Poklepal je po krku a poděkoval jim. I když koně obvykle žili venku a byli zvyklí na každé počasí, i na chlad, věděl, že nejsou rádi v dešti. Jen doufal, že jim to neuškodí. Pak konečně zalezl do stanu a lehl si vedle Ajly, která se prudce třásla a objímala Vlka. Jondalar se přitiskl k jejím zádům a zahříval ji svým tělem. Po chvíli se přestala třást. Oba nakonec podlehli únavě a upadli do hlubokého spánku.

Ajla se probudila, když jí mokrá jazyk přejel po tváři. Odstrčila od sebe Vlka, šťastně se usmála a hladila ho. Vzala jeho hlavu oběma rukama a prohlížela mu ránu. Déšť z ní smyl špínu a už nekrvácela. Později ji ošetřil některými bylinami, ale pokud mohla usoudit, nebylo to zlé zranění. Oslabil ho především chlad. Spánek a teplo byly nejlepším lékem.

Jondalar ji stále ještě ve spánku objímal. Ležela dál tiše v jeho náručí, aby ho nevzbudila, držela Vlka a naslouchala dešti, který bubnoval do stanu.

Připomínala si podrobnosti včerejšího dne: jak klopýtala podrostem a prohledávala břeh, jak se jí lano zařezávalo do ruky, jak ji Jondalar nesl v náručí. Usmívala se při pomyšlení, že je mu tak blízko. Pak ji napadlo, že postavil stan. Styděla se trochu, že mu při tom nepomohla. Ale byla chladem tak ztuhlá, že se sotva mohla hýbat.

Vlk se za chvíli zvedl a vyběhl ven, aby s čenichem na zemi obešel stan. Pak slyšela ržát Víhu a chtěla jí odpovědět, ale zavčas se zarazila. Jondalar ještě spal a nechtěla ho budit. Uvažovala, jestli nejsou koně v nebezpečí. Byli zvyklí na suché počasí, ne na déšť, který všechno promáčí. Ani třeskutý mráz jim nevadil, pokud byli v suchu. Pak si uvědomila, že tu viděla i jiné koně. Jestliže si oni zvykli na zdejší počasí, pak to snad dokážou i Víha s Vítězem.

Ajla nenáviděla podzimní déšť těchto jižních oblastí, i když milovala dlouhá vlhká jara severu s vlahými mlhami a mžéním. Jeskyně, v které žila Brunova tlupa, ležela na jihu, kde na podzim taky hodně přšelo, ovšem ne v té míře jako tady. Všechny jižní oblasti rozhodně nebyly stejné.

Ajla chvíli vzpomínala na Brunovu tlupu a rozmyšlela se, jestli by už neměla vstát, ale než se k tomu vážně odhodlala, opět usnula.

Když se podruhé probudila, Jondalar vedle ní se pohnul. Protáhla se pod svou kožešinou a naslouchala. Venku se něco změnilo, něco tam bylo jiné než dřív. Pak si to uvědomila: déšť ustal. Vstala a vyšla ven. Bylo pozdní odpoledne a bylo mnohem chladněji než dřív. Litovala, že si nevzala na sebe něco teplejšího, ale nechtěla se vracet. Zašla ke koním, kteří stáli u potoka v ostřici nedaleko vrb a pásli se. Vlk byl u nich. Všichni se rozběhli k Ajle, když ji viděli přicházet. Chvíli strávila tím, že je hladila a mluvila s nimi. Pak se vrátila do stanu a zalezla do tepla pod kožešiny.

„Ty jsi studená,“ řekl Jondalar.

„Zato ty jsi krásně teplý,“ odpověděla a přivinula se k němu.

Objal ji a políbil na krk. Oddech si, že je jí zase líp. Potřebovala tak dlouhou dobu, než se po podchlazení v ledové vodě zase zahřála. „Nevím, jak jsem to mohl dovolit. Neměli jsme plavat přes řeku.“

„Ale Jondalare, co nám zbývalo? Měl jsi pravdu. I když přšlo – každou hodinou, kterou bychom čekali, by hladina řeky vystoupila ještě výš,“ řekla.

„Kdybychom od Saramudonů odešli dřív, nezastihly by nás deště. Pak by nebylo tak zlé přeplavat Sestru,“ řekl Jondalar. Znělo to, jako by si to vyčítal.

„Ale to byla moje vina, že jsme nevyrazili dřív. A dokonce Karlono se domníval, že to stihneme před příchodem dešťů.“

„Ne, byla to moje vina. Já věděl, jaká tahle řeka je. Kdybych víc naléhal, vyrazili bychom dřív. A kdybychom nebrali člun, nepotřebovali bychom tolik času, abychom se dostali přes hory. Byl jsem hloupý!“

„Jondalare, proč se tím trápíš?“ ptala se Ajla. „Nemohl jsi předvídat, co se stane. Ani ti, kteří slouží Matce, to vždycky nevědí. A přece jsme to dokázali! Jsme teď tady a je nám dobře, dokonce i Vlkovi. A máme člun a kdo ví, k čemu nám jednou bude dobrý.“

„Ale málem jsem tě ztratil,“ řekl a skryl hlavu v jejích vlasech. Tiskl ji k sobě tak pevně, až ji to bolelo. „Nedokážu ti říct, jak tě mám rád. Znamenáš pro mě tolik. Ale slova, která najdu, jsou malá proti tomu, co k tobě cítím.“ Držel ji v objetí, jako by s ní chtěl splynout, jako by ji chtěl učinit součástí sebe, aby ji už nikdy neztratil.

I ona ho pevně objímala. Milovala ho a přála si, aby mohla udělat něco, čím by upokojila jeho obavy. Pak ji napadlo, co může udělat. Dýchlá mu do ucha a políbila do týla. Okamžitě na to odpověděl. Líbal ji divoce a náruživě, hladil jí paže, vzal do rukou její prsy a sál z jejích bradavek. Dala nohu kolem něho a překulila ho na sebe. Pak rozevřela stehna. Trochu se od ní odtáhl a hledal svým údem cestu k ní. Vzala ho a pomohla mu, stejně žádostivá jeho jako on jí.

Když do ní pronikl a cítil teplé objetí jejího klína, zasténal.

Všechny jeho chmurné myšlenky a obavy se naráz rozplynuly. Každým vláknem svého těla se chvěl rozkoší, tímto nádherným darem Velké Matky. Cítil, jak se přizpůsobila jeho pohybům a její odevzdání stupňovalo jeho vášeň.

Jejich těla se stýkala ve stále rychlejším rytmu, kterému se plně odevzdali. Jejím tělem proběhl oheň, který se soustředil v jejím nitru.

I on cítil, jak ho nesou vlny rozkoše, zmocňují se ho, a pak, než si to zcela uvědomil, ho zaplavil nevýslovně sladký výbuch. Ještě několikrát se mírně pohnul a odevzdal se příjemnému pocitu uvolnění.

Zůstal ležet na Ajle a zhluboka dýchal po uvolnění posledních minut. Zavřel oči, šťastný a spokojený. Po chvíli se překulil vedle ní a objal ji.

Dlouho tak leželi. Nakonec řekla Ajla tiše: „Jondalare?“

„Ano?“ zašeptal. Byl v příjemně líné náladě, ne ospalý, ale bez chuti se pohybovat.

„Kolik řek musíme ještě přeplavat?“ zeptala se. Zvedl hlavu a políbil ji na ucho. „Už žádnou.“

„Žádnou?“

„Ne, protože už žádná řeka není taková jako Sestra,“ řekl Jondalar.

„Ani Matka řek?“

„Dokonce ani Matka řek není tak prudká a potměšilá nebo tak nebezpečná jako Sestra,“ řekl. „Ale my nemusíme přeplavat Matku řek. Zůstaneme až k ledovci na téhle straně. Až přijdeme do blízkosti ledu, chtěl bych navštívit lidi, kteří žijí na druhé straně Matky. Ale to je ještě dlouhá cesta a do té doby už nebude Matka větší než potok.“ Obrátil se na záda. „Jistě, musíme se dostat přes pár velkých řek, ale na druhé straně roviny se větví Matka do spousty přítoků. Až se s ní znovu setkáme, bude tak malá, že ji sotva poznáš.“

„Bez obrovských vod Sestry ji zřejmě vůbec nepoznám,“ řekla Ajla.

„Myslím, že ano. Sestra je mohutná, když se vlévá do Matky, ale Matka je přece jen ještě mohutnější. Je tam jedna velká řeka, která se s ní spojuje na druhé straně, krátce před Zalesněnými pahorky, v místě, kde se stáčí k východu. S Thonolanem jsme tam potkali lidi, kteří nás převezli na druhou stranu. Pár dalších přítoků teče z velkých hor na západě. Ale my potáhneme rovinou k severu a vůbec je neuvidíme.“

Jondalar se posadil. V myšlenkách se dál zaobíral cestou, kterou měli před sebou.

„Až k vysočině na severu nás nečekají žádné řeky,“ pokračoval. „Tím mě alespoň ujišťovali Hadumani. Říkali, že je tam pár kopců, ale že je to vcelku dost plochá krajina. Většina řek, které uvidíme, teče do Matky. Říkají, že se táhne odtud celou zemí. Ale jsou tam dobré lovecké revíry. Hadumani neustále překračují ty malé řeky, když se vydávají na lov.“

„Hadumani? Myslím, že jsi o nich mluvil, ale nikdy jsi mi o nich moc nevyprávěl,“ řekla Ajla. Rovněž se posadila a natáhla se po cestovním koši.

„Nezůstali jsme u nich dlouho. Jenom do jednoho...“ Jondalar zaváhal, myslel na obřady První slasti, které sdílel s krásnou mladou ženou, s Norjou. Ajla si všimla jeho zvláštního výrazu ve tváři. Připadal jí trochu rozpačitý, ale současně spokojený sám se sebou. „... do jednoho obřadu. Pozvali nás na slavnost,“ dokončil větu.

„Na počest Velké Matky Země?“ ptala se Ajla.

„Ehm...Ano, něco takového. Požádali mě... hm, požádali Thonolana a mě, abychom se jí zúčastnili.“

„Navštívíme Hadumany?“ zeptala se Ajla. Stála u vchodu stanu a držela v ruce kamzicí kůži od Šaramudonů, kterou se chtěla utírat, až se umyje v potoce u vrbiček.

„Rád bych, ale nevím, kde žijí,“ řekl Jondalar. Pak, když viděl její užaslý pohled, dodal: „Jejich lovci našli náš tábor a došli pro Hadumu. To ona dala pokyn ke slavnosti. Je to nejstarší člověk, jakého jsem kdy viděl. Ještě starší než mamot. Je matkou šesti generací.“ Alespoň doufám, pomyslel si. „Skutečně bych ji rád viděl, ale nemáme čas je hledat. Zřejmě už beztak zatím umřela. Ale její syn, Tamen, ten by mohl být naživu. To byl jediný člověk, který mluvil zelandonsky.“

Ajla vyšla ven a Jondalar měl potřebu vypustit vodu. Rychle si natáhl přes hlavu spodní oblečení a rovněž vyšel.

Viděl, že Ajla – nahá, až na kamzicí kůži, kterou si přehodila přes rameno – míří k vrbičkám. Měl by se taky umýt, pomyslel si, přestože si užil předešlého dne studené vody víc než dost. Ne že by se vyhýbal vodě, když to bylo nutné – například, když bylo nutné

přeplavat řeku, ale pokud cestoval s bratrem, nepokládali za tak důležité, aby se pořád myli.

Ale protože se Ajla ještě nikdy nedala odradit studenou vodou, nemohl to uvádět jako omluvu, aby se sám nemyl. Musel si přiznat, že je rád, že Ajla tak svěže voní. Někdy skutečně prorazila díru v ledu, aby se dostala k vodě. Divil se, jak jen vydrží koupat se v tak ledové vodě.

Hlavně že byla zase v pořádku. Domníval se, že budou muset několik dní zůstat v táboře nebo že dokonce onemocní. Možná studená voda otužuje proti chladu, pomyslel si. Možná by mi studená koupel taky neuškodila.

Slasti, které spolu sdíleli, byly vzrušující a uspokojily ho víc, než by si uměl představit vzhledem ke krátké době, kterou si na to dopřáli. Avšak když viděl, jak Ajla přehazuje měkkou kůži přes větev a brodí se v potoce, ucítil potřebu začít znovu – tentokrát pomaleji, aby vychutnali každý okamžik.

Když táhli nížinou, která ležela mezi Matkou řek a Sestrou, jejím přítokem, který byl skoro tak velký jako ona, téměř neustále přšelo. Putovali k severu, třebaže museli udělat hodně oklik. Nížina se podobala stepím na východě a byla skutečně jejich pokračováním. Avšak řeky, které protékaly starou pánví od severu na jih, určovaly rozhodující měrou charakter krajiny. Především kolem širokého a často se rozvětvujícího toku Matky řek vznikly uvnitř suché stepi obrovské vlhké oblasti.

V zákrutech větších řek se vytvořila mrtvá ramena a širé stepní pláně byly protkané mokřými loukami a šťavnatými pastvinami, které skýtalý bohatou potravu spoustě ptactva. Poutníky ovšem neustále znovu nutily, aby odbočovali ze směru své cesty.

Rozmanitosti ptačích druhů odpovídalo i úžasné bohatství rostlin a jiných zvířat, ale všechno tu bylo soustředěnější než ve východních stepích, jako by se větší krajina scvrkla, zatímco životní společenství se udrželo ve stejném stavu.

Nížina, obklopená horami a vrchovinami, které této oblasti dodávaly víc vlhkosti, byla zvláště na jihu víc zalesněná. Stromy a keře už nebyly zakrslé jako v horách a především u vodních toků dorůstaly do plné velikosti. V jihovýchodní části, v blízkosti neklidného vířného soutoku, se při častých povodních voda

rozlévala do údolí a nížin, kde byly v dlouhých úsecích mokřiny a bažiny. Rostly v nich některé olše, jasany a břízy a vytvářely klamný dojem, že je tam pevná půda. Mírné pahorky zarůstaly vrbinami, které tu a tam vystřídaly duby a buky, zatímco borovice dávaly přednost písčitém půdám.

Většina půd byla buď směsí bohaté spraše a černozemě, nebo písku a štěrku. Občas vystoupily z plochého reliéfu staré skály. Tyto ojedinělé vrchoviny byly zpravidla pokryté jehličnatými lesy, které se mnohdy táhly až do nížin. Byly domovem různé zvěře, která nemohla žít jen na otevřené pláni. Nejbohatší byl život právě na rozhraní lesů a plání. Avšak přes veškerou rozmanitost nadále všude převládala tráva. Vnitrozemské stepní roviny, porostlé vysokou i krátkou stepní trávou, bylinami, kavylem a kostřavou, byly mimořádně bohatými úrodnými pastvinami, po nichž se proháněl ničím neomezovaný vítr.

Když Ajla s Jondalarem opustili jižní roviny a blížili se chladnému severu, zdálo se, že se roční doba schyluje ke svému konci mnohem rychleji než jindy. Vítr, který jim vál do tváře, už nesl stopy ledového chladu. Nesmírné masy ledovce, které se táhly po rozsáhlých územích severní země, ležely bezprostředně před nimi. Dětila je od nich mnohem menší vzdálenost než úsek cesty, který už urazili.

Ledový vzduch už dával vytušit sílu, která se v něm skrývala. Déšť pozvolna ustával, když neustálý silný vítr roztrhal bouřkové mraky. Místo nich se objevovaly jen ojediněle bílé mráčky. Prudké poryvy trhaly suché listí ze stromů a metly je pod nohy poutníků. Pak opět náhlý vítr zvedl vysoko do vzduchu uvadlé zbytky léta, rozmetal je, aby je na jiném místě zase shodil.

Ale Ajla a Jondalar v chladném suchém počasí přímo ožili. Cítili se dobře v kožešinových přehozích a kapucích. V nížině bylo skutečně snadné lovit. Zvířata byla tlustá a zdravá, se spoustou tuku, který si ukládala po celé léto. Uzářilo mnoho zrní, plodů, ořechů a kořenů. Nemuseli sahat na své zásoby a mohli je naopak ještě trochu doplnit. Když složili jelena, rozhodli se několik dní odpočívat, dokud nenasuší maso. Tváře jim zářily radostí ze života a zamilovaností.

I koně jako by omládli. Dostali se do prostředí, kterému byli přizpůsobeni. Na statných tělech jim narostla tlustá zimní srst, byli

bujnější a veselejší. Vlk, s nozdrami neustále zvednutými, větřil pachy, které důvěrně znal, občas podnikal lovecké výpravy a nečekaně se u nich zase objevoval, spokojený se sebou a se světem.

Další řeky už překračovali snadněji. Většina z nich probíhala souběžně s Matkou řek v severojižním směru. Museli přebrodit jen málo takových, které se vinuly napříč rovinou. Řeky se natolik točily, že často nevěděli, jestli tok, který jim kříží cestu, je ohybem řeky nebo jedním z mála přítoků z hor. Některé souběžné řeky končily prudce v řece tekoucí na západ, která se vlévala do dalšího přítoku Matky.

I když občas museli odbočit ze svého severního směru, ukázalo se, jakou výhodou jsou pro ně koně v otevřené stepi, kterou projížděli. Postupovali rychle kupředu a každý den urazili tak velkou vzdálenost, že opět dohonili čas, ztracený dřívějšími zdržením. Jondalar potěšeně zjistil, že dokonce ani jeho rozhodnutí udělat okliku a navštívit Saramudony nijak neohrozilo jejich časový plán.

Jasně studené dny jim skýtaly daleký rozhled, jen po ránu zahalený mlhou. Slunce ale mlhu brzy zvedlo, když rozehrálo svými paprsky vlhkost, která se nashromáždila přes noc. Na východě teď ležely hory, které míjeli, když sledovali velkou řeku po teplých jižních rovinách – tytéž hory, jejichž jihovýchodní výběžek přešli.

Před nimi se táhl od východu na západ nejvyšší horský hřeben kontinentu s hřebeny pokrytými ledovcem. Bílé vrcholky se hrozivě tyčily v modré dálce prosycené výpary – zdánlivě nepřekonatelná překážka mezi poutníky a jejich cílem. Velká Matka řek by je provedla kolem severní fronty řetězu k poměrně menšímu ledovci, který svým ledovým pancířem pokrýval starý masiv na severozápadním konci horské oblasti.

Níže, avšak ve větší blízkosti, se zvedal na konci travnaté stepi, protkané borovicovými lesy, další masiv, kterým Matka protékala. Když sledovali její cestu k severu, horský masiv pozvolna spadal a přecházel do mírně zvlněných pahorků, které se táhly až k předhůří západního řetězu hor. Stále méně stromů přerušovalo rozlehlost otevřené travnaté stepi a tyto stromy začínaly mít důvěrně známý zakrnělý tvar rostlin, které utváří vítr.

Ajla a Jondalar urazili téměř tři čtvrtiny cesty přes vnitrozemskou rovinu od jihu k severu, když se objevily první sněhové vločky.

„Jondalare, podívej se! Sněží!“ zvolala Ajla a šťastně se usmívala. „První letošní sních.“ Už ho delší dobu cítila ve vzduchu, první sních zimy byl pro ni vždycky něco zvláštního.

„Nechápu, proč z toho máš takovou radost,“ řekl. Ale její úsměv byl nakažlivý a nakonec se i on usmíval. „Obávám se, že brzy budeš mít sněhu a ledu až po krk.“

„Máš pravdu, vždyť já to taky vím. Ale prostě miluju první sních.“ Po chvíli se zeptala: „Nemohli bychom se utábořit dřív?“

„Je teprve krátce po poledni,“ řekl Jondalar překvapeně. „Proč už se chceš utábořit?“

„Viděla jsem pár sněžných kurů. Začínají se vybarvovat bíle. Ale dokud není země pokrytá sněhem, dají se snadno najít. To se rychle změní, až nasněží. A touhle dobou mají moc dobré maso, zvláště když se připraví tak, jak to míval rád Kreb. Ale potřebuje to svůj čas.“ Ztratila se ve vzpomínkách a dívala se do dálky. „Je třeba vyhrabat jámu do země, ta se vyloží kameny a v ní se zapálí oheň. Pak se dá do jámy kur, pevně zabalený v seně a dobře přikrytý. A potom se už jenom čeká.“ Mluvila tak nadšeně, že slova přímo chrlila. „Ale čekání se vyplatí.“

„Tak jen pomalu, Ajlo. Jsi celá rozrušená,“ řekl Jondalar a pobaveně se usmíval. Líbilo se mu, když byla takhle plná nadšení. „Jestli je to skutečně taková lahůdka, jak říkáš, tak bychom se teď opravdu měli utábořit a ulovit je.“

„To víš, že je to lahůdka,“ řekla a podívala se vážně na Jondalara. „Ale už jsi je přece jedl a víš, jak chutnají.“ Pak viděla jeho úsměv a pochopila, že si z ní dělá legraci. Vytáhla z opasku prak. „Ty postavíš stan a já ulovím kury. A když mi pomůžeš vyhrabat jámu, třeba dostaneš kousek kura ochutnat,“ zasmála se a popohnala Víhu.

„Ajlo!“ volal na ni Jondalar, ještě než se příliš vzdálila. „Jestli mi tu necháš smyk, připravím zatím pro ženu, která loví, tábor.“

Byla překvapená. „Nevěřila bych, že ještě víš, jak mě nazval Brun poté, co mi dovolil lovit,“ řekla, když se obrátila a zastavila před ním.

„Možná nemám tvé klanové vzpomínky, ale dobře si pamatuji některé věci o ženě, kterou mám rád,“ řekl a viděl, jak ji její něžný úsměv ještě zkrášlil. „A když mi řekneš, kde se máme utábořit, budeš taky vědět, kam máš kury přinést.“

„Však já si tě najdu. Kdybych tě neviděla, sledovala bych tvé stopy. Ale vlastně máš pravdu, bude lepší, když nechám kůly v táboře. Víha se s nimi nemůže dost rychle pohybovat.“

Jeli dál, dokud nenašli vhodné místo k utáboření – na rovném podkladě vedle několika stromů v blízkosti řeky s kamenitým břehem, kde mohla Ajla nasbírat kameny pro svou zemní pec.

„Když už jsem tady, pomůžu ti postavit stan,“ řekla Ajla a sesedla z koně.

„Jen jdi ulovit kury. Ukaž mi ale, kde chceš mít tu jámu,“ řekl Jondalar.

Ajla uvažovala, pak přikývla. Čím dřív kury uloví, tím dřív je může dát péct. Přešla tábořiště a zvolila místo, které se jí zdálo vhodné pro zemní pec. „Tady,“ ukázala, „nedaleko těchhle kamenů.“ Šla podél břehu a zvedla pár kulatých hladkých valounů, které jí měly posloužit jako střelivo do praku.

Dala znamení Vlkovi, aby šel s ní, a vrátila se kus zpátky cestou, kterou přijeli. Rozhlížela se po kurech, které tu předtím zahlédla, a spatřila několik jiných druhů, podobajících se kurům.

Nejdřív ji zmýlil houf šedých koroptví, zobajících zralé žito a jednozrnnou pšenici orkyš. Podle nevýrazného zbarvení poznala překvapivé množství mladých ptáků. I když tito středně velcí ptáci vyseděli najednou nejméně dvacet vajec, měli tolik nepřátel, že jen málokteré z kuřat přežilo do dospělosti.

Šedé koroptve byly dobré, ale Ajla se rozhodla hledat dál. Zapamatovala si místo pro případ, že by nenašla sněžné kury. Všimla si rodinky křepelek, které se zvedly ze země, když se blížila. Tito kulatí malí ptáci byli rovněž chutní. Litovala, že neumí zacházet s vrhacím kolíkem, aby jich srazila jedním vrhem několik naráz.

Sněžné kury, obvykle dobře splývající s okolím, objevila blízko místa, kde je viděla předtím. Třebaže záda a křídla měli ještě vybarvená, jejich převážně bílé peří se už zřetelně odráželo od šedé hlíny a temně hnědé suché trávy. Nohy dobře krmených ptáků už obrostly zimním peřím, které je nejen chránilo před chladem,

ale usnadňovalo jim i běh po sněhu. Křepelky zpravidla urazily větší vzdálenosti, avšak jak sněžní kurové, tak koroptve, které rovněž v zimě nabraly bílé peří, zůstávali po celý rok v blízkosti místa, kde se narodili, a pohybovali se jen po krátkých úsecích mezi svými letními a zimními revíry.

V onom zimním světě, v němž stvoření žila těsně při sobě, si každý druh obsadil určité místo. Zatímco se koroptve převážně zdržovaly na otevřených pláních, živily se zrním a v noci spaly na stromech nablízku, sněžní kurové si většinou vyhrabávali díry v nížinách pokrytých sněhem, aby se udrželi v teple. Potravu jim poskytovaly větve, výhonky a pupeny, které často obsahovaly silné oleje, pro jiná zvířata nepoživatelné nebo dokonce nebezpečné.

Ajla dala Vlkovi znamení, aby se choval tiše, když vzala z vávku dva kameny a připravila si prak. Seděla na hřbetě Víhy, zamířila na jednoho téměř bílého ptáka a vystřelila první kámen. Vlk, který její pohyb paží pochopil jako signál, hned skočil po druhém ptákově. S třepetajícími křídly a s hlasitým křikem se zvedli ostatní ptáci do vzduchu. Na jejich křídlech teď byly zřetelně vidět znaky, podle kterých se zvířata stejného druhu vzájemně poznala a které sloužily k tomu, aby udržely řetěz pohromadě.

Když první rozrušení pominulo, ptáci se snášeli dlouhým klouzavým letem. Stiskem stehů a nakloněním dala Ajla Víze znamení, aby ptáky sledovala, a chystala se vymrstit druhý kámen. Zatímco její paže ještě klesala dolů, vložila plynulým pohybem volné ruky druhý kámen do praku a znovu se napřáhla k vrhu.

Vrhat obratně kameny se jí stalo druhou přirozeností, takže by to ani nikomu nedokázala vysvětlit. Osvojila si tuto techniku sama a časem se v ní natolik zdokonalila, že vždycky zasáhla oběma kameny. Pták, kterého zasáhla prvním kamenem, zůstal bez hnutí ležet na zemi. Když se druhý snášel k zemi, vzala rychle dva další kameny, ale hejno se už příliš vzdálilo.

Vlk přišel s třetím ptákem v tlamě. Ajla sklouzla z koně a Vlk na její znamení sněžného kura pustil na zem. Pak si sedl vedle a spokojeně a hrdě se díval na svou kořist. Měkké bílé peříčko se mu zachytilo na tlamě.

„To jsi udělal dobře, Vtku,“ chválila ho Ajla. Popadla ho za hustou zimní srst a položila mu čelo na hlavu. Pak se obrátila ke

klisně. „Tato žena umí ocenit tvou pomoc, Vího,“ řekla onou zvláštní řečí, která sestávala z klanových znamení a tichého ržání. Klisna zvedla hlavu, zafrkala a přišla k ní blíž. Ajla vzala její hlavu do obou rukou a foukla jí pak svůj dech do nozder, aby jí sdělila svůj pach a poděkovala jí.

Jeden pták ještě žil, a tak mu Ajla zakroutila krkem. Pak svázala opeřené nohy ulovených ptáků dlouhými tuhými stébly, nasedla na koně a hodila kořist do sedlového koše. Na zpáteční cestě opět viděla koroptve a neodolala pokušení, aby znovu nevyzkoušela lovecké štěstí. Dvěma kameny složila další ptáky. Teprve třetí pokus se jí nezdařil. Vlk jednoho ptáka ulovil sám a tentokrát si ho směl ponechat.

Rozhodla se upéct všechny ptáky najednou, aby mohla srovnat oba druhy. Co jim zbude, mohou sníst příští nebo přespříští den. A už uvažovala, čím by mohla ptáky naplnit. V jiném období by se dala použít jejich vejce. Když žila u Mamutonů, dávala do nádivky zrní. Ale to by bylo časově náročné, najít a nasbírat zrní byla zdoluhavá práce. Možná by bylo vhodnější, kdyby použila velké kulaté kořeny, společně s mrkví a cibulí.

V myšlenkách se zabývala jídlem, které chtěla připravit, a nedávala pozor na okolí. Ale nemohlo jí ujít, když se Víha strnule zastavila. Pohodila hlavou a zaržála. Ajla cítila napětí klisny, která se po celém těle roztrásla. Pak pochopila proč.

23.

Ajla seděla na zádech Víhy a přepadl ji takový strach, že jí až mráz přejel po zádech. Zavřela oči a zavrtěla hlavou, aby se toho pocitu zbavila. Nebylo přece proč se bát. Otevřela oči a opět viděla před sebou velké stádo koní. Co bylo tak strašlivého na stádu koní?

Většina koní se dívala jejím směrem a Víha je sledovala stejně pozorně. Ajla dala znamení Vlkovi, aby se choval klidně, protože si všimla, že je příliš zvědavý a chystá se k nim připlížit. Koně se stávali často obětí vlků a mohli by ho nebezpečně kopnout, kdyby se přiblížil až k nim.

Když Ajla pozorovala koně, poznala, že to není jedno stádo, ale dvě. Převládaly v nich klisny s hříbaty. Ajla se domnívala, že poznává vůdčí klisnu, která se postavila útočně před ostatní. Pak si všimla hřebce stojícího mezi nimi a nevěřícně si promnula oči. Byl to nejzvláštnější kůň, jakého kdy viděla.

Většina koní byla zbarvená více méně jako Víha, byli žlutohnědí, přičemž někteří víc hnědí, jiní víc plaví. Temně hnědé zbarvení Vítěze bylo neobvyklé. Ještě nikdy neviděla koně, který by byl tak tmavý. Ale barva tohoto hřebce byla rovněž neobvyklá. Plně vzrostlý hřebec s jemnými údy, který se k nim opatrně blížil, byl sněhobílý!

Než si bílý hřebec všiml Víhy, držel sice ostatní hřebce v odstupu, ale přece jen strpěl jejich přítomnost. Nebyla teď doba jejich říje. Ale tento hřebec byl jediný, který měl právo zamíchat se

mezi klisny. Když se náhle objevila cizí klisna, probudil se jeho zájem a taky pozornost ostatních koní.

Koně jsou od přírody družná zvířata žijící ve stádech. Klisny často navazovaly trvalé vztahy. Avšak na rozdíl od ostatních stádních zvířat, u nichž mladé samičky žily v těsných skupinách s matkami, klisny ve stádu spolu zpravidla nebyly příbuzné. Obvykle opouštěly svou rodinu jako dvouleté, když byly plně vzrostlé. Uvnitř stáda vládla určitá hierarchie, některá zvířata a jejich hříbata měla výsady a přednosti – mezi jiným první přístup k vodě a na nejlepší pastviny – avšak spojení uvnitř stáda spočívalo především ve vzájemné péči o srst a jiných přátelských úkonech.

Mladí hřebečci se spolu potýkali už jako hříbata, ale teprve jako asi čtyřletí, když se připojili k plně dospělým hřebcům, se vážně začali připravovat, aby si vybojovali právo pářit se. Sice si spolu nadále hráli ve stádech mladých hřebečků, ale cílem těchto her bylo získání vlády nad ostatními. Vzájemné strkání přerůstalo ve stále tvrdší boje, zvláště na jaře, v době říje. Vzpínali se proti sobě, kousali se do týla a kopali zadními nohama, aby zasáhli hlavu a hrudník soupeře. Teprve po více letech v takovém společenství dokázali hřebci ukrást mladou klisnu nebo zbavit vedoucího hřebce jeho postavení.

Víha, jako klisna bez doprovodu, která pronikla do jejich revíru, přitahovala pozornost jak stáda klisen, tak mladých hřebců. Ajla se nelíbil způsob, jak se k nim blížil vedoucí hřelec. Nesl se tak hrdě a pyšně, jako by si na ni činil nárok.

„Utíkej, Vlku,“ řekla a dala mu znamení, aby opustil své místo. Pozorovala, jak se rozběhl ke stádu. Pro Vlka byli cizí koně samé Víhy a Vítězové a chtěl si s nimi hrát. Ajla věděla, že nemůže koně vážně ohrozit, nedokázal by tato silná zvířata sám povalit. K tomu by potřeboval celou smečku vlků, a ani smečky nenapadaly vzrostlá zdravá zvířata.

Ajla popohnala Víhu. Ta chvíli váhala, ale byla natolik zvyklá poslouchat svou velitelku, že se pohnula. Avšak šla pomalu a čas od času se zastavovala. Pak vtrhl Vlk do stáda. Spokojil se tím, že koně honil, a Ajla viděla, jak se rozprchli a ztratili o Víhu zájem.

Když Ajla došla do tábora, bylo všechno připraveno. Jondalar právě postavil tři kůly, na něž pověsil jídlo na cestu, aby je chránil

před zvěří. Stan už stál, jáma byla vyhrabaná a vyložená kamením a dokonce ohniště bylo obložené několika kameny.

„Podívej se na to,“ řekl Jondalar, když Ajla seskočila z koně.

Ukázal na malý ostrov ostřice a rákosí s několika stromy, který se vytvořil na naplavenině. „Je tam celý houf čápů, černých a bílých. Pozoroval jsem je, jak přistávali,“ řekl s úsměvem. „To bys musela vidět! Snesli se dolů a zase se vznesli, přitom téměř udělali salto nazad. Složili křídla a prostě padali. Pak, když už byli skoro dole, křídla zase rozprostřeli. Mám dojem, že táhnou k jihu. Zřejmě poletí zítra ráno dál.“

Ajla si prohlížela velké dlouhonohé ptáky s dlouhými zobáky. Prohledávali břeh, pobíhali v mělké vodě sem a tam a chňapali dlouhými silnými zobáky po všem, co se pohybovalo – lovili ryby, ještěrky, žáby, hmyz a červy. Dokonce nepohrdli ani zdechlinou zubra, kterého vyplavila na břeh voda. Bílý čápi měli křídla s černými okraji a byli v převaze. Černí čápi se vyznačovali bílou spodní stranou křídel a zaměřovali se především na ryby.

„Na zpáteční cestě jsme viděli velké stádo koní,“ řekla Ajla a sundala sněžné kury a koroptve Víze z hřbetu. „Spoustu klisen a hříbat. A vedoucího hřebce. Byl bílý.“

„Bílý?“

„Tak bílý jako ti bílí čápi. Neměl dokonce ani černé nohy,“ řekla, když rozvazovala řemeny sedlového koše. „Ve sněhu bys ho vůbec nerozeznal.“

„Bílá je vzácná. Ještě nikdy jsem neviděl bílého koně,“ řekl Jondalar. Pak pomyslel na Norju a obřady První slasti a vzpomněl si na bílou koňskou kůži, která visela na stěně za lůžkem a byla zdobena červenými hlavami mladých strakapoudů. „Ale jednou jsem viděl bílou koňskou kůži.“ Zachytil Ajlin pohled a začervenál se, když se odvrátil, aby sundal Víze cestovní koš. Cítil nutnost podat vysvětlení.

„Bylo to při ... obřadu u Hadumanů.“

„Oni loví koně?“ zeptala se Ajla. Složila jezdeckou příkrývku, pak zvedla zastřelené ptáky a šla ke břehu řeky.

„Ano, loví. Proč?“ zeptal se Jondalar, který ji následoval.

„Vzpomínáš si, co nám říkal Talut o bílé mamutí kůži? Je pro Mamutony svatá, protože jsou lovci mamutů,“ řekla Ajla. „Jestli

Hadumani u svého obřadu používají bílou koňskou kůži, tak si říkám, jestli nepovažují koně za zvláštní zvířata.“

„To je možné. Ale my jsme u nich nebyli tak dlouho, abychom něco takového zjistili,“ řekl Jondalar. „Ale loví koně?“

„Ano, právě lovili koně, když se s nimi Thonolan setkal. Nejdřív se na nás zlobili, protože jsme jim splasili stádo, které sledovali, ale to jsme nemohli vědět.“

„Dnes v noci nesundám Víze ohlávku a uvážu ji těsně u stanu,“ řekla Ajla. „Když jsou v blízkosti lovci, budu raději, když bude blízko mě. Taky se mi nelíbilo, jak se k ní měl ten hřebec.“

„Máš asi pravdu, bude lepší, když Vítěze taky uvážu. Ale toho bílého hřebce bych rád někdy viděl,“ řekl Jondalar.

„Já bych ho už raději nikdy neviděla. Měl moc velký zájem o Víhu. Ale je opravdu neobvyklý. A krásný. Máš pravdu, bílá barva je vzácná,“ řekla Ajla. Vzduchem poletovala pera, jak rychle škubala ptáky. „Černá je taky vzácná,“ řekla. „Víš ještě, jak to říkal Rank? Jsem přesvědčená, že tím myslel sám sebe, přestože vlastně nebyl černý, ale hnědý.“

Jondalar pocítil bodnutí žárlivosti, když se zmínila o muži, s nímž se málem spojila. „Je ti líto, že jsi nezůstala u Mamutonů a nespojila se s Rankem?“ zeptal se.

Obrátila se, podívala se mu do očí a ustala v práci. „Jondalare, ty víš dobře, že jediný důvod, proč jsem slíbila spojit se s Rankem, byl ten, že jsem si myslela, že mě už nemiluješ. A věděla jsem, že on mě miluje... Vlastně ano. Je mi to trochu líto. Ráda bych zůstala u Mamutonů. Kdybych tě nepotkala, zřejmě bych mohla být šťastná s Rankem. Měla jsem ho ráda, jenomže ne tak, jako mám ráda tebe.“

„No, to je upřímná odpověď,“ řekl a stáhl obočí.

„Mohla bych zůstat i u Saramudonů, ale chtěla bych být tam, kde jsi ty. A když se musíš vrátit domů, chci jít s tebou,“ pokračovala Ajla. Všimla si jeho zamračeného čela a věděla, že to je odpověď, kterou chtěl slyšet.

„Ptal ses mě, Jondalare. Když se mě zeptáš, vždycky ti řeknu, co cítím. A když se zeptám já tebe, taky bych chtěla, abys mi řekl, co cítíš. Jestliže něco není v pořádku, přála bych si, abys mi to řekl – i když se na to neptám. Nechtěla bych, aby ještě jednou mezi námi vzniklo takové nedorozumění jako poslední zimu, kdy jeden

nevěděl, co si druhý myslí nebo cítí. Slib mi, Jondalare, že mi vždycky řekneš, co ti dělá starosti.“

Dávala se na něho tak vážně a upřímně, že pocítil přání ji něžně vzít do náruče. „Slibuju, Ajlo. Taky bych nechtěl, abychom ještě jednou prodělali takovou dobu. Bylo to hrozně těžké vidět tě společně s Rankem – především, když mi bylo jasné, proč se všechny ženy o něho zajímají. Je přitažlivý. A milý. A je dobrý řezbář, skutečný umělec. Moje matka by ho měla asi ráda. Má ráda umělce a řezbáře. Kdyby se věci sebehly jinak, zřejmě bych si ho i já oblíbil. Nějak mi připomínal Thonolana. Možná vypadal jinak, ale byl jako Mamutoni – otevřený a upřímný.“

„On přece je Mamuton,“ řekla Ajla a povzdechla si. „Stýská se mi po táboru Lva. Postrádám lidi. Zatím jsme se na naší cestě nesetkali s mnoha lidmi. Nevěděla jsem, jak daleko je do tvého domova, Jondalare, že je to takový kus země. Tolik země a tak málo lidí!“

Když se slunce blížilo k horizontu, tyčily se mraky nad vysokými horami na západě, jako by chtěly obejmout žhnoucí kotouč. Jas ustoupil mírnému stmívání a přešel do tmy, než se Ajla s Jondalarem navečeřeli. Ajla vstala, aby odnesla zbylé ptáky. Připravila mnohem víc jídla, než stačili sníst. Jondalar vložil některé kameny na vaření zpátky do ohně, aby připravil večerní čaj.

„Bylo to výborné,“ řekl. „Jsem rád, že jsme se tak brzy utábořili. Vyplatilo se to.“

Ajla náhodou pohlédla dolů k ostrůvku a oči se jí údivem rozšířily. Jondalar slyšel, jak překvapením zadržela dech, a vzhlédl.

Ze tmy vystoupilo několik mužů s oštěpy a vstoupili do světla ohně. Dva z nich měli na sobě přehozy z koňských kůží, na nichž byly ještě stažené hlavy, které jim spadaly do čela jako kapuce. Jondalar vstal. Jeden z mužů stáhl svou kapuci a šel k němu.

„Ze-lan-don-je!“ řekl muž a ukázal na Jondalara. Pak se udeřil do prsou. „Haduman! Jeren!“ a zešíroka se usmíval.

Jondalar popošel o krok blíž a zešíroka se usmál. „Jerene! Jsi to ty? Velká Matko, nemůžu tomu uvěřit. To jsi skutečně ty!“

Muž začal mluvit řečí, které Jondalar nerozuměl, stejně jako Jeren nerozuměl jemu. Ale přívětivému úsměvu rozuměly obě strany.

„Ajlo!“ řekl Jondalar a kývl na ni. „To je Jeren. Ten lovec Hadumanů, který nás zastavil, když jsme přišli sem z opačného směru. Nemůžu tomu uvěřit!“ Oba se dál na sebe rozzářeně usmívali. Jeren pohlédl na Ajlu a uznale přikývl Jondalarovi.

„Jerene, to je Ajla, Ajla z Mamutonů,“ řekl Jondalar. „Ajlo, to je Jeren z Hadumanů.“

Ajla k němu vztáhla obě ruce. „Vítej v našem táboře, Jerene z Hadumanů,“ řekla.

Jeren rozuměl posunků, i když tento způsob pozdravu nebyl u jeho lidí obvyklý. Zastrčil oštěp do toulce, který měl přehozený přes rameno, vzal její ruce a řekl: „Ajla –“ Pochopil, že je to její jméno, ale nic dál nerozuměl. Opět se udeřil do prsou. „Jeren,“ řekl a přidal několik slov, kterým nerozuměli zase oni.

Pak sebou muž najednou zděšeně trhl. Viděl, jak se k Ajle přidružil Vlk. Ajla si okamžitě klekla a vzala Vlka kolem krku. Jeren se nestačil divit.

„Jerene,“ řekla, vstala a učinila posunek, obvyklý při představování. „To je Vlk. Vlku, to je Jeren, Jeren z Hadumanů.“

„Vlk?“ opakoval Jeren, stále ještě s trochu ustrašeným výrazem v očích.

Ajla podržela jeho ruku před Vlkovým čenichem, jako by ho chtěla přivyknout na jeho pach. Pak opět poklekla vedle Vlka a ještě jednou ho vzala kolem krku, aby ukázala, jak důvěrně se k němu chová. Dotkla se Jerenovy ruky, pak znovu podržela svou ruku před Vlkovým čenichem. Jeren pochopil, co od něho chce. Váhavě napřáhl ke zvířeti ruku.

Vlk se jí dotkl studeným vlhkým čenichem. Když byli u Saramudonů, častěji se už podrobil podobnému představování, a zdálo se, že chápe Ajlin úmysl. Pak Ajla vzala Jerenovu ruku, vedla ji k Vlkově hlavě, aby si sáhl na jeho srst. Když na ni Jeren uznale pohlédl a pak sám od sebe pohládl Vlka, oddechla si.

Jeren se obrátil k ostatním. „Vlk!“ řekl a ukázal na zvíře. Řekl ještě pár jiných věcí a vyslovil její jméno. Čtyři muži vešli do světla ohně. Ajla je gestem ruky pozvala, aby si k nim přisedli.

Jondalar, který mlčky přihlížel, se souhlasně usmíval. „To byl dobrý nápad, Ajlo,“ řekl.

„Myslíš, že mají hlad? Máme dost jídla.“

„Tak jim něco nabídni a uvidíme.“

Ajla donesla velký podnos z mamutoviny, na něj položila něco, co vypadalo jako zvadlý svazek sena. Otevřela to a objevil se pečený sněžný kur. Podala ho Jerenovi a ostatním mužům. Nádherná vůně je udeřila do nosu. Jeren si odlomil nohu a držel v ruce jemné šťavnaté maso. Když ochutnal, úsměv v jeho tváři jen povzbudil ostatní.

Ajla donesla ještě koroptve a rozdělila náplň z kořenů a zrní na pletené misky nebo podnosy z mamutoviny a ze dřeva. Pobídla je posunkem, aby si nabírali všeho podle libosti. Pak donesla velkou dřevěnou mísu, kterou sama udělala, a naplnila ji vodou na čaj.

Když se muži najedli, vypadali mnohem spokojeněji, dokonce i tehdy, když se přiblížil Vlk, aby je očichal. Všichni pak seděli s čajem u ohně a snažili se spolu domluvit, nejen dát najevo úsměvnou radost ze shledání a pohostinnosti.

Jondalar začal. „Haduma?“ zeptal se.

Jeren zavrtěl hlavou a vypadal smutně. Ukázal na zem a Ajla si vysvětlila jeho gesto tak, že se Haduma vrátila k Velké Matce Zemi. I Jondalar pochopil, že je stará žena, kterou si tolik oblíbil, mrtvá.

„Tamen?“ zeptal se.

Jeren s úsměvem přehnaně přikývl. Pak ukázal na jednoho z dalších mužů, něco řekl a znovu vyslovil jméno Tamen. Mladík, téměř ještě chlapec, se na ně usmál, a Jondalar objevil jistou podobnost s mužem, kterého znal.

„Tamen, ano,“ řekl Jondalar s úsměvem a přikývl. „Tamenův syn nebo vnuk, myslím. Přál bych si, aby tu byl Tamen,“ řekl Ajle. „Mluvil trochu zelandonsky a docela jsme se spolu domluvili. Jako mladý muž podnikl dlouhou cestu až k nám.“

Jeren se ohlédl, pak pohlédl na Jondalara a řekl: „Ze-lan-don-je... Ton...Thonolan?“

Tentokrát bylo na Jondalarovi, aby smutně potřásl hlavou. Pak i on ukázal na zem. Jeren překvapeně povytáhl obočí, pak přikývl a řekl slovo, které znělo jako otázka. Jondalar mu nerozuměl, pohlédl na Ajlu: „Víš, co chce říct?“

I když jejich řeči nerozuměla, přece jen postřehla ve všech řečech něco, co se zdálo být společné. Jeren opakoval slovo a Ajlu tím přivedl na nápad. Z ruky vytvořila pracku a zařvala jako jeskynní lev.

Napodobila temný řev tak věrně, že na ni muži polekaně pohlédli. Jeren pak chápavě přikývl. Ptal se, jak Thonolan zemřel, a ona mu odpovíděla. Jeden z druhých mužů řekl něco Jerenovi a Jondalar uslyšel další důvěrně známé jméno, Norja. Ten, který se ptal, se usmál na Jondalara, ukázal na něho, pak na své vlastní oči a znovu se usmál.

Jondalar cítil, jak se mu rozbušilo srdce. Možná to znamenalo, že Norja má dítě s modrýma očima. Ale možná taky lovec jenom slyšel o muži s modrýma očima, který s ní slavil obřady První slasti. Nebyl si jistý. I ostatní muži ukázali na své oči a usmívali se. Usmívali se proto, že se jí narodilo dítě s modrýma očima? Nebo proto, že Norja slavila obřad První slasti s modrookým mužem?

Myslel na to, že vysloví Norjino jméno a rukama naznačí, jak drží kojence. Pak však pohlédl na Ajlu a mlčel. Nikdy jí nevyprávěl o Norje a ani o tom ne, že mu Haduma den po obřadu sdělila, že Matka mladé ženě požehnala. Tvrdila, že se jí narodí dítě, chlapec jménem Jondal, který bude mít stejné oči jako on. Věděl, jak si Ajla přeje mít jeho dítě – nebo dítě jeho ducha. Jak by jí asi bylo, kdyby se dozvěděla, že Norja je má? Nežárčila by na ni?

Ajla ukázala lovcům posunky, že můžou spát u ohně. Přikývli a vstali, aby si donesli kožešiny na spaní, které nechali na břehu řeky. Ale když viděla, že jdou k místu, kde uvázala koně, běžela za nimi a zvednutou rukou je žádala, aby se zastavili. Pak zmizela ve tmě. Muži se po sobě tázavě dívali. Když po několika minutách chtěli jít dál, naznačil jim Jondalar, aby počkali. S úsměvem přikývli a zůstali stát.

Ale pak se na jejich tvářích rozlil výraz zděšení. Ajla se znovu vynořila ze tmy a vedla na ohlávce dva koně. Stála mezi oběma zvířaty a pokoušela se lovcům posunky klanu vysvětlit, že jsou to zvláštní koně, které oni nesmí lovit. Jondalar pochyboval, jestli muži chápou, co jim chce Ajla sdělit. Taky se obával, že by je mohlo napadnout, že má Ajla moc přivolávat koně a že je přivolala jen kvůli nim, aby je mohli ulovit. Navrhl Ajle, aby to zkusili předvést posunky.

Donesl ze stanu oštěp a tvářil se, jako by jím chtěl Vítěze probodnout, ale Ajla mu s napřaženými pažemi zastoupila cestu a důrazně zavrtěla hlavou. Jeren se drbal za uchem a ostatní muži se po sobě zmateně dívali. Konečně Jeren přikývl, vytáhl oštěp z toulce na zádech, zamířil na Vítěze a potom oštěp zabořil do země. Jestli pochopil Ajlu tak, že nesmí zabít tyto dva koně, nebo jestli myslel, že už vůbec nikdy nesmí lovit koně – výsledek byl stejný.

Muži přespali u ohně, ale už s prvními slunečními paprsky vstali. Jeren řekl několik slov Ajle. Jak si Jondalar matně připomínal, bylo to poděkování. Návštěvník se usmíval na ženu, když ho Vlk očichal a zase se nechal pohladit. Ajla pozvala muže, aby s nimi vypili ranní čaj, avšak oni už raději vyrazili.

„Přála bych si, abych uměla jejich řeč,“ řekla Ajla. „Bylo to hezké, že nás navštívili, je jen škoda, že jsme spolu nemohli mluvit.“

„Ano, to mi taky bylo líto,“ řekl Jondalar, který by moc rád věděl, jestli má Norja dítě – dítě s modrýma očima.

„V klanu používaly různé tlupy ve svém každodenním životě všelijaké posunky, kterým by možná všichni nerozuměli, ale každý znal němou řeč posunků. Vždycky bylo možné se dorozumět,“ řekla Ajla. „Je to škoda, že Druzí lidé nemají řeč, které by každý rozuměl.“

„Bylo by to výhodné, zvlášť na cestách. Ale těžko si umím představit řeč, které by rozuměl každý. Myslíš skutečně, že lidé klanu všude rozumějí stejným znakům?“ zeptal se Jondalar.

„Není to řeč, kterou by se museli učit. Oni se s ní narodí, Jondalare. Je tak stará, že je zaznamenaná v jejich vzpomínkách, a jejich vzpomínky se vracejí až k počátku. Neumíš si představit, jak je to daleko,“ řekla Ajla.

Otřásla se, když pomyslela na to, že ji Kreb proti všem tradicím vzal k sobě, aby jí zachránil život. Podle nepsaného zákona klanu by ji musel nechat zemřít. Ale pro klan teď byla stejně mrtvá. Jak nesmyslné je to všechno, pomyslela si. Když ji Broud prohlásil za mrtvou, tak na to neměl právo. Neměl k tomu žádný rozumný důvod. Ale Kreb měl důvod. Porušila mocné tabu klanu, a on ji přesto nechal žít.

Začala bourat tábor, balit stan a kožešiny na spaní. Provazy, potřeby na vaření a další věci rovnala do sedlového koše. Právě

nabrala vodu do vaku, když se Jeren a ostatní lovci vrátili. S úsměvem a mnoha slovy, která zřejmě měla vyjádřit vděčnost, předali Ajle dárek zabalený v čerstvě stažené tuří kůži. Rozbalila ji a našla kýtu právě uloveného zvířete.

„Děkuji ti, Jerene,“ řekla a věnovala mu nádherný úsměv, v němž se Jondalar láskou vždycky téměř rozpouštěl. Zdálo se, že má podobný účinek i na Jerena, který na ni rozzářeně hleděl. Konečně se od ní odtrhl, obrátil se na Jondalara a něco mu horlivě říkal. Když viděl, že mu Jondalar nerozumí, přerušil se a mluvil s ostatními muži. Pak se opět obrátil na Jondalara.

„Tamen,“ řekl a naznačoval chůzi k jihu. Přitom jim dával na srozuměnou, že ho mají následovat. „Tamen,“ opakoval, zval je posunky a připojil pár slov.

„Myslím, že chce, abys s ním šel,“ řekla Ajla. „Abys viděl muže, kterého znáš. Toho, co mluví zelandonsky.“

„Tamen, Ze-lan-don-je. Hadumam,“ řekl Jeren a opakoval zvoucí gesto.

„Zve nás k sobě. Co tomu říkáš?“ zeptal se Jondalar. „Ano, myslím, že máš pravdu,“ řekla Ajla. „Chceš pozvání přijmout?“

„To by znamenalo se vrátit,“ řekl Jondalar. „A já nevím, jak daleko. Kdybychom je potkali dole na jihu, nebyl bych proti tomu, abychom si na chvíli odpočinuli. Ale teď, když jsme se dostali až sem, bych se nerad vracel.“

Ajla přikývla. „Budeš jim to muset nějak vysvětlit.“

Jondalar se usmál na Jerena, pak potřásl hlavou. „Je mi to líto,“ řekl. „Ale my musíme na sever. Sever,“ opakoval a ukázal přesnější směr.

Jeren ustaraně sraštil tvář, také potřásl hlavou a zavřel oči, jako by musel uvažovat. Šel k nim a vytáhl z opasku krátký kolík. Jondalar viděl, že konec je zdobený vyřezáváním. Věděl, že už jednou takový kolík viděl, a pokoušel se rozpomenout, kde to bylo. Jeren uhladil písčitou půdu před svými nohama, pak kolíkem udělal čáru a druhou čárou ji překřížil. Pod první čáru nakreslil figuru, která vzdáleně připomínala koně. Na konci druhé čáry, která ukazovala k řečišti Matky řek, udělal kruh s několika od něho vybíhajícími čarami. Ajla mu se zájmem přihlížela.

„Jondalare,“ řekla a její hlas zněl ustaraně. „Když mi mamot ukázal symboly a učil mě jejich význam, bylo to znamení pro slunce.“

„A tahle čára ukazuje směrem zapadajícího slunce,“ řekl Jondalar a ukázal na západ. „Tam, co nakreslil koně, musí být jih.“ Ukázal odpovídajícím směrem.

Jeren horlivě přikyvoval. Pak ukázal na sever a svažtil čelo. Přešel k severnímu konci nakreslené čáry a tam se zastavil s tváří obrácenou k nim. Zvedl paže a rozpřáhl je, přesně jako to udělala Ajla, když chtěla Jerenovi zabránit lovit Víhu a Vítěze. Pak potřásl hlavou. Ajla s Jondalarem na sebe pohlédli.

„Chce nám říct, abychom nechodili na sever?“ ptala se Ajla.

Jondalar začínal tušit, co se jim Jeren snaží sdělit. „Ajlo, myslím, že nás nechce pozvat, abychom táhli s ním na jih. Myslím, že nám chce říct něco jiného. Možná nás chce varovat, abychom nejeli na sever.“

„Varovat? Co by tam mohlo být, aby nás před tím musel varovat?“ ptala se Ajla.

„Nemohla by to být velká ledová stěna?“ uvažoval Jondalar nahlas.

„Led přece známe. Lovili jsme tam s Mamutony mamuty. Je studený, ale vlastně není zase tak nebezpečný, ne?“

„V průběhu let se led pohybuje,“ řekl Jondalar. „Někdy dokonce vyrve stromy i s kořeny, když nastane zima. Ale nepohybuje se tak rychle, aby se mu nedalo uhnout.“

„Myslím, že nemá na mysli led,“ řekla Ajla. „Ale varuje nás před tím, abychom šli na sever, a zdá se, že mu to dokonce dělá starost.“

„Zřejmě máš pravdu. Jen si neumím představit, co by tam mohlo být tak nebezpečného,“ řekl Jondalar. „Někdy se lidé, kteří mnoho necestují, domnívají, že svět mimo jejich domov je nebezpečný, protože je jiný.“

„Nezdá se mi, že by byl Jeren zrovna bázlivý muž,“ namítla Ajla.

„V tom s tebou souhlasím,“ řekl Jondalar. Pak pohlédl na muže. „Jerene, tolik bych si přál, abych ti rozuměl.“

Jeren je pozorně sledoval. Dohadoval se, že pochopili jeho varování, a čekal, jak se zachovají.

„Myslíš, že bychom měli jít s ním a promluvit s Tamenem?“ ptala se Ajla.

„Je mi hrozně proti myslí pomyšlení, že bychom se měli vrátit a ztratit tolik času. Musíme se dostat k ledovci dřív, než skončí zima. Pokud budeme postupovat tak rychle jako až dosud, můžeme to snadno stihnout. Ale jestli nás zdrží něco nepředvídaného, mohlo by nastat jaro a s ním obleva. Pak by bylo příliš nebezpečné pustit se na led,“ řekl Jondalar.

„Tak potáhneme dál na sever,“ řekla Ajla.

„Taky si myslím. Ale budeme se mít na pozoru. Jen bych si přál vědět před čím.“ Opět pohlédl na Jerena. „Jerene, příteli, děkuji ti za tvé varování,“ řekl. „Budeme opatrní, ale musíme tam jet.“ Ukázal na jih a zavrtěl hlavou, pak ukázal na sever.

Jeren se mu snažil něco vysvětlit, ale nakonec to vzdal a smutně přikývl.

Udělal, co mohl. Obrátil se na druhého muže s kapuci z koňské hlavy a mluvil s ním. Pak se obrátil k nim a naznačil, že půjdou.

Ajla a Jondalar mávali, když je lovci opouštěli. Pak sbalili zbytek věcí a se smíšenými pocity se vydali na cestu k severu.

Projeli severním úsekem široké vnitrozemské stepi a všimli si, jak krajina změnila svůj charakter: nížiny ustoupily strmým kopcům plným rozsedin. Občasné pahorky, které narušovaly jednotvárnost stepi, byly spojené s obrovskými bloky zvrásněných sedimentálních hornin, které se táhly v nepravidelném řetězci od severovýchodu k jihozápadu. Mladší sopečné výbuchy pokryly vrchovinu úrodnou vrstvou půdy, v níž se dařilo borovým, smrkovým a modřínovým lesům a v nižších oblastech břízám a vrbám, zatímco na suchých závětrných úbočích rostly keře a stepní traviny.

Když dorazili do rozbrázděných pahorků, museli si hledat cestu kolem hlubokých roklí a skalních útvarů, které jim neustále bránily v postupu. Museli je obcházet a ztráceli tím hodně času. Ajle připadalo, že je země méně úrodná a pustší, ale k tomu mohla přispět i změna ročního období. Ze svého zvýšeného stanoviště na hřbetě koní získali jistý pohled na zemi, kterou projížděli. Těch několik málo listnatých stromů a keřů, které míjeli, už shodilo listí,

ale hlavní nížina byla pokrytá matným zlatem suchých travin, které poskytnou v zimě potravu nesčíslnému množství živých stvoření.

Viděli hodně velkých býložravců, osamělých i ve stádech. Koně tu zřejmě byli v převaze, ale zahlédli i vysokou, velkorohé jeleny a soby – těch bylo spousta především v severních stepích. Bizoni se spojili do obrovských stád a táhli k jihu. Tato mohutná zvířata s velkými černými rohy táhla téměř každý den v uzavřeném stádu přes kopce a Ajla s Jondalarem se občas zastavili, aby je pozorovali. Prach se bizonům usazoval na tělech, země se zachvívala pod dupotem jejich kopyt a hluboký řev té spousty zvířat se spojil v mocné dunění, které znělo jako hřmění při bouři.

Mamuty už tak často nevidali, ti putovali zpravidla k severu, ale i z dálky si tato huňatá zvířata získala jejich obdiv. Pokud nebyli samci v říji, shlukovali se do menších, volněji propojených skupin. Občas se některý samec připojil ke stádu samic a chvíli táhl s nimi. Pokud ale mamut putoval osaměle, pak to byl vždycky samec. Velká stáda byla složená ze vzájemně příbuzných samic: stádo obvykle vedla pramáti, stará zkušená samice, doprovázela ji jedna nebo dvě sestry se svými dcerami a vnučkami. Stáda samic se dala snadno poznat podle toho, že jejich kly byly trochu menší a méně zahnuté, a taky měly vždycky u sebe mladé.

Neméně působiví byli nosorožci, i když je potkávali ještě méně často. Ti se zpravidla nespojovali do skupin. Samice tvořily malé rodinné svazky a samci kromě doby páření putovali vždycky sami. Pokud mamuti a nosorožci nebyli příliš staří nebo nemocní, nemuseli se bát čtyřnohých lovců, dokonce ani obrovského jeskynního lva. Především samci si mohli dovolit putovat sami. Samice potřebovaly stádo jen proto, aby lépe ochránilo mláďata.

Naproti tomu drobnější pižmoni, porostlí dlouhou vlnou a podobní velkým ovcím, se vždycky spojovali ve stáda. Když byli napadeni, utvořila dospělá zvířata kruh, v jehož středu se schovala mláďata.

Jak Ajla s Jondalarem vystupovali výš, spatřili několik kamzíků a kozorožců, kteří se v zimě stahovali z vysokých hor do nižších oblastí.

Mnohá z menších zvířat si ve svých norách nashromáždila zásoby na zimu, semena, ořechy, hlízy, kořeny. Pišťuchy si například natahaly do nor i zásoby sena. Králíci a zajáci se jinak

vybarvili, získali trochu světlejší, žíhaně šedohnědý kožich. Na jednom zalesněném vrcholku zahlédli bobra a veverku. Jondalar použil vrhač oštěpů, aby bobra složil. Nejenom jeho maso, ale zvláště jeho tučná ohánka opečená na rožni byla skutečnou pochoutkou.

Ajla lovila prakem menší zvířata, vrhače používali obvykle při lovu větší zvěře. Oba byli velmi obratní, ale Jondalar měl přece jen víc síly a zasahoval vzdálenější cíle.

Zahlédli i spoustu vyder, jezevců, tchořů, kun a norků, ty ale nelovili. Větší masožravci – lišky, vlci, rysové a velké kočky – se živili menší zvěří a většími býložravci. Jondalar věděl, že v řekách jsou okouni, štiky a mohutní kapři, i když na tomto úseku své cesty nerybařili.

K večeru došli k jeskyni s velkým vchodem. Rozhodli se, že ji prozkoumají. Když se k ní blížili, koně nejevili nejmenší známky neklidu. U vchodu Vlk zvědavě čenichal kolem, ale chlupy se mu neježily. Ajla, která si všimla bezstarostného chování zvířat, si byla jistá, že je jeskyně prázdná. Rozhodli se, že se tam utáboří na noc.

Když zapálili oheň, udělali si louč, aby mohli proniknout hlouběji do jeskyně. V blízkosti vchodu našli četné důkazy, že dříve byla jeskyně obydlená. Škrábance na stěnách mohly pocházet buď od medvěda, nebo od jeskynního lva. Vlk vyhrabal nedaleko zbytky trusu, ale byly tak staré a tvrdé, že už se nedalo poznat, které zvíře je tu zanechalo. Našli velké suché kosti, na několika místech nahlodané. Ze stop zubů Ajla usoudila, že je rozdrtily svými mohutnými čelistmi hyeny. Zmocnil se jí hnus, sotva na ně pomyslela.

V poslední době však jeskyně obydlená nebyla. Všechny stopy dřívějších obyvatel byly staré, včetně dřevěného uhlí, které tady zanechali lidé v mělkém ohništi. Ajla s Jondalarem zašli hlouběji do jeskyně, která se nekonečně táhla. Kromě stop u vchodu nenašli už nic. Jedinými obyvateli chladného a vlhkého nitra byly kamenné sloupy, které jako by rostly ze země a ze stropu a občas se uprostřed setkaly.

Když se dostali k ohybu, zdálo se jim, že hluboko uvnitř slyší šplouchat vodu, proto se rozhodli vrátit. Věděli, že jejich louč brzy dohoří, a nechtěli ztratit z očí blednoucí světlo vchodu. Vraceli se

podél vápencových stěn a byli rádi, když zase spatřili zlatou trávu a paprsky zapadajícího slunce.

Sotva vjeli hlouběji do vrchoviny severně od vnitrozemní stepi, Ajla s Jondalarem si všimli dalších změn. Krajina byla zvrásněná roklemi, dolinami a krátery, které byly občas naprosto nepřístupné. Byla to zvláštní krajina, která v nich probouzela nepříjemné pocity. Zatímco na povrchu jen málokdy viděli jezera a řeky, slyšeli často tajemné zvuky tekoucích proudů hluboko v podzemí.

Malí drobní živočichové teplých prastarých moří vytvořili tuto zvláštní krajinu. V průběhu milionů let se usazovaly jejich skořápky a kostry na mořském dně. Za ještě delší dobu tyto droboučké odpady ztwardly na vápenec. V průběhu věků, když bylo podnebí vlhčí, prosakující dešťová voda, nasycená kyselinou uhličitou a kyslíčnickem uhličitým, rozpouštěla usazené vápencové vrstvy.

Voda pronikající do drobných trhlin ve vápenci rozšiřovala spáry. Spolu s uvolněným vápencem hloubila rýhy a pukliny do skal a pod vlivem zemské přitažlivosti prosakovala hlouběji a rozšiřovala postupně jeskyně, které nakonec tvořily obrovský vzájemně propojený vodní systém.

Tyto jevy odehrávající se v podzemí měly dalekosáhlý vliv na krajinu, která získávala charakteristické rysy. Jak se jeskyně neustále zvětšovaly, blížily se jejich stropy stále víc povrchu. Někdy se propadly a vznikaly hluboké příkré propasti. Zbytky původního stropu tvořily vzácně i přírodní kamenné mosty. Na povrchu tekoucí řeky a potoky mizely náhle v průrvách a závrtch a tekly pak v podzemí dál. Údolí, kterými dříve protékaly řeky, byla suchá a už jen kamenné stěny svědčily o jevech, které tu kdysi probíhaly.

Pro Ajlu a Jondalara bylo stále obtížnější najít vodu. Tekoucí voda rychle mizela v jeskyních a propastech. Dokonce i po dlouhotrvajících dešťových srážkách se voda okamžitě ztratila v půdě. Jednou museli dokonce sestoupit a načerpat vzácnou tekutinu z jezírka na dně propasti. Občas objevili vodu jako prýstící pramen, který tekł chvíli po povrchu a opět mizel v podzemí.

Skalní půda jen s tenkou vrstvou hlíny byla kamenitá a neúrodná. Kromě několika muflonů s hustou kudrnatou zimní srstí tu zahlédli jen pár svišťů. Tato mrštná stvoření vyvinula vlastní způsob, jak uniknout svým četným nepřátelům. Ať už šlo o vlky, polární lišky, sokoly nebo orly – jakmile zaslechli ostrý hvizd hlídajícího zvířete, bez meškání všichni zmizeli ve svých norách.

Vlk se marně snažil je ulovit. Protože však tito hlodavci obvykle nepovažovali dlouhonohé koně za své nepřátele, podařilo se Ajle složit několik svišťů prakem. Už si vytvořili zásoby tuku pro zimní spánek, a proto chutnali jako králíci. Ajla s Jondalarem se také poprvé od minulého léta věnovali víc rybolovu v Matce řek.

Zpočátku putovali velmi opatrně krasovou krajinou se zvláštními kamennými útvary, jeskyněmi a děrami, ale brzy se s ní obeznámili a ztratili nejistotu. Často šli pěšky, aby koňům dopřáli odpočinek. Jondalar vedl Vítěze na dlouhé uzdě, ale tu a tam mu dovolil, aby se napásl na skoupé trávě. Víha se rovněž pásla, ale následovala Ajlu, i když neměla uzdu.

„Ráda bych věděla, jestli tahle pustá krajina plná jeskyní a děr byla tím nebezpečím, před kterým nás chtěl Jeren varovat,“ řekla Ajla. „Musím přiznat, že se tady necítím nejlíp.“

„Já taky ne. Nevěděl jsem, že to tu vypadá takhle,“ řekl Jondalar.

„Copak jsi tu ještě nebyl? Myslela jsem, že jste přišli touhle cestou,“ řekla Ajla a překvapeně na něho pohlédla. „Říkal jsi, že jste sledovali Matku řek.“

„To ano, ale po druhé straně. Přeplavali jsme ji, když jsme byli mnohem dál na jihu. Myslel jsem, že bude snadnější zůstat na téhle straně, a taky jsem chtěl vědět, jak to tu vypadá. Řeka se nedaleko odtud prudce zatáčí. My šli tehdy k východu. Byl jsem zvědavý na tuhle vrchovinu, která zatarasila řece cestu. Věděl jsem, že už nikdy nebudu mít příležitost ji vidět.“

„Měl jsi mi to říct dřív.“

„Co na tom záleží? Sledujeme přece pořád řeku.“

„Ale já myslela, že zdejší krajinu znáš! A ty se tu přitom vyznáš stejně málo jako já.“ Ajla důvěřovala tomu, že Jondalar ví, co je čeká, a teď musela zjistit, že se mýlí.

Šli dál, zabraní do rozhovoru, který hrozil, že přeroste v hádku, a nevěnovali svému okolí mnoho pozornosti. Najednou Vlk, který

běžel vedle Ajly, krátce štěkl a čenichem jí vrazil do nohy. Oba se naráz zastavili. Ajla se polekala a Jondalar zbledl.

24.

Oba hleděli na zem před svýma nohama a nic neviděli. Země před nimi zmizela. Málem by překročili okraj propasti. Jondalar cítil, jak se mu sevřel žaludek, když se podíval kolmo dolů. Ale byl překvapený, když dole spatřil zelené údolí, kterým protékala řeka.

Dno velkých propastí bylo obvykle pokryté tlustou vrstvou kamení, zbytky propadlého stropu. Velké propasti často přecházely jedna do druhé a tvořily velká souvislá údolí hluboko pod okolním povrchem. Protože tam byla jak úrodná půda, tak voda, rostlinám se v těch místech obvykle dařilo.

„Jondalare, tady s tou krajinou není něco v pořádku,“ řekla Ajla. „Nahoře je tak sucho a skoro nic tu neroste, a tam dole jsou nádherné louky se stromy a řekou, ke které se ale nikdo nedostane. Každé zvíře, které by se o to pokusilo, by se zřítilo. Je to nějak pomotané.“

„Opravdu je tu všechno pomotané. A možná máš pravdu, Ajlo. Možná je to tohle, před čím nás chtěl varovat Jeren. Lovci tady nemají mnoho příležitostí něco ulovit a je to navíc nebezpečné. Ještě nikdy jsem neslyšel o zemi, kde se musíš pořád bát, že šlápneš do prázdna, když myslíš, že jdeš po pevné půdě.“

Ajla se sklonila, vzala Vlkovu hlavu oběma rukama a položila na ni čelo. „Děkuju, Vlku, že jsi nás varoval,“ řekla. Vlk radostně zakňučel a olízl jí tvář.

Obrátili se a vedli koně kolem velké propasti. Většinu času šli mlčky. Ajla už ani nevěděla, proč se vlastně hádali. Ale umínila si,

že už se nikdy nenechá natolik rozptýlit, aby nevnímala, kam stoupe.

Táhli dál k severu. Řeka po jejich levici protékala rokli, která byla stále hlubší. Jondalar váhal, jestli mají pokračovat v cestě dole podél břehu řeky nebo po rovině nahoře nad ní. Avšak byl rád, že až dosud sledovali řeku a nepokusili se ji přeplavat. Velké řeky v krasových oblastech se často prořezávaly příkrými vápencovými propastmi. Netvořily široká údolí s mírnými břehy a naplaveninami jako toky v nížinách. Proto bylo těžké se jich při cestě držet, ale ještě obtížnější bylo je přeplavat.

Jondalar si připomněl velkou rokli dál na jihu, v níž po dlouhou dobu nebyl žádný břeh, po němž by se dalo jít. Proto se rozhodl zůstat nahoře na rovině. Když pokračovali v cestě, spatřil ke své úlevě, jak se malý vodopád vylévá ze skály do řeky. Vodopád byl sice na druhém břehu řeky, ale znamenalo to, že na rovině byla voda, i když většina z ní prosákla trhlinami ve vápencové půdě.

Kras, to byla krajina s četnými jeskyněmi. Bylo jich tady skutečně tolik, že Ajla a Jondalar – společně s koňmi – další noci trávili v nich a ani nepotřebovali rozbalovat stan. Když jich několik prozkoumali, získali časem cit pro to, které vchody se nejlépe hodí k utáboření.

Třebaže jeskyně v podzemí zaplavené vodou hluboko dole stále zvětšovaly svůj objem, byly jeskyně při vstupu většinou poměrně malé. Některé z nich byly přístupné jen za suchého počasí, protože se za dlouhých dešťů zcela zaplnily vodou. Jinými voda neustále protékala. Ajla a Jondalar se rozhlíželi po suchých jeskyních, které ležely obvykle trochu výš ve svazích.

Dešťová voda byla nástrojem, který vytvořil všechny jeskyně. Pomalu prosakovala stropem jeskyně a přibírala do sebe rozpuštěný vápenec. Každá kapka vápencové vody, i nejdrobnější kapička srážející se vlhkosti, byla nasycená uhličitánem vápenatým, který se pak ukládal v nitru podzemních dutin. Obvykle sněhobílý minerál mohl být průhledný, zbarvit se do šeda nebo získat červené a žlutavé žilky. Na stěnách a na podlaze se usazovala tlustá vrstva travertinu. Tvořily se krápníky, které visely ze stropu a s každou kapkou se snažily dosáhnout svého protějšku, vyrůstajícího ze země. Některé se setkaly jako štíhlé sloupy, které v průběhu doby sílily ve stále se měnícím cyklu žijící Země.

Dny se znatelně ochladily a vál silný vítr. Ajla a Jondalar byli rádi, že se můžou skrýt před chladem zimy v jeskyních. Zpočátku pečlivě prozkoumávali úkryty, kde se chtěli utábořit, aby nenarazili na čtyřnohého obyvatele. Avšak časem se stále více spoléhali na ostré smysly svých průvodců. Pokud chtěli zjistit, jestli tam jsou nebo byli lidé, pátrali ve vzduchu po stopách kouře – jedině lidé dokázali rozdělat oheň. Ale nepotkali nikoho a i na zvířata narazili jen zřídka.

Byli proto překvapeni, když přišli do oblasti s neobvykle bohatou vegetací – přinejmenším ve srovnání s chudou kamenitou krajinou, kterou dosud projížděli. Vápenec nebyl všude stejný. Podle míry rozpustnosti jevil velké rozdíly. Taky byly některé vápencové oblasti opravdu úrodné, s loukami a stromy, které rostly při povrchových řekách. I zde se sice půda propadala a byly tu jeskyně a podzemní řeky, ale už ne tak často.

Když narazili na stádo sobů, kteří se pásli na louce se suchou trávou, ohlédl se Jondalar s úsměvem na Ajlu. Ajla souhlasně přikývla a pobídla Víhu, aby ho dohonila. Z těch několika zvířat, které v posledních dnech viděli, sotva některé stálo za to, aby je lovili, a protože řeka tekla hluboko pod nimi v propasti, nemohli ani chytat ryby. Žili převážně ze sušených zásob a museli se o ně dělit i s Vlkem. Ani koně to neměli snadné. Hubená tráva, rostoucí na tenké vrstvě půdy, jen stěží utišila jejich hlad.

Lov byl pro ně příjemnou změnou při dlouhém putování. Jondalar prořízl hrdlo soba, kterého ulovili, aby ho nechal vykrvácet. Pak ho naložili do člunu na smyk a rozhlíželi se po místě, kde by se utábořili. Ajla chtěla část masa usušit a rozpustit zimní tuk, Jondalar se těšil na šťavnatou kýtu a jemná játra. Rozhodli se, že si na jeden nebo dva dny udělají přestávku, zvláště proto, že měli nablízku louku. Vlk vyplašil spoustu drobné zvěře, hraboše, lumíky a pišťuchy, lovil je a prozkoumával krajinu.

Když v nedalekém pahorku objevili jeskyni, jeli k ní. Byla trochu menší, než doufali, avšak pro jejich účel stačila. Odvázali smyk a zbavili koně zátěže, aby se mohli proběhnout po louce. Složili zavazadla vedle vchodu do jeskyně a začali hledat roští a suchý trus na oheň.

Ajla uvažovala, jak by měla připravit maso. Nasbírala suché tobolky a zrní a několik hrstí černých semen merlíku, který rostl vedle malého potůčku severně od jeskyně. Když se vrátila, Jondalar už zapálil oheň. Požádala ho, aby sešel k potoku a naplnil vak vodou.

Než se vrátil, Vlk přiběhl ze své výzkumné výpravy. Ale sotva se přiblížil k jeskyni, vycenil zuby a hrozivě vrčel. Ajle přešel mráz po zádech.

„Vlku, copak je?“ ptala se. Aniž si to uvědomila, vzala prak a zvedla ze země kámen. Vlk se pomalu plížil dál k jeskyni a z hrdla mu vycházelo temné vrčení. Ajla ho následovala. Musela se skrčit, když procházela malým temným vchodem, který vedl do nitra skály. Litovala, že si nevzala s sebou louč. Ale její nos jí prozradil, co oči neviděly. Už tomu bylo hodně let, kdy naposled cítila tento pach, avšak nikdy na něj nezapomene. Najednou zase viděla před sebou, co tehdy.

Bylo to ve výběžcích velkého pohoří, nedaleko místa, kde se konalo setkání klanu. Syna držela na boku a v kožešině, ve které ho nosila, a i když byla mladá a jedna z Druhých, zaujala při pochodu významné místo léčitelky. Najednou všichni naráz zastavili a zírali na obrovského jeskynního medvěda, který si bezstarostně drbal záda o kůru stromu.

I když toto obrovské zvíře, dvojnásobně větší než obyčejný hnědý medvěd, požívalo v klanu nejvyšší úctu a bylo jeho totemem, mladí lidé Brunovy tlupy ještě nikdy neviděli živého jeskynního medvěda. V horách u jejich jeskyně se už žádní nevyskytovali, jen vybělené kosti svědčily o tom, že tam kdysi žili. Když se tehdy medvěd konečně loudavě vzdálil a zanechal za sebou svůj výrazný pach, Kreb sebral pár chlupů, které ulpěly na kůře, protože skrývaly mocné kouzlo.

Ajla dala Vlkovi znamení a opatrně vycouvala z jeskyně. Všimla si praku ve své ruce a strčila ho za opasek. Co by zmohl prak proti jeskynnímu medvědovi? Mohla být jen vděčná, že se už medvěd zřejmě uložil k dlouhému zimnímu spánku a nenechal se jejich příchodem vyrušit. Rychle hodila hlínu na oheň a zašlapala jej. Pak sebrala ze země svůj sedlový koš a odnesla ho o kus dál.

Naštěstí toho ještě mnoho nevybalili. Vrátila se pro Jondalarův koš a odtáhla za sebou smyky. Právě zvedla koš, aby ho odvěkla ještě dál, když se objevil Jondalar s plným vakem vody. „Co se děje, Ajlo?“ ptal se.

„V jeskyni je medvěd,“ řekla. Když viděla zděšený výraz v jeho tváři, dodala: „Myslím, že už se uložil ke spánku. Ale může se probudit, když ho něco vyruší na počátku zimy – alespoň se to tak říká.“

„Kdo to říká?“

„Lovci Brunovy tlupy. Někdy jsem byla u toho, když mluvili o lovu,“ řekla Ajla. Pak se usmála. „Ne jenom někdy, poslouchala jsem je vlastně vždycky, jak jen to šlo, zvlášť když jsem začala cvičit s prakem. Muži si většinou nevšímali dívky, která něco dělala v jejich blízkosti. Věděla jsem, že by mi nikdy nedovolili lovit, a mohla jsem se něco přiučit jedině tak, že jsem naslouchala, když si vyprávěli o lovu. Tušila jsem, že by se zlobili, kdyby se to dozvěděli. Ale nevěděla jsem, jak těžký by byl trest. To jsem se dozvěděla až později.“

„Jestli se vůbec někdo vyzná v jeskynních medvědech, pak jsou to zřejmě lidé klanu,“ řekl Jondalar. „Myslíš, že tady už jsme v bezpečí?“

„Nevím, a nechtěla bych se na to moc spoléhat.“

„Proč nezavoláš Víhu? Máme ještě čas najít jiné místo, než se setmí.“

Když strávili noc ve stanu, vyrazili druhého dne časně zrána, aby získali co největší odstup od jeskynního medvěda. Jondalar se nechtěl zdržovat sušením masa a přesvědčil Ajlu, že vzduch je natolik studený, že se maso nezkazí. Spěchal, aby opustili tento kraj. Kde byl jeden medvěd, byli většinou i další.

Avšak když dorazili k následujícímu horskému hřebeni, zastavili se. V chladném jasném vzduchu měli nádherný rozhled na všechny strany. Bezprostředně před nimi na východě se zvedala ne příliš vysoká zasněžená hora a vedla jejich pozornost k východnímu řetězu hor, který se jim teď přiblížil a táhl se obloukem kolem nich. Ledem sevřené hory dosahovaly největších výšek na severu a tvořily zubatou čáru, která se jasně odrážela od azurově modrého nebe.

Ajla s Jondalarem došli k výběžku onoho východního horského hřebene, který spadl k severnímu kraji staré pánve, v níž byla vnitrozemská step. Velký ledovec, hutná ledová masa, která se sem rozšířila ze severu a zabírala téměř čtvrtinu země, končila u horského valu, skrývajících se za dalekými vrcholy. Na severozápadě ovládala panorama nižší pahorkatina. Daleko na severu zářil ledovec nad vrcholky hor ležícími před nimi. Obrovský řetěz ještě vyšších hor na západě se ztrácel v mracích.

Pod nimi, v hluboké rokli, změnila Matka řek svůj směr. Nyní přitékala ze západu. Když Ajla s Jondalarem pohlédli dolů a sledovali točité koryto řeky proti proudu, připadalo jim, že dospěli k bodu obratu.

„Ledovec, který musíme překročit, je na západ odtud,“ řekl Jondalar. Jeho hlas jako by přicházel z dálky, stejně jako jeho myšlenky. „Ale budeme sledovat Matku řek. Po nějaké době uhneme k severozápadu, a než k ní dojdeme, stočí se opět k jihozápadu. Není to žádný z těch obrovských ledovců, a až na vyšší oblast na severovýchodě je téměř plochý. Když už na něm jednou budeme, uvidíš jen velkou rovinu z ledu. Až ho překročíme, obrátíme se opět k jihozápadu, a pak už bude naším hlavním směrem západ.“

Řeka, která si razila cestu vápencem a krystalickými horninami, jako by se nemohla rozhodnout, kterým směrem se má pustit. Tekla k severu, pak zatočila k jihu a potom opět k severu, aby znovu zabočila k jižní rovině.

„Je to Matka řek?“ zeptala se Ajla. „Myslím to, co tu z ní vidíme? Nebo je to jenom její přítok?“

„Všechno, co vidíme, je Matka. Je to pořád ještě dost velká řeka, ale už se nedá srovnat s tou, jaká byla,“ připustil Jondalar.

„Takže jsme po celou dobu jeli podle ní. To jsem nevěděla. Myslela jsem, že tohle je nějaký přítok. Překračovali jsme přece přítoky, které byly větší,“ řekla Ajla. Cítila něco jako zklamání, když mohutná Matka všech řek najednou byla jen jedním větším tokem z mnoha jiných.

„Vidíme ji z výšky, to taky vypadá jinak. Má větší sílu, než tušíš,“ řekl. „Musíme překročit ještě několik velkých přítoků a jsou úseky, kde se rozdvouje. Ale bude se stále zmenšovat.“ Jondalar se chvíli díval mlčky k západu. Pak řekl: „Zima teprve začala. Měli

bychom mít víc než dost času dostat se k ledovci. Když se nestane nic nepředvídaného.“

Poutníci se vydali směrem na západ a sledovali Matku řek podél vnějšího břehu ohybu. Pak vrchovina prudce klesla k západu. Zamířili tedy na sever, přes méně příkrý svah si razili cestu řídkým podrostem k jednomu přítoku, který zde vytvořil hlubokou rokli. Sledovali ho proti proudu, dokud nenašli možnost, kde by ho překročili. Druhá strana byla kopcovitá. Jeli podél tohoto přítoku, až opět narazili na Matku řek. Pak se znovu obrátili k západu.

V široké vnitrozemní stepi jim jen málokdy vodní toky bránily v cestě, ale teď se ocitli v oblasti, kde mnoho řek stékalo ze severu do Matky. Později odpoledne narazili na další větší přítok a zmáčeli si nohy, když ho překračovali. Už to nebylo jako v létě, kdy taková koupel pro ně byla osvěžením. Teplota klesla v noci na bod mrazu a chlad z ledové vody jim pronikal až do morku kostí. Rozhodli se utábořit na druhém břehu a zahřát se u ohně.

Táhli dál na západ. Když projeli pahorkatinou, dostali se opět do nížiny, do močálovité stepi, která se však nijak nepodobala rovinám níže po proudu. Půda byla kyselá a spíš rašelinová než bahnitá. Objevili, že rašelina hoří, když jednoho dne neúmyslně zapálili oheň na místě se suchou rašelinou. Příštího dne jí trochu nasbírali, aby ji mohli využít při příští příležitosti.

Když dorazili k velkému přítoku, který se v místě, kde se vléval do Matky, rozšiřoval do široké delty, rozhodli se sledovat ho kousek proti proudu, aby našli pohodlnější místo k překročení. Dostali se k soutoku dvou řek. Sledovali pravé rameno a dojeli k dalšímu soutoku s třetí řekou. Koně bez potíží přebrodivili menší a střední řeku. Země mezi středním a pravým rozdělením však byla močálovitá, s rašelinovými bažinami. Projížděli jí jen s obtížemi.

Poslední řeka byla hluboká a nedala se překročit, aby se nezmáčeli. Avšak na druhém břehu vyplašili velkorohého jelena a rozhodli se ho pronásledovat. Rychlonohý jelen brzy setřásl statné koně, i když s Vítězem a Vlkem to neměl tak snadné. Víha, která za sebou táhla smyk, s nimi ovšem nemohla držet krok. Štvanice ale i tak spravila náladu všem.

Jondalar se vrátil se zarudlou tváří a s vlasy rozcuchanými větrem, posunul si kožešinovou kapuci do týla a usmíval se. Ajla

cítla, jak se jí rozbušilo srdce láskou a žádostí. Nechal si narůst světlý vous jako vždycky v zimě, aby tak chránil tvář před chladem, a jí se líbilo, když nosil vousy. Často vychvaloval její krásu, ale podle jejího mínění to byl on, kdo byl krásný.

„Ten jelen umí utíkat, co?“ řekl. „A viděla jsi to paroží? Byl snad dvakrát větší než já.“

Ajla se rovněž usmívala. „Byl to pořádný kus. A překrásný. Ale jsem ráda, že jsme ho nezabili. Byl by pro nás příliš velký. Stejně bychom nemohli vzít všechno maso s sebou. Byla by škoda ho zabít.“

Jeli zpátky k Matce řek, a přestože jejich promočené kalhoty a přehozy zatím téměř uschly, byli rádi, když se utábořili a mohli se převléknout. Rozvěsili mokré věci u ohně, aby je usušili.

Příštího dne se vydali k západu. Řeka se stočila k severozápadu a v dálce uviděli další vysoký horský hřeben. Táhl se až k Matce řek a byl severozápadním výběžkem velkého řetězu hor, který je doprovázel téměř od začátku. Teď ležel od nich na západ. Projeli kolem jeho širokého jižního konce a sledovali Matku řek. Když přejížděli podél klikaté řeky vnitrozemskou stepí, putovaly bílé horské vrcholy velkým obloukem k východu. Hřeben před nimi byl jejich posledním výběžkem.

Žádný přítok neživil velký proud, dokud nedorazili k hřebeni. Řeka, která tekla od východu a u paty skalního výběžku se spojovala s Matkou řek, byla druhým koncem jejího severního ramene.

Od té chvíle tekla proud mezi horským hřebenem a jedním osamělým pahorkem, ale břeh byl dost široký, aby po něm mohli jet na koni.

Na druhé straně hřebene překročili další přítok, jehož údolí od sebe oddělovalo oba velké řetězy hor. Hory na západě byly východními výběžky obrovského západního masivu. Když se hřeben za nimi snížil, rozdělila se Matka řek znovu do tří ramen. Sledovali vnější břeh severního proudu, když projížděli stepí malé pánve, která tvořila pokračování vnitrozemské stepi.

V silném severním větru o sebe prudce narážely holé větve několika bříz v blízkosti řeky. Břeh lemoval suchý podrost, rákosí a mrtvé kapradí. Už se začínal tvořit led, který později naroste do velkých ker. Na severních svazích a na vrcholech mírných

zaoblených kopců na kraji údolní prolákliny rozvlnil vítr v rytmických poryvech pole vysoké trávy. Nepravidelné závany čeřily větve stálezelených smrků a borovic, které rostly na chráněných jižních svazích. Prašný sníh vířil vzduchem a pokrýval půdu tenkou vrstvou.

Vzduch se podstatně ochladil, ale sněžení poutníkům nevadilo. Koně, vlk a i lidé byli zvyklí na studené, suché zimy a občasné sněžení v severních sprašných stepích. Ajla se obávala jen hustého sněhu, který koně unavoval a ztěžoval jim hledání potravy. Avšak teď jí dělalo starosti něco docela jiného. Zahlédla v dálce koně, a Víha s Vítězem si jich už taky všimli.

Když se Jondalar náhodou ohlédl, připadalo mu, že z pahorků na druhé straně řeky nedaleko posledního hřebene vidí stoupat kouř. Uvažoval, jestli jsou nablízku lidé. Ale i když se pak ohlédl ještě několikrát, kouř už nespatřil.

K večeru sledovali menší potok proti proudu a prodírali se podrostem holých vrb a bříz, až dorazili ke skupině limbových borovic. Chladné noci pokryly blízké jezero průsvitnou ledovou vrstvou a zamrzly i okraje potoka. Středem však protékala voda. Tady rozbili svůj tábor. Suchý sníh poprášil severní svahy bělobou.

Víhy se zmocnil neklid od té chvíle, kdy spatřila koně, a to Ajle dělalo starost. Rozhodla se dát jí ohlávku a přes noc ji uvázala na dlouhé lano k borovici. Jondalar uvázal Vítěze u sousední borovice. Pak nasbírali listí a snesli do tábora suché větve. Daly se najít u většiny jehličnatých stromů a zůstávaly i při dešti vždycky suché. Bylo možné je sbírat nebo lámat a nepotřebovali k tomu ani sekeru nebo nůž. Zapálili oheň před stanem a nechali vchod otevřený, aby teplo mohlo pronikat i dovnitř.

Osamělý zajíc, už v bílé zimní srsti, přihopkal do jejich tábora, právě když Jondalar náhodou zkoušel vyváženost nového oštěpu, na kterém pracoval v posledních večerech. Téměř bezděčně hodil oštěp a byl překvapený, že zasáhl cíl tímto kratším oštěpem se špicí z pazourku místo z kosti. Šel pro zajíce, zvedl ho a pokoušel se vytáhnout násadu. Když se mu to hned nepodařilo, vzal nůž a špici vyřízl. Byl rád, že nový oštěp zůstal nepoškozený.

„Tady máme maso pro dnešní večer,“ smál se, když předával Ajle zajíce. „Tak bych chtěl vědět, jestli náhodou nepřiběhl jen

proto, aby mi pomohl vyzkoušet můj nový oštěp. Je lehký a pohodový. Musíš si ho taky někdy vyzkoušet.“

„Spíš si myslím, že jsme se utábořili na obvyklé cestě toho zajíce,“ řekla Ajla. „Byl to dobrý zásah. Ráda bych si vyzkoušela nové oštěpy, ale teď nejdřív uvařím a rozmyslím si, co budeme jíst k masu.“

Vyvrhla zajíce, ale nestáhla ho, aby nezničila zimní tuk. Pak ho dala na rožně nad oheň. Šla k potoku, prorazila led a vyhrabala pár kořenů orobince. O kus dál našla ještě kořeny osladiče. Rozdrtila je kulatým kamenem v dřevěné misce a smíchala je s vodou, aby mohla vytáhnout dlouhá tuhá vlákna. Pak nechala škrobovitou kaši usadit na dně misky a prohlédla zásoby, aby našla další přísady.

Když se škrob usadil a tekutina zůstala téměř čirá, z větší části ji slila a přidala do koše sušené bezinky. Než ve vodě nabobtnaly, odloupala z břízy kůru, seškrabala sladké jedlé mizní pletivo a přidala je do směsi kořenů, škrobu a bezinek. Posbírala pár limbových šišek a vložila je do ohně. Měla radost, že většina z nich obsahovala oříšky, které teď v žáru ohně popukaly.

Když byl zajíc upečený, odtrhla kus zčernalé kůže a otřela jí povrch několika plochých kamenů, které položila do ohně. Pak nechala připravenou směs kapat na namaštěné kameny.

Jondalar ji pozoroval. Neustále ho překvapovala svými znalostmi rostlin. Většina žen věděla, kde se dají najít jedlé rostliny, ale tolik jako ona jich jistě žádná jiná neznala. Když upekla několik tenkých placek, vzal si jednu a zakousl se do ní.

„To je výborné,“ řekl. „Jsi skutečně úžasná, Ajlo. Nevím, kdo jiný by uprostřed zimy našel v přírodě tolik jídla.“

„Zima ještě tolik nepokročila, Jondalare, a taky není tak těžké najít něco jedlého. Počkej, až zamrzne zem, to pak bude horší,“ řekla Ajla. Vzala zajíce z rožně, odstranila zuhelnatělou kůži a položila maso na plochý kus mamutoviny, z něhož budou oba jíst.

„Myslím, že i potom najdeš něco k jídlu,“ řekl Jondalar. „Ale možná žádné rostliny,“ namítla a podala mu zadní nohu zajíce.

Když snědli zajíce a placky z kořenů a bezinek, dostal Vlk zbytky a všechny kosti. Ajla dala vařit vodu na bylinkový čaj a nechala ho louhovat, předtím ale k němu přidala trochu březového pletiva. Pak vzala limbové šišky z ohně. Seděli chvíli mlčky, popíjeli čaj a louskali limbové oříšky, Když si všechno připravili,

aby mohli časně ráno vyrazit, zašli se ještě podívat na koně. Potom se už zachumlali do teplých kožešin.

Ajla se dívala do chodby dlouhé točité jeskyně. Ohně, které jí ukazovaly cestu, vrhaly světlo na nádherně tvarované, do sebe přecházející skalní útvary. Viděla jeden, který se podobal dlouhému vlajícímu koňskému ohonu. Když se přiblížila, plavý kůň zafrkal a pohodil ohonem, jako by ji chtěl vyzvat, aby šla za ním. Chystala se ho následovat, avšak skalní jeskyně potměněla a stalagmity jí zatarasily cestu.

Ohlédla se, chtěla vědět, kde je, a když opět vzhledla, už tam nestál kůň, který ji vyzýval, aby ho následovala. Zdálo se, že je to muž. Snažila se poznat, kdo to je, a byla překvapená, když z temnoty vystoupil Kreb. Kýval na ni, aby šla k němu, naléhal, aby ho následovala. Pak se pomalu odvrátil a kulhal pryč od ní.

Chtěla jít za ním, když zaslechla ržání koně. Obrátila se, ale tmavý ohon se proměnil ve stádo temných koní. Běžela za nimi, ale to už se zase proměnili v tekutý kámen a pak ve změř kamenných sloupů. Pohlédla zpátky, Kreb zmizel v temném tunelu.

Běžela za ním a pokoušela se ho dohonit, ale vtom se chodba najednou rozdvojovala. Nevěděla, kterou odbočkou šel Kreb, zděšeně nahlédla nejdřív do jedné, pak do druhé chodby. Nakonec se rozhodla pro pravou odbočku a narazila na muže, který jí zastoupil cestu.

Byl to Jeren! Stál tam před ní rozkročený s rozpraženými pažemi a vrtěl hlavou. Prosila ho, aby ji nechal projít, ale on ji nechápal. Pak ukázal krátkou vyřezávanou hůlkou na stěnu za ní.

Když se obrátila, viděla odbíhat plavého koně a světlovlasého muže, který se pustil za ním. Najednou byl muž obklopený stádem koní a ztratil se jí z očí. Když k němu běžela, slyšela ržát koně a Kreb stál u vchodu jeskyně. Kýval na ni, aby šla k němu, naléhal ke spěchu, než bude příliš pozdě. Najednou byl dusot koňských kopyt hlasitější. Slyšela frkání, ržání a nakonec ji vyděsil bolestný řev koně.

Ajla prudce procitla ze spánku. Jondalar byl taky vzhůru. Před stanem byl shon. Koně ržáli a ze všech stran se ozýval dupot kopyt.

Slyšeli vrčení Vlka a najednou je vyděsilo bolestné zaskučení. Odhodili kožešiny a vyřítili se ze stanu.

Byla tma, jen úzký srpek měsíce osvětloval krajinu. Ale v borovém lesíku bylo víc koní než jen ti dva, které tam uvázali. Ajla nemohla téměř nic rozeznat. Když šla za hlukem, zakopla o kořen a tvrdě dopadla na zem.

„Ajlo! Jsi v pořádku?“ volal Jondalar a hledal ji ve tmě. Slyšel jen, že upadla.

„Tady jsem!“ zvolala chraptivým hlasem. Cítila na těle jeho ruce a pokoušela se vstát. Když slyšela hluk uhánějících koní, kteří se vzdalovali do noci, vzepřela se o něho a společně běželi na místo, kde uvázali koně. Víha tam ale nebyla!

„Je pryč!“ zvolala Ajla. Pískla a volala ji oním ržáním, na jaké byla Víha zvyklá. Z dálky Víha skutečně odpověděla.

„To je ona! To je Víha. Koně ji odvedli. Musím ji přivést zpátky!“ Ajla se rozběhla za koňmi a klopýtala v temnotě.

Jondalar ji brzy dohonil. „Ajlo, počkej! Nemůžeme teď nikam jít. Na to je příliš velká tma. Vždyť ani nevidíš, kam stoupneš.“

„Ale já musím k ní, Jondalare!“

„Dojdeme pro ni. Hned ráno, jak se rozední,“ řekl a vzal ji do náruče.

„Do té doby budou všichni pryč,“ vzlykala.

„Ale bude světlo a uvidíme její stopy. Budeme ji sledovat. Dovedeme Víhu zpátky, Ajlo. Slibuju ti, že ji dovedeme.“

„Jondalare, co si počnu bez Víhy? Takovou dobu byla mou jedinou přítelkyní,“ řekla Ajla a rozplakala se.

Jondalar ji pevně objímal a nechal ji chvíli vyplakat. Pak řekl: „Nejdřív se podíváme, jestli zmizel i Vítěz, a taky musíme najít Vlka.“

Ajla si najednou uvědomila, že slyšela, jak Vlk bolestí zaskučel. Začala si dělat starost i o něho a o mladého hřebce. Pískla na Vlka a pak volala Vítěze.

Nejdřív uslyšeli ržání, potom kňučení. Jondalar hledal Vítěze, zatímco Ajla šla za kňučením Vlka. Brzy ho našla. Když ho ohmatala, cítila něco vlhkého a lepkavého.

„Vlku! Ty jsi zraněný!“ Pokoušela se ho zvednout a odnést do tábořiště, kde chtěla znovu rozdělat oheň, aby ho pořádně prohlédla. Klopýtala pod jeho váhou a on bolestí skučel. Na chvíli

ho položila, aby si odpočinula. Vlk se pak postavil na vlastní nohy, a přestože ho to namáhalo, kulhal sám k tábořišti.

Jondalar se vrátil do tábora s Vítězem na uzdě, když už Ajla rozdělávala oheň. „Jeho provaz se naštěstí nepřetrhl,“ řekl. Navykl si brát pevné provazy, aby udržel hřebce, kterého vždycky ovládal trochu obtížněji než Ajla Víhu.

„Jsem tak ráda, že je v bezpečí,“ řekla Ajla a drbala Vítěze na krku. „Proč jen jsem taky neuvázala Víhu pevněji!“ řekla, rozmrzelá sama na sebe. „Kdybych na to myslela, byla by Víha tady s námi.“ Ajla vždycky uvazovala Víhu jen slabým provazem, když chtěla zabránit, aby se nevzdálila příliš daleko.

„Nebyla to tvoje vina, Ajlo. Koně si nepřišli pro Vítěze. Ti chtěli klisnu, žádného hřebce. Víha by s nimi nešla, kdyby sama nechtěla.“

„Ale já jsem věděla, že je to stádo nablízku, mělo mě to napadnout, že si pro ni přijdou. Teď je pryč a Vlk je zraněný.“

„Je to zlé?“ zeptal se Jondalar.

„To nevím,“ řekla Ajla. „Bolí ho to, když ho prohmatávám. Myslím, že bude mít zlomené žebro. Zřejmě ho nakopl nějaký kůň. Dám mu něco proti bolesti a zítra ráno zjistím, co mu je – než půjdeme hledat Víhu.“ Vrhla se Jondalarovi do náruče. „Co jestli ji nenajdeme? Jondalare, co jestli jsem ji navždy ztratila?“

25.

„Podívej, Ajlo,“ řekl Jondalar. Poklekl a prozkoumával půdu, posetou spoustou koňských kopyt. „Tady muselo být v noci celé stádo. Stopy jsou zřetelné. Říkal jsem ti, že nebude těžké je sledovat. Musí na to být jen dost světla.“

Ajla pohlédla na stopy, pak severovýchodním směrem, kterým zmizeli koně. Stáli s Jondalarem na kraji borového lesíka a viděli daleko do otevřené stepi. Ale jakkoliv se snažila, nikde neviděla jediného koně. Tady se stopy nedají přehlédnout, pomyslela si, ale kdo ví, jak dlouho bude možné je sledovat?

Už nedokázala znovu usnout poté, co ji probudil hluk a co zjistila, že Víha zmizela. Jakmile se začalo rozednívat, vstala i přesto, že byla stále ještě příliš velká tma na to, aby něco zřetelně rozeznala. Rozdělala oheň a postavila vodu na čaj. Nebe se zatím dál rozjasňovalo.

Vlk k ní přilezl, když zírala do plamenů, ale musel nejdřív zakňučet, aby si ho všimla. Využila příležitost a hned ho znovu prohlédla. Tiše skučel, když ho prohmatávala, ale byla ráda, že si odnesl zřejmě jen pohmožděniny a že žebro není zlomené.

Jondalar vstal, jakmile byl čaj uvařený. Stále ještě byla tma na to, aby mohli poznat nějaké stopy.

„Pospěšme si, aby nezískali příliš velký náskok,“ naléhala Ajla. „Můžeme všechno naházet do člunu a... Ne... To nemůžeme!“ Najednou si uvědomila, že bez klisny, kterou chtějí hledat, nemůžou prostě zabalit a vyrazit. „Vítěz se nenaučil tahat smyk,

takže nemůžeme vzít ani člun. Nemůžeme dokonce ani vzít její sedlový koš.“

„A jestli chceme dohonit stádo, musíme jet na Vítězovi oba. To znamená, že také nemůžeme vzít ani druhý sedlový koš. Musíme se omezit jen na to nejdůležitější,“ řekl Jondalar.

Odmlčeli se, aby si promysleli novou situaci, do které se dostali ztrátou Víhy. Oběma bylo jasné, že je čeká těžké rozhodování.

„Pokud vezmeme jen kožešiny na spaní a kožešinu na zem, která se dá použít jako nouzový stan, a všechno srolujeme, mohlo by se to vejít ještě za nás na hřbet Vítěze,“ navrhoval Jondalar.

„To by mělo stačit,“ řekla Ajla. „Víc jsme toho taky s sebou nebrali, když jsme vyjížděli na cestu s lovci klanu. Tehdy jsme podpírali přední stranu stanu kulem a okraje zatížili velkými kameny, které jsme sebrali cestou.“ Vzpomínala na dobu, kdy s několika ženami doprovázela muže na lov. „Ženy nesly všechno až na oštěpy, a protože jsme musely držet krok s muži, mohly jsme vzít s sebou jen lehká zavazadla.“

„Co jste ještě jinak brali s sebou? Co myslíš, jak těžké může být naše zavazadlo?“ zeptal se Jondalar. Jeho zvědavost se probudila.

„Musíme vzít všechno, co je třeba k rozdělení ohně, a k tomu nějaké nářadí. Sekeru, abychom nasekali dříví a rozštípli kosti zvířat, které třeba ulovíme. Můžeme pálit sušený trus s trávou, ale potřebujeme něco, čím bychom nařezali stébla. Nůž ke stahování kůže a ostrou čepel na řezání masa,“ vypočítávala. Myslela nejen na dobu, kdy doprovázela lovce, ale i na dobu, kdy putovala sama.

„Já si dám za opasek sekeru a nůž se střenkou z mamutoviny,“ řekl Jondalar. „Ty by sis taky měla vzít svůj nůž!“

„Důležitá je hrabací hůl. Můžeme ji použít i k podpírání stanu. Pár teplých věcí, pokud by se mělo skutečně ochladit, a obutí na výměnu,“ pokračovala Ajla.

„To je dobrý nápad. Spodní oblečení, nohavice a kožešinové návleky na ruce. A můžeme se vždycky zabalit do kožešin na spaní, když to bude nutné.“

„Jeden nebo dva vaky na vodu...“

„Ty si můžeme taky uvázat k opasku, a když vezmeme dost provazů, můžeme si uvázat smyčku na krk a mít vaky na těle, aby voda nezamrzla, až bude příliš chladno.“

„Já musím vzít léčitelský vak a možná taky potřeby na šití – to nezabere moc místa – a prak.“

„Nezapomeň na vrhače a oštěpy,“ řekl Jondalar. „Myslíš, že bych měl vzít nástroje k štípání pazourku a pár pazourkových hlíz pro případ, že by se některý nůž zlomil?“

„Ať vezmeme cokoliv – je to víc, než unesu na zádech... nebo než bych unesla, kdybych měla koš.“

„Jestli někdo něco ponese na zádech, tak to budu já,“ řekl Jondalar. „Ale už nemám svou krosnu.“

„Můžeme něco podobného udělat, možná ze sedlových košů a několika provazů. Ale jak budu sedět za tebou, když poneseš na zádech krosnu?“

„Ale já přece budu sedět za tebou...“ Pohlédli na sebe a usmáli se. Ještě se ani nerozhodli, jak by vlastně měli jet. Každý vycházel ze svých představ. Je to poprvé, co se Ajla zase usmála, pomyslel si Jondalar.

„Ty držíš uzdu, takže musím sedět za tebou,“ řekla Ajla.

„Můžu držet uzdu, i když budeš sedět přede mnou,“ odporoval jí Jondalar. „Ale kdybys seděla za mnou, viděla bys jen má záda. Myslím, že by se ti to nelíbilo, kdyby ses nemohla dívat dopředu. A oba musíme mít oči otevřené a hledat stopy. To může být dost obtížné, až se dostaneme na kamenitý podklad nebo když jiné stopy překříží stopy koní. A tvé oči potřebujeme, umíš stopy dobře číst.“

Ajla se opět usmála. „Máš pravdu, Jondalare. Nebylo by to tak hezké, kdybych se nemohla dívat dopředu.“ Pochopila, že si Jondalar dělá o Víhu stejné starosti jako ona a svými námitkami jen bere ohled na ni.

Najednou mu ležela v náručí a vzlykala mu na rameni. „Jondalare, musíme ji najít.“

„Najdeme ji, uvidíš. Prostě ji budeme tak dlouho hledat, dokud ji nenajdeme. Co kdybychom udělali něco jako krosnu pro mě? Potřebujeme taky něco na vrhače a oštěpy, abychom je měli na dosah.“

„To by nemělo být tak těžké. Musíme si ovšem taky s sebou vzít sušenou potravu,“ řekla Ajla a utírala si hřbetem ruky oči.

„Kolik toho asi budeme potřebovat?“

„Přijde na to. Jak dlouho asi budeme pryč?“ zeptala se.

Ta otázka přiměla oba k přemýšlení. Jak dlouho budou pryč? Kolik času budou potřebovat, aby našli Víhu a vrátili se s ní?

„Zřejmě na to budeme potřebovat jen pár dní. Ale měli bychom si raději vzít dost věcí na půl oběhu měsíce,“ řekl Jondalar.

Ajla v myšlenkách počítala dny. „To je víc než deset dní, možná dokonce tři ruce, patnáct dní. Myslíš, že to bude trvat tak dlouho?“

„Ne, to nemyslím, ale určitě bude lepší, když budeme připraveni na všechno,“ řekl Jondalar.

„Nemůžeme tak dlouho nechat tábor opuštěný,“ připomněla Ajla. „Můžou přijít různá zvířata a zničit nám věci, vlci, hyeny, rosomáci, medvědi... ne, medvědi teď spí, ale kdoví kdo ještě. Sežerou nám stan, člun, všechno, co je z kůže, naše zásoby potravin... Co s tím vším uděláme?“

„Možná by tu mohl zůstat Vlk a hlídat tábor?“ řekl Jondalar a sraštil čelo. „Zůstal by tady, kdybys mu to přikázala? Je stejně zraněný. Nebylo by pro něho lepší, kdyby s námi nešel?“

„Ano, bylo by to pro něho lepší, ale nezůstane tady. Možná by to šlo na jeden nebo dva dny, ale kdybychom se pak nevrátili, vydal by se nás hledat.“

„Možná bychom ho mohli uvázat v blízkosti tábora...“

„To ne, Jondalare! To by nepřežil!“ zvolala Ajla. „Ty by ses taky zbláznil, kdybys musel zůstat na místě, na kterém nechceš být. Kromě toho by se nemohl ani bránit, ani utéct, kdyby přišlo jiné zvíře a napadlo ho. Musíme vymyslet něco jiného.“

Vrátili se mlčky zpátky do tábora, Jondalar trochu rozmrzelý a Ajla plná neklidu. Ale oba se snažili vyřešit problém, co by měli udělat po dobu nepřítomnosti se svými věcmi. Když přicházeli ke stanu, dostala Ajla nápad.

„Už to mám,“ řekla. „Možná bychom mohli všechno nanosit do stanu a zavíít. Mám ještě trochu toho prostředku, který měl Vlkovi zabránit, aby kousal naše věci. Mohla bych to rozmočit a potřít tím stan. Alespoň na vlky to působí tak odpudivě, že se toho nedotknou.“

„Možná nějakou dobu, než to spláchne déšť. Ale neodradí to zvířata, která si hledají cestu pod zemí.“ Jondalar se zastavil. „Proč to všechno prostě nesbalíme a neomotáme stanovou plachtou? Pak bys ji mohla potřit tím prostředkem... Ale neměli bychom to nechat jen tak volně venku.“

„Ne, měli bychom to nějak pověsit nahoru, jako to děláme s masem,“ řekla Ajla. Pak vzrušeně pokračovala: „Ano, to je ono! Mohli bychom použít kůly. A všechno přikrýt člunem, aby to nezmoklo.“

„To je dobrý nápad!“ řekl Jondalar. A opět uvažoval: „Ale kůly může jeskynní lev nebo smečka vlků nebo hyen snadno povalit.“ Rozhlédl se. Pak zavadil pohledem o ostružiní a viděl jeho dlouhé bezlisté šlahouny plné trní. „Co říkáš, Ajlo, kdybychom zarazili kůly tamhle doprostřed ostružiní, v polovině je svázali, na to položili sbalený stan a všechno přikryli člunem?“

Ajle se rozzářily oči. „Myslím, že bychom mohli pár šlahounů odřezat, abychom bezpečně umístili kůly. Až všechno uklidíme, spleteme odřezané šlahouny zase s ostatními. Menší zvířata můžou stále ještě vyšplhat nahoru, ale většina z nich teď spí nebo zůstává v norách. A trny odradí větší zvěř, aby se přiblížila. Ani lvi se nenechají rádi popíchat. Jondalare, myslím, že to půjde.“

Bylo zapotřebí pečlivých úvah, aby vybrali těch málo věcí, které mohli vzít s sebou. Rozhodli se vzít ještě neopracovaný pazourek a nepostradatelné nástroje k jeho štípání, dále náhradní provazy a tolik sušené stravy, kolik jen mohli. Když Ajla prohlížela své věci, spočinula pohledem na opasku a dýce z mamutoviny, kterou jí dal Talut při obřadu, když ji přijímali do tábora Lva. Uvažovala, jestli by ji měla vzít s sebou. I když měla špici hodně ostrou, sloužila spíš k obřadním než k praktickým účelům. Mamot použil podobnou dýku, když ji řízl do paže, aby její krví pomazal amulet, který nosila kolem krku a který ji označoval jako příslušnici Mamutonů. Viděla taky, jak se taková dýka používala při tetování. Když se kůže nařízla ostrou špicí, vetřelo se do rány uhlí z jasanového dřeva. Nevěděla, že jasan je přírodním antiseptikem, který brání infekci, a zřejmě to nevěděl tak přesně ani mamot, který jí o tom vyprávěl, i když ji nabádal, aby nikdy nepoužila při tetování jiné uhlí než právě z jasanového dřeva.

Ajla zastrčila dýku do koženého pouzdra a dala si ji stranou. Pak zvedla jiné pouzdro, které chránilo ostrý pazourkový nůž s malou střenkou z mamutoviny. Ten jí udělal Jondalar. Strčila ho do jedné smyčky na opasku a druhou smyčku použila pro malou sekýrku, kterou jí taky dal.

Neviděla důvod, proč by na opasek neupevnila i svůj prak a vrhač oštěpů. Pak k nim přivázala váček s kameny pro prak. Váha všech těch věcí jí trochu bránila v pohybu, ale byl to nejpohodlnější způsob, jak je nést, když mohli cestovat jen s málo věcmi. Svě oštěpy strčila k těm, které už Jondalar upevnil v pouzdru na krosně.

Trvalo delší dobu, než zvážili, co vezmou s sebou, a než zbylé věci bezpečně uschovali. Předpokládali, že vyjedou dřív, ale teprve k poledni se konečně vyhoupli na hřebce a odjeli z tábora.

Vlk běžel nejdřív vedle nich, ale brzy za nimi začal zaostávat. Zřejmě měl velké bolesti. Ajla uvažovala, jak dlouho s nimi asi bude schopen držet krok. Nakonec se přece jen odhodlala a nechala ho, aby běžel svým tempem. Dohoní je později, až budou odpočívat. Měla starost o obě zvířata, ale Vlk byl u nich, sice zraněný, avšak nepochybovala o tom, že se zase uzdraví. Víha mohla být kdekoliv, a čím déle by se někde zdrželi, tím víc mohla narůstat vzdálenost mezi nimi.

Sledovali stopy stáda přibližně na severovýchod, pak koně změnili směr. Ajla a Jondalar se nejdřív domnívali, že ztratili stopy. Vrátili se a našli je zase až pozdě odpoledne. Koně se pustili k východu. Už se schylovalo k večeru, když dorazili k řece.

Koně zřejmě řeku přeplavali. Ale byla už příliš velká tma na to, aby se daly rozeznat otisky kopyt, a tak se rozhodli utábořit. Otázka byla, na které straně řeky? Pokud by ji překročili teď, mohlo jejich oblečení do rána zase uschnout. Ale Ajla se obávala, že by je už Vlk nenašel, kdyby přešli vodu dřív, než je dohoní. Dohodli se, že na něho počkají a utáboří se na místě, kde jsou.

Se skromným vybavením, které vzali s sebou, působil jejich tábor prázdně a neútně. Celý den vlastně neměli na očích nic jiného než stopy. Ajla už uvažovala, jestli snad nesledují jiné stádo, a taky si dělala starosti kvůli Vlkovi. Jondalar se pokoušel rozptýlit její obavy, avšak když se Vlk neobjevil ani s příchodem noci, byla

už Ajla velmi neklidná. Čekala na něho u ohně, a když ji Jondalar konečně přemluvil, aby vlezla k němu do kožešin, nemohla přes veškerou únavu usnout. Ležela jen v polospánku, když ucítila, jak do ní vrazil studený vlhký čumák.

„Vlku! Tak jsi to dokázal! Jsi tady! Jondalare, podívej, Vlk je tady,“ zvolala Ajla a Vlk v jejím objetí spokojeně kňučel. Jondalar si oddechl, když ho uviděl, ale spíš kvůli ní. Byl rád, že se Ajla alespoň ještě trochu vyspí. Avšak Ajla vstala, aby dala Vlkovi podíl jídla, který mu schovala.

Nejdřív mu nalila do misky vývar ze sušené vrbové kůry, který pro něho připravila. Byl tak žíznavý, že všechno vylízal. Pak se stočil do klubíčka vedle jejích kožešin na spaní. Ajla ho ve spánku tiskla k sobě. Jondalar se přitiskl k ní a objal ji jednou paží. V chladné noci spali oblečení. Zuli jenom obutí a svlékli kožešinové přehozy. Ani se nenamáhali postavit přístřešek.

Příštího rána se zdálo, že se Vlkovi daří lépe. Ajla přesto vzala ještě víc vrbové kůry ze svého léčitelského vaku, uvařila ji a vmíchala mu výtažek do žrádla.

Teď se museli dostat na druhou stranu chladné řeky. Ajla nevěděla, jestli může od zraněného Vlka očekávat, že to dokáže. Mohl přitom nastydnout, ale na druhé straně mohla studená voda zmírnit jeho bolesti.

Ajlu děsila představa, že při teplotě, která se blížila bodu mrazu, pojedou dál v promočeném oblečení. „Svléknu si nohavice, než půjdeme do vody,“ prohlásila. „Raději budu bosa a zmáčím si nohy. Pak alespoň budu mít něco suchého, až budeme na druhé straně.“

„To není špatný nápad,“ přikývl Jondalar.

Musel přiznat, že to byla dobrá myšlenka. I když řeka tekla prudce do údolí, nebyla příliš velká. Mohli oba sedět na Vítězovi s holýma nohama a obléknout si suché věci, až se dostanou na druhý břeh. Bylo to tak jednodušší a mohlo je to uchránit před nachlazením.

„Máš pravdu, Ajlo. Bude lepší, když se nezmácejí,“ řekl, když si svlékal nohavice.

Hřebec prorazil tenkou vrstvu ledu u břehu a šel do prudkého proudu. Přestože byla řeka brzy hluboká, kůň nemusel plavat, měl neustále pevnou půdu pod nohama. Oba jezdci se nejdřív snažili

držet nohy zvednuté nad hladinou, ale brzy jim voda sahala až k bokům. Z ledové vody je záblo celé tělo, ale nakonec to přestali cítit. Už byli asi v polovině řeky, když se Ajla ohlédla po Vlkovi. Stále ještě zůstal na břehu, neklidně pobíhal sem a tam a jako obvykle se bál skočit do vody. Ajla ho povzbudila písknutím, a když se znovu otočila, viděla, že k nim plave.

Dostali se na druhý břeh bez zvláštních obtíží, jen se trásli zimou, jak jim ledový vítr zaútočil na mokré nohy. Rukama setřeli vodu, rychle si oblékli nohavice a mokašínové vysoké boty s měkkou kamzící srstí uvnitř. Byl to dárek na rozloučenou od Šaramudonů a v této chvíli jej ocenili mnohem víc než kdy předtím. Nohy je svědily, jak se do nich zase vracelo teplo.

Když Vlk dorazil ke břehu, vylezl po svahu a oklepal se. Ajla ho prohlédla a zjistila, že mu chladná koupel neuškodila.

Vyhoupli se na koně a v krátké době opět našli stopy stáda. Vlk se snažil s nimi držet krok, ale zase za nimi začal zaostávat. Skutečnost, že je minulého večera našel, trochu mírnila Ajlin strach. Utěšovala se myšlenkou, že dřív taky často odbíhal, aby lovil nebo prozkoumával krajinu, a vždycky se vrátil. Jen nerada ho nechávala za sebou, ale teď museli především najít Víhu.

Pozdě odpoledne konečně v dálce zahlédli koně. Když se k nim blížili, snažila se Ajla rozeznat Víhu mezi ostatními zvířaty. Domnívala se, že ji objevila, ale nebyla si úplně jistá. Bylo mezi nimi příliš mnoho jiných koní s podobnou barvou srsti. Když stádo zavětrilo jejich pach, odběhlo.

„Tyhle koně už někdy někdo lovil,“ usoudil Jondalar. Chtěl něco dodat, ale včas si to rozmyslel, aby Ajlu ještě víc nezneklidnil. V této krajině museli žít lidé, kteří rádi jedí koňské maso.

Stádo brzy setřásl mladého hřebce, který nesl dva jezdce, ale Ajla s Jondalarem je dál sledovali. To bylo všechno, co v této chvíli mohli udělat.

Stádo se z nějakého důvodu obrátilo k jihu a opět zamířilo k Matce řek. Brzy začal terén stoupat. Krajina byla skalnatá a trávy tam bylo jen málo. Ajla s Jondalarem jeli dál, dokud nedorazili k vysoko položené louce. Když viděli hluboko pod sebou hladinu vody, poznali, že jsou na skalním výběžku, který před několika dny

obcházel. Řeka, kterou překročili, vtékala na západní straně výběžku do Matky řek.

Když se stádo začalo pást, pomalu k němu přijížděli.

„Tamhle, Jondalare, to je Víha!“ řekla Ajla vzrušeně a ukázala na jedno zvíře.

„Jak to víš? Spousta koní má stejnou barvu.“

Přestože byla Víha podobně vybarvená jako mnoho dalších koní, znala Ajla svou klisnu příliš dobře, aby o tom pochybovala. Pískla a Víha vzhlédla. „Vidíš? Je to ona!“

Pískla podruhé a Víha se k nim rozeběhla. Ale když vedoucí klisna s neobvyklou šedožlatou srstí viděla, že se Víha vzdaluje od stáda, vyběhla proti ní a zastoupila jí cestu. Vedoucí hřebec přiběhl klisně na pomoc. Bylo to mohutné zvíře s krémovou srstí a vznosnou stříbrnou hřívou, s šedým pruhem na zádech a stříbrnou oháňkou, která se zdála téměř bílá, když jí zamával. Nohy měl rovněž stříbřitě šedé. Kousl Víhu a hnal ji zpátky k ostatním klisnám, které s neklidným zájmem přihlížely. Pak se pomalu vrátil, aby vyzval k měření sil mladého hřebce. Zadupal předníma nohama, vzpínal se a ržál. Vyzýval Vítěze k boji.

Mladý hnědý hřebec ustrašeně couvl a k mrzutosti svých lidských průvodců se za žádnou cenu nedal přimět, aby se přiblížil stádu. Z bezpečné vzdálenosti pozdravil frkáním svou matku. Vzápětí uslyšeli v odpověď důvěrně známé ržání Víhy. Ajla a Jondalar seskočili, aby se domluvili, jak by měli dál postupovat.

„Co uděláme, Jondalare?“ ptala se Ajla. „Oni jí nedovolí odejít. Jak se k ní dostaneme?“

„Neměj starost, něco vymyslíme,“ řekl. „Když to nepůjde jinak, použijeme vrhače oštěpů. Ale myslím, že to nebude zapotřebí.“

Jeho jistota ji uklidnila. Na vrhače oštěpů nepomyslela. Pokud se tomu dá zabránit, nezabije žádného koně, ale udělá všechno, aby dostala Víhu zpátky. „Máš nějaký plán?“ zeptala se.

„Jsem si téměř jistý, že tohle stádo už někdy někdo lovil. Koně se bojí lidí. To nám dává výhodu. Vedoucí hřebec se zřejmě domnívá, že ho chce Vítěz vyzvat na souboj. On a ta velká klisna mu chtěli zabránit, aby jim ukradl zvíře ze stáda. Musíme tedy Vítěze odklidit,“ řekl Jondalar. „Víha přiběhne, když na ni pískneš. Pokusím se odpoutat pozornost hřebce a ty musíš držet vedoucí

klisnu dál od ní, dokud se k Víze nedostaneš tak blízko, abys jí mohla skočit na hřbet. Pak budeš hlasitě křičet a odrazíš vedoucí klisnu oštěpem, kdyby se vám stavěla do cesty. To ji udrží v odstupu.“

Ajla se s nadějí usmála. „To se dobře poslouchá. A co uděláme s Vítězem?“

„Jeli jsme sem kolem skály s několika keři. To se mi zdá vhodné místo. Mohl bych tam Vítěze uvázat. Kdyby se chtěl skutečně utrhnout, zřejmě by se mu to podařilo. Ale je zvyklý být uvázaný a myslím, že tam zůstane.“ Vzal mladého hřebce za uzdu a vracel se s ním kus cesty zpátky. Ajla je následovala.

Když dorazili ke skále, řekl Jondalar: „Vezmi si vrhač a jeden nebo dva oštěpy.“ Pak odhodil svou krosnu. „Nechám ji zatím ležet tady. Zbytečně mi brání v pohybu.“ Vzal si vrhač a několik oštěpů z toulce. „Jakmile budeš mít Víhu, dojedeš pro Vítěze a přijedeš mi naproti.“

Rovina se táhla od severovýchodu k jihozápadu a směrem k severu pozvolna klesala. Na jihozápadním konci strměla skalní stěna. Na západní straně rovina prudce klesala k řece, kterou překročili, zatímco na jihu nad Matkou řek vytvářela strmý útes. Když se Ajla s Jondalarem vraceli ke koním, byl vzduch jasný a slunce stálo vysoko na obloze, i když už překročilo zenit. Pohlédli přes okraj útesu, ale hned zase rychle ustoupili. Stačil jeden nesprávný krok a mohli by spadnout dolů.

Opatrně se přiblížili ke stádu, zastavili se a snažili se najít Víhu. Stádo – klisny, hříbata a jednorožci – se páslo na louce s vysokou suchou trávou. Vedoucí hřebec stál stranou od ostatních zvířat. Ajla se domnívala, že objevila Víhu daleko vzadu směrem k jihu. Pískla. Plavá klisna zvedla hlavu a hned se k ní rozeběhla. Jondalar se s připraveným vrhačem v jedné ruce a oštěpem v druhé ruce blížil ke krémově zbarvenému hřebci a pokoušel se ho oddělit od stáda.

Ajla se zatím blížila k Víze. Jak se odstup mezi nimi stále zmenšoval, přestali se někteří koně pást a vzhledli. Ale nedívali se na ni. Ajla najednou měla pocit, že něco není v pořádku. Ohlédla se po Jondalarovi a uviděla sloupek kouře, potom ještě jeden. Byl to pach kouře, který koně zneklidnil. Na několika místech hořela suchá tráva.

Najednou spatřila za závojem kouře několik postav, které se s hořícími loučemi a s hlasitým křikem blížily ke stádu. Hnaly koně k útesu, a Víha byla mezi nimi!

Mezi koňmi propukla panika. Ajle najednou připadalo, že ve všeobecném hluku slyší důvěrně známé ržání, které přicházelo z jiného směru. Pohlédla k severu a viděla Vítěze, který za sebou vlekl provaz a běžel ke stádu. Proč se utrl? A kde byl Jondalar? Kouř houstl. Cítila vzrušení a rostoucí strach zvířat, která se snažila utéct před kouřem.

Kolem dokola se vzpínali koně. Ajla už Víhu neviděla, ale Vítěz přibíhal v panice směrem k ní. Pískala dlouho a hlasitě, pak se pustila za ním. Zpomalil běh a obrátil se po ní, ale uši měl těsně u hlavy a strachy koulel očima. Popadla provaz, který visel z ohlávky, a strhla k sobě jeho hlavu. Zaržál a vzepjal se mezi ostatními koňmi. Ajlu pátil provaz v ruce, jak se jí Vítěz snažil vytrhnout, ale držela ho pevně. Když se jeho přední běhy dotkly země, popadla ho za hřívu a vyskočila mu na záda.

Vítěz se znovu vzepjal. Málem by Ajlu shodil, ale přece jen se jí podařilo udržet se jeho hřívou. Vítěz byl ustrašený, váha na hřbetě ho však svým způsobem uklidňovala. Pro Ajlu bylo těžké řídit koně, který byl zvyklý na Jondalara. I když na něm několikrát jela a znala znamení, která ho Jondalar naučil, neuměla ho dobře řídit uzdou nebo provazem. Jondalar to zvládal hravě a Vítěz byl zvyklý na jezdce, kterého obvykle nosil, ale neodpovídal tak přesně na Ajliny váhavé povely. Ajla však hledala především Víhu, když se mu pokoušela vnutit svou vůli, a starost o Víhu zatlačila všechno ostatní do pozadí.

Koně pádili, tlačili se kolem ní, ržáli, frkali, řvali strachy.

Ajla znovu pronikavě pískla, ale nebyla si jista, jestli přehlušila všeobecný řev. Věděla, že nutkání koní prchnout je nezvladatelné.

Najednou Ajla spatřila, jak uprostřed prachu jeden kůň zpomalil a snaží se obrátit a vzepřít ustrašeným koním. Srst koně měla barvu dusivého kouře, ale přesto věděla, že je to Víha. Znovu pískla, aby ji povzbudila, a viděla, jak se klisna nerozhodně zastavila. Instinkt prchnout se stádem byl silný, ale písknutí vždycky znamenalo jistotu, bezpečí a lásku, a Víha se taky tolik nebála ohně jako ostatní zvířata. S pachem kouře vyrůstala, znamenal pro ni především blízkost lidí.

Ajla viděla, že Víha zůstává na místě, zatímco se ostatní koně prodírali kolem ní nebo do ní vráželi ve snaze se jí vyhnout. Klisna se k ní vracela, když se najednou z oblaku kouře objevil hřebec se světlou srstí. Velký hřebec se pokusil ji zatlačit, navzdory vši panice vyzýval Vítěze k boji, aby hájil novou klisnu před mladším hřebcem. Tentokrát odpověděl Vítěz na výzvu podrážděným frkáním, vzpínal se a dupal. Chystal se zaútočit na větší zvíře bez ohledu na to, že byl příliš mladý a nezkušený, aby si to mohl rozdat se vzrostlým vedoucím hřebcem.

Náhle, z nějakého důvodu, vedoucí hřebec změnil úmysl nebo se ho zmocnila šířící se panika – obrátil se a odběhl. Víha ho následovala a Vítěz se pustil za ní. Zatímco se stádo s dunivým dusotem blížilo k útesu a k jisté smrti, která na ně dole čekala, strhávalo s sebou plavou klisnu a mladého hnědého hřebce, jejího syna, i s Ajlou na hřbetě. S divokou rozhodností donutila Ajla Vítěze, aby předhonil Víhu a zastavil se před ní. Vítěz ržál strachy a chtěl prchnout s ostatními koňmi, ale žena, kterou byl zvyklý poslouchat, ho držela na místě.

Pak se všichni koně prořídli kolem nich. Víha a Vítěz se třásli strachy, zatímco poslední zvíře stáda mizelo přes okraj útesu. Ajle přešel mráz po zádech, když v dálce slyšela řev a dupot koní. Pak zůstala jako omámená náhlým tichem. Víha, Vítěz a ona sama mohli být mezi nimi. Hluboce si vydechla a hned se rozhlížela po Jondalarovi.

Nikde ho neviděla. Oheň se od nich vzdaloval, protože vítr vál jihozápadním směrem, ale plameny už splnily svůj úkol. Rozhlížela se na všechny strany, ale Jondalara nikde neviděla. Byla s oběma koňmi sama na zakouřené pláni. Strach jí svíral hrdlo. Co se stalo s Jondalarem?

Seskočila a s Vítězovou uzdou v ruce vyskočila na záda Víhy. Jela zpátky k místu, kde se s Jondalarem rozdělili. Pečlivě prohledávala celou oblast, chodila sem a tam a hledala stopy. Ale země byla rozdupaná koňskými kopyty. Pak koutkem oka něco zahlédla a běžela tam, aby viděla, co to je. Srdce jí bušilo až v krku, když zvedla ze země Jondalarův vrhač.

Pozorněji se zadívala a objevila otisky nohou, které pocházely od mnoha lidí. Zřetelně mezi nimi rozeznávala otisky Jondalarových obnošených mokasín. Viděla tyto otisky tak často v

jejich táboře, že se nemohla mýlit. Potom spatřila na zemi temnou skvrnu. Sklonila se, dotkla se jí a na prstě jí ulpěla krev.

Oči se jí rozšířily strachy a hrdlo měla jako svázané. Stála na místě, kde byla, aby nesmazala stopy, pozorně se rozhlížela a pokoušela se uhodnout z roztroušených důkazů, co se asi přihodilo. Byla zkušená ve čtení stop a brzy jí bylo jasné, že je Jondalar zraněný a že ho ti lidé odvěkli. Sledovala stopy nějakou dobu směrem k severu. Pak si vstúpila do paměti jejich okolí, aby je později mohla sledovat dál, vyhoupla se Víze na záda a s Vítězovým provazem v ruce se obrátila k západu, aby vzala Jondalarovu krosnu.

Cestou se jí prohloubila vráska u kořene nosu. Musela přemýšlet a rozhodnout se. Někdo zranil Jondalara a odvěkl ho s sebou, a nikdo nemá právo udělat něco takového. Možná toho neví dost o životním způsobu Druhých lidí, ale tohle bylo něco, co věděla. Věděla taky něco jiného: ještě nevěděla jak, ale byla si jistá, že Jondalara přiveze zpátky.

Oddechla si, když našla krosnu opřenou o skálu, jak ji tam zanechali. Vysypala ji a provedla několik změn, aby ji mohl nést na hřbetě Vítěz. Pak do ní opět dala všechny věci. Ráno odložila svůj opasek – připadalo jí, že jí překáží – a všechno nacpala do krosny. Teď zvedla opasek a zkoušela ostrou obřadní dýku, která byla ještě na smyčce. Nedopatřením se píchla do prstu. Zírala na malou kapku krve, která se vytvořila, a měla pocit, že se rozplácne. Opět byla sama. Někdo unesl Jondalara.

Vzala si znovu opasek a zastrčila za něj dýku, nůž, sekeru a několik loveckých zbraní. Dlouho sama nezůstane! Naložila stan Vítězovi na hřbet, ale kožešinu na spaní vzala k sobě. Kdo mohl vědět, jaké počasí ji čeká? Vzala k sobě taky jeden vak na vodu. Pak vytáhla z balíčku kostku sušené stravy a sedla si na skálu. Vlastně neměla hlad, ale věděla, že musí zůstat při síle, jestli má Jondalara nalézt.

Vedle starosti o Jondalara ji zaměstnávalo ještě něco jiného: Vlk se ještě neobjevil. Mohla začít stopovat, teprve až se vrátí Vlk. Nebyl jen důvěrným společníkem, kterého milovala, ale mohl podstatně rychleji najít Jondalarovu stopu a sledovat ji. Doufala, že se objeví před setměním, a uvažovala, jestli se nemá vrátit cestou,

kterou přijeli, a hledat ho. Ale co když byl na lovu? Mohla by ho minout. I když byla netrpělivá, musela na něho počkat.

Pokoušela se myslet na něco, co by mohla dělat, aby tam jen nečinně neseděla, ale nic ji nenapadlo. Skutečnost, že je možné někoho zranit a odvléct ho, jí byla tak cizí, tak těžko pochopitelná. Především se jí zdálo nerozumné dělat něco takového.

Zakňučení a pak radostné vytí ji vyrušilo ze zamyšlení. Obrátila se. Vlk k ní běžel dlouhými skoky, šťastný, že ji vidí. Oddechla si.

„Vlku!“ volala. „Tak jsi to dokázal – a mnohem dřív než včera. Už je ti líp?“ Když se láskyplně pozdravili, prohlédla ho a byla ráda, když viděla, že mu otoky ustupují.

Rozhodla se neprodleně vyrazit, aby našla stopu, dokud je ještě světlo. Uvázala Vítězův provaz k jezdecké pokrývce Víhy a vyhoupla se na záda klisny. Pak přikázala Vlkovi, aby ji následoval, a jela zpátky k místu, kde našla Jondalarovy otisky, jeho vrhač oštěpů a krvavou skvrnu, která se teď zbarvila do hněda. Seskočila, aby se ještě jednou dobře rozhlédla.

„Musíme najít Jondalara, Vlku,“ řekla.

Vlk se na ni tázavě díval.

Poklekla na zem a pozorně si prohlížela otisky nohou. Pokoušela se rozlišit jednotlivé stopy, aby získala představu, kolik tu bylo lidí, a snažila se vštípit si do paměti velikost a tvar stop. Vlk čekal, seděl a díval se na ni. Cítil, že se stalo něco neobvyklého. Nakonec Ajla ukázala na krvavou skvrnu.

„Někdo zranil a odvlékl Jondalara. Musíme ho najít.“ Vlk očichal skvrnu, pak zavrtěl ocasem a kňučel. „To je Jondalarova stopa,“ řekla Ajla a ukázala na velký otisk, který se zřetelně odlišoval od ostatních menších stop. Vlk očichal místo, které mu ukázala. Pak na ni pohlédl, jako by očekával další příkaz. „Odvlékli ho,“ řekla a ukázala na druhé otisky lidských nohou.

Najednou vstala a šla k Vítězovi. Vzala Jondalarův vrhač ze zad Vítěze a poklekla, aby ho dala Vlkovi očichat. „Musíme najít Jondalara, Vlku!“ opakovala. „Někdo ho odvlékl a my ho musíme přivést zpátky!“

26.

Jondalar si pomalu začínal uvědomovat, že je vzhůru, ale opatrnost mu velela, aby zůstal tiše ležet, dokud nezjistí, co se stalo. Hlava mu třeštila. Pootevřel trochu oči. Bylo šero, ale viděl tvrdou špinavou podlahu, na níž ležel. Jednu tvář jako by měl pokrytou suchým škráloupem. Když chtěl zjistit, co to je, nemohl pohnout rukama. Měl je svázané za zády. I nohy měl spoutané.

Převalil se na bok a rozhlédl se. Ležel pod kulatou dřevěnou konstrukcí, která byla přikrytá kůžemi. Podobala se stanu, ale zřejmě stála ve větším uzavřeném prostoru, protože neslyšel poryvy větru. Kdyby ležel někde venku, cítil by jistě průvan. Země taky nebyla zamrzlá, i když bylo chladno. Najednou si uvědomil, že na sobě nemá kožešinový přehoz.

Pokusil se posadit, ale nedokázal to. Motala se mu hlava. Dunění v hlavě přerostlo v ostrou bolest nad levým obočím. Zadržel dech, když slyšel blížící se kroky. Dvě ženy spolu mluvily neznámou řečí, ale některá slova zněla trochu podobně jako mamutonština.

„Haló, vy tam venku! Já jsem vzhůru,“ zavolal řečí lovců mamutů. „To nikdo nepřijde, aby mě rozvázal? Tyhle provazy jsou zbytečné. To musí být nedorozumění. Já přece nemám v úmyslu nic zlého.“

Hlasy na okamžik ztichly, pak je opět slyšel, ale nikdo mu neodpověděl a nikdo nepřišel.

Jondalar, s tváří na špinavé zemi, se pokoušel rozpomenout, jak se sem dostal a proč někdo považoval za nutné ho spoutat. Co provedl? Podle jeho zkušeností bylo třeba spoutat jen lidi, kteří se chovali divně a snažili se zranit jiné. Pak si vzpomněl na ohnivou zeď – a na koně, kteří se řítili k okraji útesu. Ti lidé lovili koně a přitom chytili jeho.

Vtom si vzpomněl na Ajlu, jak seděla na Vítězovi a jen stěží ho ovládala. Nemohl pochopit, jak se hřebec ocitl v poděšeném stádu, když ho přece uvázal ke keři u skály.

Jondalar se zděsil, když viděl, jak se Vítěze zmocnil instinkt stáda. Obával se, že se s Ajlou na zádech rovněž zřítí z útesu. Vzpomínal si, jak s oštěpem připraveným k hodů utíká k nim. Jakkoliv Vítěze miloval – spíš by ho zabil, než by připustil, aby se s Ajlou zřítíl do propasti. To bylo to poslední, nač si vzpomínal, než ucítil prudkou bolest a všechno se mu zatmělo.

Někdo mě musel něčím praštit přes hlavu, pomyslel si. Musela to být pořádná rána, protože si už nepamatuju, jak mě dostali sem. Hlava mi pořád ještě třeští. Podezřívají mě snad, že jim chci bránit v lovu? Když se poprvé setkali s Jerenem a jeho lovci, bylo to podobné. S Thonolanem neúmyslně vyplašili stádo, které lovci vháněli do pasti. Ale Jeren pochopil, že se to stalo nedopatřením, a jeho zlost vyprchala. Nakonec se stali přáteli. Přece jsem těm lidem nezmařil lov, nebo snad ano?

Znovu se pokusil si sednout. Ležel na boku, přitáhl kolena k sobě a snažil se s vypětím všech sil narovnat. Nakonec se mu podařilo se posadit. Zdálo se mu, že se mu hlava po té námaze rozskočí. Seděl chvíli se zavřenýma očima a doufal, že bolest poleví. Jak však pomalu bolest odeznívala, narůstala tím spíš starost o Ajlu a zvířata. Zřítíli se Víha a Vítěz se stádem z útesu do propasti, strhl Vítěz s sebou Ajlu?

Byla mrtvá? Srdce mu bušilo až v krku, když na to pomyslel. Co jestli už Ajla a koně nežijí? A co je s Vlkem? Jestli přes své zranění doběhl na místo, nikoho tam nenajde. Jondalar si představoval, jak Vlk hledá a najde stopu, jak ji sleduje a stopa najednou končí v nicotě. Co udělá? Vlk byl dobrý lovec, ale byl zraněný. Bude postrádat Ajlu a zbytek své „smečky“. Nebyl zvyklý žít sám. Jak si poradí? Co se stane, když potká smečku divokých vlků? Dokáže se ubránit?

Cožpak nikdo nepřijde? Rád bych se napil trochu vody, pomyslel si Jondalar. Museli mě slyšet. Mám taky hlad, ale především mám žízeň. V ústech měl vyprahlo a žízeň začínala být nesnesitelná.

„He, vy tam venku! Mám žízeň! To mi nikdo nemůže donést trochu vody?“ volal. „Co jste to vlastně za lidi? Spoutat někoho a ani mu nedat napít!“

Nikdo neodpovídal. Když několikrát zavolal, rozhodl se, že bude šetřit síly. Voláním se jen vyčerpával. Hlava ho stále ještě nesnesitelně bolela. Pohrával si s myšlenkou, že si zase lehne. Ale stálo ho takovou námahu, než se posadil, že si to zase rozmyslel.

Čas ubíhal a jeho zoufalství rostlo. Cítil se slabý, téměř začínal blouznit a představoval si nejhroznější věci. Přesvědčil sám sebe o tom, že je Ajla mrtvá, stejně jako oba koně. Když myslel na Vlka, viděl ho zuboženého bloudit divočinou, jak hledá Ajlu, zraněného a neschopného lovu, vystaveného útokům divokých vlků a hyen a jiné zvěře... Snad je to tak pro něho lepší než pomalu pojit hlady. Uvažoval, jestli tady snad má umřít žízni, a téměř v to doufal, když byla Ajla mrtvá. Viděl sebe a Vlka jako poslední přeživší z malé cestovní společnosti, která se sešla za tak podivných okolností, a ani oni už tu dlouho nebudou.

Zvuk blížících se kroků ho vytrhl z chmurných myšlenek. Vchodová záklopka stanu se odhrnula a Jondalar uviděl v otvoru stát postavu, rozkročenou a s rukama v bok. Byla to silueta, která se odrážela na pozadí světla pochodní. Po příkrém rozkazu vešly dovnitř do malého prostoru dvě ženy, zvedly ho a vytáhly ven. Pustily ho na zem tak, že zůstal na kolenou, stále ještě se svázanýma rukama a nohama. Hlava mu už opět třeštila. Nejistě se opřel o jednu z žen, ale ta ho od sebe prudce odstrčila.

Žena, která přikázala, aby ho vyvlekly, na něho na okamžik pohlédla a pak se zasmála. Byl to hrubý nepříjemný smích. Jondalar sebou bezděčně trhl a obestřel ho strach. Promluvila na něho několik slov tvrdým tónem. Nerozuměl jí, ale pokoušel se narovnat a pohlédnout na ni. Opět se mu zamotala hlava a zapotácel se. Žena stáhla obočí a vyštěkla několik rozkazů. Pak se prudce otočila a odešla. Ženy, které ho držely, ho pustily a následovaly ji společně s několika dalšími. Jondalar klesl bezvládně na stranu.

Cítil, jak mu někdo přeřezává pouta na nohou. Do úst mu vlili vodu. Několikrát se zakuckal, ale pokoušel se polknout co nejvíc vody. Žena, která mu přidržovala vodu, něco pohrdavě řekla. Pak hodila vak staršímu muži. Ten se sklonil a přidržel Jondalarovi vak s vodou ke rtům – nijak mírně, ale s větší trpělivostí, takže mohl Jondalar líp polykat a konečně se trochu zbavit žízně.

Ještě než dopil, žena vyplivla nějaké slovo a muž mu vak odebral. Pak zvedla Jondalara na nohy. Zapotácel se, když ho strčila od sebe ven, kde se najednou ocitl ve skupině jiných mužů. Bylo chladno, ale nikdo mu nenabídl kožešinový přehoz a ani mu nerozvázal pouta na rukou, aby si mohl ruce o sebe třít.

V chladném vzduchu se probíral z omámení. Viděl, že i někteří další muži mají ruce svázané za zády. Pozorněji se na ně zadíval. Byli to muži nejrozumnějšího věku, od mladíků – spíš ještě dětí – až ke starcům. Všichni byli vyhublí, slabí a zpustlí. Vlasy měli slepené a na sobě měli příliš tenké oblečení pro tuto roční dobu. Několik jich mělo neošetřené rány, plné zaschlé krve a špíny.

Jondalar se pokusil mamutonsky domluvit s mužem, který stál vedle něho, ale ten jen zavrtěl hlavou. Jondalar se domníval, že mu nerozumí, zkusil to tedy s řečí Saramudonů. Muž se ale rychle díval jiným směrem, když k nim přistoupila žena s oštěpem. Hrozivě namířila na Jondalara a vyštěkla nějaký rozkaz. Nerozuměl slovům, ale její gesto bylo víc než srozumitelné. Uvažoval, jestli s ním muž nemluvil proto, že obě řeči nezná, nebo protože s ním mluvit nesmí.

Několik žen s oštěpy obklopilo skupinu mužů. Jedna z nich zavolala několik slov a muži se dali do pohybu. Jondalar využil příležitost, aby se ohlédl a udělal si představu o tom, kde vlastně je. Toto sídliště, složené z několika kulatých chýší, mu připadalo téměř povědomé. Krajina mu však byla naprosto cizí. Stavby připomínaly obydlí Mamutonů. Zdálo se, že byly postaveny podobným způsobem. Zřejmě měly kostru z mamutích kostí, která byla nakonec přikryta slámou, drny a hlínou.

Stoupali na kopec, který Jondalarovi umožnil obhlédnout větší okolí. Nikde neviděl jediný strom. Z větší části to byla step nebo tundra – rovina se zmrzlou půdou, která v létě roztávala a povrch se proměnil v černý marast. V tundře rostly jen zakrnělé byliny, které se však na jaře oděly nádherou květů a poskytovaly

dostatečnou potravu pižmoňům, sobům a jiným zvířatům, která je dokázala strávit. Tu a tam se táhl kousek tajgy – nízké stálezelené stromy, které vypadaly, jako by obrovský nůž seřízl jejich špice ve stejné výšce. A tak tomu i bylo. Studené větry, které před sebou hnaly drobné ledové jehličky nebo ostré sprašové úlomky, usekly každý výhonek, který se odvážil zvednout se nad svého souseda.

Když vystoupili výš, viděl Jondalar stádo mamutů, které se páslo na severu, a v trochu menší vzdálenosti několik sobů. Věděl, že tu jsou stáda koní – ti lidé je lovili – a dohadoval se, že v teplejší roční dobu jsou v téhle oblasti bizoni a medvědi.

Koutkem oka zaznamenal vlevo pohyb. Obrátil hlavu a viděl bílého zajíce, jak utíká po pahorku. Pronásledovala ho polární liška. Najednou udělal zajíc kličku, proběhl kolem lebky nosorožce a zmizel v noře.

Kde jsou mamuti a nosorožci, pomyslel si Jondalar, tam jsou i jeskynní lvi a zřejmě i hyeny a vlci. Dost masa a zvířat, jejichž kožešiny se dají zpracovat. Kromě toho rostlinná potrava. Tohle byla bohatá země. Pozorování tohoto druhu se mu stalo druhou přirozeností jako do jisté míry všem lidem. Žili z darů země a museli vědět, co jim nabízí.

Když skupina dospěla na rovné místo na úbočí pahorku, zastavila se. Jondalar pohlédl ze svahu dolů a viděl, že lovci, kteří žijí v tomto kraji, mají jedinečnou výhodu. Nejen že mohou vidět zvěř už z dálky, ale obrovská stáda, která táhla krajem, musela navíc projít úzkým průsmykem mezi příkrými vápencovými stěnami a řekou. Tam je mohli snadno lovit. Bylo mu divné, proč lidé lovili koně u Matky řek.

Prudký nářek upoutal Jondalarovu pozornost k bezprostřednímu okolí. Žena s dlouhými rozpuštěnými šedými vlasy, kterou podpíraly dvě mladší ženy, naříkala a lomila rukama, viditelně v hlubokém zármutku. Najednou se jim vytrhla, padla na kolena a vrhla se přes něco, co leželo na zemi. Jondalar se posunul dopředu, aby lépe viděl. Byl dobře o hlavu vyšší než ostatní muži a po několika krocích pochopil ženin zármutek.

Byl to pohřeb. Na zemi ležela tři mrtvá těla – mladí lidé, tak na počátku dvacítky, odhadoval. Dva z nich byli bezesporu mužského pohlaví, měli vousy. Větší z nich byl pravděpodobně nejmladší. Jeho světlý vous byl ještě dost řídký. Šedovlasá žena se vrhla na

hlavu druhého mladíka, jehož hnědé vlasy a vousy byly hustší. Třetí tělo bylo dost velké, ale hubené. Na tom těle bylo něco zvláštního a podle způsobu, jak leželo na zemi, se Jondalar dohadoval, že bylo zmrzačené. Neviděl žádné vousy, takže se zprvu domníval, že je to žena. Ale mohl to být mladý muž, který se oholil.

Jejich oblečení mu nic neprozradilo. Všichni tři měli nohavice a volné splývavé haleny, které skrývaly tělesné znaky. Oblečení se zdálo nové, avšak chybělo mu jakékoliv zdobení, jako by si někdo nepřál, aby byli v příštím světě poznáni a od sebe rozlišeni.

Mladé ženy zvedly šedovlasou ženu a odvedly ji od mrtvého muže. Pak předstoupila jiná žena a něco na ní přimělo Jondalara, aby se na ni ještě jednou zadíval. Její tvář byla mírně nesouměrná, jedna strana se zdála menší než druhá. Nesnažila se to skrývat. Vlasy měla světlé, možná šedé, a svázané v týle do uzlu.

Mohla být přibližně ve věku Jondalarovy matky a pohybovala se se stejným půvabem a důstojností, i když se vnějškově Marthoně nijak nepodobala. Přes mírné znetvoření nebyla ta žena nepřitažlivá a její tvář budila pozornost. Když opětovala Jondalarův pohled, uvědomil si, že na ni civí. Avšak ona uhnula pohledem jako první – překvapivě rychle, pomyslel si. Když promluvila, bylo mu jasné, že řídí smuteční obřad. Ona je jistě mamot, pomyslel si, žena, která je ve spojení se světem duchů.

Něco ho přimělo, aby pohlédl stranou. Vedle shromáždění stála jiná žena, která na něho hleděla. Byla urostlá a statná, s výraznými rysy tváře – krásná žena se světle hnědými vlasy a tmavými očima. Neodvrátila pohled, když na ni pohlédl, ale nepokrytě si ho prohlížela. Měla vzezření ženy, jaké ho obvykle přitahovaly, ale její úsměv ho znejistil.

Pak si všiml, že stojí rozkročená a s rukama v bok. A najednou věděl, kdo to je: žena, která se tak ošklivě smála. Potlačil nutkání se stáhnout a skrýt se mezi ostatními muži. Věděl, že to není možné. Nebyl jen o hlavu větší, ale taky byl zdravější a silnější než ostatní a byl by nápadný všude.

Obřad probíhal tak, jako by zúčastnění plnili nepříjemnou povinnost. Mrtví byli bez rubášů odneseni postupně k jediné narychlo vyhloubené jámě. Nemohli být dlouho mrtví, protože nepáchli a ani ještě neztuhli. Nejdříve bylo uloženo do hrobu velké

hubené tělo. Položili je na záda a posypali mu hlavu červeným okrem a – což ho udivilo – taky klín, místo plození a rození. Opět Jondalar uvažoval, jestli je to tělo ženy nebo muže.

S dalšími těly naložili jinak, i když neméně podivně. Hnědovlasý muž byl položen do společného hrobu vlevo od prvního mrtvého těla a obrácen na bok tak, že ležel tváří k prvnímu tělu. Pak mu vytočili paži, aby spočívala na okrem posypaném klínu druhého těla. Třetí tělo bylo hozeno do hrobu tak, že zůstalo ležet tváří dolů po pravé straně prvního pohřbeného těla. Obě hlavy byly opět posypány okrem. Svatý červený prach měl zřejmě skýtat ochranu. Ale komu? A před čím? ptal se Jondalar.

Než byla těla zasypána, šedovlasá žena se znovu vymanila ze sevření. Vrhla se ke hrobu a něco do něj hodila. Jondalar poznal dva nože a několik pazourkových špicí oštěpu.

Tmavooká žena přistoupila o několik kroků blíž, zřejmě nanejvýš rozčilená. Dala jednomu z mužů povel a ukázala na hrob. Muž sebou trhl, ale nepohnul se. Šamanka předstoupila a něco řekla. Pak zavrtěla hlavou. Druhá žena na ni zlostně vykřikla, ale šamanka se nedala zastrašit a dál vrtěla hlavou. Žena se rozpráhla a udeřila ji hřbetem ruky do tváře. Všichni zadrželi dech. Nato se rozzuřená žena ráznými kroky vzdálila, sledována houfem žen s oštěpy.

Šamanka jako by políček nebrala na vědomí. Ani se nedotkla rukou tváře, která, jak Jondalar viděl, silně zrudla. Hrob byl ve spěchu zasypán zemí smíšenou s dřevěným uhlím a neúplně spáleným dřívím. Tady musely hořet velké ohně, pomyslel si Jondalar. Podíval se na úzký průsmyk u řeky. A tato plošina je výbornou pozorovatelnou, pokračoval v myšlenkách. Odtud je možné dávat kouřové signály, když se blíží zvířata – nebo lidé.

Jakmile mrtvé zasypali, byli muži opět odvedeni z pahorku a nahnáni do ohrady z vysokých kůlů zaražených do země a svázaných provazy. Z jedné strany ohrady ležela hromada mamutích kostí. Možná má sloužit tomu, aby podpírala ohradu, usoudil Jondalar. Odpojili ho od ostatních a zavedli k obydlí, kde ho znovu strčili do stanu přikrytého kožešinami. Než vešel dovnitř, snažil si vštípit, jak je zbudován.

Kostra byla z kůlů, osekaných z mladých štíhlých kmínků. Tlustší konce byly vzepřeny v zemi a špice ohnuté a dohromady

svázané. Kůže pokrývaly kostru a vchodová kůže, kterou viděl zevnitř, se dala z vnějšku pevně zašněrovat.

Když vstoupil dovnitř, znovu se rozhlédl kolem sebe. Stan byl prázdný a nebyla v něm ani pryčna. Mohl se vzpřímit, jen když stál uprostřed. Sehnutý obešel malý temný prostor a viděl, že kůže byly staré a na mnohých místech tak roztrhané, že visely v cárech. Byly sešity jen nouzově a zřejmě ve velkém spěchu. Ve švech zůstaly takové mezery, že jimi viděl ven. Sedl si na zem a pozoroval vchod obydlí, který zůstal otevřený. Kolem procházeli lidé, ale dovnitř nevešel nikdo.

Po chvíli cítil potřebu vypustit vodu. Se spoutanýma rukama však byl bezmocný. Pokud někdo brzy nepřijde, aby mu sundal pouta, promočí si nohavice. Kromě toho měl zápěstí od pout do krvavá rozedřené. Zuřil. To skutečně zacházelo příliš daleko!

„He, vy tam venku!“ volal. „Proč mě tu držíte? Jako zvíře v pasti! Nikomu jsem nic neudělal!“ Chvíli počkal a znovu volal. „Pojďte a odvažte mě! Co jste to pro všechno na světě za lidi!“

Vstal a opřel se o konstrukci. Byla důkladná, ale trochu povolila. Ustoupil a vrhl se ramenem proti kúlům. Povolily ještě víc. Zkusil to znovu. S pocitem uspokojení slyšel, jak dříví praská. Ustoupil, aby se mohl víc rozeběhnout, když slyšel přibíhat lidi.

„Je načase, že někdo jde! Pusťte mě odtud! Okamžitě mě pusťte!“ křičel.

Slyšel, jak někdo rozvazuje řemeny ve vchodu. Pak se záklopka odhrnula a Jondalar spatřil několik žen, které na něho mířily oštěpy. Nevšímal si jich a prošel vchodem.

„Odvažte mě!“ řekl a obrátil se tak, aby viděly jeho ruce svázané za zády. „Sundejte mi ten provaz!“

Starší muž, který mu předtím podal vak s vodou, předstoupil. „Zelandonče... ty... daleko... pryč,“ řekl. Zřejmě se snažil vydolovat z paměti jednotlivá slova.

Jondalar si nejdříve ve své zlosti ani nevšímal, že mluví jeho mateřštinou. „Ty mluvíš zelandonsky?“ zeptal se pak překvapeně. Ale teď se s ním nemohl bavit, nejdříve musel vykonat naléhavou potřebu. „Tak jim řekni, ať mě odváží, než se pomůčím!“

Muž mluvil s jednou z žen. Odpověděla tak, že zavrtěla hlavou. Ale on na ni naléhal. Nakonec vytáhla nůž z pochvy na boku a dala rozkaz ženám, které k němu se zvednutými oštěpy přistoupily. Šla

k němu a naznačila mu, aby se otočil. Obrátil se k ní zády a čekal, když se snažila přerežat mu pouta. Co tu potřebují, je dobrý výrobce pazourků, pomyslel si. Její nůž byl tupý.

Po nějaké době, která mu připadala jako věčnost, cítil, jak provaz povolil. Okamžitě sáhl po záklopce na svých nohavicích. Měl příliš naspěch, než aby cítil rozpaky, vytáhl svůj úd a zoufale hledal roh nebo prázdnější místo, kde by si mohl ulevit. Ale ženy s oštěpy mu nedovolily, aby se pohnul z místa. A to už na něho bylo moc, přestal se ovládat, úmyslně se postavil tak, aby jim viděl do tváře, a s úlevným zasténáním se vymočil.

Pozoroval je, když s pocitem obrovské úlevy pomalu vypouštěl z měchýře moč, která pleskavě dopadala na zem, stoupala z ní pára a ostrý pach. Žena, která velela ostatním, byla zřejmě zděšená, i když se snažila to nedat najevo. Několik žen odvrátilo hlavu nebo sklopilo oči. Jiné uchváceně přihlížely, jako by ještě nikdy neviděly takhle odhaleného muže. Starší muž se snažil neusmívat, ale nemohl skrýt své pobavení.

Když Jondalar skončil, pohlédl na své trýznitelky, odhodlán nedat se už spoutat. Obrátil se na muže: „Já jsem Jondalar ze Zelandonů a jsem na cestě.“

„Tvá cesta... dlouhá, Zelandonče. Možná... příliš dlouhá.“

„Putoval jsem daleko. Minulou zimu jsem strávil u Mamutonů. Teď se vracím domů.“

„To jsem si myslel, když jsem tě předtím slyšel volat,“ řekl muž. Přešel do řeči, kterou uměl podstatně líp. „Jsou tu někteří, kteří rozumějí řeči lovců mamutů. Ale Mamutoni přicházejí obvykle ze severu. Ty jsi přišel od jihu.“

„Když jsi mě slyšel, proč jsi ke mně nepřišel? Tohle musí být omyl. Proč mě spoutali?“

Starý muž smutně potřásl hlavou. „To se dozvíš až příliš brzy, Zelandonče.“

Najednou ho přerušila žena zlostným přívalem slov. Starý muž, opírající se o hůl, se hned měl k odchodu.

„Počkej! Neodcházej! Kdo jsi? Kdo jsou tihle lidé? A kdo je ta žena, která poručila, aby mě zavedli sem?“ zeptal se Jondalar.

Starý muž se zastavil a pohlédl na něho: „Tady se jmenuju Ardemun. Ti lidé jsou Sarmunajové. A ta žena... Atara.“

Jondalarovi uniklo, s jakým důrazem vyslovil jméno ženy. „Sarmunajové? Kde už jsem to jméno slyšel?... Počkej... Už si vzpomínám. Laduni, náčelník Losadunajů...”

„Laduni se stal náčelníkem?“ zeptal se Ardemun.

„Ano. Mluvil se mnou o Sarmunajích, když jsme táhli na východ. Ale můj bratr nechtěl přerušit cestu,“ řekl Jondalar.

„Dobře, že to neudělal, a je zlé, že jsi teď tady.“

„Proč?“

Žena, která velela ostatním, ho opět přerušila ostrým rozkazem.

„Byl jsem kdysi Losadunaj. I já jsem podnikl cestu ke svému neštěstí,“ řekl Ardemun a kulhal ven z obydlí.

Když odešel, řekla velící žena něco Jondalarovi, což pochopil jako výzvu, aby šel s ní. Ale dal přednost tomu, že se tvářil, jako že nechápe.

„Nerozumím ti,“ řekl Jondalar. „Musíš zavolat zpátky Ardemuna.“

Dál mu něco říkala, hněvivěji než dřív. Pak se po něm rozmáchla oštěpem. Špice se mu zabodla do paže, krev vytryskla a stékala. Oči mu blýskaly zlostí. Položil ruku na ránu, pak pozoroval své zakrvácené prsty.

„To jsi neměla dělat...“ řekl.

Přerušila ho dalším přívalem hněvivých slov. Ostatní ženy se k němu přiblížily s oštěpy, když jejich velitelka opustila obydlí. Donutily ho, aby ji následoval.

Venku se otrásl chladem. Šli podél ohrady, nic neviděl, ale cítil pohledy mužů, kteří ho pozorovali škvírami mezi kmeny. Tahle ohrada ho mátlá. Zvířata se někdy uzavírala do ohrad, aby nemohla utéct. Byl to jeden ze způsobů lovu. Ale proč v ní byli lidé? A kolik jich tam bylo?

Ohrada není příliš velká, pomyslel si, nemůže jich tam být zase tolik. Představil si práci, jaké bylo třeba na postavení takové ohrady. Stromy byly tady nahoře vzácností. Rostly tu jen menší keře, stromy na ohradu museli dopravit z údolí. Pak bylo nutné vykopat díry, dost hluboké, aby kmeny pevně stály. Bylo třeba zhotovit lana a provazy, aby se svázaly. Proč vynaložili ti lidé tolik námahy na něco, co se zdálo tak nesmyslné?

Vedli ho k malému, téměř zamrzlému potoku, kde Atara a několik žen dohlížely na skupinu mladých mužů, nesoucích těžké

mamutí kosti. Muži vypadali vyhladověle. Divil se, kde vzali sílu, aby mohli vykonávat tak těžkou práci.

Atara si ho přeměřila od hlavy až po paty – a dál si ho vůbec nevšímala. Jondalar čekal, stále ještě udiven chováním těchto zvláštních lidí. Po chvíli mu byla zima a začal poskakovat a tlouct kolem sebe rukama, aby se zahřál. Jeho hněv rostl a rozhodl se, že už si to nenechá déle líbit, obrátil se a vracel se k obydlí. Tam byl alespoň chráněn před větrem.

Jeho náhlé rozhodnutí ženy překvapilo. Když na něho namířily oštěpy, jen je odstrčil a šel dál. Slyšel volání, kterého si nevšímal.

Byla mu stále ještě zima, když došel do obydlí. Rozhlížel se po něčem, čím by se zahřál. Pak strhl ze stropu stanu kus kůže a zabalil se do ní. V tom okamžiku vtrhlo dovnitř několik žen. Byla mezi nimi ta, která ho předtím zranila, zřejmě rozčilená na nejvyšší míru. Rozpřáhla se po něm oštěpem. Skrčil se a popadl násadu, aby jí ji vytrhl. Zarazil se, když zaslechl podivný smích.

„Zelandonče!“ zvolala Atara posměšně. Pak řekla několik slov, kterým nerozuměl.

„Chce, abys šel ven,“ řekl Ardemun. Jondalar si nevšiml, že stojí vedle vchodu. „Považuje tě za chytrého, příliš chytrého.“

Myslím, že by tě chtěla mít na místě, kde tě její ženy můžou líp střežit.“

„A jestli nechci jít ven?“ řekl Jondalar.

„Pak tě zřejmě hned teď zabije.“ Tato slova řekla najednou nějaká žena plynule zelandonsky, bez nejmenšího přízvuku. Jondalar pohlédl překvapeně směrem, odkud přicházel hlas. Byla to šamanka. „Jestli vyjdeš, nechá tě snad žít trochu déle. Zajímáš ji, ale nakonec tě stejně zabije.“

„Proč? Co jsem jí udělal?“ zeptal se Jondalar.

„Ohrožuješ ji.“

„Jak to?“

„Ohrožuješ její nároky na vládu. Budě tě chtít příkladně potrestat.“

Atara ji přehlušila přívalem slov, kterým Jondalar nerozuměl, ale potlačovaná zlost v podtónu se nedala přeslechnout. Šamanka odpověděla klidně a odměřeně a nejevila nejmenší strach. Po jejich výměně názorů se opět obrátila na Jondalara. „Chtěla vědět, o čem jsem s tebou mluvila. Řekla jsem jí to.“

„Řekni jí, že půjdu ven,“ řekl.

Když přetlumočila, co si přál, Atara se zasmála, něco řekla a vyšla. Vyzývavě se přitom kroutila v bocích. „Co říkala?“ zeptal se Jondalar.

„Řekla, že to věděla. Muži udělají všechno, aby prodloužili svůj ubohý život – i kdyby to bylo jen na několik okamžiků.“

„Možná ne všechno,“ řekl Jondalar a chystal se vyjít. Pak se ještě jednou obrátil na šamanku. „Jak se jmenuješ?“

„Já jsem sarmuna,“ řekla.

„A kde ses naučila tak dobře moji řeč?“

„Žila jsem nějakou dobu u tvých lidí,“ odpověděla. Ale když vycítila jeho přání dozvědět se víc, řekla jen: „Je to dlouhá historie.“

I když Jondalar očekával, že se i ona zeptá na jeho jméno, obrátila se k němu zády. Řekl sám od sebe: „Já jsem Jondalar z Deváté jeskyně Zelandonců.“

Sarmuna se po něm překvapeně ohlédl. „Z Deváté jeskyně?“ zeptala se.

„Ano, odpověděl.“ Rád by ji řekl víc o svých lidech, ale výraz v její tváři ho zarazil.

„Ona čeká,“ řekla a vyšla ven.

Venku seděla Atara na sedadle pokrytém kožešinou. Bylo to vyvýšené místo, které vzniklo z hromady hlíny, navršené při stavbě velkého obydlí za ní. Když Jondalar šel k ní a procházel kolem ohrady, opět cítil, jak ho muži škvírami mezi kmeny pozorují.

Jakmile se přiblížil, viděl, že je to vlčí kožešina, na níž Atara sedí. I kapuce jejího přehození, kterou si posunula do týla, byla z vlčí kožešiny. A na krku měla náhrdelník, na němž byly především ostré vlčí řezáky. V ruce držela dlouhou vyřezávanou hůl, která Jondalarovi připomínala hůl mluvčího, jakou používal Talut, když bylo třeba urovnat spor nebo různice. Hůl sloužila k tomu, aby udržela pořádek. Ať ji držel kdokoliv, měl právo mluvit. Pokud chtěl něco říct někdo jiný, musel nejdřív o hůl požádat.

Ještě něco jiného mu připadalo na této holi povědomé, třebaže to nedokázal přesně určit. Bylo to vyřezávání? Viděl naznačenou postavu ženy s velkými kruhy, které představovaly břicho a prsy, a zvláštní hlavu, která byla k bradě zašpičatělá. Nebylo to jako

řezbářské práce Mamutonů, ale věděl, že už někdy něco podobného viděl.

Několik žen stálo v půlkruhu kolem Atary. Další ženy, které předtím neviděl – některé s dětmi – se zdržovaly nablízku.

Atara ho chvíli pozorovala, pak promluvila a nadále na něho upřeně hleděla. Ardemun, stojící vedle ní, překládal její slova lámanou zelandonštinou. Jondalar ho právě chtěl požádat, aby mluvil mamutonsky, když sarmuna vstoupila mezi ně a řekla něco Ataře. Potom na něho pohlédla:

„Budu překládat,“ řekla.

Atara udělala nějakou posměšnou poznámku, která rozesmála ženy kolem a kterou sarmuna nepřeložila. „Mluvila se mnou,“ bylo všechno, co k tomu řekla. Sedící žena opět promluvila, tentokrát na Jondalara.

„Mluvíš teď jako Atara,“ řekla sarmuna a překládala. „Proč jsi přišel?“

„Nepřišel jsem dobrovolně. Byl jsem sem doveden spoutaný,“ řekl Jondalar a sarmuna překládala téměř současně. „Jsem na cestě. Nebo byl jsem na cestě. Nechápu, proč jste mě spoutali. Nikdo si nedal tu námahu, aby mi to vysvětlil.“

„Odkud přicházíš?“ zeptala se Atara.

„Strávil jsem zimu u Mamutonů.“

„Lžeš! Přišel jsi z jihu.“

„Ušel jsem dlouhou cestu. Chtěl jsem navštívit příbuzné, kteří žijí u Matky řek, na jižních výběžcích východních hor.“

„Už zase lžeš! Zelandonci žijí na západě odtud. Jak můžeš mít příbuzné na východě?“

„To není lež. Cestoval jsem s bratrem. Na rozdíl od Sarmunajů nás Saramudoni uvítali přátelsky. Můj bratr se u nich dal dohromady s jednou ženou. Tak jsem se stal s nimi příbuzný.“

Pak dal Jondalar průchod svému rozhořčení. Bylo to poprvé, kdy mohl s někým mluvit.

„Nevíš, že každý poutník má právo volného průchodu? Většina lidí má radost, když přijdou hosté. Vyprávějí si příběhy, sdílejí s hostem jídlo. Ale tady ne! Tady jsem byl sražen do bezvědomí, a i když jsem byl zraněn, nikdo mi neošetřil ránu. Nikdo mi nedal napít ani najíst. Vzali jste mi kožešinový přehoz a nedostal jsem ho, když jsem byl nucen jít ven.“

Atara ho přerušila: „Proč jsi nám chtěl ukrást maso?“ Byla rozčilená, ale snažila se to nedat najevo. Dobře věděla, že všechno, co Jondalar říká, je pravda, ale nechtěla, aby ji někdo poučoval, co je dobrý mrav – zvláště ne před jejími lidmi.

„Nesnažil jsem se vám ukrást maso,“ odmítl Jondalar prudce její obvinění. Sarmuna překládala tak plynule, že na ni téměř zapomněl. Měl pocit, že mluví přímo s Atarou.

„Lžeš! Viděli tě, jak s oštěpem v ruce pronásleduješ stádo, které jsme obklíčili.“

„Nelžu! Jen jsem se snažil zachránit Ajlu. Seděla na koni a nemohl jsem připustit, aby ji stádo strhlo s sebou.“

„Ajlu?“

„Neviděli jste ji? To je žena, s kterou jsem cestoval.“

Atara se zasmála. „Ty jsi cestoval s ženou, která seděla na koni?“

Jestli nejsi potulný vypravěč historek, tak ses minul povoláním.“ Pak se předklonila a se zvednutým ukazováčkem řekla: „Nic z toho, co jsi řekl, není pravda. Jsi lhář a zloděj!“

„Nejsem lhář ani zloděj! Řekl jsem pravdu a nic jsem neukradl,“ odpověděl Jondalar s hlubokým rozhořčením. Ale když o tom přemýšlel, nemohl jí vyčítat, že mu nevěřila. Jestli nikdo Ajlu neviděl, jak by mu mohli uvěřit, že cestovali na koních?

Atara pozorovala urostlého, dobře vypadajícího muže, který stál před ní, zahalený do kusu kůže, kterou strhl ve svém vězení. Všimla si, že jeho světlý vous je trochu tmavší než vlasy a jeho neuvěřitelně modré oči ji nenechaly lhostejnou. Silně ji přitahoval, ale právě síla tohoto pocitu v ní vyvolala dlouho potlačované vzpomínky. Už nikdy nedovolí, aby ji někdy nějaký muž přitahoval. To, co k němu cítila, by mu mohlo dát moc nad ní – a ona už nikdy nepřipustí, aby nad ní někdo získal moc, ze všeho nejméně nějaký muž.

Právě z toho důvodu mu odebrala jeho přehoz a nechala ho v chladu, zakázala dát mu pít a jíst. Strádání – to byl nejlepší způsob, jak ovládnout muže. Bylo třeba jim dát pouta, dokud ještě mají sílu klást odpor. I tomuhle Zelandonci brzy vezme sílu, aby se jí protivil. Nejeví nejmenší strach, pomyslela si. Jen se na něj podívej, jak si tam sebejistě stojí!

Je vzpurný a domýšlivý. Dokonce se odvážil ji přede všemi obviňovat, i před muži v ohradě. Nepodlézal a neprosil jako ostatní, neudělal nic, aby se jí zalíbil. Ale to se změní! Ukáže všem, jak se s takovým mužem zachází, a pak zemře.

Ale než zlomím jeho vůli, chvíli si s ním pohraju. Je silný a odhodlaný mi vzdorovat. Je teď nedůvěřivý. Musím ho přimět k tomu, aby nebyl tak bdělý. Musí zeslábnout. Sarmuna už bude vědět, co je třeba udělat. Kývla na šamanku, aby k ní přistoupila, a tiše s ní mluvila. Pak pohlédla na Jondalara a usmála se. Ale úsměv to byl tak zlomyslný, že mu přejel mráz po zádech.

Jondalar nejenže ohrožoval její vladařské nároky, ale i křehký svět, který vytvořil kolem ní její nemocný duch.

„Pojď se mnou,“ řekla sarmuna, hned jak je Atara opustila.

„Kam jdeme?“ zeptal se Jondalar, když se k ní připojil. Dvě ženy s oštěpy je následovaly.

„Atara chce, abych ti ošetřila ránu.“

Vedla Jondalara na kraj osady, k obydlí zčásti zapuštěnému v zemi, které se podobalo tomu, před kterým seděla Atara. Nízký, úzký vchod vedl malou chodbou k dalšímu nízkému otvoru. Jondalar se musel sklonit a jít pár kroků v podřepu, než sešel po třech schodech dolů. Obě ženy, které je následovaly, zůstaly venku.

Když jeho oči přivykly šeru uvnitř, všiml si lůžka, které stálo na druhém konci u zdi. Bylo přikryté bílou kožešinou. Nápadně bílá zvířata, vyskytující se jen zřídka, považovali jeho lidé za posvátná – a nejen oni, jak zjistil na své cestě. Ze stěn visely sušené byliny a byly i v košících a miskách na policích. Každý mamot nebo zelandon by se tu okamžitě cítil jako doma. Jen jedno bylo nezvyklé. U většiny lidí se u ohniště těch, které slouží Matce, konaly obřady a současně se tam obvykle zdržovali návštěvníci. Toto však nebylo veřejné místo, kde byli hosté vítáni. Naopak, působilo dojmem uzavřenosti a soukromí. Jondalar byl přesvědčen, že sarmuna tu žije sama a že jiní lidé jen málokdy přicházejí do jejího obydlí.

Pozoroval, jak rozhrabuje oheň a sušený trus. Přihodila několik polen a nalila vodu do začerněné nádoby, kdysi žaludku nějakého zvířete, která byla upevněna na stojanu z kostí. Z jednoho košíku na polici vzala hrst sušených bylin a hodila je do nádoby. Když

voda začala prosakovat nádobou, postavila ji nad plameny. Dokud byla uvnitř tekutina, nemohl se vak při vaření propálit.

Jondalar nevěděl, co je v nádobě, ale vůně, která se z ní linula, mu připadala povědomá. Najednou musel myslet na domov. A pak už taky věděl proč. Byla to stejná vůně, jaká často stoupala z ohňů Zelandonců. Používali tento vývar, aby jím vymývali rány.

„Mluvíš naší řečí moc dobře. Žila jsi dlouho u Zelandonců?“ zeptal se Jondalar.

Sarmuna vzhledla a zdálo se, že zvažuje svou odpověď. „Několik let,“ řekla.

„Pak víš, jak Zelandonci vítají návštěvníky. Čím jsem si zasloužil takové jednání?“ řekl Jondalar. „Poznala jsi pohostinnost Zelandonců – proč jim nevysvětlíš, co si myslíme o právu volného průchodu a o zdvořilosti vůči poutníkům? Je to víc než zdvořilost, je to povinnost.“

Sarmuninou jedinou odpovědí byl ostrý pohled.

Věděl, že řekl něco, co neměl. Ale byl stále ještě rozčilený z posledních zkušeností, že měl téměř dětskou potřebu napravovat věci. Znovu na ni naléhal.

„Když jsi tam žila tak dlouho, tak možná znáš mou matku. Jsem syn Marthony a...“ Výraz v její zasmušilé tváři ho zarazil v půli věty. V jejích rysech byl téměř polekaný úžas.

„Ty jsi syn Marthony, narozený u ohniště Jokonana?“ zeptala se nakonec.

„Ne, to je můj bratr Joharan. Já se narodil u ohniště Dalanara. To je muž, s nímž se dala dohromady později. Zнала jsi Jokonana?“

„Ano,“ řekla sarmuna a uhnula pohledem. Obrátila svou pozornost k tekutině, která se začínala vařit.

„Pak musíš znát i mou matku!“ Jondalar byl vzrušený. „Jestli znáš Marthonu, pak víš, že nejsem lhář. Nikdy by nepřipustila, aby některé z jejích dětí lhalo. Žena, s kterou jsem putoval, skutečně seděla na jednom z koní, které Sarmunajové hnali k útesu. Vím, že to zní neuvěřitelně, a sám bych tomu nevěřil, kdybych to nezažil – ale ona toho koně vychovala jako hříbě. Teď ani nevím, jestli ještě žije. Musíš Ataře říct, že nelžu! Já Ajlu musím najít. Musím vědět, jestli ještě žije.“

Jondalarova vášnivě pronesená prosba nevyvolala žádnou odezvu. Žena ani nevzhledla od nádoby, ale nepochybovala o tom, co říkal. Jedna z lovkyní Atary jí vyprávěla, že viděla na jednom koni ženu. Považovala ji za ducha. Jondalarovo vyprávění může být pravdivé, pomyslela si. Ale ptala se, jestli za jeho věrohodnost vděčí skutečnosti nebo něčemu nadpřirozenému.

„Znala jsi Marthonu, vid’?“ naléhal Jondalar, přistoupil k ohni a domáhal se ženiny pozornosti.

Když vzhledla, byla její tvář bezvýrazná. „Ano, znala jsem Marthonu. Když jsem byla mladá, poslali mě do Deváté jeskyně Zelandonců, abych se u nich učila. Posad’ se sem,“ řekla. Pak sundala stojan na vaření z ohně, obrátila se k němu zády a hledala měkkou kůži. Trhl sebou, když mu vymývala ránu roztokem, který připravila. Ale byl přesvědčený, že je to dobrý lék. Naučila se ho přece připravovat od Zelandonců.

Když ránu vyčistila, důkladně ji prohlédla. „Byl jsi nějakou dobu v bezvědomí, ale není to nic vážného. Zahojí se to samo.“ Vyhýbala se jeho pohledu. Pak řekla: „Ale zřejmě tě bolí hlava. Dám ti něco proti tomu.“

„Ne, teď už nic nepotřebuju. Jen mám pořád ještě žízeň. Chtěl bych skutečně jen trochu vody. Nemáš nic proti tomu, když se u tebe napiju?“ zeptal se. Šel naproti k velkému měchýři, z něhož předtím nalévala vodu do nádoby. „Zase ti ho naplním, jestli chceš. Neměla bys pro mě pohár?“

Zaváhala, pak šla k polici a pohár mu podala.

„Kde můžu naplnit tvůj vak?“ zeptal se, když se napil. „Je tady nablízku pramen?“

„O vodu se nestarej,“ řekla.

Přistoupil blíž a pohlédl na ni. Poznal, že by ho nenechala bez dozoru jít ani pro vodu. „Ty víš, sarmuno, že jsme nechtěli lovit koně, které jste obklíčili. A i kdyby tomu tak bylo, Atara by měla vědět, že bychom vám nabídli podíl. Je tu přitom jistě dost masa, když jste nahnali celé stádo přes útes. Jenom doufám, že Ajla není tam dole. Sarmuno, musím ji najít!“

„Ty ji miluješ, že?“ řekla sarmuna.

„Ano, miluju,“ řekl.

Výraz její tváře se znovu změnil. Bylo v něm něco trpkého, téměř jako škodolibost, ale i něco měkkého.

„Byli jsme na cestě k mým lidem, abychom se spojili. Ale musím matce taky říct o smrti mého bratra Thonolana. Vyrázili jsme společně, ale on zemřel. Bude smutná. Je to tvrdé ztratit dítě.“

Sarmuna přikývla, ale nic dalšího nepoznamenala.

„Ten pohřeb předtím... Co se stalo těm mladým mužům?“

„Nebyli o moc mladší než ty,“ řekla sarmuna. „Dost staří, aby dělali, co neměli.“ Zdálo se, že je jí nepříjemné o tom mluvit.

„Nač zemřeli?“ zeptal se Jondalar.

„Snědli něco, co jim nesvědčilo.“

Jondalar byl přesvědčený, že mu neřekla pravdu. Ale než mohl něco říct, podala mu jeho kůži a zavedla ho zpátky k oběma ženám, které hlídaly vchod. Vzaly ho mezi sebe, ale tentokrát ho nevedly k obydlí. Místo toho šly k uzavřené ohradě. Brána se pootevřela a ženy ho strčily dovnitř.

27.

Ajla pila čaj u ohně, který zapálila odpoledne, a zírала neutěšeně do dálky přes travnatou step. Udělala přestávku, aby si mohl Vlk odpočinout. Hleděla na velkou skálu, která se rýsovala na severozápadě proti modrému nebi. Avšak když nápadný vápencový útvar zmizel v mlžném oparu, už na něj víc nemyslela. Její myšlenky kroužily kolem jiných věcí. Dělala si starosti o Jondalara.

Dík své obratnosti ve čtení stop a Vlkově citlivému nosu se jí podařilo sledovat stopy, které podle jejího pevného přesvědčení pocházely od lidí, kteří unesli Jondalara. Když opustila návší, obrátila se k západu, dokud nedošla k řece, kterou předtím s Jondalarem překročili. Avšak tentokrát se nepustila na druhou stranu. Táhlá dál podél řeky, aby sledovala stopu, která se teď dala snadněji číst.

První noc strávila na břehu řeky a ve sledování pokračovala další den. Nevěděla, kolik lidí šlo před ní touto cestou, ale vždycky objevila v pobřežním bahně několik otisků, které poznala. Žádná stopa však nebyla Jondalarova. Přemýšlela, proč tomu tak je.

Pak si připomněla, že občas našla místa, kde byla tráva slehlá nebo na nichž v mokré podkladě vznikl otisk, jako by tam bylo odloženo větší břemeno. O koňské maso nemohlo jít, protože koně přece nahnali přes útes, tenhle otisk však doprovázel stopu od samého počátku. Musel to být muž, kterého nesli na nosítkách – myšlenka, která jí současně vlévala naději i ji naplňovala starostí.

Pokud ho museli nést, znamenalo to, že nemohl jít. Krev, kterou našla, možná svědčila o vážném zranění. Na druhé straně by se s ním ti lidé nenesli, kdyby byl mrtvý. Dospěla k závěru, že Jondalar ještě žije, ale je zřejmě těžce zraněný. Doufala, že ho dopraví na místo, kde mu ošetří rány. Ale proč byl vůbec zraněn?

Lidé, které sledovala, postupovali rychle a stopa vychládala, čím víc za nimi Ajla zaostávala. Otisky se nedaly vždycky snadno najít a dokonce i Vlk měl často potíže je objevit, zvlášť na kamenitém podkladě. Bez něho by zřejmě vůbec nedokázala únosce tak daleko sledovat. Nemohla si teď dovolit ztratit Vlka z očí. Avšak vnitřní neklid ji poháněl ke spěchu. Byla vděčná, že se Vlkovi dařilo každým dnem líp.

Toho rána se probudila s pocitem, že ji potká něco velmi důležitého, a měla radost, že i Vlk už netrpělivě čeká, kdy vyrazí. Avšak odpoledne viděla, jak je unavený. Rozhodla se zastavit, aby si mohl odpočinout a aby koně měli čas se napást.

Krátce poté, kdy znovu vyrazili na cestu, se řeka rozdvojovala. Ajla předtím přebrodila bez obtíží dva menší potoky, které stékaly z roviny nad řekou. Avšak teď nevěděla, jestli má řeku překročit. Už nějakou chvíli marně hledala stopu a ptala se, jestli má sledovat východní rameno, nebo řeku překročit a vydat se podél západního proudu. Držela se chvíli východního břehu a pokoušela se znovu najít stopu. Teprve krátce před setměním objevila něco neobvyklého, co jí jasně ukázalo, kterou cestu má zvolit.

I v šeru poznala, že kůly, které trčely z vody, tam byly zaraženy úmyslně. Byly nedaleko několika kmenů, ležících na břehu. Po návštěvě u Saramudonů věděla, že to bude přístaviště pro nějaké plavidlo. Rozhodla se utábořit na tomto místě, ale pak si to rozmyslela. Nevěděla nic o lidech, které sledovala – jen to, že Jondalara zranili a odvěkli ho s sebou. Nechtěla, aby ji překvapili ve spánku. Raději se proto utábořila až za ohybem řeky.

Ráno podrobila Vlka důkladné prohlídce. Řeka sice nebyla příliš široká, ale voda byla studená a hluboká a Vlk bude muset plavat. Zraněné místo měl ještě citlivé na dotek, ale dařilo se mu už mnohem lépe. Taky se jí hned vykroutil z rukou. Zdál se být stejně netrpělivý jako ona, aby našel Jondalara.

Ajla se rozhodla stejně jako při dřívější podobné příležitosti, že si svlékne nohavice, než nasedne na Víhu. K jejímu překvapení

Vlk neváhal jít do vody. Místo aby pobíhal po břehu sem a tam, rovnou skočil do řeky a plaval za ní, jako by ji nechtěl ztratit z očí.

Když doplávali k druhému břehu, ustoupila Ajla stranou, aby ji Vlk nezmácel, až bude ze sebe otřepávat vodu, a hned si natáhla nohavice. Když Vlka ještě jednou pro jistotu prohmatala, začala hledat stopu. Asi sto metrů po proudu objevil Vlk na břehu mezi křovím plavidlo, pro které bylo zřejmě zbudováno ono přístaviště. Chvilí samozřejmě trvalo, než poznala, co by to mohlo být.

Předpokládala, že ti lidé používají lodě jako Saramudoni – dovedně zhotovené lodě z jednoho kmene s půvabně zvednutou přídílí – nebo prostší kulaté čluny, jaké poznala u Mamutonů. Ale co vyčmuchal Vlk, byly jen kmeny svázané tak, že tvořily plošinu. Ještě nikdy předtím neviděla vor, ale brzy pochopila, k čemu slouží. Plavidlo jí připadalo opravdu účelné. Vlk zvědavě očíhal hrubě spojený zvláštní útvar. Když se dostal k určitému místu, zastavil se a temně vrčel.

„Co je, Vtku?“ ptala se Ajla. Pozorněji se zadívala a objevila hnědou skvrnu na jednom z kmenů. Byla to zaschlá krev, zřejmě Jondalarova. Pohládila Vlka po hlavě. „Najdeme ho,“ řekla, spíš sobě, než aby uklidnila zvíře. Ale najdou ho živého?

Stopy vedly od voru mezi vysokou suchou trávou a jednotlivými keři a daly se mnohem snadněji najít. Byly však tak rozdupané, že už si nemohla být jistá, jestli je zanechali ti, které pronásleduje. Vlk běžel před ní. Po krátké chvíli se prudce zastavil, odhalil horní ret a vycenil zuby.

„Vtku? Co je? Někdo přichází?“ ptala se Ajla. Hned vzápětí přiměla Víhu stiskem stehen, aby uhnula ze stezky. Pohnala ji do blízkého křoví a Vlkovi dala znamení, aby ji následoval. Jakmile se skryli v křoví, sesedla, vzala Vítězovu uzdu a vedla ho za klisnou. Pak se schovala mezi koňmi. Poklekla, vzala Vlka kolem krku, aby ho udržela v klidu, a čekala.

Její domněnka byla správná. Po krátké době prošly kolem dvě mladé ženy, které měly zřejmě namířeno k voru. Dala Vlkovi znamení, aby se nehýbal z místa, a plazila se hustou trávou za nimi. Pak se skryla za křovím a pozorovala je.

Obě ženy spolu mluvily, když odvažovaly vor, a přestože to byla cizí řeč, Ajla si všimla jisté podobnosti s mamutonštinou.

Nerozuměla, o čem spolu hovoří, ale domnívala se, že pochytí význam dvou tří slov.

Ženy strčily vor do vody, pak vzaly dvě dlouhé tyče, upevněné na spodní straně voru. Uvázaly jeden konec dlouhého lana ke stromu a nastoupily na vor. Zatímco jedna se tyčí odrážela ode dna a strkala vor přes řeku, druhá propouštěla lano mezi rukama. Když se blížily k druhému břehu, kde už proud nebyl tak silný, chopila se i druhá žena tyče a společně dopravily vor k přístavišti. Provazem, který byl stočený na boku voru, uvázaly plavidlo ke kůlům, trčícím z vody, a vyskočily na kmeny ležící na břehu. Pak šly dál cestou, kterou Ajla přišla minulého dne.

Ajla se vrátila ke svým zvířatům a uvažovala, co by měla udělat. Byla přesvědčená, že se obě ženy brzy vrátí – mohlo to být dnes, ale taky zítra nebo pozítří. Chtěla najít Jondalara co nejrychleji, ale nesměla se vystavit nebezpečí, že by ji ty ženy dohonyly. Pokud o nich nevěděla nic víc, nemohla je ani oslovit přímo. Rozhodla se vyhledat místo, kde by na mě mohla počkat a potají je pozorovat.

Nemusela čekat dlouho. Odpoledne spatřila obě ženy mezi přicházejícími lidmi, kteří nesli kusy koňského masa. Přes svá těžká břemena se lidé pohybovali překvapivě rychle. Když přišli blíž, viděla, že mezi nimi nebyl jeden jediný muž. Koně lovily jen samé ženy! Pozorovala, jak nakládají maso na vor, kterým se pak přeplavily na druhý břeh tak, že se přitahovaly lanem. Když vor vyložily, schovaly ho opět do křoví, avšak lano nechaly napjaté přes řeku.

Ženy si naložily kusy masa na záda a vracely se stezkou. Než se Ajla nadála, zmizely. Nějakou dobu počkala, pak je v jistém odstupu sledovala.

Jondalar byl zděšen podmínkami, jaké uviděl uvnitř ohrady. Jedinou pevnou stavbou tu byl dost velký, hrubě stlučený přístřešek, který jen nedostatečně skýtal ochranu před deštěm a sněhem. Neměli tu žádné ohniště, žádné potraviny a jen málo vody. Všichni obyvatelé ohrady byli muži, na nichž se poznaly následky ubohých poměrů. Když vyšli z přístřešku a civěli na něho, všiml si, jak jsou vyhublí, špinaví a nedostatečně oblečení.

Nikdo nebyl vhodně oblečen do chladného počasí a zřejmě se museli uvnitř tisknout těsně k sobě, aby se vzájemně zahřáli.

Poznal dva tři, které viděl už na pohřbu, a uvažoval, proč muži a chlapci žijí na takovém místě. Najednou si poskládal dohromady mnohé matoucí věci: panovačné vystupování žen ozbrojených oštěpy, zvláštní poznámky Ardemuna, chování mužů, kteří se účastnili pohřbu, odstup sarmuny, pozdní ošetření rány – a především způsob, jakým se s ním zacházelo. Tady možná vůbec nešlo o nedorozumění!

Závěry, které mu z toho vyplývaly, se mu zdály naprosto nesmyslné, ale tak naléhavé, že se ptal, proč na to nepřišel dřív. Ženy tu držely muže proti jejich vůli!

Ale proč? Nebylo to čiré mrhání nechat lidi tak nečinné, když mohli přispět svou prací k užitku všech? Myslel na vzkvétající tábor Lva, kde Talut a Tulijs řídili nutné činnosti. Všichni přispívali podle svých sil a stále ještě jim zbývalo dost času na vlastní záměry.

Atara! Do jaké míry to bylo její dílo? Zřejmě byla náčelnicí tábora. Možná neměla odpovědnost za všechno, co se v táboře dalo, ale přinejmenším odpovídala za tuhle zvláštní situaci.

Tito muži měli lovit a hledat potravu, pomyslel si Jondalar, měli ukládat zásoby, stavět nové příbytky a opravovat staré. Měli přispívat svým dílem k obecnému blahu, a ne se tady krčit, aby se vzájemně zahřáli. Nebylo divu, že tito lidé ještě tak pozdě v roce lovili koně. Měli vůbec dost zásob, aby přežili zimu? A proč lovili daleko od svého tábora, když měli nablízku tak vynikající lovecké revíry?

„Ty jsi ten, kterému říkají Zelandonec,“ řekl jeden ze zajatců mamutonsky. Jondalar se domníval, že poznává jednoho z mužů, který se zúčastnil pohřbu.

„Ano. Jsem Jondalar ze Zelandonců.“

„Já jsem Ebulan ze Sarmunajů,“ řekl muž a dodal výsměšně: „Jménem Muny, Matky všech, vítej v ohradě, jak říká Atara tomuhle místu. My pro ně máme jiná jména: tábor mužů, zmrzlé podsvětí Matky, Atařina past na muže. Zvol si ten nejlepší.“

„Nechápu. Proč jste tady?“ zeptal se Jondalar.

„To je dlouhá historie. Ale končí tím, že jsme byli všichni tím nebo oním způsobem podvedeni,“ řekl Ebulan. Pak pokračoval

ironickým tónem: „Dokonce nás přiměly vybudovat tohle místo. Alespoň z větší části.“

„Proč prostě nepřelezete palisády a neodejdete?“

„Aby nás Epada a její vlčí ženy napíchly na oštěpy?“ zeptal se jiný muž.

„Olamun má pravdu. Ostatně nevím, kolik z nás by k tomu vůbec ještě mělo sílu,“ řekl Ebulan. „Atara dává přednost tomu, že nás udržuje slabé, pokud nemá v úmyslu něco horšího.“

„Co horšího?“ zeptal se Jondalar zamračeně.

„Ukaž mu to, Samodune,“ řekl Ebulan vysokému, téměř na kost vyhublému muži s šedými slepenými vlasy a dlouhým, téměř bílým voussem. Měl výraznou vrásčitou tvář, z níž zvláště zřetelně vystupoval dlouhý nos a husté obočí. Ale pozornost přitahovaly jeho oči. Byly tak temné jako oči Atary. Avšak nemluvila z nich zloba, ale moudrost, soucit a pochopení. Jondalar nevěděl, co to je, snad něco v jeho postoji nebo jeho vystupování, ale cítil, že to je muž, který požívá velkou úctu, dokonce i v těchto ubohých poměrech.

Starý muž přikývl a vedl ho k přístřešku. Když se blížili, viděl Jondalar, že uvnitř je ještě několik dalších lidí. Sklonil se pod prověšenou střechou a odporný zápach ho udeřil do nosu. Na prkně, které snad bylo strženo ze stropu, ležel muž, přikrytý jen kouskem roztrhané kůže. Starý muž odhrnul kůži a odhalil jeho hnisající ránu.

Jondalar se zděsil. „Proč je tu ten muž?“

„To mají na svědomí Epadiny vlčí ženy,“ řekl Ebulan.

„Víš o tom sarmuna? Mohla by pro něj něco udělat.“

„Sarmuna! Jak jsi přišel na to, že by pro něho chtěla něco udělat?“ řekl Olamun, jeden z mužů, kteří ho následovali. „Co si myslíš, kdo asi Ataře od začátku pomáhal?“

„Ale mou ránu na hlavě vymyla,“ řekl Jondalar.

„Pak s tebou musí mít Atara jiné záměry,“ řekl Ebulan.

„Jaké záměry by se mnou mohla mít? Co tím myslíš?“

„Ráda si ponechá muže, kteří jsou mladí a dost silní na práci, dokud je k ní může donutit,“ řekl Olamun.

„A co se stane, když někdo pro ni nechce pracovat?“ zeptal se Jondalar. „Jak ho může donutit?“

„Tím, že mu nedá napít ani najíst. Když to nepůsobí, pohrozí mu jeho příbuzenstvem,“ řekl Ebulan. „Když víš, že může tvého ohniště nebo tvého bratra strčit bez vody a bez stravy do klece, uděláš, co bude chtít.“

„Do klece?“

„To místo, kde jsi byl zavřený,“ řekl Ebulan. Pak se ironicky usmál. „Odkud máš své skvělé oblečení.“ Ostatní muži se rovněž usmívali.

Jondalar pohlédl na cáry kůže, které strhl z plachty stanu a hodil si je přes ramena.

„To nebylo zlé,“ řekl Olamun. „Ardeimun nám vyprávěl, jak jsi málem povalil klec. To zřejmě nečekala.“

„Příště udělá pevnější klec,“ řekl jiný muž. Nedalo se přeslechnout, že mu mamutonština působí potíže. Ebulan a Olamun mluvili tak plyně, že Jondalar téměř zapomněl, že to není mateřština těchto lidí. Ale zřejmě většina mužů rozuměla, o čem mluvili.

Muž na zemi sténal. Samodun se k němu sklonil a tiše na něho mluvil. Jondalar si všiml, že v koutě ležely ještě dvě jiné postavy.

„Na tom nezáleží. Když nebude mít klec, pohrozí, že spoutá tvé příbuzné, abys udělal, co chce. Pokud ses dal s někým dohromady, než se stala náčelnicí, a u tvého ohniště se naneštěstí narodil syn, může s tebou dělat, co se jí zachce,“ řekl Ebulan.

Jondalar nerozuměl, co tím míní, a stáhl obočí. „Proč by to mělo být neštěstí, když se narodí u ohniště syn?“

Ebulan pohlédl na starého muže. „Samodune?“

„Zeptám se jich, jestli chtějí Zelandonce vidět,“ řekl.

To bylo poprvé, kdy Samodun promluvil. Jondalara překvapilo, že z jeho vetchého těla mohl vycházet tak hluboký a sytý hlas. Samodun přešel naproti a sklonil se k postavám, které ležely ve výklenku, kde se střecha dotýkala země. Slyšel jeho hluboký hlas, ale nerozuměl, co říká. Pak zaslechl mladší hlasy. S pomocí starého muže jedna postava vstala a dokulhala k nim. „To je Ardoban,“ představil ho stařec.

„Já jsem Jondalar z Deváté jeskyně Zelandonců, jménem Dony, Velké Matky Země, tě zdravím, Ardobane,“ řekl Jondalar velmi obřadně a napřáhl k mladíkovi obě ruce. Měl pocit, že s chlapcem musí mluvit s největší úctou.

Chlapec se snažil narovnat, avšak bolestí se celý zkroutil. Vztáhl ruce k Jondalarovi, aby se o něj opřel, ale uprostřed pohybu se zarazil.

„Jsem raději, když jsem nazýván Jondalar,“ řekl Jondalar s úsměvem, aby něco řekl a smazal trapný okamžik.

„Já Doban. Ne Ardoban. Atara vždycky říct Ardoban. Chce já říkat Satara. Už to neřeknu.“

Jondalar zmateně povytáhl obočí.

„To se dá těžko přeložit. Je to vyjádření úcty,“ řekl Ebulan.

„Patří někomu, kdo požívá nejvyšší úcty.“

„A Doban už Ataru neuznává.“

„Doban nenávidí Ataru!“ řekl mladík téměř v slzách. Odvrátil se a kulhal zpátky. Samodun je posunky posílal pryč a pomáhal chlapci.

„Co se mu stalo?“ zeptal se Jondalar, když byli venku a vzdálili se několik kroků od přístřešku.

„Vykloubili mu nohu,“ řekl Ebulan. „Atara to udělala. Nebo spíš poručila Epadě, aby to udělala.“

„Cože?“ zvolal Jondalar a nevěřícně na něho zíral. „Chceš snad říct, že úmyslně vykloubila nohu toho chlapce?“

„S druhým chlapcem udělala totéž. A s Odevanovým mladším bratrem.“

„Čím ospravedlňuje takové hrůzy?“

„U chlapců to měl být příkladný trest. Jeho matce se nelíbil způsob, jakým s námi Atara zachází, a chtěla mít svého druha opět u svého ohniště. Avana se dokonce několikrát přikradla sem a strávila s ním noc. A tajně nám taky podstrčila jídlo. Není jediná, která to dělá. Ale poštvála ostatní ženy a Armodan, její druh, se protivil Ataře a odmítl pracovat. Pomstila se na chlapci. Řekla, že jako sedmiletý je dost starý na to, aby opustil svou matku a žil u mužů. Ale nejdříve mu vykloubila nohu.“

„Tomu chlapci je sedm let?“ ptal se Jondalar. Pak zděšeně potřásl hlavou. „Nikdy jsem neslyšel něco tak hrůzného.“

„Odevan má bolesti a postrádá svou matku, ale Ardobanův osud je ještě horší.“ To promluvil Samodun. Vyšel z přístřešku a připojil se k nim.

„Je těžké představit si něco horšího,“ řekl Jondalar.

„Myslím, že mnohem víc trpí pocitem, že byl zrazen, než tělesnou bolestí,“ řekl Samodun. „Pro Ardobana byla Atara jako matka. Jeho skutečná matka zemřela, když byl ještě hodně malý a Atara ho vzala k sobě. Ale chovala se k němu víc jako k hračce než jako k dítěti. Oblékala ho do dívčího oblečení a zdobila ho všemožnými tretkami. Ale dobře ho živila a dávala mu lahůdky. Často k němu byla dokonce něžná, a když se jí zachtělo, směl spát u ní v jejím lůžku. Ale když se ho nasytila, odstrčila ho a nechala ho spát na zemi. Před několika lety si začala Atara namlouvat, že ji lidé chtějí otrávit.“

„Říká se, že otrávila svého druha,“ ozval se Olamun.

„Ardoban musel ochutnat všechno, než se toho dotkla,“ pokračoval stařec. „A když byl starší, uvazovala ho, protože byla přesvědčená, že chce utéct. Ale ona byla jedinou matkou, kterou poznal. Miloval ji a snažil se jí ve všem vyhovět. Choval se k ostatním chlapcům tak, jak se ona chovala k mužům, a začal mužům přikazovat, co mají dělat. Samozřejmě ho v tom povzbuzovala.“

„Bylo to nesnesitelné,“ řekl Ebulan. „Člověk by věřil, že celý tábor patří jemu. Trýznil ostatní chlapce tak, že už je život netěšil.“

„A co se stalo pak?“ zeptal se Jondalar.

„Dospěl,“ řekl Samodun. „Velká Matka se k němu přiblížila v postavě mladé dívky, když spal, a jeho mužnost se probudila.“

„Samozřejmě. To mladí muži prožívají,“ řekl Jondalar.

„Atara na to přišla,“ řekl Samodun. „Vypadalo to, jako by se stal mužem jen proto, aby ji rozzlobil. Křičela na něho, nadávala mu. Pak ho zapudila do tábora mužů. Ale nejdřív mu dala vykloubit nohu.“

„U Odevana to bylo snadnější,“ řekl Ebulan. „Byl mladší. Nejsem si ani jistý, jestli vůbec měla zpočátku v úmyslu mu nohu vykloubit. Myslím, že jen chtěla, aby ho jeho matka a její druh slyšeli křičet. Ale když se to stalo, Atara zřejmě poznala, že je to vhodný prostředek, jak si podmanit muže.“

„Měla Ardemuna jako příklad,“ řekl Olamun.

„Jemu taky vykloubila nohu?“ zeptal se Jondalar.

„Jistým způsobem,“ řekl Samodun. „Byla to nehoda. Ale stalo se to, když se pokusil o útěk. Atara nedovolila, aby mu sarmuna pomohla, i když ona chtěla, alespoň si to myslím.“

„Ale je hrozné zmrzačit dvanáctiletého chlapce. Bránil se a křičel, ale nic mu to nepomohlo,“ řekl Ebulan. „A řeknu ti, že od té doby, kdy jsme tady spolu prožili jeho muka, už se na něho nikdo nedokáže zlobit. Za své dětinské chování zaplatil víc než dost.“

„Prý řekla ženám, že všem dětem, včetně těch ještě nenarozených, dá vykloubit nohu, pokud to budou chlapci,“ řekl Olamun.

„To říkal Ardemun,“ potvrdil Ebulan.

„Myslí si, že může Velké Matce předepisovat, co má dělat? Chce, aby se rodily jen dívky?“ ptal se Jondalar. „Vyzývá tím osud.“

„Možná,“ řekl Ebulan. „Ale obávám se, že jen Matka sama ji od toho ještě může odvrátit.“

„Myslím, že Zelandonec má pravdu,“ řekl Samodun. „Myslím, že ji Matka už varovala. Pomyslete jen na to, jak málo dětí se narodilo v posledních letech. Mrzačení dětí, to je zřejmě víc, než může Matka snést. Takové zvěrstvo! Děti se mají chránit, a ne zraňovat!“

„Vím, že by to Ajla nikdy nepochopila. Nepochopila by vůbec nic z toho, co se tady děje,“ řekl Jondalar. Sklonil hlavu, když na ni myslel. „Ale já ani nevím, jestli ještě žije.“

Muži si kradmo vyměnili pohledy a váhali promluvit, přestože měli všichni stejnou otázku na jazyku. Nakonec řekl Ebulan: „Je to ta žena, o níž jsi tvrdil, že jezdí na hřbetě koně? Musí to být žena s velkou mocí, když něco takového dokáže.“

„Ona to tak nevidí.“ Jondalar se usmál. „Ale myslím, že má větší moc, než chce přiznat. Nejezdí jen na koních. Jezdí na klisně, kterou vychovala, ale už jela i na mém koni. Jenomže ten se dá hůř ovládat. To byla ta obtíž...“

„Ty taky umíš jezdit na koních?“ ptal se Olamun nevěřičně.

„Na jednom umím jezdit... No, můžu jet i na jejím koni, ale...“

„Chceš tím říct, že to, co jsi vyprávěl Ataře, je pravda?“ zeptal se Ebulan.

„Ovšem že je to pravda. Proč bych si měl něco takového vymýšlet?“ Podíval se na muže. „Možná bych měl začít od začátku. Ajla vychovala hříbě...“

„Odkud měla hříbě?“ zeptal se Ebulan.

„Byla na lovu a zabila klisnu. A pak objevila její hříbě.“

„Ale proč je vychovala?“ ptal se Ebulan.

„Protože byla sama. A byla sama, protože... Ale to je jiná historie,“ řekl Jondalar. „Prostě toužila po společnosti a rozhodla se, že se ujme hříběte. Nazvala je Víha, a když klisnička vyrostla, dala život hřebečkovi, a to bylo právě v době, když jsme se potkali. Naučila mě jezdit na klisně a pak mi svěřila hřebečka, abych ho vycvičil. Nazval jsem ho Vítěz. Jeli jsme na hřbetech koní celou cestu sem, z letního setkání Mamutonů, kolem jižních výběžků hor na východě. Nemá to skutečně nic společného s tajemnými silami. Je jen nutné vychovávat koně od malička – přesně jako matka, když vychovává své dítě.“

„No, když to říkáš,“ řekl nejisté Ebulan.

„Říkám to, protože je to pravda,“ odpověděl Jondalar. Uznal, že nemá smysl dál se o tom bavit. Museli by to vidět, aby tomu uvěřili. A bylo nepravděpodobné, že by k tomu někdy měli příležitost. Kdo ví, jestli Ajla a koně žijí.

V tom okamžiku se otevřela brána a všichni se otočili. Dvnitř vešla Epada s několika svými ženami. Teď, když o ní Jondalar věděl víc, pozorně si ji prohlížel. Tohle byla žena, která oběma dětem způsobila tak velké bolesti. Ptal se, kdo je víc zavrženíhodný – žena, která takový mrzký čin vymyslela, nebo ta, která ho provedla. Ani v nejmenším nepochyboval o tom, že i Atara by byla schopna to provést. Bylo zřejmé, že s ní něco není v pořádku. Ale co bylo s Epadou? Ta se zdála být zdravá. Avšak jak mohla být současně tak strašná a necitelná? Bylo i v ní něco divného.

K všeobecnému údivu prošla bránou i Atara.

„Ta sem nikdy nechodí,“ řekl Olamun. „Co asi chce?“ Její neobvyklé chování v něm probouzelo strach.

Za ní šlo několik žen, které nesly podnosy s kouřícím vařeným masem a mísy s vonící polévkou. Koňské maso! Vrátily se lovkyně? Jondalar už dávno nejedl koňské maso, ani ho nijak zvlášť neměl v oblibě. Ale vonělo to lákavě. Ženy rovněž přinesly velký vak s vodou a několik nádob na pití.

Muži pozorovali příchod žen žádostivýma očima, ale nikdo se ničeho nedotkl. Všichni se obávali, že by si to Atara při sebemenším nesprávném pohybu mohla rozmyslet nebo že sem přinesla voňavé jídlo jen proto, aby je zase odnesla.

„Zelandonče!“ zvolala Atara a zaznělo to jako rozkaz. Jondalar na ni hleděl, když se blížila. Vypadala téměř mužně. Její rysy byly tvrdé a ostré, ale pravidelné a uměřené. Byla svým způsobem krásná. Přinejmenším by mohla být krásná, kdyby nebyla tak panovačná. Ale její sevřená ústa svědčila o krutosti a oči prozrazovaly, že v její duši je něco v nepořádku.

Sarmuna se objevila po jejím boku. Musela přijít s ostatními ženami, pomyslel si Jondalar, i když si jí nevšiml.

„Mluvím teď jménem Atary,“ řekla zelandonsky.

„Mám hodně otázek, které můžeš zodpovědět jen ty,“ řekl Jondalar. „Jak jsi mohla to všechno připustit? Atara je šílená, ale ty ne. Činím tě za to odpovědnou. Za to jsi odpovědná ty.“ Jeho modré oči plály rozhořčením.

Atara se zlostně obrátila na šamanku.

„Nechce, abys mluvil se mnou. Já tu jsem proto, abych překládala. Atara si přeje, aby ses na ni díval, když mluvíš,“ řekla sarmuna.

Jondalar pohlédl na náčelnici a čekal, zatímco mluvila. Pak sarmuna překládala.

„Atara teď říká: Jak se ti líbí tvé nové – ubytování?“

„Jak může očekávat, že by se mi líbilo?“ řekl Jondalar sarmuně, která uhnula jeho pohledu a dívala se na Ataru.

Kolem úst náčelnice pohrával škodolibý úsměv. „Jsem si jistá, že už jsi o mně ledacos slyšel. Ale neměl bys věřit všemu, co slyšíš.“

„Já věřím tomu, co vidím,“ řekl Jondalar.

„Nuže, viděl jsi, že jsem přinesla jídlo.“

„Nevidím nikoho jíst. A vím, že jsou hladoví.“

Její úsměv se ještě zvětšil, když slyšela překlad. „Tak ať začnou, a ty taky. Ty budeš potřebovat všechnu svou sílu.“ Hned se hlasitě zasmála.

„O tom jsem přesvědčený,“ řekl Jondalar.

Když sarmuna přeložila jeho slova, Atara se prudce otočila a dala starší ženě znamení, aby ji následovala.

„Za tohle jsi zodpovědná ty,“ zavolal Jondalar znovu za sarmunou, když se k němu otočila zády a odcházela.

Muži se vrhli na podnosy s masem, ležící na zemi. Když přišel Samodun, zastavil se a pohlédl na Jondalara: „Buď opatrný, Zelandonče. Má s tebou něco v úmyslu.“

Příští dny ubíhaly Jondalarovi pomalu. Muži dostávali dostatek vody, ale sotva víc jídla než dřív. Nikdo nesměl ven, ani na práci, což bylo neobvyklé. Zneklidňovalo je to, zvláště když ani Ardemunovi nebylo dovoleno opustit ohradu. Pro své znalosti jazyků byl nejen tlumočnickem, ale i prostředníkem mezi Atarou a zajatci. Protože měl chromou nohu, necítila se jím Atara ohrožena. Taky nebylo nebezpečí, že by uprchl. Proto se mohl pohybovat po táboře volněji než ostatní a přinášel často zprávy o tom, co se děje mimo tábor mužů.

Většina mužů trávila čas nejrůznějšími hrami, přičemž používali jako zástavu na výhry klacíky, kamínky a kousky kostí z masa, které dostali přidělem. Ohlodaná koňská holenní kost byla odložena stranou jen za tím účelem.

Jondalar se první den svého zajetí zabýval tím, že prohlížel palisády, které uzavíraly ohradu. Našel několik slabších míst, kde by mohl palisády prorazit nebo přelézt. Avšak škvírami viděl, že Epada a její ženy jsou neustále na stráži a pomyšlení na muže s hroznou ránou ho zdržovalo, aby se toho odvážil. Prohlédl si podrobněji i přístřešek, který by bylo třeba opravit a utěsnit – kdyby jen k tomu měl nástroje a materiál.

Po všeobecné dohodě byla jedna část ohrady vedle kamenné hromady – kromě přístřešku jediný nápadný objekt v jinak prázdném vězení – vyhrazena jako místo, kde muži vykonávali svou potřebu a kam odhazovali odpadky. Od počátku vnímal Jondalar zápach, který vycházel z toho místa. Nejsilnější byl za přístřeškem, v němž zhnisaná rána zraněného muže ještě zesilovala ošklivý puch. Jondalar se vyhýbal pobytu uvnitř, ale v noci mu nic jiného nezbývalo. Tiskl se s ostatními k sobě, aby se zahřál, a dělil se o roztrhanou kůži s těmi, kteří měli ještě méně na přikrytí.

V následujících dnech si přivykl na zápach a cítil stále méně hlad. Ale byl citlivější na chlad. Hlava ho nepřestávala bolet, často se motal a byl jako omámený.

Poměry se změnily, když nakonec muž se zhnisanou ránou zemřel. Ardemun šel k bráně a žádal o rozmluvu s Atarou nebo

Epadou, aby mohli muže odnést a pohřbít. Ženy dovolily několika mužům vyjít z ohrady. Později se dozvěděli, že každý, kdo chce, se smí zúčastnit pohřbu. Jondalar se téměř styděl za vzrušení, které cítil při pomyslení, že bude smět opustit ohradu. Byla to smrt jednoho z nich, čemu vděčil za tuto příležitost.

Venku vrhalo slunce pozdního odpoledne dlouhé stíny na zem. Vyzvědalo obrysy vzdálených hor a rozzářilo řeku v údolí. Jondalar se nemohl nasytit pohledu na krásnou krajinu. Z jeho opojení ho prudce vytrhla Epada a tři její ženy. Shlukly se kolem něho s oštěpy namířenými proti němu. Musel se ovládat, aby nepodlehł pokušení a nesrazil je.

„Chce, abys dal ruce dozadu, aby je mohly svázat,“ řekl Ardemun. „Jinak ti nedovolí opustit tábor.“

Jondalar se zamračil, ale vyhověl jejich požadavku. Spoutaný se zařadil za Ardemuna. Vykročili známou cestou a Jondalar začal uvažovat o své situaci. Nevěděl přesně, kde vlastně je a jak dlouho ho tu ještě chtějí držet, ale nesnesl pomyslení, že by měl v tomhle vězení strávit ještě delší dobu a že by se měl dál dívat jen na palisády. Musel se odtud dostat, a to co nejdřív!

Šli mlčky dál. Zmáčeli si nohy, když prošli potokem. Bez lásky provedený pohřeb brzy skončil a Jondalar se ptal, proč se Atara vůbec zdržovala pohřebním obřadem, když jí byl muž, pokud ještě žil, naprosto lhostejný. Kdyby tomu tak nebylo, mohl by být dnes ještě naživu. Neznal toho muže, neznal dokonce ani jeho jméno – viděl ho jen trpět. Tak naprosto zbytečné utrpení. Teď byl mrtvý, přešel do druhého světa, kde je volný. To bylo lepší než celá léta zírat na palisády.

I když byl obřad jen krátký, Jondalara zábly nohy v mokřích nohavicích. Na zpáteční cestě si pečlivěji prohlédl malý tok a pokoušel se najít kameny, aby přešel suchou nohou. Avšak když pohlédl k zemi, zapomněl na svůj úmysl. Do očí mu padly dva kameny ležící na břehu, jako by tam byly pro něho připraveny. Jeden z nich byl menší pazourek, avšak jako stvořený pro zpracování, druhý byl oblý, který se mu hodil přesně do ruky – dokonalý otloukač.

„Ardemune,“ řekl muži za sebou. Pak mluvil zelandonsky. „Vidíš ty dva kameny?“ Ukázal nohou odpovídajícím směrem. „Mohl bys je pro mě vzít? Je to velmi důležité.“

„Je to pazourek?“

„Ano, a já jsem výrobce nástrojů.“

Ardemun zřejmě zakopl a tvrdě padl na zem. Jen s obtížemi a pomalu se zvedal na nohy. Jedna z žen se k němu blížila s oštěpem. Vyjela na muže, který mu podával ruku, aby mu pomohl. Epada se vrátila, aby viděla, co muže zdrželo. Ardemun se zvedl, než se před ním zastavila, a s provinilou tváří si vyslechl její nadávky.

Když byli opět v ohradě, šel Ardemun s Jondalarem k hromadě kamenů. Později, když se vrátili k přístřešku, řekl Ardemun mužům, že se lovkyně vrátily do tábora s dalším koňským masem. Ale něco se při jejich návratu stalo. Nevěděl, co to bylo, ale mezi ženami zavládl neklid. Vzrušeně spolu mluvily, ale on nedokázal zjistit, oč šlo.

Večer dostali muži opět své porce vody a jídla, avšak ženy, které je přinesly, maso nejdřív nařezaly. Hned jak odložily podnosy, opustily ohradu. Muži o tom při jídle hovořili.

„To je zvláštní,“ řekl Ebulan. Mluvil mamutonsky, aby mu Jondalar rozuměl. „Myslím, že ženy dostaly příkaz, že s námi nesmějí mluvit.“

„To nedává smysl,“ řekl Olamun. „I kdybychom něco věděli, co už bychom mohli udělat?“

„Máš pravdu, Olamune, nedává to smysl. Ale souhlasím s Ebulanem. Myslím, že s námi nesmějí hovořit,“ řekl Samodun.

„Pak nastal příhodný čas,“ řekl Jondalar. „Když jsou Epadiny ženy tak zaujaté svými záležitostmi, třeba si ničeho nevšimnou.“

„Čeho si nemají všimnout?“ zeptal se Olamun.

„Ardemunovi se podařilo zvednout pazourek...“

„Tohle to tedy bylo,“ řekl Ebulan. „Už jsem se divil, oč jsi klopýtl.“

„Ale co nám pomůže pazourek?“ řekl Olamun. „Je třeba nástroje, aby se dal tvarovat. Často jsem přihlížel roztloukači pazourku, než zemřel.“

„Ano, ale on zvedl i otloukač. A pak tu někde taky ještě leží kost. To stačí na pár úštěpů a z nich se dají udělat nože a špice a jiné nástroje – jestli je to dobrý pazourek.“

„Ty jsi výrobce nástrojů?“ ptal Olamun.

„Ano, ale potřebuju pomoc. Lidi, kteří udělají dost hluku, aby nebylo slyšet, jak kámen dopadá na kámen.“

„Ale i kdybys vyrobil pár nožů – k čemu nám můžou být dobré? Ženy mají oštěpy,“ řekl Olamun.

„Přinejmenším jsou dost dobré na přeřezání pout,“ řekl Ebulan. „Snad bychom mohli vymyslet nějakou soutěž, která by přehlušila bušení. Ale už brzy se setmí.“

„Je ještě dost světla. Netrvá dlouho udělat nástroje a špice. Zítra můžu pracovat uvnitř, kde mě nebude vidět. Kromě toho bych potřeboval pár šlach, ale tenké proužky kůže by taky mohly stačit. Ardemune, jestli někde najdeš pera, tak je přines.“

Ardemun přikývl a pak se zeptal: „Chceš udělat něco, co lítá? Něco jako oštěp?“

„Ano, něco, co lítá. Budu muset řezat, a to potřebuje určitý čas. Ale myslím, že můžu udělat zbraň, která vás překvapí,“ řekl Jondalar.

28.

Než Jondalar příštího rána pokračoval v práci na pazourkových nástrojích, promluvil se Samodunem o obou zraněných chlapcích. V noci o tom uvažoval a napadlo ho, že by přes své zmrzačení mohli vést nezávislý a užitečný život, kdyby se naučili řemeslo, například roztloukat pazourek.

„Myslíš skutečně, že by k tomu vůbec někdy měli příležitost, dokud je Atara náčelníci?“ zeptal se Samodun.

„Dopřává Ardemunovi větší volnost. Možná pozná, že ani ti dva chlapci pro ni nepředstavují žádné ohrožení, a dovolí jim častěji opustit ohradu. Dokonce Atara musí uznat, že by bylo dobré mít v táboře dva schopné výrobce nástrojů. Zbraně jejích lovkyní jsou udělané dost špatně,“ řekl Jondalar. „A kdo ví, jak dlouho ještě bude náčelníci?“

Samodun pohlédl zamyšleně na světlovlasého cizince. „Ptám se, jestli víš víc než já,“ řekl. „Rozhodně zařídím, aby tě ti dva sledovali při práci.“

Jondalar pracoval předchozího večera venku, aby ostré úštěpy, které při opracovávání odlétaly, nebyly roztroušeny všude v jejich jediném příbytku. Teď se usadil za hromadou kamení v blízkosti místa, kde zahrabávali odpadky. Kvůli zápachu, který tam byl, se obvykle strážě vyhýbaly této straně ohrady, a proto se tam cítil nejjistější.

Čepelovité úštěpy, které odštípl od pazourkového jádra, byly přinejmenším čtyřikrát delší než širší. Z nich pak postupně vyráběl

další nástroje. Hrany měly ostré a řezaly kůži, jako by to bylo sádlo. Byly skutečně tak ostré, že některé raději ztupil, aby se uživatel při práci s nástrojem nezranil.

Příštího rána si našel Jondalar místo v přístřešku, kde měl dostatek světla. Pak vyřízl z přehozy kus kůže, kterou rozprostřel po zemi, aby na ní zachytil ostré drobné úštěpy, odpadající při práci. Oba chromí chlapci a několik mužů sedělo kolem něho a on ukazoval, jak z tvrdého oválného kamene a několika kusů kostí udělá nástroje, kterými se dají zhotovit předměty z kůže, dřeva a kostí. Se zájmem mu přihlíželi, i když neustále museli vstávat a věnovat se své obvyklé práci, aby nevzbudili pozornost stráží. Pak se vraceli a sesedli se, jako by se chtěli zahřát, a vytvořili tak ze svých těl štít, který chránil Jondalara před zraky stráží.

Zvedl jeden úštěp a pozorně ho prohlížel. Chtěl udělat různé nástroje a uvažoval, který z nich by nejlépe odpovídal tomuto nezpracovanému úštěpu. Dlouhá ostrá hrana byla téměř rovná, druhá byla trochu ohnutá. Nerovnou hranu nejdříve otupil tak, že ji několikrát otloukačem odřel. Druhou stranu nechal, jak byla. Pak lehkým tlakem špičatou kostí zpracoval zaoblený konec kamene a pečlivě otloukal malé úštěpy, dokud se nevytvořila špice. Kdyby měl šlachy, kliš nebo smůlu, mohl by přidělat úchop. Avšak už takhle, jak odložil nástroj z ruky, to byl použitelný nůž.

Muži si ho podávali kolem a zkoušeli ho na vlase nebo na kousku kůže. Jondalar zvedl další úštěp. Obě hrany se ke středu zužovaly. Tím, že mírně tlačil kulatým koncem kosti na úštěp, odlomil jen nejostřejší hrany na obou stranách tak, že byly mírně tupé, avšak celkově silnější. Nástroj se mohl používat jako škrabák či na uhlazování dřeva nebo kostí. Hned jim předvedl, jak se s ním pracuje, a rovněž jim ho půjčil, aby si ho všichni prohlédli.

Další úštěp otupil po obou hranách, takže se dobře držel v ruce. Pečlivě zaměřenými údery odstranil několik ostrých úštěpů na konci, který teď tvořil ostrou, dlátovitou špici. Aby ukázal, jak se nástroj dá použít, vyřízl žlábek do kusu kosti. Jak ho hloubil, odlouplé části kosti se smotávaly. Vysvětlil jim, že je tak možné přisekat a ohladit násadu, hlavici nebo držadlo.

To, co Jondalar mužům předvedl, bylo pro ně jako zjevení. Žádný z chlapců nebo mladých mužů nikdy neviděl zkušeného roztloukače pazourků při práci a jen několik málo starších mužů si

vzpomínalo na řemeslníka, který byl tak obratný. V krátkém čase do setmění vyrobil Jondalar z pazourku téměř třicet použitelných úštěpů, než bylo jádro k dalšímu zpracování příliš malé. Příštího dne už většina mužů používala některý z nástrojů, který pro ně udělal.

Pak se jim Jondalar pokusil vysvětlit podstatu lovecké zbraně, kterou jim chtěl předvést. Někteří muži to okamžitě pochopili, i když bez výjimky pochybovali, že by oštěp vržený vrhačem mohl tak bezpečně a silně zasáhnout cíl, jak Jondalar tvrdil. Ostatní vůbec nechápali, co měl na mysli. Ale na tom nezáleželo.

Důležité bylo jen to, aby měli dobré nástroje a zase získali pocit, že dělají smysluplnou práci. A pouhá skutečnost, že dělají něco, co bylo zaměřeno proti Ataře, zvedlo náladu mužů a živilo jejich naději, že jednoho dne snad budou zase moci určovat svůj osud.

Epada a její ženy v příštích dnech vycítily, že se chování zajatců změnilo a že se děje něco, o čem nevědí. Chůze mužů se zdála lehčí a pružnější a nějak moc se usmívali. Ale ať se Epada sebevíc snažila přijít věci na kloub – nemohla nic objevit. Muži pečlivě dbali na to, aby nejen spolehlivě ukryli nástroje, které Jondalar zhotovil, ale i předměty, které jimi vyrobili, a dokonce i při práci vzniklý odpad. Nejmenší úštěpy pazourku, drobné kousky dřeva a kostí okamžitě zahrabávali v přístřešku a přikrývali prknem nebo kouskem kůže.

Ze všech nejvíc se změnili oba zmrzačení chlapci. Jondalar jim nejen ukázal, jak se dělají nástroje, ale vyrobil jim jejich vlastní nástroje a vysvětlil jim, jak se používají. Chlapci už nezáležali do nejtemnějšího kouta, ale začali uzavírat přátelství s druhými chlapci v ohradě. Oba zbožňovali světlovlasého Zelandonce, zvláště Doban, i když to otevřeně neukázal. Byl dost starý, aby pochopil, co pro ně Jondalar dělá.

Co si jen vzpomínal, cítil se Doban ve společnosti nevypočitatelně a tyranské Atary bezmocný – vystaven napospas podmínkám, které nemohl ovlivnit. Den za dnem očekával, že se s ním stane něco strašného. A po bolestivém a strašném zranění, které utrpěl, byl přesvědčený, že jeho život může být už jenom horší. Často si přál, aby byl mrtvý. Avšak že by mohl přijít někdo, kdo sebral dva kameny na břehu řeky, aby s nimi obratností svých

rukou probudil naději, že změni jejich úděl, to v něm zanechalo hluboký dojem. Doban se obával o to poprosit – stále ještě nikomu nedokázal věřit – avšak víc než cokoliv jiného si přál naučit se vyrábět nástroje z kamene.

Jondalar vycítil jeho zájem a přál si, aby měl víc pazourků a mohl ho vzít do učení nebo mu přinejmenším dovolit něco udělat. Měli tito lidé taky něco jako letní setkání, kde si mohli vyměňovat myšlenky a zboží? Nablízku přece museli být výrobci nástrojů, kteří by mohli Dobana učit. Měl by se naučit řemeslo, při kterém nezáleželo na tom, že je chromý.

Když Jondalar vyrobil ze dřeva vrhač oštěpů, aby jim dal předlohu, podle které by mohli pracovat, začalo několik mužů rovněž zhotovovat tento podivný nástroj. Jondalar dělal i špice oštěpů z pazourku. Ze silné kůže, kterou měli, nařezal tenké proužky k upevnění špicí. Ardemun objevil dokonce orlí hnízdo a přinesl pár dobrých per. Jediné, co chybělo, byly násady oštěpů.

Jondalar opracoval ostrým dlátem dlouhý úzký kus prkna, protože neměl nic jiného. Použil ho, aby mladším mužům ukázal, jak se upevňují na násadu špice a pera a jak se musí vrhač oštěpů držet. Aniž dal vrhač z ruky, učil je i základní technice hodů oštěpem. Avšak vyřezat oštěp z prkna bylo namáhavé. Kromě toho bylo dřevo ztrouchnivělé a snadno se lámalo. Potřeboval by štíhlé mladé kmínky nebo dlouhé větve, které se daly narovnat. Avšak na to zase potřeboval žár ohně.

Jondalar měl pocit, že se v ohradě usouží. Kdyby alespoň mohl vyjít ven, aby našel něco, z čeho by mohl udělat násady! Kdyby jen dokázal přemluvit Ataru, aby ho pustila ven! Když při usínání mluvil s Ebulanem o svém přání, muž na něho podivně pohlédl a chtěl něco říct. Avšak pak zavrtěl hlavou, zavřel oči a obrátil se na druhou stranu. Jak podivně se chová, pomyslel si Jondalar. Pak se pohroužil do vlastních myšlenek a nakonec usnul.

* * *

I Atara při usínání přemýšlela. Těšila se na rozptýlení, které jí Jondalar v nadcházející dlouhé zimě poskytne. Ovládne ho, donutí ho, aby ji poslouchal, a všem ukáže, že je silnější než ten vysoký, pohledný muž. A až s ním bude hotová, zamýšlela s ním něco

jiného. Uvažovala, jestli už je načase, aby ho nechala pro sebe pracovat. Epada jí hlásila, že se v ohradě něco děje, čeho se ten cizinec účastní. Možná bude dobře ho na chvíli oddělit od ostatních mužů a zase ho třeba na nějakou dobu strčit do klece.

Ráno řekla ženám, že potřebuje dělníky, a přála si, aby mezi nimi byl Zelandonec.

Jondalar byl rád, že vyjde ven a uvidí něco jiného než holou zem a věčně stejné tváře. Bylo to poprvé, kdy mu Atara dovolila pracovat mimo ohradu. Neměl tušení, co s ním má v úmyslu, ale doufal, že se mu naskytne příležitost a vyhlédne si mladé rovné kmínky. Dopravit je do ohrady byl jiný problém.

Později toho dne vyšla Atara ze svého obydlí, doprovázena dvěma ženami a sarmunou. Měla na sobě – vyzývavě – Jondalarův přehoz. Muži nosili mamutí kosti a vršili je na místě, které jim Atara určila. Pracovali od rána až do pozdního odpoledne, nedostali najíst a sotva něco k pití. I když byl Jondalar konečně venku, neměl čas se rozhlížet po vhodných násadách pro oštěpy, natož přemýšlet o tom, jak by je uřízl a dopravil do ohrady. Ženy ho příliš bedlivě hlídaly a neměl možnost si ani na chvíli odpočinout. Byl jen zklamaný a unavený. Měl hlad a žízeň a byl rozzlobený.

Položil konec kosti, kterou nesl společně s Olamunem. Pak se narovnal a obrátil se na ženy. Když k němu přicházela Atara, všiml si, jak je velká. Byla větší než mnozí muži. Mohla by být velmi pěkná, pomyslel si. Co se s ní stalo, že tak nenáviděla muže?

„No, Zelandonče, chceš nám zase povědět nějakou báchorku? Ráda se nechám pobavit,“ překládala sarmuna.

„Nevyprávěl jsem žádné báchorky. Říkal jsem pravdu,“ odpovéděl Jondalar.

„Že jsi cestoval s ženou, která jezdí na hřbetě koní? A kdepak je ta žena? Když je tak mocná, jak říkáš, proč si pro tebe nepřišla a neodvedla tě?“ řekla Atara s rukama vzepřenýma v bocích.

„Nevím, kde je. Přál bych si, abych to věděl. Obávám se, že ji koně, které jste lovili, strhli do propasti,“ řekl Jondalar.

„Lžeš, Zelandonče! Moje lovkyně neviděly ani ženu na hřbetě koně, ani nenašly u koní její mrtvolu. Předpokládám, že jsi slyšel, že za krádež je u Sarmunajů trest smrti. A teď se pokoušíš vylhat,“ řekla Atara.

Nenašli mrtvolu? Jondalar si zhluboka oddechl, když slyšel sarmunin překlad. Vzkřičila v něm naděje, že snad Ajla žije.

„Proč se usmíváš, když ti říkám, že trestem za krádež je smrt? Pochybuješ o tom, že tě dám zabít?“ Atara přitom ukázala nejdřív na něho, pak na sebe, aby dala svým slovům důraz.

„Smrt?“ zeptal se a zbledl. Mohl být někdo odsouzen na smrt proto, že lovil koně? Byl tak šťastný při pomyslení, že Ajla ještě možná žije, že nevnímal Atařina další slova. Když mu to došlo, znovu se ho zmocnil hněv. „Koně nebyli dáni jen Sarmunajům. Jsou tady pro všechny děti země. Jak můžeš lov označovat za krádež? I kdybych koně lovil, udělal bych to jen proto, abych si opatřil potravu.“

„Ha! Ted' ses chytil do vlastní sítě lži. Takže přiznáváš, že jsi koně lovil.“

„Ne. Já jsem řekl: I kdybych koně lovil. Neřekl jsem, že jsem je lovil.“ Díval se na překladatelku. „Řekni jí, sarmuno, že Jondalar ze Zelandonců, syn Marthony, bývalé náčelnice Deváté jeskyně, nelže.“

„Ted' tvrdíš, že jsi syn ženy, která byla náčelnicí? Tenhle Zelandonec je vypečený lhář. Nejdřív se nám snaží předložit lež o tajemné ženě a pak na nás přijde s náčelnicí!“

„Znal jsem spoustu žen, které byly náčelnicemi. Ty nejsi jediná, Ataro. Mnohé ženy Mamutonů jsou náčelnicemi.“

„To tedy ne! Ty se dělí o vedení s mužem.“

„Moje matka byla náčelnicí deset let. Stala se jí, když její druh zemřel. A s nikým se o náčelnictví nedělila. Uznávali ji stejnou měrou muži jako ženy a dobrovolně předala vedení mému bratrovi Joharanovi. Lidé si to nepřáli.“

„Stejnou měrou že ji uznávali muži i ženy? Tak jen si to poslechněte! Ty si snad myslíš, že neznám muže, Zelandonče! Myslíš si snad, že jsem byla vždycky sama? Jsem snad tak ošklivá, aby mě žádný muž nechtěl?“

Atara to vykřikla a sarmuna její řeč překládala téměř současně, jako by věděla napřed, co náčelnice řekne. Jondalar zapomněl, že sarmuna překládá, bylo to, jako by Atara mluvila přímo s ním. Ale klidný způsob, jakým sarmuna překládala její slova, působil zvláštním protikladem k útočnému tónu Atary. V očích se jí objevil hořký výraz, když se opět obrátila na Jondalara.

„Můj druh byl tady náčelníkem. Byl to silný náčelník, silný nuž.“ Atara se najednou odmlčela.

„Mnozí lidé jsou silní. Síla ještě nedělá náčelníka náčelníkem,“ řekl Jondalar.

Atara si nevšímalá jeho slov. Už ho vůbec neposlouchala. Odmlčela se, zaposlouchaná do vlastních myšlenek, aby uspořádala své vzpomínky. „Brugar byl tak silný náčelník, že mě musel každý den bít, aby to dokázal.“ Posměšně se zasmála. „Není to neštěstí, že houby, které snědl, byly jedovaté?“ Její úsměv byl zlý. „Porazila sem syna jeho sestry ve spravedlivém boji, abych se stala náčelnicí. Byl to slaboch a zemřel.“ Pohlédla na Jondalara. „Ale ty nejsi slaboch, Zelandonče. Nechtěl bys se mnou bojovat o svůj život?“

„Nemám potřebu s tebou bojovat, Ataro. Ale budu se bránit, jestli to musí být.“

„Ne, ty se mnou nechceš bojovat, protože víš, že vyhraju. Já jsem žena a mám moc Muny na své straně. Matka ženy vyznamenala. Ony to jsou, které udržují život. Proto taky mají být náčelnicemi,“ řekla Atara.

„Ne!“ vykřikl Jondalar. Někteří kolemstojící sebou trhli, když Ataře tak otevřeně odporoval. „Vedení nepřísluší nutně těm, kterým Matka požehnala. Nepřísluší ani těm, kteří jsou tělesně silní. Náčelník – každý, kdo stojí v čele nějaké skupiny, například těch, kteří sbírají ostružiny – je ten, který ví, kde ostružiny rostou, kdy jsou zralé a kdy je nejlepší je trhat.“ Jondalar se nechal strhnout. „Ten, kdo stojí v čele, musí být spolehlivý a důvěryhodný. Musí vědět, co dělá.“

Atara se zamračila. Jeho slova se u ní minula účinkem. Pro ni platila jen její vlastní slova. Ale nelíbil se jí jeho tón, který ji obžalovával. Na to nebyla zvyklá! Neměl právo mluvit takhle otevřeně!

„Je lhostejné, o jaký úkol se jedná,“ pokračoval Jondalar. „Vůdcem na lovu je ten, kdo ví, kde se zvířata zdržují a kdy jsou k zastižení na určitém místě. Je jím ten, který dokáže sledovat jejich stopy. Je jím ten nejobratnější. Marthona vždycky říkala, že ten, kdo lidi vede, by se měl starat o jejich blaho. Pokud takový není, nezůstane dlouho náčelníkem.“ Jondalar dal nepokrytě výraz

svému rozhořčení a nevšímal si Atařiny zamračené tváře. „Co na tom záleží, jestli je to žena nebo muž?“

„Já už žádnému muži nedovolím, aby se stal náčelníkem,“ přerušila ho Atara. „Tady muži vědí, že jsou to ženy, které vládnou. Děti jsou vychovávány tak, aby to včas pochopily. Tady loví ženy. My muže nepotřebujeme, aby sledovali stopy. Myslíš si snad, že ženy nedokážou lovit?“

„Samozřejmě že to dokážou. Moje matka chodila na lov, než se stala náčelnicí. A žena, s kterou jsem sem přicestoval, byla jedna z nejlepších lovkyní, jaké jsem kdy poznal. Milovala lov a dokázala číst stopy jako nikdo jiný. Já umím dohodit oštěpem dál než ona, ale ona zasáhne cíl přesněji. Dokáže jedním jediným kamenem z praku sestřelit ptáka z nebe nebo složit zajíce v běhu.“

„A máme tady ještě další báchorky!“ zvolala Atara posměšně. „Něco takového se snadno tvrdí – o ženě, která vůbec není a nikdy nebyla. Moje ženy nelovily, nesměly lovit. Když byl náčelníkem Brugar, nesměla se žádná žena zbraně ani dotknout. A nebylo to snadné, když jsem se stala náčelnicí. Nikdo nevěděl, jak se loví, ale já je to naučila. Vidiš tyhle terče?“

Atara ukázala na řadu kůlů zaražených do země. Všiml si jich už dřív, ale nevěděl, proč tam jsou. Teď viděl, že na jednom z nich je přibita mršina koně, probodaná několika oštěpy.

„Ženy každý den cvičí – nejen bodat oštěpem, ale taky ho házet. Nejlepší z nich se stávají mými lovkyněmi. Avšak mohly jsme lovit ještě dřív, než jsme se naučily dělat oštěpy a používat je. Severně odtud je útes, nedaleko místa, kde jsem vyrostla. Lidé tam naženou nejméně jednou v roce koně z útesu do propasti. Naučily jsme se je taky tak lovit. Není to těžké nahnat je na útes, když se ví, čím se dají přilákat.“

Atara se dívala na Epadu s neskrývanou hrdostí. „Epada zjistila, jak rádi mají koně sůl. Přiměla ženy k tomu, aby je navnadily na sůl. Moje lovkyně jsou moji vlci,“ řekla Atara a přejela pohledem po ženách ozbrojených oštěpy, stojících kolem ní.

Zřejmě je těšila chvála, kterou jim uštědřila. Jondalar nevěnoval předtím jejich oblečení nijak velkou pozornost. Teď si všiml, že každá lovkyně měla na sobě něco, co pocházelo z vlka. Většina z nich měla kapuce, které byly lemované vlčí kůží, a na

šňůře na krku jim visely jeden nebo dva vlčí zuby. Kapuce Epady byla celá z vlčí kůže a horní část tvořila vlčí hlava s vyceněnými tesáky.

„Jejich oštěpy jsou jejich tesáky. Zabíjejí ve smečce a kořist utlučou. Jejich nohy jsou jejich drápy, dokážou ulovit jelena. Neznají klidu ani oddechu,“ odříkávala Atara rytmicky a monotónně, jako by citovala něco, co už často opakovala. „Epada je jejich vůdkyní, Zelandonče. Nepokoušela bych se ji přelstít. Ona je velmi chytrá.“

„O tom jsem přesvědčený,“ řekl Jondalar. Nemohl jinak než cítit určitý obdiv k tomu, co tyto ženy dosáhly bez cizí pomoci. „Jen se mi zdá nesmyslné, že tu muži nečinně posedávají, když by mohli svým dílem přispět při lovu, při opatrování potravy nebo při výrobě nástrojů. Pak by nemusely ženy dělat všechnu práci. Neříkám, že to ženy nedokážou. Ale proč mají pracovat na muže?“

Atara se zasmála – oním šíleným smíchem, při kterém mu přejížděl mráz po zádech. „To jsem si taky říkala. Jsou to ženy, které dávají nový život. Nač potřebujeme muže? Některé ženy se nechtějí mužů vzdát. Ale k čemu jsou dobří? Pro slasti? Jsou to muži, kteří cítí slast. My máme lepší věci na práci než připravovat mužům slast. Místo abych sdílela ohniště s mužem, shromáždila jsem kolem sebe své ženy. Rozdělují si práci, vzájemně si pomáhají, starají se o děti, rozumějí si spolu. Když nebudou žádní muži, smísí Matka duchy žen. A pak se budou rodit jen dívky.“

Mohla by mít pravdu? Jondalar o tom pochyboval. Samodun říkal, že se v posledních letech narodilo jen málo dětí. Najednou myslel na Ajlinu představu, že slasti, které spolu sdílejí muži a ženy, vytvářejí v ženě nový život. Atara oddělila muže od žen. Byl to důvod, proč se rodilo tak málo dětí?

„Kolik dětí se narodilo?“ zeptal se.

„Ne mnoho, ale několik ano. A kde jich je několik, může jich být víc.“

„Jsou to všechno dívky?“

„Muži jsou ještě příliš blízko, to Matku mate. Brzy všichni muži zmizí. Pak uvidíme, kolik se ještě narodí chlapců,“ řekla Atara.

„Nebo kolik se vůbec narodí dětí,“ řekl Jondalar. „Velká Matka stvořila jak ženy, tak muže a ženy rodí jak chlapce, tak děvčata.“

Ale je to Velká Matka, která rozhoduje, který duch muže se smísí s kterou ženou. Myslíš skutečně, že můžeš změnit, jak to Matka určila?“

„Nepoučuj mě o tom, co Matka určila! Nejsi žena, Zelandonče,“ řekla. „Jenom nechceš slyšet, jak jsi bezcenný. Nebo se nechceš zříct svých slastí. Je to tak?“

Najednou Atara změnila tón a začala koketně přist. „Chtěl bys ochutnat slasti, Zelandonče? Jestli se mnou nechceš bojovat – co chceš udělat, abys získal svobodu? Ach, já vím! Dokonce Atara by mohla věnovat takovému silnému pohlednému muži slast. Ale můžeš ty dát slast Ataře?“

Sarmunin marný pokus přizpůsobit se tónu ženy mu opět připomněl, že slova, která slyšel, jsou překládána. Byla jedna věc mluvit jako Atara náčelnice. Mluvit jako Atara žena byla jiná věc. Sarmuna mohla překládat slova, ale nemohla přijmout osobnost ženy, které propůjčovala svůj hlas.

„Tak velký, tak světlavý – mohl bys být druhem samotné Matky. Podívej, jsi ještě větší než Atara, a takových mužů mnoho není. Už jsi hodně ženám daroval slast, že ano? Obšťastnil jsi je všechny, Zelandonče?“

Jondalar neodpověděl. Ano, byla doba, kdy měl potěšení z toho, že sdílel slasti s mnohými ženami. Ale teď pro něho byla jen Ajla. Přepadl ho pocit bolestného smutku. Co si bez ní počne? Nebylo lhostejné, jestli žije nebo ne?

„Pojď, Zelandonče, jestli dáš Ataře slast, můžeš získat svobodu. Atara ví, že to dokážeš.“ Svůdně se před ním natáčela. „Vidíš, Atara se ti dá. Ukaž všem, jak silný muž obšťastní ženu. Sdílej s Atarou dary Muny, Velké Matky Země, Jondalare ze Zelandonců!“

Atara ho vzala kolem krku a přitiskla se k němu. Jondalar strnule stál. Pokoušela se ho políbit. Ale byl příliš vysoký a nesklonil k ní hlavu. Nebyla zvyklá na muže, kteří by byli větší než ona. Především nebyla zvyklá líbat muže, který by její polibek odmítal. Cítila se ponížena a vzplanula hněvem.

„Zelandonče, dávám ti možnost získat svobodu.“

„Nesdílím dary slasti s takovou podmínkou,“ řekl Jondalar. Jeho klidný, ovládající se hlas neskrýval zcela rozhořčení, které se ho zmocnilo. Jak se jen mohla odvážit takhle urážet Matku? „Dar

slasti je svatý. Má být dobrovolný a sdílený s radostí. Sdílet ho s tebou by byl výsměch Matce. Zneuctilo by to její dar a rozhořčilo by ji to stejně, jako kdybych si vzal ženu proti její vůli. Já si volím ženu, s kterou chci sdílet slasti, a nemám chuť sdílet dar Matky s tebou, Ataro.“

Atara nevěřila svým uším, když slyšela překlad. Všichni muži byli až příliš ochotní sdílet s ní slasti, jen aby získali svobodu. Návštěvníci, kteří měli to neštěstí, že vstoupili na její území a které zajaly její lovkyně, se zpravidla okamžitě chopili příležitosti, aby unikli vlčím ženám Sarmunajů. I když se někteří – právem – ptali, co s nimi zamýšlí, žádný ji otevřeně neodmítl.

„Ty odmítáš...“, vyhrkla nevěřicně. Překlad mohl jen nedokonale vyjádřit její city. Ale její výraz byl dost výmluvný. „Ty odmítáš Ataru. Jak se opovažuješ!“ rozkřičela se. Pak se obrátila na vlčí ženy. „Svlékněte ho a přivažte ke kůlu!“

To měla stejně v úmyslu, i když ne tak brzy. Doufala, že ji Jondalar během dlouhé jednotvárné zimy zabaví. Líbilo se jí navnadit muže na slib svobody. Byl to vrchol msty. Provedla vždycky muže všemi stupněmi ponížení a potupy a obvykle se jí podařilo dostat z nich všechno, co chtěla, než s nimi skončila. Odhalovali se před ní, když to požadovala, v naději, že ji uspokojí.

Ale Ataru nemohl uspokojit žádný muž. Byla zneužita jako dívka a nemohla se dočkat dne, kdy bude dána dohromady s mocným náčelníkem jiné skupiny. Avšak pak poznala, že muž, s kterým se spojila, byl horší než všechno, co až dosud zažila. Jeho slasti spočívaly v tom, že ji bil a ponižoval, až se nakonec proti němu vzepřela a otrávila ho. Byla to pro ni hrůzná zkušenost. Duševně zmrzačená krutostí, jejíž obětí se stala, nemohla cítit rozkoš, když nedávala bolest. Nelákalo ji sdílet slasti s muži nebo dokonce se ženami. Cítila slast jen tehdy, když přihlížela, jak muži pomalu a bolestně umírají.

Když po delší dobu neměla žádné návštěvníky, s nimiž by si mohla hrát, snížila se občas i k Sarmunajům. Ale když první dva nebo tři poznali její slasti, ostatní už věděli, oč při této hře jde. Jen prosili o svůj život.

Poutníci obvykle přicházeli v teplejší roční dobu. Lidé málokdy cestovali v zimě a v poslední době se už objevovali jen velmi zřídka, minulé léto dokonce nepřišel nikdo. Několika mužům

se podařilo uprchnout a taky několik žen uteklo. Ti varovali druhé. Většina lidí, která slyšela jejich vyprávění, tomu nechtěla uvěřit a odmítala je jako pomluvy. Avšak pověsti o zlých vlčích ženách se rozšířily a lidé se vyhýbali oblasti Sarmunajů.

Ataru potěšilo, když ženy přinesly do tábora Jondalara. Ale byl vzpurnější než ostatní muži. Nechtěl přistoupit na její hru a nedopřál jí ani zadostiučinění, že by prosil o svůj život. Kdyby to udělal, možná by na to dokonce na chvíli přistoupila – jenom pro to potěšení, aby mu vnutila svou vůli.

Na její rozkaz se vlčí ženy chopily Jondalara. Divoce se bránil, odrážel oštěpy a rozdával tvrdé rány. Téměř se mu podařilo se osvobodit, avšak přibývalo příliš mnoho nových bojovnic, které na něho útočily. Bránil se dál, když mu strhávaly z těla halenu, ale tiskly mu ostrou čepel na krk, takže proti nim nic nezmohl.

Když mu odhalily hrud', spoutaly mu ruce a zvedly ho. Pověsily ho s rukama nad hlavou za horní kolík cvičného kůlu. Kopal kolem sebe, když mu stahovaly boty a nohavice, a několik žen bolestivě zasáhl.

Jakmile visel nahý na kůlu, odstoupily a hleděly na něho s pohrdavým úsměvem, spokojené samy se sebou a s tím, co dokázaly. Ať byl jakkoliv velký a silný, jeho odpor mu nebyl nic platný. Špičkami nohou se sotva dotýkal země. Většina mužů by visela nohama ve vzduchu. Dávalo mu to neurčitý pocit bezpečí, když cítil pod nohama zem, a poslal modlitbu k Velké Matce Zemi, aby ho vysvobodila z této hrozné situace.

Atara se zájmem pozorovala velkou jizvu, která se táhla po jeho stehně a přes slabiny. Jizva byla dobře zhojená. Nic nenaznačovalo, že byl kdysi tak těžce zraněn, nekulhal, ani za sebou nevlácel nohu. Když je tak statný, vydrží možná déle než většina ostatních mužů, pomyslela si. Mohl by jí poskytnout nevšední potěšení.

Jondalar postřehl Atařin úsměv a hlavou se mu honily myšlenky. Cítil, jak mu ledový vítr vyvolal husí kůži na těle, a otřásl se – ale nebylo to jen chladem. Podíval se naproti k palisádám a věděl, že ho muži pozorují škvírami. Proč ho nevarovali? Nebylo to zřejmě poprvé, že se něco takového stalo. Pomohlo by mu, kdyby ho upozornili na to, co ho čeká? Nevedlo

by takové varování jen k tomu, že by ho zastrašilo? Možná považovali za lepší, aby to nevěděl.

Někteří muži o tom skutečně mluvili. Všichni si vážili Zelandonce a obdivovali jeho řemeslnou zručnost. Nože a nářadí, které jim zanechal, by jim možná pomohly k útěku. Uchovali by si proto na něho navždy dobré vzpomínky. Ale každý věděl, že pokud by Atara nezajala Zelandonce, pověsila by na kůl některého z nich – příliš dlouho už nepřišel žádný návštěvník. Už dva z nich skončili na kůlu. Věděli, že Ataře nezabrání nic v tom, aby svou vražednou hru nedokončila. Potají obdivovali Jondalarovo odmítnutí, líbilo se jim, že nevyhověl jejím rozkazům. Ale měli strach, že sebemenší zvuk by mohl obrátit pozornost na ně. Proto mlčky pozorovali průběh známé hry, každý z nich s pocitem soucitu, strachu – a studu.

Všechny ženy z tábora, nejen vlčí ženy, musely sledovat smrtelný boj muže. Většina z nich ten pohled nenáviděla, ale obávaly se Atařina hněvu. Držely se jak mohly nejdál. Stálo je to přemáhání, avšak kdyby se zde neukázaly, mohl by se stát jejich druh příští obětí. Některé ženy se pokusily uprchnout a některým se to podařilo. Avšak většinu z nich vlčí ženy znovu dopadly a přivedly je zpět. Pokud byli v ohradě muži, na kterých jim záleželo – druhové, bratři, synové – pak je Atara dala zavřít za trest na celé dny do klece o hladu a žízni.

Ženy, které měly syny, se obávaly, co se s nimi stane – zvláště po tom, co Atara provedla Odevanovi a Dobanovi. Ze všech nejvíc se však bály dvě matky kojenců a jedna těhotná žena. Atara o ně pečovala s velkou pozorností a neustále se starala o jejich blaho. Ale každá z nich skrývala tajemství a obávala se, že by je Atara dala pověsit na kůl, kdyby jejich tajemství vyšlo najevo.

Náčelnice předstoupila před lovkyně a zvedla ze země oštěp. Jondalar si všiml, že byl dost těžký a hrubě zhotovený. I v takové situaci myslel na to, že by dokázal udělat lepší. Ale špatně zhotovená špice byla přesto ostrá. Díval se, jak žena pozorně míří – dost hluboko dolů. Nechtěla ho zabít, jen zmrzačit. Pochopil, že je jí bezmocně vydán všanc a odolal podvědomému nutkání přitáhnout nohy k sobě, aby se chránil. Avšak to by pak už neměl půdu pod nohama a byl by ještě bezmocnější.

Atara ho pozorovala přivřenýma očima. Věděla, že má strach, a vychutnávala to. Někteří z mužů v tuto chvíli začínali kňourat a prosit o milost. Tenhle ne, pomyslela si, zatím ne. Rozmáchla se k hodu. Jondalar zavřel oči a myslel na Ajlu. Opět se ptal, jestli je mrtvá nebo živá. Jestli ležela rozdrčená mezi koňskými těly pod útesem. Jestli byla mrtvá, pak pro něho už život neměl smysl.

Pak slyšel, jak s tupým úderem oštěp zasáhl kůl – ale nad ním! Najednou stál pevně na nohou a paže měl volné. Pohlédl na ruce a viděl, že provaz, za který visel na kůlu, byl přeseknutý.

Atara držela svůj oštěp ještě v ruce. Oštěp, který slyšel, nehodila ona. Jondalar vzhlédl a viděl nad sebou štíhlý oštěp s pazourkovou špicí zabodnutý v kůlu, násada s perem se ještě chvěla. Ostrá špice přerázla provaz. Jondalar tenhle oštěp znal!

Obrátil se a podíval se směrem, z kterého oštěp přiletěl. Hned za Atarou si všiml pohybu. Nemohl tomu uvěřit. Byla to skutečně ona? Ona opravdu žije? Několikrát zamžikal, aby viděl zřetelněji. A pak poznal čtyři téměř černé koňské nohy pod plavým koněm, na němž seděla žena.

„Ajlo!“ zvolal. „Ty žiješ!“

29.

Atara se prudce otočila, aby viděla, kdo hodil oštěp. Z druhého konce tábora k ní přijížděla žena na hřbetě koně. Kapuci kožešinového přehozu měla shozenou a její světlé vlasy měly téměř barvu srsti jejího koně. Tento hrůzný zjev jako by byl z jediného těla. Mohla ten oštěp hodit ta koňská žena? A jak dokázal někdo hodit oštěp z tak velké vzdálenosti? Pak viděla, že žena drží v ruce druhý oštěp připravený k hodů.

Atara cítila, jak se jí ježí vlasy. Avšak holý děs, který se jí zmocnil v tom okamžiku, neměl co dělat s tak hmatatelnou věcí, jako je oštěp. Zjev, který viděla, nebyla žena, tím si byla jistá. V okamžiku náhlé jasnozřivosti poznala celou hrůznost svých mrzkých činů a viděla v postavě, která se k ní blížila, ztělesnění Matky, Muny, která se objevila jako bohyně pomsty, aby si vyžádala odplatu. V nejhlubším nitru Atara tento zjev téměř uvítala. Bylo to vysvobození skončit hrůzný noční sen tohoto života.

Náčelnice nebyla jediná, koho vyděsila zvláštní koňská žena. Jondalar se jim to snažil vysvětlit, ale nikdo tomu nevěřil. Nikdo si neuměl představit člověka na koni. I když to teď skutečně viděli, stěží to chápali.

Ajlin náhlý příjezd měl na každou ženu jiný účinek. Pro některé byla strašidelným zvláštním stvořením, jiné viděly v tajemném zjevu znamení mocností podsvětí, které je naplnilo tušením nadcházejícího neštěstí. Mnohé z nich viděly to, co Atara:

osobní hrozbu za všechno, co skrývalo jejich špatné svědomí. Nejedna z nich se dala strhnout k násilnostem, povzbuzena nebo donucena k tomu Atarou, trpěly je nebo vyhledávaly, aby se pak v tichých nočních hodinách za to styděly a se strachem myslely na odplatu.

Dokonce Jondalara na okamžik napadlo, jestli Ajla nepřichází z jiného světa, aby mu zachránila život. Byl přesvědčený o tom, že by to bylo v její moci. Pozoroval, jak se beze spěchu blíží, vnímal na ní každou maličkost, pečlivě a láskyplně, celým srdcem vychutnával ten pohled: pohled na ženu, kterou miloval, jedoucí na klisně. Její tvář byla zarudlá mrazem, několik pramenů vlasů se jí uvolnilo a vlálo ve větru. Teplý dech ženy a koně se srážel v malých obláčkách. A Jondalar si v té chvíli uvědomil, že je nahý a třese se zimou.

Ajla měla přes kožešinový přehoz opasek. Na něm visela dýka, zhotovená z mamutího klu – Talutův dar – vedle pazourkového nože se stěnkou z mamutoviny, který pro ni udělal Jondalar, a jeho sekera. Léčitelský vak z vydři kůže jí visel přes rameno.

S ledabylým půvabem se blížila na koni k ženám a budila tak dojem bezstarostné sebejistoty, ale Jondalar si všiml její napjaté pozornosti. V pravé ruce držela prak a on věděl, jak rychle ho dokáže použít. Levou rukou, kterou svírala dva kameny, podpírala oštěp, který byl připraven v jejím vrhači a šikmo od její pravé nohy trčel přes hřívu Víhy. Další oštěpy byly v toulci vyrobeném z ostřice.

Ajla pozorovala tvář náčelnice, v níž se zračil děs. Avšak jak se vzdálenost mezi oběma ženami zmenšovala, temné stíny opět zatemnily zmatený duch Atary. Přivřela oči, aby lépe viděla světlovlasou ženu. Pak se usmála – vypočítavým, zlým úsměvem.

Ajla se ještě nesetkala se šílenstvím, ale četla ve výrazu Atařiny tváře a pochopila, že žena, která ohrožovala Jondalara, je někdo, před kým se musí mít na pozoru. Ta žena byla hyena. Žena na koni zabila hodně šelem a věděla, jak dokážou být nevypočitatelně. Ale nenáviděla jen hyeny. Pro ni byly ztělesněním toho nejhoršího v lidech. Atara byla hyena, nebezpečné ztělesnění zla, někdo, komu se nikdy a nikde nedá věřit.

Ajlin pohled byl zaměřený na náčelnici, avšak měla na paměti i ostatní přítomné, především vlčí ženy. Když byla Víha už jen

několik kroků od Atary, zachytila Ajla na okraji svého zorného pole kradmý pohyb. Bleskurychlým pohybem se v jejím praku objevil kámen, zatočila jím a vymrštila ho.

Upada vykřikla bolestí a chytila se za paži. Její oštěp padl na zmrzlou zem. Ajla by jí mohla zlomit kost, kdyby chtěla, ale úmyslně se krotila, když mířila na paži ženy. Ale vůdkyně vlčích žen bude ještě hodnou chvíli cítit bolestnou podlitinu.

„Přikaz, aby ženy odložily oštěpy, Ataro,“ žádala Ajla.

Jondalarovi připadalo, že rozuměl tomu, co říkala. Avšak pak si uvědomil, že mluvila cizí řečí. Mluvila sarmunajsky! Kde se to jen naučila? Přece to ještě nikdy neslyšela. Nebo snad ano?

I náčelnice byla překvapená, že ji naprosto cizí žena oslovila jejím jménem. Ještě víc ji vyděsil zvláštní přízvuk, s nímž Ajla mluvila. Ten hlas v ní probudil city, na které téměř zapomněla, už dávno pochované pocity, k nimž patřilo něco takového jako strach. To ji jen posílilo v přesvědčení, že blížící se postava je víc než jen žena na koni.

Bylo tomu hodně let, kdy něco takového cítila naposled. Atara si ošklivila okolnosti, které vyvolávaly takové pocity. A ještě víc jí teď bylo proti mysli, aby jije někdo připomínal. Zneklidnilo ji to a podráždilo. Snažila se tu vzpomínku odsunout. Musela se od ní odpoutat, úplně ji zničit, aby se k ní už nikdy nevrátila. Ale jak? Vzhlížela nahoru k Ajle. To zavinila tahle světlolasá žena! To ona jí přinesla tu vzpomínku, ty zapomenuté pocity. Až ta žena zmizí, bude všechno zase jako dřív. Atara, svým zvláštně šíleným způsobem nanejvýš chytrá, začala uvažovat, jak by mohla tuhle ženu zničit. Po tváři se jí rozlil lstivý úsměv.

„Nu, jak se zdá, Zelandonec mluvil pravdu,“ řekla. „Přišla jsi právě včas. My si myslely, že nám chtěl ukrást maso, když máme sotva dost pro sebe. U Sarmunajů je trest za krádež smrt. Vykládal nám něco o ženě na koni, ale asi pochopíš, že jsme to nepovažovaly za pravděpodobné...“ Atara si všimla, že její slova nejsou překládána, a přerušila se. „Sarmuno! Ty neříkáš má slova!“ vyštěkla.

Sarmuna upřeně hleděla na Ajlu. Vzpomínala si, že jedna z lovkyň, které se vrátily se zraněným mužem, mluvila o děsivém přeludu během lovu. Viděla ženu na jednom z koní, které zaháněly k útesu. Když i lovkyň, které přinesly do tábora druhý náklad

masa, mluvily o ženě, která odjela na hřbetě koně, přemýšlela sarmuna o významu tohoto zvláštního zjevení.

Ta, která sloužila Matce, už zatím musela uvažovat o spoustě věcí. Naplnilo ji hlubokými obavami, když se ukázalo, že muž, kterého lovkyně zajaly, zřejmě vystoupil z její vlastní minulosti. Muselo to být znamení, které si až dosud nedokázala vysvětlit. Že teď skutečně přijela do tábora žena na koni, dalo tomu znamení zvláštní váhu. Přelud získal pevný tvar. Nevěnovala Ataře celou pozornost, ale přece jen vnímala, co říká, a teď rychle přeložila její slova.

„Trestat smrtí někoho, kdo lovil, není vůlí Velké Matky,“ řekla Ajla zelandonsky, když uslyšela překlad, přestože zhruba rozuměla slovům Atary. Sarmunajština byla mamutonštině tak podobná, že mnohemu rozuměla. Naučila se i několik slov sarmunajsky. Ale zelandonština byla lehčí a dokázala se v ní lépe vyjadřovat. „Matka žádá na svých dětech, aby se spolu dělily o potravu a vůči hostům byly pohostinné.“

Teď, když mluvila zelandonsky, si sarmuna všimla Ajlina přízvuku. Mluvila sice dobře, ale bylo tu něco... Neměla však čas o tom přemýšlet. Atara čekala.

„Proto jsme zavedly tenhle trest,“ prohlásila Atara horlivě. Ani sarmuně, ani Ajle neušlo, že jen s námahou ovládala svůj vztek. „Má zastrašit zloděje, abychom měly dost na rozdělení. Ale žena jako ty, která umí tak dobře zacházet se zbraní, asi sotva pochopí, jak jsme to měly těžké, když nikdo z nás neuměl lovit. Potrava byla svatá. Všichni jsme trpěli hladem.“

„Ale Velká Matka nabízí svým dětem víc než jen maso. Ženy jistě znají potravu, která roste všude a stačí ji jen sebrat,“ řekla Ajla.

„Právě to jsem musela zakázat! Kdybych svolila, aby trávily čas sběrem rostlin, nikdy by se nenaučily lovit.“

„Pak si ale nedostatek musíte přičíst za vinu samy sobě. To není důvod, abyste zabíjely lidi, kteří neznají vaše zvyky,“ řekla Ajla. „Osobuješ si práva, která příslušejí jen Matce. Není na tobě, abys zaujímala její místo.“

„Všichni lidé mají zvyky a obyčeje, které jsou pro ně důležité. A když je někdo poruší, musí být potrestán – někdy smrtí,“ řekla Atara.

To byla pravda. Ajla to věděla z vlastní zkušenosti. „Ale proč váš zvyk žádá trest smrti, když někdo nemá co jíst?“ řekla Ajla. „To, co chce Matka, musí být nad vším ostatním. Ona žádá, aby se lidé dělili o potravu a vůči návštěvníkům byli pohostinní. A ty nejsi ani zdvořilá, ani pohostinná, Ataro.“

Není ani zdvořilá, ani pohostinná! Jondalar se musel ovládat, aby se hlasitě nezasmál. Spíš je vraždychtivá a nelidská! Pozorně naslouchal a usmíval se tomuto příliš mírnému hodnocení.

Ataru to viditelně podráždilo. Pochopila ostří v Ajlině zdvořilé výtce. Vždyť ji plísnila jako dítě! Raději by viděla, kdyby ji označila za zlou, za ženu, která budí úctu a strach. Mírnost obžaloby ji zesměšnila. Dobře si všimla Jondalarovy pobavené tváře a nenávistně na něho pohlédla. Cítila, že by se každý z přítomných rád zasmál s ním. Ale to ho ještě bude mrzet, přísahala si, jeho i tu ženu.

Ajla sedící na hřbetě Víhy, se napřímila a uchopila vrhací pevněji.

„Myslím, že Jondalar potřebuje své oblečení,“ pokračovala, když lehce nadzvedla oštěp, aniž jím otevřeně hrozila. „Nezapomeň na jeho kožešinový přehoz, který máš právě na sobě. A možná bys měla někoho poslat do svého obydlí, aby donesl jeho opasek, jeho rukavice, vak na vodu, nůž a nástroje, které měl u sebe.“ Čekala na překlad sarmuny.

Atara se opět usmála se zaťatými zuby, ale nebylo to víc než škleb. Kývla na Epadu. Levou paží, která nebyla zraněná – Epada měla kromě toho modřinu na noze, kam ji nakopl Jondalar – zvedla oblečení ze země, které její vlčí ženy s takovou námahou strhaly z Jondalara, a upustila je před ním. Pak šla k velkému obydlí.

Zatímco čekali, chopila se Atara opět slova. Pokoušela se mluvit přívětivěji. „Přišla jsi z daleka, musíš být unavená – jak znělo tvé jméno? Ajla?“

Žena na koni přikývla. Dobře chápala, co se asi v Ataře odehrává. Téhle náčelnici nejde o obřadné představení, pomyslela si, ta není tak jemnocitná.

„Protože té věci přikládáš takový význam, musíš mi dovolit, abych tě pohostila ve své chýši. Zůstanete u mě, ano?“

Než mohla Ajla nebo Jondalar odpovědět, předstoupila sarmuna. „Myslím, že je obvyklé nabídnout hostům místo u té, která slouží Matce. Jste pozváni k mému ohništi.“

Zatímco Atara čekala na překlad, Jondalar, celý prokřehlý, si oblékl nohavice. Předtím, v bezprostředním ohrožení života, si nevšímal chladu, ale prsty mu tak prokřehly, že jen s obtížemi svazoval přeřezané šňůry svého oblečení. I když byla jeho halena roztržená, byl rád, že ji zase má. Překvapeně vzhlédl, když slyšel sarmuninu nabídku, a všiml si, jak temně se na ni Atara zadívala. Pak si sedl na zem, aby se obul.

Ta o mně ještě uslyší, pomyslela si Atara, ale nahlas řekla: „Pak musíš se mnou sdílet mé jídlo, Ajlo. Připravíme hostinu a vy budete mými čestnými hosty.“ Zahrnula svým pohledem i Jondalara. „Měly jsme úspěšný lov a já vás přece nemůžu nechat odejít hladové, když máte o mně tak špatné mínění.“

Její pokus přátelsky se usmívat ji stál viditelné přemáhání. Jondalar neměl nejmenší chuť s ní společně jíst nebo zůstat v tomhle táboře déle než bylo nezbytně nutné. Ale než mohl něco říct, Ajla odpověděla: „Přijímáme tvé pozvání, Ataro. Kdy se koná hostina? Ráda bych něčím přispěla, ale už je pozdě.“

„Ano, je pozdě,“ řekla Atara. „Hostina se bude konat zítra. Ale dnes s námi přece povečeříte, že?“

„Musím ještě připravit něco pro svůj díl hostiny. Přijedeme zítra,“ řekla Ajla. Pak dodala důrazně: „Jondalar ještě čeká na svůj přehoz.“

Atara svlékla přehoz a podala ho muži. Byl cítit ženskou vůni, když si ho oblékal, ale především v něm bylo příjemně teplo. Atařin úsměv byl neskryvaně zlý, jak tam tak stála jen v tenkém spodním oblečení.

„A ostatní věci?“ upomínala Ajla.

Atara pohlédla ke vchodu do chýše a dala ženě, která tam už chvíli stála, pokyn. Epada přispěchala s Jondalarovými věcmi a položila je několik kroků před ním na zem. Nebyla ráda, že musí vrátit ty věci. Atara jí některé předměty slíbila. Obzvláště jí šlo o nůž. Ještě nikdy neviděla tak dokonale zhotovený nástroj.

Jondalar si vzal opasek a zastrčil náradí a zbraně do příslušných smyček. Ani nemohl uvěřit, že zase všechno má. Pochyboval o tom, že to ještě někdy uvidí, jako pochyboval o tom,

že vůbec odtud vyjde živý. Pak k překvapení všech vyskočil na koně za Ajlu. Světlovlasá žena se ujistila zkoumavým pohledem, že jim nikdo nestojí v cestě nebo na ně nemíří oštěpem. Potom obrátila Víhu a odklusala.

„Pusťte se za nimi! Chci je mít! Tak snadno neuniknou!“ volala Atara na vůdkyni vlčích žen. Sama zuřivě pospíchala do své chýše, protože se roztřásla zimou.

Ajla hnala Víhu cvalem tak dlouho, dokud nebyli v bezpečné vzdálenosti a nenechali pahorek za sebou. Když dorazili do zalesněného pruhu údolí vedle řeky, přešla klisna do pomalejšího klusu. Brzy změnili směr a mířili k místu, kde Ajla tábořila.

Jondalar cítil její blízkost a byl tak vděčný, že je zase u ní, že jen s obtížemi dokázal mluvit. Držel ji kolem boků a tiskl ji k sobě. Cítil její vlasy na své tváři a vdechoval její teplou vůni.

„Jsi tady, u mě. Nedokážu to pochopit. Báł jsem se, že jsi odešla do druhého světa,“ řekl nakonec. „Jsem tak šťastný, že tě zase mám. Ani nevím, jak bych to řekl.“

„Miluju tě, Jondalare,“ odpověděla. Zaklonila se a ještě pevněji se k němu přivinula, blažená, že je zase u něho. „Objevila jsem skvrnu krve, a když jsem sledovala tvou stopu a snažila se tě najít, nevěděla jsem, jestli jsi ještě naživu. Když jsem zjistila, že tě nesli, pomyslela jsem si, že ještě žiješ, ale když tě musí nést, že jsi zřejmě těžce zraněný. Dělal jsem si kvůli tobě takové starosti. Nebylo snadné sledovat stopy, ztratila jsem spoustu času. Když uvážíš, že Atařiny lovkyně chodí pěšky, jsou velmi rychlé a znají cestu.“

„Přišla jsi v pravý čas. Trochu později a bylo by už příliš pozdě,“ řekl Jondalar.

„Byla jsem tam už dřív.“

„Kdy?“

„Přišla jsem hned po druhé skupině žen, které nesly do tábora maso. Předhlonila jsem obě skupiny, ale ženy, které nesly první náklad, mě dohonily u řeky. Měla jsem štěstí. Viděla jsem dvě ženy, které šly proti nim. Mohla jsem se schovat a pak jsem je sledovala, když prošly kolem mě. Avšak lovkyně s druhým nákladem byly blíž, než jsem si myslela. Obávala jsem se, že mě viděly, přinejmenším z dálky. Byla jsem na koni, a tak jsem jela od

nich pryč. Později jsem se obrátila a znovu je sledovala. Ale to už jsem byla opatrnější. Nevěděla jsem, jestli nepůjdou ještě s třetím nákladem.“

„To by vysvětlovalo rozruch, o kterém mluvil Ardemun. Nevěděl, co se stalo. Jen si všiml, že všechny ženy byly neklidné a rozčileně spolu mluvily, když se vrátila skupina s druhým nákladem. Ale když už jsi tam byla, proč jsi tak dlouho čekala, než jsi pro mě přijela?“

„Musela jsem vyčkat na vhodnou příležitost, až budeš venku z té oplocené věci – jak tomu říkají? Ohrada?“

„Ano.“ Jondalar přikývl. „Neměla jsi strach, že by tě někdo objevil?“

„Já viděla skutečné vlky v jeskyni. Ve srovnání s nimi jsou Atařiny vlčí ženy příliš hlučné a dají se snadno přelstít. Dostala jsem se k nim do takové blízkosti, že jsem je slyšela po celou dobu mluvit. Z vrcholu za táborem, shora z toho kopce, se dá přehlédnout celý tábor. Tam vzadu, když se podíváš nahoru, vidíš ty tři vysoké bílé skály?“

„Všiml jsem si jich. Škoda že jsem nevěděl, že tam jsi. Cítil bych se při pohledu na ně mnohem líp!“

„Slyšela jsem, jak o nich ženy mluvily jako o Třech dívkách nebo Třech sestrách,“ řekla Ajla.

„Nazývají své sídliště táborem Tří sester,“ řekl Jondalar.

„Neznám jejich řeč ještě dost dobře.“

„Znáš ji líp než já. Myslím, že jsi pořádně překvapila Ataru, když jsi ji oslovila jejich řečí.“

„Je mamutonštině tak podobná, že se dá vycítit, co slova znamenají.“

„Víš, co je zvláštní? Nikdy mě ani nenapadlo, abych se zeptal, jestli ty bílé skály mají nějaké jméno. Jsou tak nápadné, že mi teď připadá naprosto samozřejmé, že dostaly jméno.“

„Celý vrch je nápadný. Je vidět z velké dálky. Připomíná spící zvíře, zvláště z téhle strany. Seshora je dobrá vyhlídka, však uvidíš.“

„Určitě má i to místo své jméno – především proto, že je to tak dobrý lovecký revír. Ale moc jsem toho neviděl. Byl jsem tam jen dvakrát, když jsme šli na pohřeb. Poprvé pohřbívali tři mladé lidi,“ řekl Jondalar. Přikrčil se, aby se vyhnul holým větvím stromu.

„Při druhém pohřbu jsem vás sledovala,“ řekla Ajla. „Myslela jsem, že se mi podaří tě osvobodit, ale to tě zrovna moc dobře střežily. A pak jsi našel pazourek a předváděl jsi, jak se dělá vrhač,“ řekla Ajla. „Musela jsem vyčkat na okamžik, kdy bych je mohla překvapit. Je mi líto, že to trvalo tak dlouho.“

„Jak víš o tom pazourku? Mysleli jsme, že jsme byli hrozně opatrní,“ řekl Jondalar.

„Pozorovala jsem vás po celou dobu. Vlčí ženy nehlídají vždycky dobře. Kdybys nebyl tak zaujatý pazourkem, taky by sis toho všiml a našel bys možnost, jak se dostat ven. Vlčí ženy nejsou ostatně ani dobré lovkyně,“ řekla.

„Když se uváží, že vlastně začaly z ničeho, nejsou zase tak špatné. Atara říkala, že zpočátku ani nevěděly, jak se oštěpy používají. Proto nahánějí koně přes útes,“ řekl Jondalar.

„Promarní spoustu času dlouhou cestou k Matce řek jen proto, že je tam ten útes. Tady by mohly lovit mnohem snadněji. Zvířata, která táhnou proti proudu řeky, musí projít úzkým průsmykem mezi řekou a horami a jsou vidět už z velké dálky,“ řekla Ajla.

„Všiml jsem si toho, když jsme šli na první pohřeb. Z toho místa je dobrý výhled. Někdo tam už zapaloval signální ohně, jenom nevím, před jakou dobou. Viděl jsem tam dřevěné uhlí,“ poznamenal Jondalar.

„Místo aby budovaly ohradu pro muže, měly raději postavit ohradu pro zvířata. Mohly by je tam nahnat i bez oštěpů,“ řekla Ajla. Pak zastavila Víhu. „Podívej, tamhle je to.“ Ukázala na vápencový vrch, který se jasně rýsoval proti horizontu.

„A jsou dokonce vidět ty tři bílé skály, Tři sestry,“ řekl Jondalar.

Jeli mlčky dál. Pak najednou řekl Jondalar zamyšleně: „Když je tak snadné vyjít z ohrady, proč to ti muži neudělali?“

„Myslím, že se o to ani nepokoušeli,“ odpověděla Ajla. „Možná proto byly ženy méně bdělé. Mnohé z nich, dokonce i některé lovkyně, už nechtějí, aby tam byli muži zavření. Ale mají strach z Atary.“ Ajla najednou zastavila Víhu. „Tady je můj tábor,“ řekla.

Jako na potvrzení je ržáním pozdravil Vítěz, sotva vešli na malou loučku. Byl uvázaný ke stromu. Ajla se každého večera

utábořila uprostřed lesíku, ale ráno všechno naložila Vítězovi na záda, aby mohla okamžitě vyrazit, kdyby se ukázalo, že je to nutné.

„Jak jsi to jen dokázala, že jsi oba koně zachránila, když se řítili k propasti?“ zeptal se Jondalar. „Měl jsem strach se tě na to zeptat. To poslední, na co si vzpomínám, než jsem ztratil vědomí, jsi byla ty na hřbetě Vítěze. Měla jsi potíže s tím, abys ho zkontrolovala.“

„Musela jsem si zvyknout na uzdu, to bylo všechno. Skutečně nebezpečný byl jen ten statný hřebec. Ale ten je teď mrtvý a je mi ho vlastně líto. Víha přiběhla na písknutí, když ji ostatní klisny přestaly ode mě zatlačovat,“ řekla Ajla.

Vítěz projevoval radost ze setkání s Jondalarem. Sklonil hlavu a zase ji s frkáním zvedl. Šel by k němu, kdyby nebyl přivázaný. Nastražil uši a zvedl ocas, pak položil nozdry do ruky muže. Jondalar pozdravil hřeběčka jako dobrého přítele, o němž už nedoufal, že ho kdy spatří. Objal ho, poklepal ho po hřbetě a mluvil na něho.

Jondalar svraštil obočí. Myslel na jinou otázku, kterou se téměř neodvažoval položit. „Co je s Vlkem?“

Ajla se usmála. Pak pískla způsobem, který Jondalar ještě neznal. Vlk vyskočil z podrostu, vrtěl ocasem a rozčileně poštekával. Konečně skočil na Jondalara, položil mu pracky na ramena a přejel mu jazykem po tváři.

„To ještě nikdy neudělal,“ smál se Jondalar překvapeně.

„Taky tě postrádal. Myslím, že byl stejně netrpělivý jako já, když jsme tě hledali. Bez něho bych nedokázala sledovat tvou stopu. Jsme dost daleko od Matky řek a museli jsme překonat některé úseky s tvrdou skalnatou půdou, kde vůbec nebyly vidět otisky nohou. Ale Vlk vždycky znovu stopu vyčenichal,“ řekla Ajla.

„A teď celou dobu čekal v podrostu, aby přišel až na tvé písknutí? Muselo být těžké ho to naučit. Ale proč jsi to udělala?“

„Musel se naučit schovávat, protože jsem nevěděla, jestli sem někdo nepřijde. Kromě toho jsem nechtěla, aby o něm vlčí ženy věděly. Víš, že jedí vlčí maso?“

„Kdo jí vlčí maso?“ zeptal se Jondalar a znechuceně nakrčil nos.

„Atara a její lovkyně.“

„To jsou tak vyhladovělé?“ zeptal se Jondalar.

„Možná dřív, ale teď se to stalo obřadem. Pozorovala jsem je jednou večer. Přijímaly mladou lovkyni do své vlčí smečky. Udrží to v tajnosti před ostatními ženami. Našly si zvláštní místo, dost daleko od sídliště. Měly živého vlka v kleci a zabily ho. Pak ho vyvrhly, uvařily maso a snědly je. Zřejmě věří, že tím způsobem získají sílu a chytrost vlka. Přitom by bylo mnohem lepší, kdyby vlky pořádně pozorovaly. To by se naučily víc,“ řekla Ajla.

Není divu, že odmítá vlčí ženy a jejich lovecké umění, pomyslel si Jondalar. Jejich obřady ohrožovaly zvíře, které jí tak přirostlo k srdci. „Proto jsi ho naučila, aby se schovával, dokud ho nezavoláš? Slyší pak na to nové písknutí, že?“

„Ano. Ale i když je schovaný, dělám si o něho starosti. I o Víhu a Vítěze. Pokud jsem viděla, zabíjejí Atařiny ženy jen koně a vlky,“ řekla.

„Dozvěděla ses o nich spoustu věcí, Ajlo,“ řekl Jondalar.

„Musela jsem se dozvědět co nejvíc, abych tě mohla vysvobodit,“ řekla. „Ale možná jsem se při tom dozvěděla až příliš mnoho.“

„Příliš mnoho?“

„Když jsem tě našla, myslela jsem nejdřív jen na to, jak tě odtamtud dostat. Pak jsem chtěla co nejrychleji odtud zmizet. Ale teď ještě nemůžeme odejít.“

„Co tím myslíš? Proč ne?“ zeptal se Jondalar a sraštil čelo.

„Nemůžeme nechat v těch bídných poměrech děti, a ani ty muže ne. Musíme je dostat z ohrady,“ řekla Ajla.

Takový rozhodný výraz na ní Jondalar pozoroval už dřív a dělalo mu to starost. „Je nebezpečné tady zůstat, Ajlo, a nejenom pro nás. Mysli na to, jak snadno by mohly zabít oba naše koně. Vždyť oni neutečou, když přicházejí lidé. A určitě bys nechtěla vidět Vlkovy tesáky na Atařině náhrdelníku, nebo snad ano? Taky bych rád pomohl těm lidem. Sám jsem tam byl zavřený a nikdo by tak neměl žít, zvláště děti ne. Ale co už zmůžeme? Jsme přece jen dva.“

Opravdu by rád pro ně něco udělal, ale měl strach o Ajlu. Už jednou ji ztratil, a teď, když se opět sešli, se obával, že by ji ztratil podruhé.

„My nejsme sami. Nejsme to jen my dva, kdo chce tyhle věci změnit. Musíme najít cestu, jak bychom jim pomohli,“ řekla Ajla.

Pak se zamyšleně odmlčela. „Myslím, že by sarmuna chtěla, abychom se vrátili – proto nám nabídla své pohostinství. Musíme jít zítra na tu hostinu.“

„Atara už dřív použila jed. Kdybychom tam šli, nemuseli bychom se už taky nikdy vrátit,“ varoval Jondalar. „Nenávidí tě, to určitě víš.“

„Ano, vím. Ale musíme tam jít. Kvůli těm dětem. Budeme jíst jen to, co připravím sama, a ani na okamžik nespustíme Ataru z očí. Co myslíš, utáboříme se jinde, nebo zůstaneme tady?“ řekla Ajla. „Mám do zítřka ještě spoustu práce.“

„Myslím, že nemá smysl hledat jiné místo. Budou sledovat naši stopu. Proto bychom měli především opustit tenhle kraj,“ řekl Jondalar a vzal ji za ramena. Díval se jí pevně do očí a zapřísahal ji pohledem, aby změnila svůj úmysl. Nakonec ji pustil. Věděl, že se nedá přesvědčit a že zůstanou. Vlastně si to i sám přál. Ale přísahal si, že udělá všechno, aby jí nikdo nezkřivil ani vlásek na hlavě.

„Tak dobře,“ řekl. „Říkal jsem mužům v ohradě, že bys nikdy nestrpěla takové poměry, i když si myslím, že to nebrali vážně. Ale potřebujeme pomoc. Musím přiznat, že jsem byl překvapený, když nám sarmuna nabídla svou chýši. Myslím, že to moc často nedělá. Její chýše je malá a stojí stranou. Sarmuna není zařízená na to, aby přijímala hosty. Ale proč myslíš, že chce, abychom se vrátili?“

„Protože vpadla Ataře do řeči, když nás zvala k sobě. Náčelnici se to moc nelíbilo. Důvěřuješ sarmuně, Jondalare?“

Uvažoval o tom. „Nevím. Věřím jí víc než Ataře, ale to moc neznamená, víš, že sarmuna znala mou matku? Když jako mladá žila u lidí v Deváté jeskyni, přátelily se spolu.“

„Proto tedy mluví tvou řečí tak dobře. Ale když znala tvou matku, proč ti nepomohla?“

„To bych taky rád věděl. Možná nechtěla. Myslím, že se mezi Marthonou a jí něco stalo. Nevzpomínám si, že by se někdy matka zmínila o ženě, která u nich žila, když byla mladá. Nevím, co si mám o sarmoně myslet. Ošetřila mi ránu. A třebaže pro většinu ostatních mužů téměř nic neudělala, myslím, že pro mě dokonce chtěla udělat ještě víc. Ale zřejmě jí to Atara nedovolila.“

Zbavili Vítěze nákladu a utábořili se, i když měli přitom oba nedobry pocit. Jondalar zapálil oheň a Ajla připravovala večeři. Začala s množstvím, s jakým obvykle pro ně počítala, ale pak se

rozhodla uvařit toho víc, když pomyslela na to, jak málo jídla dostávali muži v ohradě. Jondalar je určitě pořádně vyhladovělý.

Jondalar si sedl do tepla ohně a pozoroval ženu, kterou miloval. Pak šel naproti k ní. „Než budeš příliš zaměstnaná,“ řekl a vzal ji do náruče. „Pozdravil jsem všechna zvířata, ale ještě jsem pořádně nepozdravil toho, kdo je pro mě nejdůležitější.“

Usmívala se způsobem, který v něm vždycky probouzel teplý pocit lásky. „Dobře víš, že nikdy nemám moc práce, když jde o tebe,“ řekla.

Sklonil se k ní, aby ji políbil na ústa, nejdřív pomalu a mírně, ale pak se ho znovu zmocnil strach, že by ji mohl ztratit. „Myslel jsem, že už tě nikdy neuvidím. Už jsem tě považoval za mrtvou.“ Lámal se mu hlas, když ji k sobě tiskl. „Nic, co by mi mohla udělat Atara, by nebylo tak zlé, jako kdybych tě ztratil.“

Držel ji tak pevně, že sotva mohla dýchat, ale nechtěla, aby ji pustil. Líbal ji na ústa, pak na krk a potom začal svýma znalýma rukama prozkoumávat její tělo.

„Jondalare, já jsem přesvědčená, že nás Epada pronásleduje...“

Odpoutal se od ní. „Máš pravdu. Na to teď není čas. Byli bychom příliš nechránění, kdyby nás přepadly.“ Měl potřebu vysvětlit, co bylo v něm tak silné. „To jen že... Myslel jsem, že už tě nikdy neuvidím. Je to jako dar Matky být tady s tebou a no... hrozně jsem toužil ji uctít.“

Ajla ho vzala kolem krku. Chtěla mu dát na srozuměnou, že cítí to, co on. Prolétla jí hlavou myšlenka, že ještě nikdy neměl potřebu jí vysvětlovat, proč po ní touží. Přitom žádné vysvětlení nepotřebovala. I ona se musela nutit myslet na nebezpečí, ve kterém se oba vznášeli. Avšak když cítila teplo, které v ní stoupalo, zvážila všechno ještě jednou.

„Jondalare...“ Něco v jejím hlase ho přimělo, aby zpozorněl. „Když to tak uvážím, máme před Epadou takový náskok, že bude nějakou chvíli trvat, než sem dojde... A Vlk by nás varoval...“

Tak dlouho ji postrádal a byl vzrušený, ale dbal na to, aby ji líbal pomalu a něžně. Dotek jejích rtů v něm probudil myšlenku na jiné záhyby a vlhké dutiny a cítil, jak se mu úd napřimuje. Bude mu zatěžko krotit svou touhu tak dlouho, dokud ji i ona nevychutná.

Ajla ho pevně objímala. Zavřela oči, aby se zcela odevzdala pocitu, že cítí jeho ústa a hledající jazyk. Cítila jeho teplo a její žádost rostla stejnou měrou jako jeho touha. Chtěla mu být blíž, tak blízko, aby ho cítila v sobě. Neodtrhla se od jeho rtů, sklouzla rukama po jeho těle a začala si rozvazovat nohavice. Nechala je spadnout a chopila se šňůry, která držela jeho nohavice.

Jondalar cítil, jak se snaží rozvázat uzle, s nimiž svázel rozřezanou koženou šňůru. Narovnal se a usmíval se jí do očí. Měly šedomodrou barvu pazourků, které tak rád zpracovával. Pak vytáhl z pochvy dýku a naráz šňůru přerázl. Rovněž se usmívala, přidržela si nohavice, aby ušla těch několik kroků ke kožešinám na spaní, a znovu je nechala sklouznout. Následoval ji a už si rozvazoval obutí. Potom rozvázal její.

Leželi na boku a znovu se líbali. Jondalar hledal pod kožešinovým přehozem a halenou její prsa. Cítil, jak jí bradavky pod dotykem jeho rukou tvrdnou. Pak zvedl její přehoz, aby ji viděl. Ajla už nechtěla déle čekat, převalila se na záda, aniž Jondalara pustila, a otevřela se, aby ho přijala.

Šťastný, že je stejně vzrušená jako on, poklekl mezi její teplá stehna. Objalo no vlhké teplo, laskalo ho, když do ní se vzrušeným povzdechem pronikl.

Ajla ho cítila v sobě, jak do ní hlouběji a hlouběji proniká. Nemyslela na nic jiného než na teplo, které ji naplňuje, když se proti němu vzpínala.

Jondalar se rychle blížil vyvrcholení, příliš rychle, jak se obával. Ale už to nedokázal zadržet, i kdyby chtěl. Ale on ani nechtěl.

„Ted', ach ted'!“ zašeptala Ajla a vzepřela se proti němu. Její výzva byla pro něho překvapivá, to ještě nikdy předtím neudělala, ale neminula se účinkem. Hned vzápětí dospěli oba k vyvrcholení.

Přestože to přišlo tak rychle, okamžik rozkoše byl tak silný, že Ajla potřebovala chvíli, než se vzpamatovala. Když se Jondalar překulil na bok, pocítila prázdnotu a ztrátu a přála si, aby s ním mohla být ještě déle spojená. Zvláštním způsobem ji doplňoval, činil ji dokonalou. Když si znovu uvědomila, jak velice se o něho bála, vhrkly jí slzy do očí.

Jondalar viděl, že pláče. Zvedl se na lokty: „Co je, Ajlo?“

„Jsem jen tak šťastná, že jsem u tebe,“ řekla, když jí další slzy stoupaly do očí a zachytily se na řasách, dřív než se skutálely po tvářích.

Jondalar natáhl prst a jednu slanou kapku si položil na rty. „Proč pláčeš, když jsi šťastná?“ zeptal se, třebaže to věděl.

Zavrtěla hlavou a nic neřekla. Usmíval se na ni, spojen s ní útěšným vědomím, že se mohou objímat. Předklonil se, aby ji políbil na oči a tváře a nakonec na ústa. „Taky tě miluju,“ zašeptal jí do ucha.

Cítil, jak se ho znovu zmocňuje vzrušení, a přál si, aby mohli ještě jednou začít. Ale teď na to skutečně nebyl čas. Epada je pronásledovala a dřív nebo později je najde.

„Nablízku je řeka,“ řekla Ajla. „Chtěla bych se umýt a můžu přitom nabrat vodu na pití.“

„Půjdu s tebou,“ řekl.

Zvedli své spodní oblečení a obutí, vzali vaky na vodu a šli k dost široké řece, která byla zamrzlá až na úzkou stružku uprostřed koryta. Jondalar se třásl v chladné vodě a myl se jen proto, že se myla ona. Ajla využívala každou příležitost, kdy se mohla umýt, dokonce v nejchladnější vodě. Věděl, že tím naplňuje obřad, který ji naučila její klanová matka.

Když nabrali vodu do vaků a vraceli se k tábořišti, vzpomněla si Ajla na scénu, kterou pozorovala několik hodin předtím.

„Proč jsi nesplnil Atařino přání?“ zeptala se. „Zranil jsi před všemi lidmi její hrdost.“

„Já mám taky svou hrdost. Nikdo mě nemůže násilím donutit, abych s ním sdílel dar Matky. Kromě toho by to nic nezměnilo. Jsem přesvědčený, že po celou dobu měla v úmyslu udělat ze mě terč. Ale myslím, že teď musíš být opatrná. Nejsi ani zdvořilá, ani pohostinná...“ Zasmál se, ale pak zvažněl. „Nenávidí tě. Zabije nás oba, jestli k tomu dostane příležitost.“

30.

Když se Ajla a Jondalar uložili ke spánku, pozorně naslouchali každému zvuku. Koně byli uvázáni nablízku a Ajla poručila Vlkovi, aby si lehl vedle ní. Věděla, že by je varoval, kdyby zvětřil něco neobvyklého. Přesto spala špatně. Její sny měly v sobě něco hrozivého, ale byly beztvaré a neuspořádané – bez určitého varovného znamení, které by si dokázala vysvětlit. Jen se v nich neustále objevoval Vlk.

Probudila se s prvním ranním přívitem, který se zvedal za holými větvemi vrb a bříz nedaleko řeky. V dolní části údolí byla ještě tma, ale když se rozhlédla, rozeznávala už v jasnícím se dni pevné jehličí smrků a šišky limbových borovic. Během noci napadl jemný suchý sníh a usadil se jako bílý prach na hustě rozvětveném křoví, suché trávě a přímo na jejich kožešinách. Ale Ajla ležela pod nimi zachumlaná v teple.

Už málem zapomněla, jak příjemný to je pocit, když Jondalar spí vedle ní, a tak zůstala chvíli klidně ležet a vychutnávala jeho blízkost. Avšak její myšlenky neodpočívaly. Myslela na nadcházející den a uvažovala, co by měla připravit ke slavnostní hostině. Rozhodla se, že konečně vstane, ale když se pokusila vyklouznout z kožešin, cítila Jondalarovu ruku, která ji zadržela.

„Musíš už vstát? Je to tak dávno, kdy jsem tě cítil vedle sebe. Nerad tě pouštím,“ řekl a políbil ji na krk.

Znovu se zachumlala k němu. „Taky se mi nechce vstát. Je zima a ráda bych zůstala s tebou pod kožešinou, ale musím

připravit něco pro Atařinu hostinu a udělat ti snídani. Copak nejsi hladový?“

„Teď, když to říkáš, myslím, že bych snědl koně,“ řekl Jondalar a s přehnaným výrazem se zadíval na zvířata, stojící nablízku. „Jondalare!“ zvolala zděšeně.

Usmál se na ni. „Žádného našeho koně, samozřejmě. Ale až donedávna jsem nejedl nic jiného, pokud vůbec něco. Myslím, že kdybych nebyl tak hladový, nejedl bych koňské maso, ale když není nic jiného, sní se, co se dá. A není na tom nic špatného.“

„Já vím, ale už nemusíš jíst koňské maso. Máme něco lepšího,“ řekla. Ještě chvíli se k sobě tiskli, pak Ajla odhodila kožeshinu. „Oheň vyhasl. Když zapálíš nový, připravím zatím čaj. Budeme dnes potřebovat oheň a spoustu dříví.“

Minulého večera Ajla uvařila polévku ze sušeného bizoního masa a kořenů a přidala do ní několik limbových oříšků. Trochu jí ještě zbylo, Jondalar toho nesnědl tolik, jak se domnívala. Zbytek odstavila a donesla koš s malými jablky, sotva většími než třešně. Natrhala je cestou, když hledala Jondalara. Jablka visela zmrzlá v holých větvích malých stromů na jednom jižním svahu. Rozkrájela tvrdá jablka na půlky, zbavila je jader a chvíli je povařila se sušenými šípky. Pak je nechala přes noc stát na ohni.

Než připravila ranní čaj, nalila trochu vody do zbylé polévky a vložila do ohně ještě několik kamenů na vaření, aby je zahřála k přípravě snídani. Ochutnala hustou jablečnou směs. Zchlazení zmírnilo kyselost tvrdých jablek a šípky dodaly jídlu červenou barvu a trpce sladkou vůni. Donesla Jondalarovi misku, společně s polévkou.

„To je to nejlepší, co jsem kdy jedl!“ řekl Jondalar. „Co jsi do toho dala, že je to tak dobré?“

Ajla se usmívala. „Je to kořeněné hladem.“

Jondalar přikývl. „V tom máš asi pravdu,“ řekl a jedl dál. „Je mi líto těch, co jsou ještě v ohradě.“

„Nikdo nemusí trpět hladem, když je kolem dost jídla,“ řekla Ajla. „Je to něco jiného, když všichni hladoví.“

„Někdy, ke konci zlé zimy, se to může stát,“ řekl Jondalar. „Trpěla jsi někdy hladem?“

„Musela jsem vynechat několik jídel a mé oblíbené jídlo bylo vždycky snědno nejrychleji, ale když člověk ví, kde má potravu

hledat, většinou něco najde – pokud je ovšem volný, aby ji mohl hledat.“

„Znal jsem lidi, kteří vyhladověli, protože už neměli co jíst a nevěděli, kde by něco mohli najít. Ale ty zřejmě pokaždé něco najdeš. Odkud to všechno víš?“

„Iza mě to naučila. Vždycky jsem se zajímala o všechno, co roste,“ řekla Ajla a na chvíli se odmlčela. „Myslím, že byla doba, kdy bych málem umřela hladu, krátce předtím, než mě Iza našla. Byla jsem tehdy ještě dítě a už si to tak moc nepamatuju.“ Po tváři se jí mihl krátký úsměv vyvolaný vzpomínkou. „Iza říkala, že nezná nikoho, kdo by se tak rychle naučil najít něco k jídlu jako já. Nejdřív jsem prostě nevěděla, kde nebo jak to mám hledat. Řekla mi, že mě to naučil hlad.“

Jondalar snědl druhou misku a díval se, jak Ajla prochází sušené zásoby a chystá se k přípravě jídla pro slavnostní hostinu. Protože největší část své výbavy odložili a vzali s sebou jen nejn nutnější náčiní, nevěděla nejdřív, kterou nádobu by měla použít na vaření. Musela být dost velká, aby pojala všechno, co bylo nutné pro pohoštění celého tábora Sarmunajů.

Vzala největší vak na vodu a nalila jeho obsah do menších misek. Vak byl ze žaludku tura. Nebyl už vodotěsný, ale pro její potřebu stačil. Šlachami z šicích potřeb ho upevnila nad dřevěným stojanem, naplnila ho opět vodou a čekala, dokud neprosákne tolik vlhkosti, aby se i z vnější strany vytvořila tenká vlhká vrstva.

Oheň, který zatím Jondalar zapálil, dohořel až na silně žhnoucí uhlíky. Postavila stojan s vakem na ně a ujistila se, že má po ruce dostatek vody, aby ji mohla neustále doplňovat. Zatímco čekala, až se voda začne vařit, pustila se do pletení pevného koše z vrbového proutí a zežloutlých trav, které zvláčněly vlhkým sněhem.

Jakmile ve vodě začaly stoupat první bubliny, nadrobila do ní sušené maso a několik kostek sušené stravy na cestu. Udělala z toho výživnou masovou polévku. Pak do ní ještě přidala směs nejrůznějšího zrní a později škrobovitě zemi kaštiny a sušenou řepu, rybíz, borůvky a několik lusků. Všechno okořenila směsí bylin, mezi jiným podbělem, šťovíkem, medvědí česnekem, bazalkou a tavolníkem. Taký přidala několik zrníček soli, kterou uchovávala od letního setkání Mamutonů a o níž Jondalar nevěděl, že ji ještě vůbec má.

Jondalar se nechtěl vzdálit od tábora, zdržoval se co nejvíc nablízku. Nasbíral dříví, doplnil zásoby vody a nařezal trávy a vrbové proutí na koše, které Ajla pletla. Byl tak šťastný, že je u ní, že ji nechtěl pustit z očí. Ajla byla stejně šťastná, že je zase v jeho společnosti.

Když Jondalar viděl, jaké množství sušené stravy použila na přípravu jídla, začínal si dělat starosti. Měl za sebou dobu hladovění a nechtěl ji znovu zažít.

„Ajlo, na tohle jídlo padla velká část naší stravy pro případ nouze. Možná toho jednou budeme hořce litovat.“

„Chtěla bych připravit dost jídla pro všechny, pro všechny ženy a muže v Atařině táboře, aby viděli, co můžou mít, když budou společně pracovat,“ vysvětlovala Ajla.

„Možná bych měl vzít vrhač a podívat se po čerstvém mase,“ řekl se starostlivě svráštělým čelem.

Překvapeně na něho pohlédla. Zdaleka největší část toho, co na své cestě dosud spotřebovali, získali z darů země, kterou projížděli. Pokud sáhli na své zásoby, bylo to spíš z pohodlnosti než z nouze. Kromě toho měli ještě zásoby jídla mezi věcmi, které nechali u řeky. Zadívala se na něho pozorněji. Poprvé si všimla, jak v poslední době pohlubl. Začala chápat jeho obavy.

„To není špatný nápad,“ řekla. „Možná bys měl vzít s sebou Vlka. Je dobrý v hledání zvěře a mohl by tě varovat, kdyby někdo přicházel. Jsem přesvědčená, že nám jsou Epada a Atařiny vlčí ženy v patách.“

„Ale kdo bude varovat tebe, když vezmu vlka s sebou?“ zeptal se Jondalar.

„Víha. Ta si všimne, že se blíží někdo cizí. Ale ráda bych se vydala na cestu k Sarmunajům hned, jakmile tu budu hotová.“

„Potřebuješ na to ještě dlouhou dobu?“ zeptal se. Vrásky na čele se mu prohloubily.

„Doufám, že ne. Ale nejsem zvyklá vařit tolik jídla najednou, a tak to nedokážu tak přesně odhadnout.“

„Možná bych tedy měl jít na lov až později.“

„To musíš vědět ty. Ale jestli tu zůstaneš, potřebovala bych, abys donesl další dříví,“ řekla.

„Dojdu na dříví,“ rozhodl. Pak se rozhlédl a dodal: „A sbalím všechno, co teď nepotřebuješ, abychom mohli hned vyrazit.“

Ajla potřebovala víc času, než se domnívala, a tak se Jondalar později dopoledne vydal s Vlkem na prozkoumání krajiny. Nešlo mu tak o to, aby něco ulovil, spíš se chtěl přesvědčit, že není nablízku Epada. Byl trochu překvapený, že ho Vlk – na Ajlin příkaz – tak ochotně doprovází. Vždycky ho natolik spojoval s Ajlou, že ani nepomyslel na to, aby ho vzal s sebou, když šel někam bez ní. Vlk se projevil jako výborný společník na lovu a skutečně vypátral králíka. Avšak Jondalar se rozhodl, že mu ho nechá.

Když se vrátili, nabídla Ajla Jondalarovi misku jídla, které připravila pro Sarmunaje. Zpravidla nejedli častěji než dvakrát denně, teď si ale Jondalar uvědomil, jak je hladový, když viděl plnou misku. Ajla si sama taky trochu vzala a dala i Vlkovi jeho díl.

Krátce po poledni byli konečně připraveni vyrazit. Zatímco jídlo stálo na ohni, Ajla zhotovila dva hluboké koše. Oba byly objemné, jeden trochu větší než druhý. Teď byly plné tuhé vydatné směsi. Ajla do ní přidala dokonce olejnaté oříšky ze šišek limbové borovice. Protože se lidé v táboře převážně živili masem, potřebovali – jak Ajla věděla, aniž chápala proč – kromě obilí i tuk a olej, aby se zvláště v zimě udržovali v teple.

Oba koše přikryla obrácenými plochými mísami, zvedla je na hřbet Víhy a zajistila hrubě spleteným postrojem ze suché trávy a proutí. Pak se vydali na cestu k táboru Sarmunajů, tentokrát jinou trasou. Cestou mluvili o tom, co udělají se zvířaty, až dojedou do tábora.

„Můžeme koně schovat v lese u řeky. Uvážeme je ke stromu a zbytek cesty ujdeme pěšky,“ navrhoval Jondalar.

„Nerada bych je uvazovala. Kdyby je náhodou objevily Atařiny lovkyně, určitě by je zabily,“ řekla Ajla. „Když budou volní, mají alespoň možnost prchnout. A my je pak můžeme přivolat písknutím. Měla bych je raději nablízku, kde je uvidíme.“

„Pak by byla pro ně nejlepším místem louka se suchou trávou před táborem. Myslím, že je tam nemusíme uvazovat. Většinou přece nikam daleko neodběhnou, když mají na čem se pást,“ řekl Jondalar. „A na Ataru a Sarmunaje by udělalo velký dojem, kdybychom oba přijeli do tábora na koních. Stejně jako ostatní, s nimiž jsme se setkali, se zřejmě bojí lidí, kteří dokážou ovládat

koně. Domnívají se, že to má něco společného s kouzly, a pokud se bojí, máme nad nimi moc. My jsme jen dva, musíme proto využít všechno, co nám přinese nějakou výhodu.“

„To je pravda,“ řekla Ajla. Avšak váhala – nejen proto, že si dělala starost o zvířata, ale i proto, že jí bylo nepříjemné pomyšlení, že by měla využívat strachu Sarmunajů. Připadalo jí téměř, jako by je obelhávala. Avšak v sázce nebyl jen její život, ale i život chlapců a mužů v ohradě.

Byl to pro Ajlu obtížný okamžik. Musela se rozhodnout mezi dvěma zly. Ale byla to ona, kdo trval na tom, že se vrátí a pomůže zajatým. Musela překonat svou vrozenou lásku k pravdě a zvolit menší zlo, pokud chtěla mít možnost zachránit před Atařiným šílenstvím chlapce a muže z tábora.

„Ajlo?“ ozval se Jondalar. „Ajlo?“ opakoval, když neodpovídala.

„...Ano?“

„A co bude s Vlkem? Chceš ho vzít s sebou do tábora?“

Přemýšlela o tom. „Ne, myslím že ne. Vědí o koních, ale o něm nevědí nic. Když pomyslím, jak zacházejí s vlky, nevidím důvod, proč jim dát příležitost, aby se mu příliš přiblížily. Poručím mu, aby se skryl. Pokud mě čas od času uvidí, určitě poslechne.“

„A kde se má schovat? Kolem tábora je téměř jen otevřená krajina.“

Ajla chvíli uvažovala. „Vlk by mohl zůstat tam, kde jsem se schovávala já, když jsem tě pozorovala. Můžeme odtud vyjít na kopec, je tam u malé říčky místo porostlé stromy a křovinami. Ty zatím na mě s koňmi počkej. Pak se vrátíme a přijedeme do tábora z druhé strany.“

Nikdo si jich nevšiml, když vyjeli z kraje lesa na louku. První ženy, které je viděly cválat po otevřené rovině k táboru, jistě nechápaly, kde se tu vzali. Jakmile dorazili k Atařině velké chýši, všichni, kdo k tomu měli příležitost, se seběhli a zírali na ně. Dokonce muži za palisádami se shlukli a pozorovali je škvírami.

Atara stála jako obvykle rozkročená a s rukama v bok před svou chýší. Třebaže by to nikdy nepřiznala, byla nanejvýš znepokojená, když je uviděla – navíc na koních. Každý, komu se až dosud podařilo jí uniknout, vzal nohy na ramena a prchal, jak to šlo nejrychleji. Ještě nikdy se nikdo dobrovolně nevrátil. Jakou

moc měli tito lidé, že se odvážili vrátit? Atara se stále ještě tajně obávala pomsty Velké Matky a jejího světa duchů. Ptala se, co znamená návrat té tajemné ženy a dobře vypadajícího muže. Avšak její slova neprozrazovala nic ze starosti, která se jí zmocnila.

„Rozhodla ses tedy vrátit,“ řekla a vyzvala pohledem sarmunu, aby překládala.

I šamanka se zdála překvapená, že je vidí, ale Jondalar cítil, že si oddechla. Než přeložila Atařina slova do zelandonštiny, promluvila přímo na Jondalara:

„Ať říká co chce, synu Marthony, radím ti, abys nevstupoval do její chýše. Má nabídka ještě platí, pro vás pro oba.“ Pak přeložila Atařinu poznámku.

Náčelnice ostře pohlédla na sarmunu. Řekla toho určitě víc, než jí přikázala, ale protože neznala řeč, nemohla si tím být jistá.

„Proč bychom se neměli vrátit, Ataro? Copak jsi nás nepozvala na hostinu?“ zeptala se Ajla. „Přinesli jsme k ní svůj podíl.“

Zatímco sarmuna překládala její slova, Ajla přehodila nohu přes hřbet klisny a sklouzla na zem. Pak sundala z Víhy větší koš a postavila ho mezi Ataru a sarmunu. Zvedla víko a kolem se rozlila taková vůně, že se všem sbíhaly sliny v ústech. V posledních letech zřídka kdy měli takové lahůdky, tím méně v zimě. Dokonce i Ataru to na okamžik přemohlo.

„Zdá se, že je toho dost pro všechny,“ řekla Atara.

„To je jen pro ženy a děti,“ řekla Ajla. Pak vzala trochu menší koš, který právě přinesl Jondalar, a postavila ho vedle prvního. Zvedla víko a oznámila: „Tohle je pro muže.“

Za palisádami a mezi ženami, které vyšly z chýší, se ozval tichý šepot. Ale Atara zuřila: „Co tím myslíš, že je to pro muže?“

„Když náčelnice tábora zve na hostinu, aby poctila návštěvníky, účastní se jí přece všichni lidé. Předpokládala jsem, že jsi náčelníkem celého tábora. Jistě ode mě očekáváš, že jsem přinesla něco pro všechny. Jsi přece náčelníci všech, ne?“

„Samozřejmě že jsem,“ vyhrkla Atara rozčileně.

„Jestli ještě nejsi hotová se svými přípravami, měli bychom koše donést někam, kde by jídlo nezmrzlo,“ řekla Ajla. Zase zvedla větší koš a obrátila se na sarmunu. Jondalar vzal druhý koš.

Atara se už zase vzchopila. „Pozvala jsem vás do své chýše,“ řekla.

„Ale jistě máš ještě spoustu práce,“ řekla Ajla. „A já bych nechtěla být na obtíž náčelnici tohoto tábora. Je vhodnější zůstat i té, která slouží Matce.“ Když sarmuna přeložila její slova, dodala: „Takový je zvyk.“

Ajla se obrátila a tiše řekla Jondalarovi: „Jdi k sarmunině chýši.“

Když Atara viděla oba odcházet se šamankou, rozlil se jí po tváři úsměv neskrývaného zla. Její tvář se odporně sešklebila. Bylo od nich hloupé, že se vrátili, pomyslela si. Jejich návrat jí dával příležitost, kterou si tolik přála. Teď je mohla zničit. Ale věděla, že je může překvapit jen v okamžiku bezstarostnosti. Když o tom uvažovala, bylo vlastně lepší, že odešli se sarmunou. Tak jí nestáli v cestě. Potřebovala čas na přemýšlení a chtěla se domluvit s Epalou, která se ještě nevrátila.

Zatím se musela postarat o slavnostní jídlo. Kývnutím k sobě přivolala ženu – tu, která měla dítě a které dopřávala větší výhody – a poručila jí, aby pověřila ostatní ženy připravit jídlo pro slavnost. „Udělejte toho dost pro každého,“ řekla náčelnice. „I pro muže v ohradě.“

Žena překvapeně vzhlédla, pak přikývla a pospíchala pryč.

„Předpokládám, že se rádi napijete horkého čaje,“ řekla sarmuna poté, co ukázala Ajle a Jondalarovi jejich místa na spaní, očekávala, že Atara každým okamžikem vejde dovnitř. Ale když nerušeně vypili čaj a Atara stále ještě nepřišla, uvolnila se. Čím déle u ní Ajla a Jondalar byli, aniž náčelnice něco namítala, tím jistější se jí zdálo, že budou smět zůstat.

Přesto se rozprostřelo nepříjemné mlčení, když seděli kolem ohně. Ajla kradmo pozorovala ženu, která sloužila Matce. Její tvář byla zvláště protažená, levá strana byla silnější než pravá. Zřejmě má bolesti při žvýkání, pomyslela si. Žena se nijak nesnažila svou nesouměrnost skrýt. Prošedivělé světle hnědé vlasy měla hladce zčesané dozadu a spletené do uzlu. Ajlu tato starší žena přitahovala.

Všimla si však jisté zdrženlivosti, kterou vůči nim zachovávala. Nerozhodně pohlížela na Jondalara, jako by mu chtěla něco říct, ale nevěděla, jak by měla začít.

Ajla v náhlém rozhodnutí začala hovor sama. „Jondalar mi vyprávěl, že jsi znala jeho matku, sarmuno,“ řekla. „Divila jsem se, že tak dobře mluvíš jeho řečí.“

Žena pohlédla překvapeně na návštěvnici. Jeho řečí, pomyslela si, její řeč to tedy není?

Ajla cítila pohled šamanky a otevřeně ho opětovala.

„Ano, znala jsem Marthonu a muže, s nímž se spojila.“

Zdálo se, jako by chtěla ještě něco říct, ale pak mlčela.

Jondalar měl potřebu mluvit o svém domově a o své rodině, zvláště když tu byl někdo, kdo jeho lidi znal, a proto se s její odpovědí nespokojil.

„Byl Jokonan náčelníkem Deváté jeskyně, když jsi tam byla, sarmuno?“ zeptal se.

„Ne. Ale nepřekvapuje mě, že se stal náčelníkem.“

„Marthona byla téměř náčelnicí, jako to je u Mamutonů. Proto, když Jokonan zemřel...“

„Jokonan je mrtvý?“ přerušila ho sarmuna. Ajla viděla, jak sebou trhla, a zdálo se, že cítí něco jako zármutek. Pak se ale zase vzchopila. „To musela být pro tvou matku zlá doba.“

„Zřejmě ano, i když neměla moc času, aby o tom přemýšlela. Každý na ni naléhal, aby se stala náčelnicí. Já nevím, kdy potkala Dalanara. Ale když se s ním dala dohromady, byla už několik let náčelnicí Deváté jeskyně. Rozešli se dva roky po mém narození, a on se rozhodl odejít pryč. Nevím, co se stalo, ale dosud se vyprávějí smutné příběhy a zpívají písně o jejich lásce. Má matka je nerada slýchala.“

Ajla na něho naléhala, aby pokračoval. Nejen ji, ale i sarmunu zřejmě zajímalo, co vyprávěl.

„Pak se zase s někým spojila a měla ještě další děti, že? Vím, že jsi měl bratra.“

„Můj bratr Thonolan se narodil u Vilomarova ohniště, jako moje sestra Folara. Myslím, že to bylo dobré spojení pro Marthonu. Je s ním šťastná a on byl vždycky na mě hodný. Často byl na cestách za obchodem. Dlouhou dobu jsem pokládal Vilomara za muže mého ohniště, dokud jsem neodešel k Dalanarovi a nepoznal ho trochu víc. Stále ještě k němu cítím silné pouto. I Dalanar byl na mě hodný a mám ho rád, ale Dalanara má

rád každý. Našel pazourkové ložisko, potkal Jeryku a teď má vlastní jeskyni. Mají dceru Joplaju, mou sestřenku.“

Pokud je muž odpovědný za nový život, který v ženě vzniká, prolétlo Ajle hlavou – pak byla Joplaja Jondalarovou sestrou, stejně jako Folara. Nazýval ji sestřenkou. Znamená to snad, že tu bylo užší příbuzenství než k dětem sestry matky nebo k družkám jeho bratrů? Rozhovor o Jondalarově matce pokračoval, zatímco Ajla přemýšlela o těchto vztazích.

„...potom matka předala vedení Joharanovi, i když trval na tom, aby mu nadále stála po boku jako rádkyně,“ řekl Jondalar. „Jak se stalo, že znáš mou matku?“

Sarmuna se dívala do prázdna, jako by hledala obraz z minulosti, pak váhavě začala mluvit: „Byla jsem ještě mladá dívka, když mě tam přivedli. Bratr mé matky byl zdejší náčelník a mě si oblíbil. Byla jsem jediná dívka, která se narodila jeho sestře. Když byl mladý, podnikl dlouhou cestu a slyšel o slavných šamankách Zelandonců. Myslel si, že mám dar sloužit Matce, proto chtěl, aby mě vyučovali ti nejlepší. Tak mě dovedl do Deváté jeskyně, protože vaše zelandona byla První mezi těmi, které slouží Matce.“

„To se v Deváté jeskyni zřejmě dědí. Když jsem odcházel, byla naše zelandona právě zvolena za První,“ poznamenal Jondalar.

„Znáš dřívější jméno té, která je teď První?“ zeptala se sarmuna.

Jondalar se zatvářil trochu kysele a Ajla se domnívala, že ví proč. „Znal jsem ji jako Zolenu.“

„Zolenu? Je na to moc mladá, aby byla První, ne? Bylo to tehdy hezké mladé děvče.“

„Mladá možná, ale je tělem i duší odevzdána svému úkolu,“ řekl Jondalar.

Sarmuna přikývla a opět začala pozvolna vyprávět: „Byly jsme s Marthonou přibližně stejně staré a ohniště její matky mělo vysokou vážnost. Můj strýc a matka tvé matky, Jondalare, se dohodli, že mám žít u ní. Zůstal, dokud nebylo vše zařízeno.“ Sarmunin pohled se zaměřil do dálky. Pak se usmála. „Marthona a já jsme byly jako sestry, ano, jako blíženci. Trvala dokonce na tom, že se vyučí na zelandonu jako já.“

„To jsem nevěděl,“ řekl Jondalar. „Možná při tom získala své schopnosti vést druhé.“

„Možná. Ale žádná z nás na něco takového tehdy nemyslela. Byly jsme prostě nerozlučné a chtěly jsme stejné věci... Až se to za nějakou dobu stalo problémem.“ Sarmuna se odmlčela.

„Jakým problémem?“ zeptala se Ajla. „Může být problémem být tak dobrými přítelkyněmi?“ Myslela na Degiji a jak to bylo nádherné mít někoho tak blízkého, i když jen na krátkou dobu. Škoda že neměla někoho takového, když vyrůstala. Uba byla jako sestra, ale byla jiná, ona patřila ke klanu. Přestože se cítily spřízněné, mnohé věci je odlišovaly. Ajla byla přirozeně zvědavá a Uba byla svázaná s tradicí...

„Ano,“ řekla sarmuna a pohlédla na Ajlu. Opět si všimla neobvyklého přízvuku, s jakým mluvila. „Problém byl v tom, že jsme se zamilovaly do stejného muže. Myslela jsem, že Jokonan by mohl milovat nás obě. Jednou mluvil o dvojím svazku a Marthona i já bychom k tomu byly svolné. Ale pak zemřel starý zelandon, a když se Jokonan obrátil na radu k novému, poradil mu, aby si vzal Marthonu. Tehdy jsem myslela, že mu to poradil proto, že je Marthona krásná a nemá tak křivou tvář jako já. Ale teď vím, že to bylo proto, že mu můj strýc řekl, že mě chce zpátky. Nezáčastnila jsem se obřadu, který je spojil. Byla jsem příliš zahořklá a zklamaná. Za několik dní potom, co mi to řekli, jsem se vydala na cestu domů.“

„Ty ses vydala na cestu sama?“ zeptal se Jondalar. „Docela sama přes ledovec?“

„Ano,“ řekla sarmuna.

„Není mnoho žen, které podniknou tak dalekou cestu. Navíc bez doprovodu. Bylo to nebezpečné a vyžadovalo to hodně odvahy,“ řekl Jondalar.

„Nebezpečné to bylo. Jednou jsem málem spadla do trhliny v ledovci. Ale nevím, jestli to vyžadovalo odvalu. Myslím, že mi pomohla má zatrpkllost. Ale když jsem se vrátila, tady bylo všechno jiné. Byla jsem pryč mnoho let. Moje matka a její sestra odtáhly společně s mými bratry a bratranci na sever, kde žije spousta dalších Sarmunajů, a má matka tam zemřela. Strýc už byl taky mrtvý. Náčelníkem se stal cizí muž, jmenoval se Brugar. Nevím, odkud přišel. Nebyl právě krásný, ale byl přitažlivý zvláštním neotesaným způsobem. Ale byl i krutý a sprostý.“

„Brugar... Brugar...“, řekl Jondalar. Zavřel oči a pokoušel se rozpomenout, kde už to jméno slyšel. „Nebyl to Atařin druh?“

Sarmuna vstala, najednou velmi rozrušená. „Chcete ještě trochu čaje?“ zeptala se. Ajla a Jondalar přikývli. Přinesla každému pohár čerstvě nalitého bylinkového nápoje a sama si taky vzala. Ale než se zase posadila, dlouze se na oba návštěvníky zadívala. „Ještě nikdy jsem to nikomu nevyprávěla“, řekla.

„A proč to vyprávíš nám?“ zeptala se Ajla.

„Abyste všechno líp pochopili.“ Obrátila se na Jondalara. „Ano, Brugar byl Atařin druh. Začal tím, že přisuzoval mužům vyšší hodnotu než ženám. Nejdřív jen v maličkostech. Ženy musely zůstat sedět a čekat, dokud nedostaly svolení říct svůj názor. Nesměly se dotknout zbraní. Zpočátku se nezdálo, že by to bylo tak důležité. Muži vychutnávali svou moc. Avšak když byla utlučena první žena, protože se odvážila otevřeně promluvit, pochopily ostatní ženy, jak je to vážné. Ale zatím už nevěděly, jak k tomu vlastně došlo nebo jak by mohly ten vývoj zarazit. Brugar dokázal probouzet v mužích to nejhorší. Měl houf stoupenců a myslím, že se ostatní prostě neodvážili mu vzepřít.“

„Rád bych věděl, kde přišel k takovým představám“, řekl Jondalar.

Ajla se v náhlém vnuknutí zeptala: „Jak vypadal ten Brugar?“

„Měl hrubou tvář, neotesanou, jak jsem řekla. Ale dokázal být opravdu přitažlivý, když chtěl.“

„Je v téhle krajině hodně lidí klanu?“ zeptala se Ajla.

„Koho tím myslíš?“

„Vy je nazýváte ploskolebci“, řekla Ajla. „Dříve tu byli, ale teď už ne. Na západě jich je ještě hodně. Proč?“

„Jak se k nim chovají Sarmunajové? Především k těm ze smíšených duchů?“

„No, opovrhují jimi. Stejně jako Zelandonci. Někteří muži si vzali ženy ploskolebce za družky a děti z takových spojení byly trpěny. Ale nejsou přijímány dobře.“

„Mohl by být Brugar ze smíšených duchů?“ zeptala se Ajla.

„Proč to chceš vědět?“

„Protože si myslím, že žil u lidí klanu, možná u nich dokonce vyrostl“, odpověděla Ajla.

„Jak jsi na to přišla?“ ptala se šamanka.

„Protože to, co popisuješ, jsou způsoby lidí klanu. Ale jestli dokázal tak dobře mluvit, nemohl u nich žít stále. Možná se u nich nenarodil, ale dostal se k nim později. A jako dítě smíšených duchů u nich zřejmě nebyl viděn rád. Možná ho dokonce považovali za zrůdu. Pochybuju, že by je skutečně chápal. Stál nejspíš stranou. Jeho život byl určitě dost těžký.“

Sarmuna byla překvapená. Přemýšlela, jak toho mohla Ajla tolik vědět. „Na někoho, kdo Brugara nikdy neviděl, o něm zřejmě víš velmi mnoho.“

„Takže byl ze smíšených duchů?“ zeptal se Jondalar.

„Ano. Atara mi vyprávěla o jeho původu – tolik, co sama věděla. Jeho matka byla dítě smíšených duchů, napůl člověk, napůl ploskolebec. Její matka byla ploskolebec,“ vyprávěla sarmuna.

Zřejmě dítě ze spojení s mužem Druhých, pomyslela si Ajla. Jako ta malá holčička na setkání klanu, která byla slíbena Durkovi.

„Její dětství muselo být velmi nešťastné. Opustila své lidi, sotva vyrostla v ženu, a odešla s jedním mužem k lidem, kteří žijí na západ odtud.“

„K Losadunajům?“ zeptal se Jondalar.

„Ano, myslím, že se tak jmenují. Ať už tomu bylo jakkoliv, brzy poté, co opustila své lidi, narodilo se jí dítě. To byl Brugar,“ pokračovala sarmuna.

„Brugar – nebyl taky někdy nazýván Brug?“ zeptala se Ajla.

„Jak to víš?“

„Brug by mohlo být jeho klanové jméno.“

„Muž, s nímž odešla jeho matka, ji bil. Kdo ví proč? Mnozí muži jsou takoví. I ženy klanu jsou vychovány tak, že to snášejí bez nářku,“ řekla Ajla. „Muži smějí ženy bít, aby je potrestali. Nesmějí je přitom vážně zranit, ale někteří muži to dělají.“

Sarmuna chápavě přikývla. „Možná to Brugova matka zpočátku považovala za samozřejmé, že ji muž, s kterým žije, bije. Možná ho ale taky proto opustila. Rozhodně vzala dítě a vrátila se ke svým lidem,“ řekla.

„A když bylo těžké pro ni vyrůst u lidí klanu, oč těžší to muselo být pro jejího syna, který nebyl ani pravý míšenec,“ řekla Ajla.

Musela myslet na svého syna. Broud mu život jistě neulehčí. Co jestli bude takový jako Brugar? Ale Durk má Ubu, která ho

miluje, a Bruna, který ho vychovává. Brun ho přijal do tlupy, když byl náčelníkem a Durk byl ještě malý. Postará se o to, aby Durk vyrostl po způsobu klanu. Byl by taky schopen naučit se mluvit, kdyby ho to někdo učil, ale nezapomene na tradici. S Brunovou pomocí se jistě stane plnohodnotným mužem klanu.

Sarmuna náhle vytušila, jak je to s tajemnou mladou ženou. „Odkud toho víš tolik o ploskolebcích?“

Ajla nebyla na otázku připravena. Nezůstala ve střehu, jako by byla před Atarou. Místo aby odpověděla vyhýbavě, vyrukovala rovnou s pravdou. „Vychovali mě,“ řekla. „Moji rodiče zahynuli při zemětřesení a lidé klanu se mě ujali.“

„Pak jsi musela mít dětství ještě těžší než Brugar,“ řekla sarmuna.

„Ne. Myslím, že jistým způsobem bylo snadnější. Na mě se nedívali jako na zrůdu. Byla jsem jen jiná. Jedna z Druhých lidí – tak nás oni nazývají. Nic ode mě neočekávali. Některé věci, které jsem dělala, se jim zdály tak divné, že nevěděli, co si mají o mně myslet. Někteří z nich si zřejmě mysleli, že těžko chápu, protože jsem se musela snažit udržet v paměti všechno, co mě učili. Neříkám, že to pro mě bylo snadné. Musela jsem se naučit vyjadřovat jejich řečí a žít jejich způsobem. To bylo těžké. Ale měla jsem štěstí. Iza a Kreb, lidé, kteří mě vychovali, mě milovali. Bez nich bych nezůstala naživu.“

Sarmuna by se toho ráda dozvěděla víc, ale teď nebyl čas na kladení otázek. „Je dobře, že nejsi dítě smíšených duchů, když se chceš seznámit se Zelandonci,“ řekla a pohlédla významně na Jondalara.

Ajla zachytila její pohled a domnívala se, že ví, co tím žena míní. Vzpomněla si, jak se zachoval Jondalar, když objevil, kdo ji vychoval, a když zjistil, že má syna smíšených duchů.

„Jak víš, že je ještě nezná?“ zeptal se Jondalar.

Sarmuna uvažovala o jeho otázce. Jak to věděla? Usmála se na něho. „Říkal jsi, že chceš domů, a ona říkala jeho řeč, ne naše řeč.“ Najednou ji něco napadlo, přišlo to jako zjevení. „Řeč! Ten přízvuk! Teď vím, kde už jsem ho slyšela. Brugar měl stejný přízvuk! Ne tak silný jako ty, Ajlo, přestože nemluvil svou vlastní řečí tak dobře jako ty Jondalarovou. Ale musel tu zvláštnost získat,

když žil u ploskolebců. Je to v tónu, ve výslovnosti jistých slov, a teď, jak to slyším, si tím jsem jistá.“

Ajla se začervenala. Tolik se snažila správně mluvit, ale nebyla v stavu vytvořit určité hlásky. Většinou jí bylo lhostejné, když si toho lidé všimli. Avšak pro sarmunu to bylo zřejmě důležité.

Šamanka si všimla jejích rozpaků. „Je mi to líto, Ajlo. Nechtěla jsem se tě dotknout. Mluvíš zelandonsky skutečně moc dobře, zřejmě lépe než já, protože jsem už tolik zapomněla. A taky to vlastně ani není přízvuk. Je to něco jiného. Jsem přesvědčená, že si toho většina lidí ani nepovšimne. Ale pomohla jsi mi víc pochopit Brugara. A to mi pomáhá chápat Ataru.“

„Pomáhá ti to chápat Ataru?“ zeptal se Jondalar. „Byl bych rád, kdybych mohl pochopit, jak může někdo být tak krutý.“

„Nebyla vždycky taková. Obdivovala jsem ji, když jsem se vrátila, třebaže mi jí bylo líto. Ale byla pro Brugara připravená víc než některá jiná žena.“

„Připravená? Používáš zvláštní výraz. Jak připravená?“

„Připravená na jeho krutost,“ vysvětlovala sarmuna. „Atara byla zneužita jako mladá dívka. Skoro nikdy o tom nemluvila. Taky byla přesvědčená o tom, že ji její vlastní matka nenávidí. Vím z jiné strany, že ji její matka skutečně opustila. Tak to rozhodně vypadalo. Odešla a už se nikdy nevrátila. Atary se nakonec ujal muž, jehož družka zemřela za podezřelých okolností brzy po porodu – a její dítě s ní. Podezření se objevilo, když lidé zjistili, že Ataru bije a sdílí s ní slasti, ještě než se stala ženou. Ale nikdo jiný se jí nechtěl ujmout. Mělo to něco společného s její matkou, s jejím původem. Ten muž vzal Ataru k sobě a zkazil ji svou krutostí. Když umřel, postarali se někteří lidé, aby ji dali dohromady s novým náčelníkem.“

„Bez jejího souhlasu?“ zeptal se Jondalar.

„Zařídili setkání s Brugarem. Jak už jsem řekla, dokázal být velmi přitažlivý, když mu na tom záleželo, a nepochybuju o tom, že se mu Atara líbila.“

Jondalar přikývl. Sám si všiml, že by mohla být velmi hezká.

„Nemyslím, že by to spojení odmítala,“ pokračovala sarmuna. „Viděla v tom příležitost k novému začátku. Avšak pak zjistila, že muž, s nímž ji dali dohromady, je ještě horší než ten, u kterého vyrůstala. Brugarovy slasti byly vždycky spojené s bitím a

ponižováním. Nechci tvrdit, že ji nemiloval. To byl prostě jeho způsob. A ona byla jediná, která se mu odvážila vzdorovat.“

Sarmuna mlčela, potřásla hlavou a pokračovala: „Brugar byl silný muž, velmi silný a rád zraňoval lidi, především ženy. Skutečně si myslím, že mu dělalo dobře, když ženám ubližoval. Ty jsi říkala, že muži ploskolebců smějí beztrestně bít své ženy. To s tím může souviset. Ale Brugar miloval Atařinu vzpurnost. Byla o hodný kus větší než on a taky je velmi silná. Vzrušovalo ho, když lámal její odpor, a byl rád, když s ním bojovala. Dávalo mu to omluvu pro to, že jí ubližoval, a taky mu to zřejmě propůjčovalo pocit moci.“

Ajla se otrásla. Připomněla si podobnou situaci a cítila na okamžik něco jako soucit s náčelníci.

„Chlubil se tím před ostatními muži a oni ho ještě povzbuzovali nebo to přinejmenším připustili,“ řekla sarmuna. „Čím víc se mu bránila, tím víc ji bil, až se nakonec zhroutila. Pak teprve po ní zatoužil. Už jsem si často říkala, jestli by se jí brzy nenasytil, kdyby byla od počátku povolná.“

Ajla o tom uvažovala. Broud s ní přestal uspokojovat svou potřebu, když se mu přestala bránit.

„Ale pochybuju o tom,“ pokračovala sarmuna. „Později, když jí Matka požehnala a Atara s ním přestala bojovat, zůstalo všechno při starém. Byla jeho družka. Mohl s ní dělat, co se mu zachtělo.“

Já nikdy nebyla Broudovou družkou, pomyslela si Ajla. A Brun by nikdy nedovolil, aby mě podruhé zbil.

„Brugar nepřestal Ataru bít, i když čekala dítě?“ ptal se Jondalar zděšeně.

„Ne. Přesto se zdálo, že má radost, že dítě čeká.“

Já taky čekala dítě, pomyslela si Ajla. Její život měl tolik podobného s životem Atary.

„Atara přišla ke mně, abych jí ošetřila rány,“ pokračovala sarmuna. Zavřela oči a potřásla hlavou, jako by chtěla tu vzpomínku zapudit. „Bylo to strašné, jak ji zřídil. Modřiny byly to nejmenší.“

„Proč si to nechala líbit?“ zeptal se Jondalar.

„Neměla nikoho, ke komu by mohla jít. Neměla příbuzné, žádné přátele. Její lidé z druhého tábora jí dali na srozuměnou, že ji nechťejí. A pak taky byla příliš hrdá, aby se vrátila a přiznala, že

spojení s novým náčelníkem tak málo odpovídá jejímu očekávání. Jistým způsobem ji chápu," řekla sarmuna. „Mě nikdo nebil, i když se o to Brugar jednou pokusil. Ale myslela jsem, že tu musím vytrvat, i když jsem měla příbuzné, ke kterým bych mohla jít. Já jsem ta, která slouží Matce, a nemohla jsem přiznat, jak zle se věci vyvinuly. Připadalo mi, že jsem zklamala.“

Jondalar chápavě přikývl. I on si kdysi myslel, že zklamal.

„Atara Brugara nenáviděla," pokračovala sarmuna. „Ale současně ho i milovala. Často ho provokovala, myslím, že úmyslně. Možná se naučila v jeho krutosti cítit podivnou rozkoš. Teď už nikoho nepotřebuje. Uspokojuje ji, že vidí trpět muže. Když ji pozoruješ, můžeš poznat, jak ji to vzrušuje.“

„Je mi jí téměř líto," řekl Jondalar.

„Lituj ji, jestli chceš, ale nevěř jí," řekla sarmuna. „Je posedlá zlými duchy. Chápeš to? Byl jsi někdy tak posedlý zlostí a nenávistí, že jsi úplně ztratil rozum?“

Jondalar jí musel potají přisvědčit. Jednou cítil takovou zlost. Zbil muže, bil ho dál a nemohl toho nechat, i když už muž upadl do bezvědomí.

„Zdá se, že Atara je takovou zlostí posedlá neustále. Nedává ji vždycky najevo – naopak, umí to dobře skrývat. Ale její myšlenky a city jsou natolik naplněny zlou nenávistí, že nedokáže myslet a cítit jako ostatní lidé. Ona už ani není jako člověk," řekla sarmuna.

„Ale musí ještě mít lidské city," řekl Jondalar.

„Vzpomínáš si na pohřeb, krátce poté, co jsi sem přišel?" zeptala se sarmuna.

„Ano, ti tři mladí muži. Ptal jsem se, co bylo příčinou jejich smrti. Byli tak mladí.“

„To má na svědomí Atara," řekla sarmuna.

U vchodu zaslechli nějaký zvuk a všichni současně se otočili.

31.

Ve vchodu stála mladá žena a nejisté hleděla na tři lidi uvnitř. Jondalar si všiml, že je velmi mladá, téměř ještě dívka. Ajla odhadovala, že jí do porodu dítěte nechybí mnoho dní.

„Co se děje, Kavó?“ zeptala se sarmuna.

„Právě se vrátila Epada se svými lovkyněmi. A Atara zuří.“

„Jsem ráda, že jsi mi to řekla,“ přikývla hlavou sarmuna. Pak se zase obrátila na hosty. „Stěny této chýše jsou tlusté, takže ani není slyšet, co se děje venku. Měli bychom raději vyjít ven.“

Mladá žena ustoupila, aby mohli kolem ní projít.

Ajla se na ni usmála. „Už to nebude dlouho trvat?“ zeptala se sarmunajsky.

Kava se křečovitě usmála, pak hleděla do země.

Působí ustrašeně a nešťastně, pomyslela si Ajla. Trochu neobvyklé pro nastávající matku. Ale většina žen je neklidná, když čeká první dítě.

Vyšli ven a uslyšeli Ataru.

„... odvažuješ se mi říct, že jsi nenašla jejich tábořiště? Propásla jsi svou příležitost! Co je to za vlčí ženu, která nenajde stopu!“ rozkřikovala se Atara s ošklivým smíchem.

Epada stála se stisknutými rty, oči jí hořely zlostí, ale nic neodpověděla. Byla obklopená svými lovkyněmi. Když si všimla, že většina z nich se dívá opačným směrem, taky se obrátila. Lekla se, protože spatřila Ajlu a Jondalara, kteří k ní přicházeli. Ještě nezažila, aby se dobrovolně vrátil muž, kterému se podařil útěk.

„Co tu děláš?“ vyhrkla.

„Říkám ti, že jsi propásla svou příležitost,“ posmívala se Atara.
„Oni se vrátili.“

„A proč bychom se neměli vrátit?“ řekla Ajla. „Cožpak nejsme pozváni na hostinu?“ Sarmuna překládala.

„Jídlo ještě není hotové. Hostina bude dnes večer,“ řekla Atara návštěvníkům. Pak se prudce obrátila na vůdkyni svých vlčích žen.
„Pojď se mnou, Epado. Musím s tebou mluvit.“ Obrátila se a vešla do své chýše. Epada zamyšleně pohlédla na Ajlu, pak následovala náčelnici.

Když zmizely, Ajla ustaraně přehlédla louku. Epada a její ženy byly známy tím, že lovily koně. Oddechla si, když viděla Víhu a Vítěze pokojně se pást na druhém konci svažité louky.

Obrátila se a zadívala se na skupinu stromů a keřů na pahorku před táborem, jestli tam nezahledne Vlka, ale byla ráda, že ho neobjevila. Dobře se tedy schoval. Zůstala chvíli nehybně stát a doufala, že ji Vlk vidí.

Když se Ajla a Jondalar zase vrátili do chýše sarmuny, vzpomněl si Jondalar na poznámku šamanky, která probudila jeho zvědavost. „Jak jsi dosáhla toho, aby tě už Brugar nebil?“ zeptal se.
„Říkala jsi přece, že tě jednou zbil?“

Starší žena se zastavila a pohlédla na mladého muže a na ženu po svém boku. Zdálo se, že zvažuje, kolik jim toho má říct.

„Trpěl mě, protože jsem léčitelka. Uznával mě jen jako léčitelku,“ řekla nakonec. „Ale především se bál světa duchů.“

„Léčitelky mají u klanu zvláštní postavení,“ řekla Ajla zamyšleně. „Ale zabývají se jen léčením. Svět duchů je vyhrazen mog-urům.“

„Možná svět duchů, jaký znají ploskolebci. Ale Brugar se obával moci Matky. Myslím, že mu bylo jasné, že Matka ví, kolik zla způsobil. Obával se její pomsty. Když jsem mu ukázala, že dokážu vyzvat její moc, nechal mě na pokoji,“ řekla sarmuna.

„Ty dokážeš vyzvat její moc? Jak?“ zeptal se Jondalar.

Sarmuna sáhla do záhybu svého roucha a vytáhla sošku ženy, asi deset palců velkou. Ajla s Jondalarem viděli spoustu takových sošek. Obvykle byly vyřezané z mamutoviny, kostí nebo ze dřeva. Byly to mateřské postavy, které se objevovaly v nejrůznějších

podobách u každé kmenové skupiny – s výjimkou klanu – od lovců mamutů na východě až k Jondalarovým lidem na západě.

Některé tyto sošky byly hrubě vyřezané, jiné pečlivě vypracované. Některé byly jen stylizované, jiné představovaly zralé ženy. Většina z nich zdůrazňovala prvky mateřství – velké poprsí, kulaté břicho, široké boky – a jiné znaky pomíjely. Paže byly často i jen naznačené, nebo nohy přecházely ve hrot, aby se dala soška zabodnout do země. A vždycky chyběl výraz tváře. Sošky neměly představovat určitou ženu. Žádný umělec nevěděl, jak vypadá; Velká Matka Země. Občas zůstala tvář naprosto prázdná nebo měla záhadné znaky, mnohdy byla celá hlava zahalená v bohaté záplavě vlasů.

Jediný ženský portrét, který oba kdy viděli, byla něžná a láskyplně vytvořená soška Ajly, kterou udělal Jondalar, když žili sami v jejím údolí, krátce poté, co se setkali. Ale Jondalar tím nechtěl vytvořit podobu Matky. Udělal tu sošku, protože se zamiloval do Ajly a chtěl zachytit jejího ducha. Avšak když viděl hotové dílo, věděl, že skrývá nesmírnou sílu. Obával se, že by soška mohla Ajle uškodit – především kdyby se dostala do rukou člověka, který by se snažil nad ní získat moc. Měl dokonce strach sošku zničit, protože její zničení by třeba mohlo Ajle taky přivodit neštěstí. Dal ji proto Ajle a prosil ji, aby ji pečlivě opatrovala. Ajla milovala malou sošku s vyřezanou tváří, která se podobala její vlastní, především proto, že ji udělal Jondalar. Nikdy nepřemýšlela o tom, že i by soška mohla skrývat tajnou moc, prostě se jí líbila.

I když se kypré ženské tvary často považovaly za přitažlivé, sošky nepředstavovaly ženy, které by odpovídaly mužskému ideálu krásy. Byly to symbolické podoby žen, vzdávaly dík jejich schopnosti dát život a uživit ho. A tím symbolizovaly Velkou Matku, která stvořila a uchovává veškerý život. Sošky byly i nádoby pro ducha Velké Matky Všeho, ducha, který mohl na sebe vzít nejružnější podoby.

Ale tato munka byla zvláštní. Sarmuna ji podala Jondalarovi. „Řekni mi, z čeho je udělaná,“ řekla.

Jondalar obracel malou sošku v ruce a pečlivě si ji prohlížel. Byla vybavená obrovským poprsím a širokými boky. Paže byly naznačené jen k loktům, nohy vybíhaly do hrotu. I když měla hlava bujně vlasy, neměla znatelné rysy tváře. Velikostí a tvarem se

nelišila od mnoha jiných sošek, jaké viděl. Avšak stejnoměrně tmavý materiál, z něhož byla vytvořena, byl neobvyklý. Když po něm přešel nehtem, nezanechalo to na něm nejmenší stopu. Soška nebyla ani ze dřeva, ani z kosti, mamutoviny nebo rohoviny. Byla tvrdá jako kámen, ale hladká, bez známek nástroje, který ji vytvořil. Pokud byla z kamene, pak to byl kámen, který Jondalar neznal.

Podíval se zmateně na sarmunu. „Něco takového jsem ještě nikdy neviděl,“ řekl.

Podal sošku Ajle. V okamžiku, kdy se jí dotkla, jí přešel mráz po zádech.

„Tahle munka je z prachu země,“ vysvětlovala sarmuna.

„Z prachu?“ řekla Ajla. „Ale tohle je přece kámen.“

„Ano, teď. Nechala jsem prach ztvrdnout na kámen.“

„To jsi udělala ty? Jak bys mohla proměnit prach na kámen?“ ptal se Jondalar neklidně.

Žena se usmívala. „Když ti to řeknu, uvěříš pak v mou moc?“

„Pokud mě dokážeš přesvědčit,“ odpověděl Jondalar.

„Řeknu ti to, ale nebudu se snažit tě přesvědčit. Budeš se muset přesvědčit sám. Začala jsem s tvrdým, suchým jílem z říčního břehu, který jsem rozdrobila na prach. Pak jsem ho smísila s vodou.“ Sarmuna chvíli mlčela a uvažovala, jestli má o směsi prozradit víc. Rozhodla se, že to prozatím neudělá. „Když měl správné složení, dostal potřebný tvar. Pak ho oheň a horký vzduch proměnily na kámen,“ řekla sarmuna. Pozorovala oba cizince, aby viděla, jak se budou tvářit, jestli na ně udělá dojem to, co jim sdělila, nebo jestli to jen pohrdavě odmítnou.

Jondalar zavřel oči a pokusil se na něco rozpomenout. „Jednou jsem slyšel – bylo to myslím u Losadunajů – něco o soškách Matky, které se dělaly z hlíny.“

Sarmuna se usmívala. „Ano, dalo by se říct, že děláme munky z hlíny. I zvířata, když chceme vyzývat jejich duchy. Děláme všechna možná zvířata, medvědy, lvy, mamuty, nosorožce, koně – co prostě potřebujeme. Soška, která je udělaná z prachu země, se rozpustí ve vodě, i když už jednou ztvrdla, a stane se znovu hlínou, z níž byla vytvořena. Ale když je probuzena k životu svatým ohněm Matky, zůstane vždycky taková, jaká je. Žár ohně způsobí, že ztvrdne na kámen. Živoucí duch plamene spoutá její tvar.“

Ajla viděla nadšení v očích ženy a myslela na vzrušení, jaké se zmocnilo Jondalara, když vymyslel vrhač oštěpů.

„Sošky jsou křehké, křehčí než pazourek,“ pokračovala žena. „Matka sama ukázala, jak se dají rozbít. Ale voda je nezmění. Munka vytvořená z hlíny může stát v dešti a sněhu a nerozpustí se, když se jí dotkl živoucí oheň.“

„Ty skutečně umíš vzývat moc Matky,“ řekla Ajla.

Žena chvíli váhala a pak se zeptala: „Chtěli byste to vidět?“

„To jistě, rádi,“ řekla Ajla ve stejném okamžiku, kdy i Jondalar přisvědčil, že by to rád viděl.

„Tak pojďte. Já vám to ukážu.“

„Můžu si vzít svůj přehoz?“ zeptala se Ajla.

„Samozřejmě,“ řekla sarmuna. „Všichni bychom se měli trochu tepleji obléknout. Při samotném obřadu ohně je ovšem tak horko, že kožesiny nepotřebujete – ani v takový den, jaký je dnes. Všechno je téměř hotové. Zapálili jsme oheň, abychom dnes začali s obřadem, ale oheň potřebuje čas a správnou sílu. Počkáme do zítřka. Dnes se musíme zúčastnit hostiny.“

Sarmuna se odmlčela a zavřela oči, jako by sledovala myšlenku, která ji právě napadla. „Ano, zúčastníme se hostiny, která je pro nás velmi důležitá.“ Pohlédla na Ajlu. Ví o nebezpečí, které jí hrozí? uvažovala. Pokud je tou, za niž ji považuju, musí to vědět.

Přikrčili se, když procházeli vchodem chýše sarmuny, a vešli dovnitř, aby si oblékli teplejší věci. Pak je sarmuna zavedla na druhý konec tábora ke skupině žen, které pracovaly u nenápadné stavby, podobající se malé chýši s šikmou střechou. Ženy nosily dovnitř sušený trus, dříví a kosti – palivo, jak Ajla viděla. Všimla si mezi nimi Kavy, oné mladé těhotné ženy, a usmála se na ni. Kava se rovněž plaše usmála.

Sarmuna sklonila hlavu a prošla nízkým vchodem. Pak se obrátila a kývla na návštěvníky, aby ji následovali. Uvnitř zahříval oheň s plápolavými plameny malou kruhovou místnost, jejíž celou levou polovinu zabírala hromada kostí, dřeva a sušeného trusu. Na pravé straně kruhové místnosti byly hrubě zhotovené police – ploché ramenní a kyčelní kosti mamuta, podepřené kamením – a na nich stály různé malé předměty.

Přistoupili blíž a zjistili ke svému překvapení, že jsou to sošky varované z hlíny, které tam byly postavené k sušení. Mnohé ze; sošek představovaly ženy, mateřské postavy, z nichž některé ještě nebyly dokončené a zatím na nich byly jen některé charakteristické ženské znaky. Na jiných policích spatřili rozestavěné sošky: zvířat, také jen zčásti dohotovené, všimli si lvích a medvědích hlav, objevili mamuta s mohutnými kly.

Sošky zřejmě dělalo víc lidí. Některé, dost hrubé, jevíly málo řemeslné zručnosti, jiné byly jemně vypracované a svědčily o vypraném uměleckém vkusu. I když ani Ajla, ani Jondalar nechápali, proč byly sošky tak tvarované, a někdy spíš jen tušili, co měly představovat, přesto cítili, že každý tvůrce do nich vkládal zcela osobní pocit, zcela osobní výrazovou vůli.

Proti vchodu byl menší otvor, který vedl k oddělenému prostoru, vyhrabanému do sprašové půdy pahorku. Ajle připomínal pec na pečení, vyhřívanou horkými kameny. Ale měla pocit, že i této peci se ještě nikdy nepeklo žádné jídlo. Když nahlédla otvorem dovnitř, viděla v druhé místnosti ohniště.

Ze zuhelnatělých zbytků v popelu usoudila, že jako palivo sloužily kosti. Podívala se podrobněji a poznala, že se ohniště podobalo těm, jaké používali Mamutoni. Rozhlédla se a hledala otvor pro přívod vzduchu. Na spálení kostí byl potřeba velmi horký oheň, který se dal udržovat jen při dostatečném přívodu vzduchu. Ohně Mamutonů se rozdmýchávaly stále vanoucím větrem, který byl zaváděn dovnitř vzdušnými kanály a jehož síla se dala podle potřeby přizpůsobit klapkami. Jondalar prozkoumal podrobněji vnitřek druhé místnosti a dospěl k podobným závěrům. Byl přesvědčený, že se v ní po dlouhou dobu pálily velmi horké ohně. Usoudil, že takovému ohni měly být vystaveny malé hliněné předměty na policích.

Měl pravdu, když říkal, že ještě nikdy neviděl něco takového jako onu sošku Matky, kterou mu ukázala sarmuna. Soška nebyla zhotovena z materiálu, jaký se volně nacházel v přírodě. Byla z pálené hlíny – z prvního materiálu, který vytvořila lidská ruka a lidský důmysl. Ohňová komora nebylo ohniště na vaření, ale byla to vypalovací pec.

První pece ovšem nebyly postaveny proto, aby se v nich vyráběly užitečné, nepropustné nádoby. Dřív než lidé začali

vypalovat hliněné nádoby, vyráběli malé keramické sošky. Figurky, které Ajla s Jondalarem viděli na policích, se podobaly zvířatům nebo lidem. Ale podoby žen a jiných bytostí nebyly přesnou kopií přírody. Byly to symboly, které měly spíš vyjadřovat duchovní podobnost, než zobrazovat skutečnost. Byla to umělecká díla. Než člověk vytvořil užitečné předměty, vytvořil umělecká díla.

Jondalar ukázal na ohniště a řekl sarmuně: „To je místo, kde hoří svatý oheň Matky?“

Sarmuna přikývla. Poznala, že jí teď věří. Ajla tohle věděla dříve, než uviděla místnost. Jondalar na to potřeboval trochu delší dobu.

Ajla byla ráda, když je žena vyvedla ven. Nevěděla, jestli to bylo vedrem v malé místnosti, hliněnými figurkami nebo něčím jiným, ale bylo jí nepříjemně. Cítila neurčité nebezpečí.

„Jak jsi to objevila?“ zeptal se Jondalar a pohybem ruky zahrnul jak keramické předměty, tak pec.

„Matka mě vedla,“ řekla žena.

„O tom jsem přesvědčený, ale jak?“ zeptal se znovu.

Sarmuna se usmála jeho zarputilosti. Nepřekvapovalo ji, že je syn Marthony tak zvědavý.

„Dostala jsem nápad, když jsme stavěli novou chýši,“ řekla. „Víš, jak je děláme?“

„Myslím, že ano. Příliš se neliší od příbytků Mamutonů. Pomáhali jsme Talutovi a jeho lidem rozšiřovat tábor Lva,“ řekl Jondalar. „Začínali tím, že postavili kostru příbytku z mamutích kostí. Pokryli ji silnou vrstvou vrbového proutí a na ně položili vrstvu travin a rákosí. Pak přišla vrstva drnů. A to všechno zamazali jílem, který po uschnutí ztvrdl.“

„Tak přibližně to děláme i my,“ řekla sarmuna. „Když jsme nanesli vrstvu jílu, zjevila mi Matka první část svého tajemství.“

Tehdy jsme byli téměř hotovi, ale setmělo se, a tak jsme zapálili velký oheň. Jílová vrstva začala tvrdnout a jedna hrudka spadla náhodou do ohně. Byl to horký oheň, v němž jsme pálili kosti, hořel skoro celou noc. Ráno mi Brugar poručil, abych odklidila popel. A tehdy jsem si všimla, jak některé kusy jílu ztvrdly na kámen. Jedna hrudka náhodou vypadala jako lev.“

„Lev je Ajlin totem,“ poznamenal Jondalar.

Sarmuna na ni jen pohlédla a sotva znatelně přikývla. Pak pokračovala: „Když jsem objevila, že se figurka lva ve vodě nerozpustila, rozhodla jsem se udělat pár dalších. Bylo zapotřebí ještě hodně pokusů a jiných pokynů Matky, než jsem pochopila, co je třeba udělat.“

„Proč nám prozrazuješ své tajemství? Abys nám dokázala svou moc?“ zeptala se Ajla.

Otázka byla tak přímá, že žena překvapeně vzhlédla. Avšak pak se usmála. „Nemysli si, že vám prozrazuji celé tajemství. Odhaluji jen to, co je zřejmé. I Brugar si myslel, že zná mé tajemství, ale brzy se přesvědčil o opaku.“

„Brugar jistě věděl o tvých pokusech,“ řekla Ajla. „Není možné rozdělat tak velký oheň, aby si toho každý nevšiml. Jak jsi před ním chtěla skrýt své tajemství?“

„Nejdřív mu bylo lhostejné, co dělám, pokud jsem používala vlastní palivo. Avšak pak viděl, co dělám. Chtěl sám pálit sošky. Ale nevěděl všechno, co mi zjevila Matka.“ Její úsměv nebyl prost škodolibosti a pocitu vítězství. „Matka jeho pokusy hněvivě odmítala. Brugarovy sošky popraskaly a rozbily se na spoustu střepů, když se je pokoušel vypalovat. Velká Matka je tak prudce odmítala, že to zranilo některé lidi, kteří stáli nablízku. Brugar se začal obávat mé moci a přestal pátrat po mém tajemství.“

Ajla si uměla představit, co se asi dělo v malém prostoru, když vzduchem létaly rozžhavené střepy. „Ale to ještě nevysvětluje, proč nám toho ze své moci tolik vyjevuješ. Je přece možné, že se někdo, kdo zná cesty Matky, naučí tvé tajemství.“

Sarmuna přikývla. Očekávala tuto námitku a už se rozhodla, že bude vůči oběma mladým lidem naprosto upřímná. „Máš samozřejmě pravdu. Mám své důvody. Potřebuju vaši pomoc.“

Matka mi dala velkou moc, dokonce nad náčelnicí. Atara se obává mého kouzla, ale je chytrá a nevypočitatelná. Jednoho dne překoná svůj strach, tím jsem si jistá. Pak mě zabije.“ Žena pohlédla na Jondalara. „Na mém životě nezáleží. Jsou tu ostatní lidé, kteří mi dělají starost, celý tábor. Když jsi mluvil o tom, že Marthona předala vedení svému synovi, uvědomila jsem si, jak je to s námi zlé. Atara nikdy nikomu dobrovolně vedení nepředá. A obávám se, že až jednou umře, nebude tu už žádný tábor.“

„Jak to můžeš vědět? Jestli je tak nevypočitatelná, mohla by o celou věc ztratit zájem, ne?“ zeptal se Jondalar.

„Vím to, protože už zabila někoho, komu by mohla předat vedení – své vlastní dítě.“

„Ona zabila své dítě?“ zvolal Jondalar. „Když jsi říkala, že Atara má na svědomí smrt tří mladých mužů, domníval jsem se, že to byla nehoda.“

„Nebyla to nehoda. Atara je otrávila, i když to nepřizná.“

„Otrávila vlastní dítě! Jak někdo může zabít vlastní dítě?“ zděsil se Jondalar. „A proč?“

„Proč? Protože se spikl proti ní. S Kávou, tou mladou ženou, s kterou jste se setkali. Ona se zamilovala do jednoho muže a chtěla s ním uprchnout. Její bratr se jim snažil pomoci. Všichni čtyři byli chyceni. Atara uchránila Kavu jen proto, že je těhotná. Ale pohrozila jí, že dá zabít ji i její dítě, pokud to bude syn.“

„Není divu, že je Kava tak nešťastná a ustrašená,“ řekla Ajla zamyšleně.

„A já na tom taky nesu vinu,“ řekla sarmuna.

„Ty? Co jsi měla proti těm mladým lidem?“ zeptal se Jondalar.

„Nic jsem proti nim neměla. Atařin syn byl mým pomocníkem a byl téměř jako mé vlastní dítě. A cítím s Kávou, trpím s ní. Ale stejně dobře jsem jim mohla sama podat jed. Jsem za jejich smrt zodpovědná. Kdyby nebylo mě, nevěděla by Atara, kde má jed vzít.“

Oba viděli, jak je žena zoufalá.

„Ale zabít své vlastní dítě!“ řekla Ajla. Děsilo ji jen pouhé pomyšlení na to. „Jak jen mohla něco takového udělat!“

„To nevím. Ale řeknu vám, co vím. Je to dlouhá historie. Ale měli bychom se zase vrátit do mé chýše,“ navrhla sarmuna a rozhlédla se. Nechtěla mluvit o Ataře na místě, kde je mohli všichni slyšet.

Ajla a Jondalar ji opět následovali dovnitř, svlékli si přehozy a čekali u ohně. Sarmuna přiložila víc dříví a do plamenů vložila několik kamenů na vaření, aby připravila čaj. Když se usadili s bylinkovým čajem, sarmuna se pohodlně opřela, aby soustředila myšlenky.

„Je těžké říct, kdy to všechno začalo. Zřejmě už u potíží, které měli Atara a Brugar od samého počátku. Brugar Ataru bil a

nepřestal s tím, ani když byla v pokročilém těhotenství. Jakmile dostala první bolesti, dala mě zavolat. Já se to ale dozvěděla teprve tehdy, když jsem ji slyšela křičet bolestí. Šla jsem k ní, ale on mě poslal pryč, když jsem chtěla být u jejího porodu. Byl to těžký porod a on nedovolil, abych jí pomohla. Nesměla jsem zmírnit její bolesti. Jsem přesvědčená, že ji chtěl vidět trpět. Zřejmě se dítě narodilo znetvořené. Domnívám se, že to zavinily rány, které musela Atara po celou dobu snášet. Nepoznalo se to hned po porodu, ale brzy se ukázalo, že dítě má slabou a zakřivenou páteř. Nikdy jsem dítě nesměla prohlédnout, a proto to nevím tak přesně, ale asi se objevily i jiné těžkosti,“ řekla sarmuna zachmuřeně.

„Byl to chlapec, nebo děvče?“ zeptal se Jondalar.

„Nevím,“ prohlásila sarmuna.

„To nechápu. Jak to, že to nevíš?“ zeptala se Ajla.

„Nikdo to nevěděl, jen Brugar a Atara. A oni z toho dělali tajemství. Dokonce když bylo dítě větší, nesmělo se nikdy objevit venku nahé jako většina ostatních dětí. A dali mu jméno, které neprozradilo jeho pohlaví. Dítě se jmenovalo Omel,“ řekla žena. „Brugar chtěl, aby lidé pokládali dítě za chlapce.“

„A to dítě to nikdy neprozradilo?“ zeptala se Ajla.

„Ne. Domnívám se, že Brugar jim oběma pohrozil děsivými následky, pokud by se někdy vyzradilo pohlaví dítěte,“ řekla sarmuna.

„Ale musely se přece ukázat jisté náznaky, když dítě vyrostlo. Tělo, které bylo pochováno, bylo dospělé,“ řekl Jondalar.

„Omel se neholil. Ale mohl být mužem, jemuž by vousy vyrazily později. A nedalo se poznat, jestli se mu vyvinuly prsy. Nosil volné šaty, které skrývaly pohlaví. Byl velmi štíhlý. Na ženu byl přes pokrivenou páteř dost velký, ale i Atara je hodně vysoká.“

„A ty jsi necítila, jestli je to chlapec nebo děvče, když bylo dítě větší?“ zeptala se Ajla.

Ta žena má schopnost vcítění, pomyslela si sarmuna. Přikývla. „Ve mém srdci jsem vždycky považovala Omela za dívku – ale možná jen proto, že jsem si to tak přála. Brugar ho vychovával jako chlapce.“

„To by mnohé vysvětlovalo,“ řekla Ajla. „U lidí klanu si každý muž přeje, aby jeho družka měla syny. Nepokládá se za plnohodnotného muže, dokud nemá u svého ohniště alespoň

jednoho syna. Jinak to znamená, že je jeho totem slabý. Pokud bylo dítě dívka, Brugar se možná snažil zatajit, že jeho družka neporodila syna. Ale v klanu se znetvořené děti obvykle odkládají. Jestli se tedy dítě narodilo znetvořené, tak to možná Brugar chtěl před ostatními skrýt.“

„Je těžké vysvětlit si jeho pohnutky. Ale ať už je to jakkoliv – Atara to s ním nadále vydržela.“

„Ale jak zemřel Omel? A ti druzí mladíci?“ zeptal se Jondalar.

„To je zvláštní a složitá historie,“ řekla sarmuna. „Přes veškeré tajnůstkářství přirostlo dítě Brugarovi k srdci. Omel byl jediným člověkem, kterého nikdy nezbil, ani se nesnažil ho jiným způsobem zranit. Byla jsem tomu ráda, ale často jsem se ptala, proč tomu tak asi je.“

„Nenapadlo ho snad, že na tom není bez viny, že se dítě narodilo znetvořené?“ zeptal se Jondalar. „Nechtěl napravit to, že Ataru před porodem tak často bil?“

„Možná. Ale Brugar dával vinu Ataře. Často jí předhazoval, že nemůže porodit zdravé děti. Pak zuřil a bil ji. Ale ty rány už nebyly předehty ke slastem, které dřív prožíval se svou družkou. Opovrhoval Atarou a zahrnoval dítě svou náklonností. Omel se začal k Ataře chovat stejným způsobem a Atara se cítila dvojnásob zanedbávaná. Žárlila na vlastní dítě, na náklonnost, kterou mu projevoval Brugar, a ještě víc na to, že tato láska byla opětována.“

„Bylo jistě těžké snášet něco takového,“ řekla Ajla.

„Ano. Brugar objevil nový způsob, jak Ataře ubližovat. Ale nebyla jediná, která tím trpěla,“ pokračovala sarmuna. „Časem se ostatní muži začali chovat podobně, zacházeli se ženami stejně špatně. Muži, kteří se pokusili Brugarovi postavit, byli zbiti nebo je vyhnal z tábora. Nakonec, po zvlášť krutém bití, z něhož si odnesla zlomenou paži a několik zlomených žeber, se mu Atara vzepřela. Přísahala, že ho zabije. Požádala mě, abych jí dala něco, čím by mohla uskutečnit svůj úmysl.“

„A ty jsi jí to dala?“ zeptal se Jondalar.

„Ta, která slouží Matce, Jondalare, se naučí znát mnohá tajemství, zvlášť jedno, které vyučovala šamanka Zelandonců,“ prohlásila sarmuna. „Ale všichni, jimž je dovoleno sloužit Matce, musí přísahat při svatých jeskyních a starých legendách, že své znalosti nikdy nezneužijí. Ta, která slouží Matce, se zříká svého

jména a přijímá jméno svého lidu. Stává se spojujícím článkem mezi Velkou Matkou Zemí a jejími dětmi, je prostřednicí, přes kterou děti země udržují spojení se světem duchů. Sloužit Matce proto taky znamená sloužit jejím dětem.“

„To chápu,“ řekl Jondalar.

„Ale možná nechápeš, že se do ducha těch, kteří slouží Matce, vtiskne jejich lid. Myslet na blaho lidu se jim stane potřebou, která se blíží jejich potřebě nejvyšší, aby splnili příkazy Matky. Je to otázka vedení. Ne bezprostředního, ale ve smyslu ukázání cesty. Ti, kteří souží Matce, pomáhají nalézt význam, skrývající se v neznámém. Jedna část jejich výuky spočívá v tom, že se učí tradice, jejich vědění jim dává možnost vykládat znamení, vize a sny, které Matka posílá svým dětem. Jsou nástroje, které jim při tom pomáhají. Ti, kteří slouží Matce, znají cesty, jak získat přímlovu světa duchů, ale v posledních otázkách jsou odkázáni jen sami na sebe. Bojovala jsem s úkolem, který jsem dostala, a snažila jsem se ho splnit nejlepším možným způsobem. Ale můj úsudek byl zatemněn hněvem a trpkostí. Když jsem se sem vrátila, nenáviděla jsem muže, a poté, co jsem poznala Brugara, nenáviděla jsem je jen tím víc.“

„Říkala jsi, že se cítíš odpovědná za smrt těch tří mladých lidí.

Naučila jsi Ataru zacházet s jedem?“ zeptal se Jondalar, kterého už tato otázka dlouho páčila na jazyku.

„Naučila jsem Ataru spoustu věcí, synu Marthony, ale nebyla vyučována jako Ta, která slouží Matce. Atara je velmi chápavá a naučila se víc, než jí prospělo... Ale to jsem věděla.“

Sarmuna upadla do mlčení, které prozrazovalo víc, než by mohla říct slova, a přenechala jim, aby si z toho vytvořili vlastní závěry. Čekala, dokud neviděla, že Jondalar svraští čelo a Ajla souhlasně přikývla.

„Rozhodně jsem Ataře zpočátku pomáhala upevnit vládu nad muži – možná proto, že jsem sama nad nimi chtěla získat moc. Abych byla upřímná, udělala jsem víc než to. Popoháněla jsem ji a dodávala jí odvahu. Namluvila jsem jí, že ji Velká Matka Země chce mít za náčelnici, a pomáhala jsem jí přesvědčit o tom ženy – přinejmenším většinu z nich. Po všem, co si vytrpěly od Brugara a ostatních mužů, to nebylo nijak těžké. Dala jsem jí něco, čím

mohla muže uspat, a poradila jsem jí, aby to dala do jejich oblíbeného nápoje, do vývaru z březové šťávy.“

„Mamutoni připravují podobný nápoj,“ poznamenal Jondalar.

„Když muži usnuli, daly jim ženy pouta. To udělaly rády. Zpočátku to bylo jako žert, najednou našly způsob, jak jim to všechno oplatit. Ale Brugar se už neprobudil. Atara se nejdřív snažila vysvětlovat to tak, že na něho uspávací prostředek působil silněji než na ostatní muže, ale já jsem přesvědčená, že namíchala do jeho nápoje něco jiného. Říkala, že ho chce zabít, a podle mého přesvědčení to i udělala. Ale ať už tomu bylo jakkoliv – já to byla, která ji přesvědčila, že by na tom ženy bez mužů byly lépe. Já to byla, která ji přesvědčila, že duchové žen se smísí s duchy jiných žen, když tu už nebudou žádní muži. Že tak vznikne nový život a že se budou rodit jen dívky.“

„Věříš tomu skutečně?“ zeptal se Jondalar a povytáhl obočí.

„Pokoušela jsem se o tom sama sebe přesvědčit. Neřekla jsem to tak doslova – nechtěla jsem rozzlobit Matku – ale ponechala jsem ji v té víře. Atara si myslí, že těhotenství těch několika málo žen to dokazuje.“

„Mýlí se,“ řekla Ajla.

„Samozřejmě že se mýlí a já bych to měla vědět líp. Matka se nedala zmást mou lstí. Já vím, že tu jsou muži, protože si to tak Matka přeje. Kdyby si muže nepřála, tak by žádné nestvořila. Jejich duchové jsou nezbytní. Ale pokud jsou muži slabí, nejsou jejich duchové dost silní, aby byli Matce k užítku. Proto se rodilo tak málo dětí.“ Usmála se na Jondalara. „Ty jsi silný muž. Nepochybuju o tom, že už Matka tvého ducha využila.“

„Kdyby byli muži volní, pak bys myslím objevila, že jsou dost silní, aby způsobili těhotenství žen,“ řekla Ajla. „I bez Jondalarovy pomoci.“

Jondalar se na ni podíval a usmál se. „Ale já bych rád pomáhal,“ řekl. Věděl přesně, co mínila, i když si nebyl jistý, jestli sdílí její názor.

„Možná bys měl,“ řekla Ajla.

Jondalar se přestal usmívat. Ať už měl pravdu kdokoliv, nebyl žádný nezvratný důkaz o tom, že by nemohl zplodit dítě.

Sarmuna pohlédla nejdřív na Ajlu, pak na Jondalara. Protože oba návštěvníci naráželi na něco, do čeho nebyla zasvěcena,

mlčela. Teprve po chvíli pokračovala: „Pomáhala jsem jí a povzbuzovala ji. Ale nevěděla, jsem, že nám bude s Atarou jako náčelníci hůř než s Brugarem. Hned poté, co zemřel, to bylo ovšem po nějakou dobu lepší – přinejmenším pro ženy. Avšak ne pro muže, ne pro Omela. A ne pro milence Kavy. Byl to blízký přítel Omela. Ta dívka byla jedinou osobou, která pro něho truchlila.“

„To je pochopitelné, za daných okolností,“ řekl Jondalar.

„Atara to tak neviděla,“ řekla sarmuna. „Omel byl přesvědčený, že Atara má vinu na Brugarově smrti. Protivil se jí, a proto ho dala zbít. Atara mi jednou řekla, že jen chtěla Omelovi ukázat, jak se choval Brugar k ní a k ostatním ženám. Sice to nepřiznala, ale já předpokládám, že si myslela – nebo doufala – že po Brugarově smrti získá Omela a že ji bude milovat.“

„Rány nejsou nejvhodnějším prostředkem k probuzení lásky,“ poznamenala Ajla.

„To jsi řekla správně,“ souhlasila sarmuna. „Omel ještě nikdy nezakusil bití a nenáviděl pak Ataru jen tím víc. Byli matka a syn, ale nesnášeli se, jak se zdá. Proto jsem navrhla, že si vezmu Omela k sobě za pomocníka.“

Sarmuna mlčela, vzala svůj pohár, aby se napila, a zase ho položila, když viděla, že je prázdný. „Zdálo se, že je Atara ráda, když Omel zmizel z její chýše. Ale jak tak na to teď myslím, zdá se mi, že se za to mstila mužům. Od té doby, co Omel od ní odešel, bylo to s ní stále horší. Byla krutější, než dokázal být Brugar. Měla jsem to předvídat. Místo abych je od sebe rozdělila, měla jsem raději najít způsob, jak je usmířit. Čeho bude schopná teď, když je Omel mrtvý? Zabitý její vlastní rukou?“

Žena zírala do mihotavého vzduchu nad ohněm, jako by viděla něco, co jiní nemohou vidět. „Ach, Velká Matko! Byla jsem slepá!“ zvolala najednou. „Dala Ardobanovi vykloubit nohu a strčila ho do ohrady, a já vím, jak jí na tom chlapci záleželo. A zabila Omela a ostatní!“

„Dala mu vykloubit nohu?“ zeptala se Ajla. „Těm dětem v ohradě? To udělala úmyslně?“

„Ano, aby se stali povolnými,“ řekla sarmuna a potřásla hlavou. „Atara ztratila rozum. Bojím se o nás o všechny.“ Najednou se zhroutila a zabořila tvář do dlaní. „Kde to skončí?“

Kde bude mít konec všechno to utrpení, na němž nesu vinu,“ vzlykala.

„Nebyla to jen tvá vina, sarmuno,“ řekla Ajla. „Možná jsi to připustila nebo dokonce podporovala, ale nejsi za to zodpovědná. Vinu nese Atara – a možná ti, kdo s ní tak zle zacházeli.“ Ajla potřásla hlavou. „Krutost plodí další krutost. Bolest rodí novou bolest a týrání vede jen k dalšímu týrání.“

„A kolik z těch mladých mužů, které zranila a pokořila, předá svou zkušenost dalším generacím?“ naříkala starší žena, hlas téměř zdušený slzami. „Kterého z chlapců za palisádami proklela k tomu, aby nesl dál její strašné prokletí? A která z děvčat, co k ní vzhlížejí, nebude chtít být jako ona? Ze všech lidí právě já jsem tohle neměla připustit. To je to, co mi dává vinu. Ach, Matko! Co jsem to učinila!“

„Otázka není, co jsi učinila, ale co můžeš učinit teď,“ řekla Ajla.

„Musím jim pomoci. Nějak jim musím pomoci. Ale co můžu udělat?“

„Je příliš pozdě pomoci Ataře. Ale musí se udělat přítrž jejímu řádění. V ohradě jsou děti a muži. Nejdřív je třeba je osvobodit. Pak teprve můžeme myslet na to, co pro ně můžeme udělat.“

Sarmuna hleděla na mladou ženu, která se zdála tak plná důvěry, a ptala se, kdo skutečně je. Ta, která slouží Matce, poznala škodu, kterou napáchala. Věděla, že zneužila svou moc. Byla naplněna hlubokými obavami – nejen proto, co se dělo v táboře, ale taky proto, co se dělo s ní.

V chýši nastalo ticho. Ajla vstala a vzala misku, v níž sarmuna předtím připravila čaj. „Dovol mi, abych teď udělala čaj já,“ řekla. Sarmuna beze slova přikývla. Ajla rozvázala svůj léčitelský vak a namíchala uklidňující bylinnou směs.

„Přemýšlel jsem o obou zmrzačených chlapcích v ohradě,“ řekl Jondalar. „I když nemohou dobře chodit, mohli by se stát výrobci nástrojů nebo něčím podobným, kdyby měli někoho, kdo by je vyučoval. Mezi Sarmunaji musí být přece někdo, kdo jim může předat své zkušenosti. Možná bys mohla najít někoho na letním setkání, kdo by se uvolil je učít.“

„My už nechodíme na letní setkání s ostatními Sarmunaji,“ řekla sarmuna.

„Proč ne?“ zeptal se.

„Atara si to nepřeje,“ řekla sarmuna přidušeným hlasem. „Lidé k ní nikdy nebyli příliš vlídní. Její vlastní tábor ji jen trpěl. Když se stala náčelnicí, už nechtěla s nikým z nich mít něco společného. Brzy poté, co se ujala vedení, poslaly k nám některé tábory vyslance, aby nás k sobě pozvaly. Vešlo ve známost, že máme hodně žen bez druhů. Atara posly urazila a vyhnala je. Po několika letech už k nám nikdo nechodil, žádní příbuzní, žádní přátelé. Všichni nám jdou raději z cesty.“

„Přivázat někoho jako terč na kůl je víc než jen urážka,“ poznamenal Jondalar.

„Říkala jsem ti, že je to stále horší. Ty jsi nebyl první. Co udělala s tebou, udělala už s jinými. Před několika lety sem přišel jeden návštěvník. Když viděl tolik osamělých žen, zřejmě předpokládal, že je víc než vítaný, a byl velmi domýšlivý. Atara si s ním hrála, jak si hraje lvice se svou kořistí. Pak ho zabila. Tolik se jí to zalíbilo, že pak tak zacházela se všemi návštěvníky. Těšilo ji týrat je. Lákala je sliby a mučila je, než se jich zbavila. To měla v úmyslu i s tebou, Jondalare.“

Ajle při té představě přejel mráz po zádech. Připravila čaj pro sarmunu a přidala do něj pár uklidňujících přísad. „Měla jsi pravdu, když jsi říkala, že Atara už ani není jako člověk. Mog-ur nám někdy vyprávěl, co dokážou zlí duchové. Já si vždycky myslela, že jsou to legendy, příběhy, které mají zastrašit děti, aby se naučily poslouchat. Ale Atara není legenda. Ona je zlo samo.“

„Ano. A když už nepřicházeli žádní návštěvníci, udělala si hračku z mužů v ohradě,“ pokračovala sarmuna, jako by nemohla přestat vyprávět o tom, co tak dlouho v sobě nosila. „Nejdřív vybírala silné, vzpurné muže. Mužů tak bylo stále méně. A ti, kteří tu ještě jsou, ztratili vůli ke vzpouře – jsou naprosto vyhladovělí, vystaveni na milost a nemilost počasí. Při náznaku vzpurnosti je strčí do klece nebo jim dá nasadit pouta. Už ani nejsou v stavu se udržovat v čistotě. Mnozí jsou polomrtví hladu. A už se téměř nerodí děti. S muži vymře tábor. Všichni jsme byli překvapeni, když Kava otěhotněla.“

„Musela jít do ohrady k nějakému muži,“ řekla Ajla. „Zřejmě k tomu, do něhož se zamilovala. Jsem si jistá, že to víš.“

Sarmuna to věděla. Ale podivila se, odkud to může vědět Ajla. „Jsou ženy, které se tam tajně přikradou, aby viděly muže, a někdy jim donesou něco k jídlu. Jondalar ti to asi vyprávěl,“ řekla.

„Ne, nevyprávěl jsem jí o tom,“ řekl Jondalar. „Ale nechápu, proč to všechno ženy připustily.“

„Mají strach z Atary. Některé ji následují z vlastní vůle, ale většina by chtěla zpátky své muže. A teď jim Atara hrozí, že zmrzačí jejich syny.“

„Řekni ženám, že je třeba osvobodit muže. Jinak se už nenarodí žádné děti,“ řekla Ajla tónem, který překvapil jak Jondalara, tak sarmunu. Jondalar znal ten výraz její tváře, onen nepřítomný pohled, který měla, když se její myšlenky zabývaly nemocným nebo zraněným člověkem. Ale teď viděl víc než jen přání pomoci. Spatřil chladnou, hněvivou rozhodnost.

Ale starší žena viděla v Ajle něco jiného. Vysvětlila si její slova jako proroctví, jako rozsudek.

Seděli spolu mlčky, každý z nich hluboce rozrušený. Ajla měla potřebu jít ven, aby se očistila, nadýchala chladného vzduchu a podívala se na zvířata. Ale když pohlédla na sarmunu, připadalo jí nevhodné, aby odešla právě teď. Ta žena byla zoufalá. Potřebovala něco, čeho by se mohla zachytit.

Jondalar zatím myslel na muže, které zanechal v ohradě. Bezpochyby věděli, že se vrátil. A taky věděli, že ho nepřivedli zpátky k nim. Přál si, aby mohl promluvit s Ebulanem a Samodunem a dodat odvahu Dobanovi. Ale sám teď potřeboval povzbuzení. Byli v nebezpečné situaci, a dosud nic nepodnikl. Pokud mají něco udělat, musí se to stát brzy. Nenáviděl nečinné posedávání.

Nakonec řekl: „Chtěl bych něco udělat pro muže v ohradě. Jak bych jim mohl pomoci?“

„Jondalare, ty jsi jim už pomohl,“ řekla sarmuna. „Když ses postavil Ataře, dodal jsi jim odvahu. Ale to ještě nebylo všechno. Už dřív tu byli muži, kteří se jí vzepřeli, rozhodně alespoň na chvíli. Ale teď to bylo poprvé, kdy od ní nějaký muž odešel a – což je důležitější – vrátil se. Atara ztratila svou tvář, a to dává druhým naději.“

„Ale naděje nestačí, aby je osvobodila z ohrady,“ odpověděl Jondalar.

„Ne. A Atara je dobrovolně nepropustí. Kdyby bylo po jejím, nevyšel by odtud žádný muž živý, a přesto se to několika podařilo. Ale je jen málo žen, které cestují jako ty, Ajlo. Ty jsi první, která našla cestu k nám.“

„Zabila by ženu?“ zeptal se Jondalar.

„Možná by pro ni bylo těžké to ospravedlnit, i když spoustu žen drží v táboře proti jejich vůli. Místo aby je zavřela do ohrady, ohrožuje jejich druhy nebo syny, a tím je má v hrsti. Proto je tvůj život v nebezpečí,“ řekla sarmuna a pohlédla na Ajlu. „Nemá nad tebou moc. Ale jestli se jí podaří tě zabít, bude pro ni snadnější zabít i další ženy. Neříkám to jen proto, abych tě varovala, ale kvůli nebezpečí, které hrozí celému táboru. Ještě můžete oba uniknout a zřejmě byste to taky měli udělat.“

„Ne. Já nemůžu odejít,“ řekla Ajla. „Jak bych mohla opustit ty děti? Nebo ty muže? I ženy potřebují pomoc. Brugar v tobě ctil léčitelku, sarmuno. Nevím, jestli víš, co to znamená, ale já jsem léčitelkou klanu.“

„Ty jsi léčitelka? Měla jsem to vědět,“ řekla sarmuna. Nevěděla přesně, co znamená být léčitelkou v klanu, ale když ji Brugar uznal právě jako léčitelku, přisoudila tomuto postavení nejvyšší význam.

„A proto nemůžu odejít,“ řekla Ajla. „Není to ani tak otázka svobodného rozhodnutí. Je to něco, co léčitelka udělat musí. Je to něco ve mně. Část mého ducha je už v příštím světě.“ Ajla sáhla na amulet na svém krku. „A tím jsem zavázána duchům lidí, kteří jsou odkázáni na mou pomoc. Dá se to těžko vysvětlit. Ale já nemůžu připustit, aby Atara takhle zneužívala svou moc. A tenhle tábor bude potřebovat pomoc, až muži vyjdou z ohrady. Musím zůstat, dokud mě tu bude zapotřebí.“

Sarmuna přikývla. Domnívala se, že Ajle rozumí. Srovnávala její potřebu uzdravovat a pomáhat s vlastním posláním sloužit Matce a cítila se s ní spřízněna.

„Zůstaneme tak dlouho, dokud to bude možné,“ řekl Jondalar. Myslel na to, že musí ještě tuto zimu překročit ledovec. „Ale jak přimějeme Ataru, aby propustila muže?“

„Ona se tě bojí, Ajlo,“ řekla sarmuna. „A myslím, že většina vlčích žen taky. Ti, kteří se tě neobávají, tě uctívají. Sarmunajové jsou lovci koní. My lovíme i jiná zvířata, ale známe nejlépe koně.“

Na severu je útes, přes který už po generace koně naháníme. Nemůžeš popřít, že tvá moc nad koňmi spočívá v mocném kouzlu. Je tak mocné, že se tomu ani nechce věřit, i když člověk na vlastní oči vidí jeho účinky.“

„To nemá nic společného s kouzly,“ odpověděla Ajla. „Já jsem klisnu vychovala jako hříbě. Žila jsem sama a ona byla mou nejbližší bytostí. Víha udělá, co chci, protože to sama chce a protože jsme přátelé.“

Vyslovila jméno klisny jako mírné zaržání. Protože už tak dlouho putovala s Jondalarem a se zvířaty, znovu si navykla dávat jejímu jménu původní zvuk. Ržání z jejích úst sarmunu vyděsilo a myšlenka, že se přátelí s koněm, přesahovala její představivost. Nezáleželo na tom, co Ajla tvrdí. Bylo to kouzlo. Právě teď jítím dokázala, že to nemůže být nic jiného.

„Možná,“ řekla žena. „I když to vyprávíš tak jednoduše, nemůžeš zabránit Videm, aby o tom nepřemýšleli, kdo skutečně jsi a co tě sem přivedlo. Lidé myslí – a doufají – že jsi přišla, abys nám pomohla,“ pokračovala. „Bojí se Atary. Ale já myslím, že s tvou a Jondalarovou pomocí bychom se mohli proti ní postavit a donutit ji, aby muže propustila. Mohou dospět k tomu, že by se už nedali zastrašit.“

Ajla už nemohla v chýši vydržet, přímo se v ní dusila. „Musíme se podívat na koně,“ řekla a vstala. „Nemůžeme tu nechat koše?“ zvedla víko a přezkoumala obsah. „Už to vychladlo. Škoda že to nemůžeme podávat horké. Chutnalo by to mnohem líp.“

„Samozřejmě, nech to tady,“ řekla sarmuna. Zvedla pohár ke rtům a pila zamyšleně čaj. Ajla a Jondalar ji zatím mlčky opustili.

Možná nebyla Ajla ztělesněním Velké Matky a Jondalar byl skutečně synem Marthony. Ale představa, že jednoho dne bude muset splatit svou vinu, na sarmunu těžce doléhala. Byla Tou, která slouží Matce. Vzдалa se svého já kvůli moci duchů a tento tábor jí byl svěřen, se všemi lidmi, ženami a muži. Jejím úkolem bylo dbát na nedotknutelnost kouzla, které chránilo tábor. Děti Matky byly na ni odkázané. Podle názoru lidí stojících mimo – muže, který přišel, aby jí připomněl její poslání, a ženy s neobvyklými silami – tento úkol zradila. Sarmuna jen doufala, že je ještě možné, aby vinu, kterou na sebe vzala, odčinila a z tábora zase vytvořila to, čím byl kdysi.

32.

Sarmuna vyšla před svou chýši a pozorovala oba cizince, kteří šli k okraji tábora. Všimla si, že je rovněž sleduje Atara a Epada, které stály před obydlím náčelnice. Sarmuna chtěla právě zase zajít dovnitř, když viděla, že Ajla najednou změnila směr a zamířila k ohradě. I Atara a její nejvyšší vlčí žena si toho všimly a hned se vyřítily, aby ji zadržely. Dorazily k ohradě téměř současně. Sarmuna k nim přišla vzápětí.

Škvírami viděla Ajla přímo do očí a tváří němých diváků na druhé straně mohutných palisád. Byl na ně smutný pohled – byli špinaví, nečesaní a oblečení v roztrhaných kožešinách. Ještě horší byl puch, který z ohrady vycházel. Jemnému nosu léčitelky prozrazoval i jiné věci. Normální lidský pach zdravých lidí jí nevadil, tady v tom však cítila nemoci. Byl to puch hladovějších, odporný puch výměšek při žaludečních horečnatých onemocněních, zápach hnisajících ran, ano, dokonce hnilobný puch pokročilé sněti – to všechno přímo zraňovalo její smysly a přivádělo ji k zuřivosti.

Epada se postavila před Ajlu a pokusila se jí bránit ve výhledu, ale Ajla už viděla dost. Obrátila se na Ataru. „Proč jsou tito lidé zavřeni v ohradě jako zvířata?“

Všichni, kteří stáli kolem a pozorně naslouchali, překvapením zalapali po dechu, když slyšeli překlad, a čekali napjatě na odpověď náčelnice. Nikdo by se dřív neodvážil zeptat na něco takového.

Atara se podívala na Ajlu panovačným pohledem, který Ajla neohroženě a hněvivě opětovala. Byly téměř stejně velké, tmavovlasá žena byla možná dokonce o trochu větší. Obě byly silné Atara mohutnější a svalnatější, zatímco Ajla vděčila za svou postavu každodennímu cvičení. Náčelnice byla trochu starší a zkušenější, především však byla prohnanější a naprosto nevypočitatelná. Ajla byla obratná v lovu a hledání stop, dokázala přesně pozorovat a ze svého pozorování dělala závěry, které rychle proměňovala v čin.

Najednou se Atara zasmála a při jejím vesele bláznivém smíchu se Jondalar otrásl. „Protože si to zasloužili!“ řekla náčelnice.

„Nikdo si nezaslouží takové zacházení,“ odpověděla Ajla, ještě než se dostala sarmuna k překladu. Místo toho Ataře přeložila Ajlinu poznámku.

„Co ty o tom víš? Nebyla jsi tady. Ty nevíš, jak s námi muži zacházeli,“ řekla Atara.

„Nutili vás, abyste žily venku v chladu? Nechali vás hladovět a mrznout?“ Některé ženy, které byly nablízku, se ustrašeně rozhlížely. „Jste snad o něco lepší než muži, když s nimi zacházíte ještě hůř, než s vámi zacházeli oni?“

Atara se ani nenamáhala s odpovědí, ale její smích byl tvrdý krutý.

Ajla si všimla pohybu za plotem a viděla, že pár mužů ustoupilo stranou, takže dva chlapci, kteří byli pod přístřeškem, mohli přikulhat dopředu. Ostatní se shlukli kolem nich. Že ti zranění chlapci a ostatní děti museli trpět hlad a zimu, Ajlu ještě víc rozhořčilo. Pak viděla, že několik vlčích žen vešlo do ohrady se svými oštěpy. Nato se tak rozzlobila, že se už nedokázala udržet oslovila ženy přímo.

„A tito chlapci, ti s vámi taky zacházeli špatně? Co udělali, aby i zasloužili něco takového?“

Sarmuna se postarala o to, aby všichni rozuměli, co Ajla říkala.

„Kde jsou matky těchto dětí?“ zeptala se Ajla Epady.

Vůdkyně vlčích žen pohlédla na Ataru, když uslyšela slova ve své vlastní řeči, jako by čekala na její pokyn, avšak náčelnice se jen krutě usmívala, jako by byla zvědavá na její odpověď.

„Některé z nich jsou mrtvé.“

„Zabitě při pokusu uprchnout se svými syny,“ řekla jedna žena ze skupiny, která stála nablízku. „Ostatní se neodvažují něco podniknout. Obávají se, že by jejich děti taky zmrzčila.“

Ajla viděla, že to byla starší žena, která promluvila, a Jondalar si všiml, že je to ta, která naříkala při pohřbu oněch tří mladých lidí. Epada na ni hrozivě pohlédla.

„Co mi ještě můžeš udělat, Epado?“ řekla žena a odvážně předstoupila. „Vzala jsi mi syna a moje dcera je tak jako tak ztracená. Já jsem příliš stará na to, abych se ještě bála o svůj život.“

„Provinili se zradou,“ řekla Epada. „Teď víte, co se stane, když se pokusíte uprchnout.“

Atara nedala najevo, jestli Epada mluví v jejím duchu. Místo toho se odvrátila se znuděným výrazem, šla do své chýše a přenechala Epadě a vlčím ženám stráž nad ohradou. Avšak když uslyšela hlasité ostré písknutí, zděšeně sebou trhla. Prchavý výraz děsu potlačil její chladný krutý smích, když oba koně, kteří se pásli na druhém konci louky, přibíhali k Ajle. Rychle zmizela ve své chýši.

V táboře zavládlo ohromení a úžas, když Ajla a Jondalar vyskočili na hřbety koní a cvalem odjeli. Většina z těch, kteří zůstali, si přála, aby mohli taky tak rychle a snadno zmizet, a mnozí se ptali, jestli oba cizince ještě někdy spatří.

„Přál bych si, abychom mohli odjet navždycky,“ řekl Jondalar, když zpomalili a jel zase s Vítězem vedle Ajly a Víhy.

„Já taky,“ řekla Ajla. „Ten tábor je strašný a já zuřím a současně jsem smutná. Zlobím se dokonce i proto, že k tomu sarmuna tak dlouho přihlížela, přestože s ní soucítím a vím, že ji trápí výčitky svědomí. Jondalare, jak osvobodíme ty chlapce a muže?“

„To musíme domluvit se sarmunou,“ řekl Jondalar. „Dá se poznat, že většina žen by to chtěla změnit, a jsem přesvědčený, že by pomohly, kdyby jen věděly jak. Sarmuna jistě ví, které to jsou.“

Dojeli k otevřené pláni za lesem a jeli mezi řídce rostoucími keři k místu, kde zanechali Vlka. Když se přiblížili, Ajla tiše pískla a Vlk okamžitě vyskočil a radostí bez sebe se řítíl k ní. Poslechl a vytrval na svém místě. Ale Ajle neušlo, že lovil a že si přinesl kořist. Opustil tedy přinejmenším na chvíli svůj úkryt. To ji

zneklidnilo, protože byl tak blízko tábora a vlčích žen. Nemohla mu však nic vyčítat. Ale jen ji to utvrdilo v rozhodnutí, že ho musí co možná nejdřív dostat pryč od lovicích žen, které jedí vlčí maso.

MLčky se vraceli na koních k řece, ke křoví, v němž schovali své věci. Ajla vzala jednu z posledních kostek sušené stravy, rozlomila ji na dvě části a Jondalarovi dala větší z nich. Seděli v křoví, jedli to málo, co měli, a byli rádi, že unikli tísnivému okolí tábora Sarmunajů.

Najednou Vlk varovně zavrčel a Ajle se zježily vlasy v týle.

„Někdo přichází,“ zašeptal Jondalar, vyrušen zvukem.

S napjatou pozorností Ajla s Jondalarem prohledali okolí, přesvědčeni, že Vlkovy ostřejší smysly zavěťřily nebezpečí. Ajla šla směrem, kterým ukazoval Vlkův čenich, a napjatě se snažila prohlédnout křoviny. Pak viděla přicházet dvě ženy. Jedna z nich byla Epada, tím si byla téměř jistá. Vrátila se k Jondalarovi, dotkla se jeho paže a ukázala na ně. Přikývl, když je spatřil.

„Počkej a udržuj koně v klidu,“ naznačila mu nehluchou řečí klanu. „Já se přikradu k ženám a odvedu je od Vlka, aby se mohl schovat.“

„Půjdu já,“ dal najevo Jondalar zavrtěním hlavy. „Ženy dají spíš na mě,“ odpověděla Ajla. Jondalar nakonec neochotně přikývl. „Počkám tady a budu mít vrhač připravený,“ ukázal jí. „Vezmi si rovněž vrhač.“ Přikývla. „A prak,“ ukázala mu.

Nehlučně se přikradla k oběma ženám a čekala. Když se přiblížila, rozuměla, co si říkají.

„Jsem si jistá, Únavo, že přišli odtud, že někde tady tábořili,“ řekla vůdkyně vlčích žen.

„Ale byli už přece od minulé noci v našem táboře. Co tu hledáme?“

„Třeba se sem vrátí. A i kdyby to neudělali, můžeme se o nich něco dozvědět.“

„Mnozí říkají, že zmizí nebo se promění v ptáky nebo koně, když odcházejí,“ řekla mladší vlčí žena.

„Nebud' hloupá,“ okřikla ji Epada. „Cožpak jsme nenašly místo, kde naposled spali? Proč by si měli zřizovat tábor, kdyby se uměli proměnit ve zvířata?“

Má pravdu, pomyslela si Ajla. Přinejmenším umí používat svou hlavu a je i dobrá ve čtení stop. Zřejmě je také schopná lovkyně. Škoda že je tak blízká Ataře.

Ajla se krčila za holým křovím a ve žlutavé vysoké trávě. V okamžiku, když se obě ženy přiblížily a hleděly dolů, tiše vstala a držela vrhač připravený.

Epada sebou překvapeně trhla. Únava uskočila s poděšeným výkřikem, když Ajlu spatřila.

„Hledáte mě?“ řekla Ajla řečí Sarmunajů. „Tady jsem.“

Zdálo se, že by se Únava nejraději na místě obrátila, ale i Epada vypadala neklidně a ustrašeně.

„My – vyšly jsme si na lov,“ řekla Epada.

„Tady se nedají nahnat koně do propasti,“ řekla Ajla.

„Nepřišly jsme lovit koně.“

„Já vím. Přišly jste ulovit Ajlu a Jondalara.“

Její náhlé objevení i její překvapivá slova způsobily, že si obě ženy nepřály nic jiného než být co nejdál od této ženy, která zřejmě měla nadlidské schopnosti.

„Myslím, že by se obě měly vrátit do svého tábora, jinak ještě přijdou o velkou hostinu dnes v noci.“ Hlas přicházel z lesa a patřil Jondalarovi.

Ženy se ohlédly a viděly vysokého světlovlasého muže, který se nedbale opíral o kmen vysoké břízy a držel v ruce oštěp a vrhač.

„Máte pravdu. Nechtěly bychom zmeškat hostinu,“ řekla Epada rychle a už táhla pryč Únavu, která jako by ztratila řeč.

Když odešly, neodpustil si Jondalar široký úšklebek.

Slunce už se klonilo k západu toho krátkého zimního dne, když Ajla a Jondalar jeli zpátky do tábora Sarmunajů. Našli pro Vlka jiný úkryt, blíž tábora. Už se stmívalo a lidé se za noci jen málokdy vzdalují z tábora. Ajla si přesto dělala starosti, že by ho vlčí ženy mohly ulovit.

Sarmuna právě vycházela ze své chýše, když spatřila oba, jak na kraji louky sesedají z koní. Úlevou se usmála. Přece jen pochybovala, že se vrátí. Proč by se měli cizinci vystavovat nebezpečí kvůli lidem, které ani neznají? Šla k nim, aby je pozdravila.

„Právě děláme poslední přípravy pro zítřejší slavnost. Nechcete se ohřát u ohně, který zapalujeme vždycky večer před slavností?“ zeptala se.

„Rádi se ohřejeme, je chladno,“ řekl Jondalar. Oba šli s ní k peci na druhé straně tábora.

„Objevila jsem, jak ohřejeme jídlo, které jsi přinesla, Ajlo. Nádherně to voní.“ Sarmuna se usmívala.

„Jak můžeš takové množství v koších ohřát?“

„Ukážu ti to,“ řekla žena a sklonila se v předsíni malé stavby. Ajla a Jondalar ji následovali. Přestože v malém ohništi nehořel oheň, bylo v předsíni teplo. Sarmuna šla do druhé komory a odsunula stranou mamutí lopatku. Uvnitř bylo horko, dost horko k vaření, pomyslela si Ajla. Viděla v komoře hořet oheň a oba koše stály nedaleko něho.

„To skutečně výborně voní!“ řekl Jondalar.

„Ani si neumíte představit, kolik lidí už chtělo vědět, kdy začne hostina,“ řekla sarmuna. „Je to dokonce cítit až v ohradě. Ardemun se mě ptal, jestli muži skutečně taky něco dostanou. A nejen to. K mému překvapení poručila Atara ženám, aby připravily dost jídla pro všechny. Vůbec se nepamatuju, kdy jsme naposledy měli skutečnou slavnost. Taký k tomu zatím nebyl důvod. Jsem zvědavá, co asi dnes v noci budeme slavit.“

„Návštěvu,“ řekla Ajla. „Uctíte své hosty.“

„Ano, hosty,“ opakovala sarmuna. „Myslete na to, že to je jen záminka, aby vás Atara přiměla k návratu. Musím vás varovat. Nepijte ani nejezte nic, co pochází z mís, kterých se nikdo nedotkl. Atara zná mnoho škodlivých věcí, které se dají schovat do jídla. Pokud možno jezte jen to, co jste sami přinesli.“

„Platí to i tady?“ ptal se Jondalar.

„Nikdo se neodváží vejít sem bez mého svolení,“ řekla sarmuna. „Ale buďte opatrní, když jste venku. Atara a Epada měly po celý den hlavy dohromady. Jistě něco chystají.“

„A můžou se spolehnout na všechny vlčí ženy. S kým můžeme počítat my?“ zeptal se Jondalar.

„Všichni ostatní si přejí, aby se něco změnilo,“ řekla sarmuna.

„Ale kdo nám pomůže?“ chtěla vědět Ajla.

„Myslím, že můžete počítat s Kavou, mou pomocnicí.“

„Ale je přece těhotná,“ řekl Jondalar.

„O důvod víc,“ řekla žena. „Všechno ukazuje na to, že přivede na svět chlapce. I kdyby to nakonec mělo být děvče, není jisté, že ji Atara nechá naživu, až dítě odstaví, a Kava to ví.“

„Jak je to s ženou, která mluvila dnes tak otevřeně?“ zeptala se Ajla.

„To byla Esada, matka Kavy. Může se s ní počítat, ale dává mi vinu za smrt svého syna stejně jako Ataře.“

„Vzpomínám si na pohřeb,“ řekl Jondalar. „Hodila něco do hrobu a Ataru to rozzlobilo.“

„Ano, nástroje pro příští svět. Atara zakázala dát jim s sebou něco, co by jim mohlo být k užitku ve světě duchů.“

„Ty ses jí vzepřela, že?“

Sarmuna pokrčila rameny. „Řekla jsem jí, že se nástroje nesmějí vzít, když už byly jednou dány. Toho se neodvází dokonce ani ona.“

Jondalar přikývl. „Jistě pomůžou všichni muži v ohradě,“ řekl.

„Ovšem, ale nejdřív je musíme z ohrady dostat ven,“ řekla sarmuna. „Budou zvlášť silně střeženi. Myslím, že v této chvíli by se tam sotva mohl někdo vplížit. Možná za několik dní. To nám taky poskytne čas promluvit v klidu se ženami. Až budeme vědět, kolik z nich jich půjde s námi, můžeme udělat plán, abychom přemohli Ataru a vlčí ženy. Obávám se, že budeme muset bojovat, abychom dostali muže z ohrady.“

Ajla při tom pomyšlení smutně pokývala hlavou. V tomto táboře bylo tolik utrpení. Představa boje, který přinese ještě víc bolesti a zármutku, ji děsila. Přála si, aby našli jiné řešení.

„Nedala jsi Ataře něco, aby uspala muže? Nemohla bys to teď dát taky jí a jejím vlčím ženám?“ zeptala se Ajla.

„Atara je ve střehu. Nebude jíst ani pít nic, co před ní někdo neochutná. Dosud to pro ni dělal Doban. Teď si pro to zřejmě vybere jiné dítě,“ řekla sarmuna a podívala se ven. „Už je skoro tma. Jste hotovi? Myslím, že slavnost začíná.“

Ajla a Jondalar vytáhli koše z vnitřní komory, než ji Ta, která slouží Matce, opět zavřela. Venku viděli velký oheň před Atařinou chýší.

Když se přiblížili, obrátila se Atara na ně.

„Pokud chcete slavit svátek s muži, měli bychom jíst venku, abyste je mohli vidět,“ řekla.

Sarmuna překládala, i když už Ajla a Jondalar pochopili význam slov.

„Ve tmě je ale špatně vidět. Bylo by dobré, kdybychom na jejich straně zapálili ještě jeden oheň,“ řekla Ajla.

Atara chvíli uvažovala a pak se zasmála. Nemínila této prosbě vyhovět.

Hostina měla hodně chodů, ale všechna jídla byla především z netučného masa, chyběla v nich zelenina, obilí nebo výživné škrobovité kořeny. K tomu se podával nápoj z lehce zkvašené březové šťávy, avšak Ajla se rozhodla, že to nebude pít. Potěšil ji bylinkový čaj, který nalévala jedna žena. Této noci chtěla mít všechny smysly pohromadě.

Vcelku je to dost chudičká hostina, pomyslila si Ajla, i když lidé z tábora to tak neviděli. Před Atařiným vyvýšeným, kožešinami pokrytým místem bylo v blízkosti ohně připraveno několik kožešin pro hosty.

Sarmuna zavedla Ajlu a Jondalara k ohni a tam čekali, dokud náčelnice nezaujala své místo. Atara se ozdobila všemi vlčími kožešinami a náhrdelníky ze zubů, kostí, mamutoviny a mušlí. Ajlu nejvíce zaujala její hůl, zhotovená z narovnaného mamutího klu.

Atara dala přinést jídlo a poručila, aby muži v ohradě dostali svůj díl, mezi jiným i část jídla od Ajly a Jondalara. Pak usedla na vyvýšené místo, což bylo znamení, že i oni mohou usednout na své kožešiny. Tak na ně náčelnice mohla shlížet přes hlavy ostatních.

Když se Ajla rozhlédla, všimla si pokorného postoje, jaký všichni zaujímal vůči Ataře. Připomínali jí ženy klanu, když tiše seděly před mužem a čekaly na poklepání na rameno, které jim dávalo právo promluvit. Ale byl tu rozdíl, který se nedal tak snadno vystihnout. V klanu nepoznala u žen nikdy odpor, jaký vycítila tady, ani nedostatek úcty ze strany mužů. Tam to bylo prostě zvykem, který zaručoval, že obě strany budou pozorně naslouchat.

Zatímco čekali na jídlo, prohlížela si Ajla pozorně hůl náčelnice. Podobala se holi mluvčího, jakou používali Talut a lidé z tábora Lva, jen vyřezávání bylo neobvyklé a naprosto jiné než na Talutově holi. Přesto jí připadalo nějak povědomé. Vzpomínala si, že Talut používal hůl mluvčího při obřadech, ale i při jiných setkáních a sporech, které bylo nutno řešit.

Hůl mluvčího dávala tomu, kdo ji držel v ruce, právo, aby přednesl svůj názor bez přerušování. Další, kdo chtěl něco říct, požádal o hůl a dostal ji. Při vzrušených hádkách se lidé vždycky nedrželi tohoto pravidla. Avšak Talutovi se obvykle podařilo, že každý dostal slovo.

„Tvá hůl mluvčího je velmi krásná,“ řekla Ajla. „Smím si ji prohlédnout?“

Atara se usmála, přidržela hůl blíž ke světlu ohně, ale nedala ji z ruky. Chtěla si ponechat její moc. Každý, kdo chtěl něco říct, ji musel požádat o dovolení, a to se týkalo i všeho ostatního – kdy mělo být například podáváno jídlo nebo kdy se smělo začít jíst. Ajla cítila, že hůl byla prostředkem k ovládání lidí. A musela o tom přemýšlet.

Na holi byly viditelné známky opotřebení. Vzor vyřezávání představoval stylizovanou podobu Velké Matky Země. Soustředěné ovály znamenaly prsy, břicho a bujná stehna. Kruh byl všeobsáhlý symbol pro celistvost známého a neznámého světa a znamení Velké Matky všeho života.

Hlava byla obrácený trojúhelník, špice tvořila bradu a jeho základna, obrácená vzhůru, byla mírně vyklenutá. V ploše tváře byla vyřezaná řada horizontálních dvojitých čar a po stranách se táhly linie od brady až k očím. Prostor mezi nejvyšší horizontální dvoučarou a klenutými čarami, probíhajícími paralelně s vrcholem hlavy, byl vyplněn třemi dvojicemi čar, které stály kolmo a stýkaly se tam, kde by měly být oči.

Když se odhlédne od toho, že se trojúhelník nacházel na místě hlavy, nepřipomínalo vyřezávání ani v nejmenším tvář. Žádný smrtelník nemohl snést strašlivý pohled Velké Matky. Její moc byla tak velká, že stačil jeden její pohled, aby každého zničil. Ajla si z výuky, které se jí dostalo od mamota, vzpomínala na hlubší význam těchto symbolů. Tři strany trojúhelníku – trojka bylo číslo Velké Matky – představovaly tři hlavní roční doby, jaro, léto, zimu. Vedle toho se rozlišovala ještě dvě údobí, která ohlašovala nadcházející změnu – podzim a předjaří, dohromady tedy pět. Pět, tak se naučila Ajla, bylo skryté číslo Matčiny moci. Trojúhelník stojící na špici však pochopil okamžitě každý.

Myslela na tvary ptačí ženy, kterou vyřezal Ranek. Ranek! Najednou si Ajla vzpomněla, kde už viděla postavu z Atařiny hole

mluvčího. Rankova halena! Měkká kožená halena v barvě mamutoviny, kterou měl na sobě při příležitosti jejího přijetí k Mamutonům!

Byla zdobená dikobrazími ostny, obarvenými zářivými barvami, jemnými šlachami na ní byla vyšita stylizovaná postava Matky – téměř kopie postavy na Atařině holi. Obě ukazovaly stejné soustředěné kruhy, stejnou trojúhelníkovou hlavu. Sarmunajové museli být vzdálení příbuzní Mamutonů, od nichž získal Ranek svou halenu.

Při loučení s Mamutony jí řekl Necijin syn Danug, mladý muž, který dorůstal do podoby Taluta, že se jednoho dne vydá na cestu k Zelandoncům, aby navštívil ji a Jondalara. Co by se stalo, kdyby byl Danug starší a vydal se na takovou cestu! Kdyby on nebo jiný Mamuton byl uvězněn v Atařině táboře? To pomyšlení jen upevnilo Ajlino odhodlání pomoci těmto lidem a učinit konec Atařině zvěli.

Náčelnice odtáhla hůl, kterou si Ajla prohlížela, a podala jí dřevěnou misku. „Protože jsi naším čestným hostem a propůjčila jsi této slavnosti takový lesk,“ řekla s kousavým výsměchem, „ochutnej lahůdku od jedné z našich žen.“ Miska byla plná hub, nakrájených a uvařených tak, že už nebyly rozpoznatelné. Sarmuna překládala a dodala: „Měj se na pozor.“

Ajla nepotřebovala ani překlad, ani varování. „Ne, teď nemám chuť na houby,“ řekla.

Atara se zasmála, jako by její odpověď očekávala. „Škoda,“ řekla a vylovila si celou hrst hub z mísy. „Jsou skutečně skvělé!“ Snědla ještě několik soust, pak podala s významným pohledem misku dál Epadě a vypila pohár březového piva.

Během večera vypila ještě několik pohárů a byla hlučná a útočná. Jedna z vlčích žen, které držely stráž v ohradě, přišla k Epadě. Ta vstala a zašeptala několik slov Ataře.

„Zdá se, že nám chce Ardemun jménem mužů poděkovat za tuto hostinu,“ řekla Atara s posměšným smíchem. „Nechtěl jistě poděkovat mně, ale naší ctěné návštěvě. Doved’ starce sem,“ řekla Epadě.

Vlčí žena odešla a brzy přikulhal k ohni Ardemun z ohrady.

„Jak slyším, muži mi chtějí poděkovat za slavnost,“ řekla náčelnice výsměšně.

„Ano, Ataro, požádali mě, abych ti to řekl.“

„Řekni mi, starý muži, proč mi připadá tak zatěžko ti uvěřit?“

Ardemun raději nic neodpověděl. Jen tam tak stál a díval se do země, jako by se do ní nejraději propadl.

„Jak je zbytečný! Je zbytečný! Už v něm není vůbec žádná síla.“ Atara si zhnuseně odplivla. „Jako všichni ostatní. Nikdo z nich za nic nestojí.“ Obrátila se na Ajlu. „Proč se vážeš na tohoto muže?“ řekla a ukázala na Jondalara. „Cožpak nejsi dost silná, abys dokázala žít bez něho?“

Ajla čekala, dokud sarmuna její slova nepřeložila, aby získala čas k přemýšlení. „Já ale chci být s ním. Žila jsem dost dlouho sama,“ odpověděla Ajla.

„A až bude starý a nemohoucí jako Ardemun, co potom?“ řekla Atara a posměšně pohlédla na starého muže. „Až jeho nástroj bude příliš ochablý, aby ti připravil slast, bude naprosto zbytečný – jako všichni.“

Ajla opět čekala na překlad starší ženy, i když náčelnici rozuměla. „Nikdo nezůstane věčně mladý. Muž je víc než jeho úd.“

„Ale tady toho by ses měla zbavit, ten už dlouho nevydrží.“ Šla vyzývavě k Jondalarovi. „Vypadá, že je silný, ale neměl ani tolik síly, aby si vzal Ataru. Nebo se toho bál.“ Zasmála se a napila se ještě víc, pak se na něho znovu obrátila. „Jen se přiznej, měl jsi ze mě strach. Proto sis mě nemohl vzít.“

Jondalar jí rozuměl a zuřil. „Je rozdíl mezi strachem a nedostatkem žádosti, Ataro. Žádost se nedá vynutit. Já tě nechtěl,“ řekl Jondalar.

„To je lež!“ vykřikla Atara rozzuřeně, když slyšela sarmunin překlad. Vstala a hrozivě k němu přistoupila. „Máš ze mě strach, Zelandonče. Toho jsem si dobře všimla. Bojovala jsem se spoustou mužů, ale ty – ty ses dokonce bál se mnou bojovat.“

I Jondalar a Ajla se zvedli. Několik žen se shluklo kolem nich.

„Tito lidé jsou naši hosté,“ řekla sarmuna a rovněž vstala. „Byli pozváni na naši slavnost. To jsme zapomněli, jak se jedná s hosty?“

„Ano, ovšem. Naši hosté,“ řekla Atara výsměšně. „Musíme být zdvořilí a pohostinní, jinak o nás nebude tahle žena dobře smýšlet. Já vám ukážu, jak málo mě zajímá, co si ona o nás myslí. Vy dva jste odešli bez mého svolení. Víte, co se děje s lidmi, kteří odtud

utečou? My je zabíjíme! Tak jako zabiju teď vás!“ vykřikla náčelnice a vrhla se na Ajlu se zašpičatělou koňskou stehenní kostí, která byla v její ruce strašnou zbraní. Jondalar se chtěl vrhnout mezi ně, avšak vlčí ženy ho obstoupily a tiskly mu tak pevně špice oštěpů na hrud' a do zad, že krvácel. Než se nadál, svázaly mu ruce za zády. Atara srazila Ajlu, obkročmo se na ni posadila a přitiskla jí dýku na hrdlo. Zdála se naprosto střízlivá.

Jondalar teď pochopil, že je celou dobu mínila zabít. Měl to vědět. Přísahal si, že Ajlu ochrání, a místo toho teď jen bezmocně přihlížel, jak žena, kterou miluje, bojuje o svůj život. Proto se každý obával Atary. Zabíjela nelítostně a bez váhání.

Ajlu to zastihlo naprosto nepřipravenou. Neměla čas sáhnout po noži nebo praku, v boji s lidmi byla nezkušená. Avšak Atara stála nad ní a chtěla ji zabít ostrou špicí. Ajla uchopila zápěstí náčelnice a snažila se jí odtlačit ruku. Byla silná, avšak Atara byla potměšilá: ostrá špice se nezadržitelně blížila k Ajlinu hrdlu.

V posledním okamžiku se Ajla stočila stranou, avšak špice kosti jí přejela po týle a zanechala krvavou stopu v kůži, než zajela do země. A žena, jejíž šílený hněv zdvojnásoboval její síly, ji nadále svírala. Vytrhla kost ze země, omráčila Ajlu úderem a znovu se rozmáchla, aby zasadila smrtící ránu.

33.

Jondalar zavřel oči, protože se nechtěl dívat na Ajlin konec. Bez ní už jeho život neměl smysl. Avšak proč tady ještě stojí před hrozivými hroty, když už se smrti nebojí? Jeho ruce byly spoutané, ale ne jeho nohy. Možná by mohl Ataru srazit nohama.

Právě když se rozhodl nedbat na ostré hroty, došlo v ohradě ke vzpouře. Hluk odpoutal pozornost jeho strážkyň. Jondalarovi se podařilo odstrčit oštěpy a vrhl se k bojujícím ženám.

V té chvíli se kolem lidí mihl tmavý stín a skočil na Ataru. Vlk povalil náčelnici na záda a zaťal jí ostré tesáky do hrdla. Náčelnice zoufale bojovala proti vrčící zuřivé změti zubů a kožichu. Podařilo se jí ještě bodnout do těžkého těla, než jí kost vyklouzla z ruky. Vrčení bylo ještě hrozivější a čelisti se stiskly natolik, že nemohla dýchat.

Atara chtěla křičet, když cítila, že zráčí vědomí. Avšak v tom okamžiku jí ostré tesáky prokously hrdlo, a tak jen strašně a přidušeně zachřčela. Pak ochable padla a už se nehýbala. Vlk dál hrozivě vrčel a třásl jí, aby zjistil, jestli se ještě nepohne.

„Vlku!“ zvolala Ajla. „Ach, Vlku!“

Vlka postříkala krev z prokousnuté tepny. Lezl se staženým ocasem k Ajle a provinile kňučel. Měl zůstat ve svém úkrytu a neposlechl. Avšak když viděl, že je Ajla v nebezpečí, přirůtil se, aby ji hájil. Teď nevěděl, jak Ajla přijme jeho neposlušnost.

Ajla rozevřela náruč. Vlk rychle poznal, že se zachoval správně, a radostně se na ni vrhl. Ajla ho něžně objala a po tvářích jí stékaly slzy úlevy.

Obyvatelky tábora ustoupily a zíraly s otevřenými ústy na nepochopitelný zázrak. Světlovlasá žena držela v náručí obrovského vlka, který právě v divokém boji zabil jejich náčelníci. Mluvila na něho, jako by jí mohl rozumět – přesně tak, jako mluvila s koňmi.

Nebylo divu, že tahle cizinka nejevila před Atarou strach. Její kouzelná moc byla tak velká, že mohla poroučet nejen koním, ale i vlkům.

Jondalar nedbal na oštěpy vlčích žen, které rovněž odstoupily a zíraly na něho. Najednou za ním uviděly muže, který měl nůž! Kde se ten nůž vzal?

„Počkej, přerážnu ti pouta, Jondalare,“ řekl Ebulan a hned to i udělal.

Jondalar se ohlédl, když měl ruce volné. Ostatní muži se vmísili do davu a z ohrady jich vycházelo stále víc. „Kdo vás pustil?“ zeptal se.

„Ty,“ řekl Ebulan.

„Jak to myslíš? Byl jsem přece spoutaný.“

„Ale dal jsi nám nůž – a odvahu, abychom ho použili,“ řekl Ebulan. „Ardemun se přikradl za strážu u brány a srazil je holí. Pak jsme přefezali provazy, které uzavíraly bránu. Všichni pozorovali boj, pak se tu objevil ten vlk...“

Jondalar si vůbec nevšiml jeho dojetí. Něco jiného pro něho bylo důležitější. „Jsi v pořádku, Ajlo? Zranila tě?“ ptal se, když objal ženu a vlka.

„Je to jenom škrábnutí. Nic vážného,“ řekla Ajla a přitiskla se k němu. „Vlka pořádně bodla, ale zřejmě si z toho moc nedělá.“

„Měl jsem to vědět. Bylo ode mě hloupé, že jsem nemyslel na to, jak byla zákeřná,“ řekl a pevně Ajlu objímal.

„Ne, nebyl jsi hloupý. Vůbec by mě ani nenapadlo, že by na mě mohla zaútočit. Nevěděla jsem, jak se bránit. Kdyby nebylo Vlka...“ Oba na něho vděčně hleděli.

„Přiznávám, Ajlo, že byly okamžiky, kdy jsem si myslel, že bychom měli Vlka nechat jít svou cestou. Připadal mi jako zátěž, která nám brání v rychlejším postupu. Když jsem zjistil, že ses ho

vydala hledat, když jsme přeplavali Sestru, tak jsem dokonce zuřil. Nemohl jsem snést pomyslení, že ses kvůli němu vydala do nebezpečí.“

Jondalar vzal Vlkovu hlavu do rukou a díval se mu do očí. „Slibuju ti, Vlku, že tě nikdy neopustím. Nasadím svůj život, když půjde o tvůj, ty naše statečné zvíře!“

Vlk olízl Jondalarovi tvář a sevřel mu čelistmi hrdlo. Držel je jemně, na znamení náklonnosti. Vlk miloval Jondalara stejně jako Ajlu. Souhlas, který dostal od obou, v něm vyvolal spokojené vrčení.

Avšak okolostojící lidé se nemálo divili, když muž nabídl zvířeti nechráněné hrdlo. Byli při tom a viděli, jak tentýž vlk svými mohutnými tesáky stiskl Atařino hrdlo a zabil ji. Pro ně bylo to, co udělal Jondalar, kouzlo – nepředstavitelná moc nad duchy zvířat.

Ajla a Jondalar vstali, s Vlkem mezi sebou. Lidé se chvěli a čekali – co se teď s nimi stane? Někteří z nich hleděli na sarmunu. Ta přistoupila k hostům a plaše pohlížela na Vlka.

„Teď jsme od ní vysvobozeni,“ řekla.

Ajla se usmívala. Pozнала, že se žena Vlka bojí. „Vlk ti nic neudělá. Zaútočil jen proto, aby mě chránil.“

Sarmuna pochopila, že Vlk je jméno zvířete. Ajla to slovo nepřekládala do zelandonštiny. „Muselo to tak být, že její konec přivodil vlk. Už nám její šílenství nehrozí,“ řekla žena. „Ale co teď uděláme?“ Nekladla tuto otázku už jen sama sobě, ale všem kolem.

Ajla pohlédla na nehybné tělo, které bylo ještě před několika okamžiky tak zlověstně živé – a uvědomila si, jak křehká věc je takový život. Kdyby nebylo Vlka, ležela by teď na zemi mrtvá ona. Při tom pomyslení se otřásla. „Myslím, že by se měla odnést a připravit k pohřbu.“ Mluvila mamutonsky, aby jí rozumělo víc lidí bez překládání.

„A zaslouží si pohřeb? Proč nenecháme její tělo mrchožroutům?“ ozval se mužský hlas.

„Kdo to mluví?“ zeptala se Ajla.

Jondalar znal muže, který trochu váhavě představil. „Jmenuju se Olamun.“

Ajla ho poznala. „Jsi právem rozhořčený, Olamune, avšak Atara se stala krutou, protože sama trpěla krutostí. Její zlý duch chce najít pokračování ve vás. Nepřipusťte to! I když je váš hněv

oprávněný – nevpadne do léčky, kterou pro vás připravil její duch. Je čas ke změně. Atara byla člověk. Pochovejte ji s důstojností, kterou nenašla v životě, a dovolte jejímu duchu, aby našel mír.“

Olamun zachmuřeně přikývl. „Ale kdo ji pohřbí? Kdo ji připraví? Nemá žádné příbuzné,“ řekl.

„To je povinnost Té, která slouží Matce,“ řekla sarmuna.

„Možná jí pomohou ty, které ji následovaly v životě,“ navrhla Ajla.

Všichni se otočili na Epadu a vlčí ženy. Tiskly se k sobě, jako by se chtěly vzájemně chránit.

„A pak ji můžou následovat na druhý svět,“ řekl jiný mužský hlas. Z davu se ozývalo souhlasné volání. Epada výhruzně zamávala oštěpem.

Najednou vystoupila z hloučku mladá vlčí žena. „Já jsem nikdy nechtěla být vlčí ženou. Chtěla jsem se jen naučit lovit, abych neumřela hladu.“

Epada na ni hrozivě pohlédla, avšak mladá žena vzdorovitě vydržela její pohled.

„Dejte Epadě pocítit, co je to mít hlad,“ řekl opět mužský hlas. „Nechte ji hladovět, než odejde do příštího světa. Pak zůstane i její duch hladový.“

Varovné vrčení Vlka zahnal lidi, kteří se opatrně blížili k Ajle a lovkyním. Ustrašeně hleděli na ženu a na vlka.

Ajla se tentokrát neptala, kdo promluvil. „Atařin duch je stále ještě mezi námi,“ řekla. „Plodí násilí a pomstychtivost.“

„Epada musí pykat za zlo, které působila.“

Ajla viděla předstoupit Kavinu matku. Její mladá těhotná dcera stála těsně za ní.

Jondalar se zvedl a přistoupil k Ajle. Nějak cítil, že ta žena má právo na odplatu za smrt svého syna. Pohlédl na sarmunu, avšak ta čekala na Ajlinu odpověď.

„Žena, která zabila tvého syna, už odešla do příštího světa,“ řekla Ajla. „Avšak Epada splatí, co ti učinila.“

„A co bude s těmito chlapci?“ zeptal se Ebulan a ustoupil stranou, aby Ajla viděla oba chlapce, kteří se opírali o mrtvolně bledého starého muže.

Ajla se ulekla, když muže uviděla. Na okamžik jí připadalo, že je to Kreb, přestože byl vysoký a hubený, zatímco svatý muž klanu byl malý a podsaditý. Zbrázděná tvář a jeho tmavé oči vyjadřovaly stejnou důstojnost a zřejmě požíval i stejnou vážnost.

Ajlinou první myšlenkou bylo prokázat mu úctu po způsobu klanu, sednout si mu před nohy a počkat, až se dotkne jejího ramene. Avšak věděla, že by to mohlo být špatně pochopeno. Rozhodla se mu projevit náležitou zdvořilost.

„Jondalare, já nemůžu mluvit s tímto mužem, když neznám jeho jméno a on nezná moje,“ řekla.

Jondalar ihned pochopil její pocity. I na něho muž udělal velký dojem. Předstoupil a vedl Ajlu k němu. „Samodune, nejváženější mezi Sarmunaji, tohle je Ajla z tábora Lva Mamutonů, dcera ohniště Mamuta, vyvolená a ochraňovaná duchem jeskynního lva a jeskynního medvěda.“

Poslední slova Ajlu překvapila. To nikdy nikdo neřekl, že by jeskynní medvěd byl jejím ochráncem. A přesto to mohla být pravda, přinejmenším prostřednictvím Kreba. Jeho si vyvolil jeskynní medvěd – medvěd byl totemem mog-ura. Kreb se jí tak často zjevoval ve snech, že ji jistě vede a ochraňuje. Možná s pomocí Velkého jeskynního medvěda.

„Samodun ze Sarmunajů vítá dceru ohniště Mamuta,“ řekl starý muž. Nejen on viděl v ohništi Mamuta nejpodstatnější z jejích vztahů. Většina lidí chápala význam ohniště Mamuta pro Mamutony.

Samozřejmě, ohniště Mamuta, pomyslela si sarmuna. Teď jí bylo mnohé jasnější. Avšak kde měla tetování? Cožpak ti, kteří patří k ohništi Mamuta, nenosí zvláštní znamení?

„Těší mě, že tě poznávám, nejváženější Samodune,“ řekla Ajla řečí Sarmunajů.

Muž se usmál. „Naučila ses dobře naši řeč, ale právě jsi něco vyjádřila dvakrát. Jmenuju se Samodun. To znamená nejváženější. Tábor mi dal tento titul. Nevím proč.“

Ajla to věděla. „Smím se tě něco zeptat?“ řekla.

„Odpovím ti, pokud to budu vědět,“ odpověděl.

Hleděla na oba chlapce, kteří stáli každý z jedné strany vedle něho. „Lidé tohoto tábora žádají, aby Epada pykala za zlo, které

způsobila. Těmto dětem způsobila zvlášť velké utrpení. Jaký trest ji má stihnout za to, že poslouchala přání své vůdkyně?“

Ostatní lidé bezděčně hleděli na mrtvou Ataru, která stále ještě ležela tam, kde ji Vlk srazil. Pak pohlédli na Epadu. Vždycky věděla, že tento den přijde.

Jondalar hleděl s náznakem úcty na Ajlu. Učinila přesně to pravé. Slova cizinky, byť sebeváženější, nemohla nikdy mít u těchto lidí stejný účinek jako slova Samodunova.

„Epada bude pykat. A to v tomto světě, ne teprve až v příštím,“ řekl muž. Mnozí lidé spokojeně přikývli, zvlášť Kava a její matka. „Mluvila jsi právem o změně. Příliš dlouho vládlo v tomto táboře násilí a zlo. Muži v posledních letech hodně vytrpěli, ale dřív sami způsobili mnoho utrpení ženám. Je načase s tím skončit.“

„Jaký trest postihne Epadu?“ ptala se truchlící matka.

„Ne trest, ale odplata. Bude muset vrátit to, co vzala, a ještě víc. Začne to u Dobana. Doban už se zřejmě nikdy zcela nezotaví, ať už pro něho dcera ohniště Mamuta udělá cokoliv. Po zbytek života bude trpět následky zmrzačení. Odevan taky, ale ten má Tiatku a příbuzné. Doban nemá nikoho, kdo by se o něho postaral. Epada za něho ponese odpovědnost a bude ho vychovávat, jako by byla jeho matka. Možná ho nikdy nebude milovat a on ji bude nenávidět, ale Epada přesto splní svou povinnost.“

Někteří spokojeně přikývli, jiní s tím nesouhlasili. Avšak někdo se koneckonců musel o Dobana postarat. Přestože s ním všichni soucítili v jeho bolesti, nebyl mezi nimi právě oblíbený, když žil u Atary. Nikdo by si ho nechtěl vzít k sobě, a tak přijali Samodunův návrh.

Ajla se usmála. Napravení se zdálo lepší než trest, a to ji přisedlo na nápad.

„Mám ještě jeden návrh,“ řekla. „Tento tábor je na zimu špatně vybavený. Je možné, že všichni budou trpět hladem, než přijde jaro. Muži jsou zesláblí a může se stát, že se za ta léta odnaučili lovit. Epada a ženy, které vycvičila, jsou teď nejlepší lovci tábora. Myslím, že by měly nadále lovit, ale dělit se o maso se všemi.“

Lidé přikyvovali. Pomyšlení na hlad se jim nelíbilo.

„Jakmile budou někteří muži zase schopni lovit, měla by mít Epada povinnost jim pomáhat a chodit s nimi společně na lov. Je třeba, aby muži a ženy lovili společně, jestli nechtějí do příštího

jara vyhladovět. Jen takovému táboru se daří dobře, kde každý přispěje svým dílem. Zbytek žen a starší nebo slabší muži by měli sbírat potravu.“

„Je zima! Ted' se nedá nic sbírat,“ řekla jedna z mladších vlčích žen.

„Správně! V zimě se dá najít jen málo věcí a je to obtížné, ale i to málo může mít význam,“ řekla Ajla.

„Má pravdu,“ přidal se Jondalar. „Já jsem viděl, že Ajla i v zimě najde potravu. Dnes v noci jste něco z toho ochutnali. Nasbírala ořechy z limbových borovic dole u řeky.“

„I lišejníky, které mají rádi sobi, se dají jíst, když se správně uvaří,“ řekla jedna ze starších žen.

„A spousta jedlých bobulí a plodů zůstává až dlouho do zimy ve větvích – viděla jsem dokonce strom, na němž ještě visí pár jablek,“ radila Ajla.

„Ale potřebujeme nože, abychom je mohli nasbírat,“ řekla Epada. „Naše nejsou dobré.“

„Já vám nějaké udělám,“ hlásil se Jondalar.

„Naučíš mě, jak se dělají nože, Zelandonče?“ zeptal se najednou Doban.

„Taky bych o tom rád něco věděl,“ řekl Ebulan. „Potřebujeme hlavně zbraně na lov.“

„Naučím každého, kdo o to bude mít zájem, alespoň základy. Trvá to několik let, než se to člověk naučí skutečně dobře. Třeba najdete někoho příštího léta, až půjdete na setkání Sarmunajů, kdo by vás učil dál,“ řekl Jondalar.

Chlapcův úsměv ustrnul. Ted' věděl, že urostlý Zelandonec u nich nezůstane.

„Ale pomůžu vám, jak jen to půjde. Na této cestě jsme museli zhotovit spoustu zbraní.“

„Jak je to s holí, která vrhá oštěpy, s kterou tě Ajla osvobodila?“ zeptala se Epada a každý na ni zíral. Slova nejvyšší vlčí ženy jim připomněla naprosto jistý zásah, kterým Ajla osvobodila Jondalara. Většina lidí nevěřila, že by se mohla naučit takový zázrak.

„Vrhač oštěpů? Ano, ukážu každému, kdo to chce vědět, jak se používá.“

„I ženám?“ zeptala se Epada.

„I ženám,“ řekl Jondalar. „Když budete mít dobré zbraně, nemusíte už nahánět koně na útes. Máte tady dole u řeky nejlepší lovecké revíry, jaké jsem kdy viděl.“

„Ano, skutečně,“ řekl Ebulan. „Pamatuju se, jak tu naši lidé lovíli mamuty, když jsem byl chlapec.“

„To jsem si už taky myslel,“ odpověděl Jondalar.

Ajla se usmála. „Myslím, že se to podařilo. Už tu není slyšet Atařin duch,“ řekla a pohlédla Vlka po hřbetě. Pak se obrátila na vůdkyni vlčích žen. „Epado, i já jsem kdysi lovila vlky. Vlčí kožešiny jsou teplé a nebezpečného vlka je třeba zabít. Ale můžete se naučit víc, když budete pozorovat živá zvířata, než když je nalákáte do pastí a potom sníte.“

Vlčí ženy se provinile rozhlédly. Odkud to věděla? U Sarmunajů bylo zakázáno jíst vlčí maso, věřilo se, že je škodlivé, zvláště pro ženy.

Nejvyšší lovkyně pozorně pohlédla na Ajlu. Teď, když byla Atara mrtvá a ona vyvázla živá, cítila úlevu. Byla ráda, že je po všem. Náčelnice na ni měla takový vliv, že dělala věci, na které by jen nerada vzpomínala. Nechtěla zranit Dobana, ale obávala se, že když neuposlechne rozkazu, Atara ho zabije, tak jako zabila své vlastní dítě. Proč dcera ohniště Mamuta zvolila Samoduna, aby nad ní vyslovil soud? Ta volba jí zachránila život. Nebude snadné žít dál v tomhle táboře. Mnozí ji nenáviděli, avšak byla vděčná, že dostala možnost alespoň něco napravit. Postará se o chlapce, přestože on ji nenávidí. Tím mu je povinována.

Ajla šla k mrtvé náčelnici a pohlédla na sarmunu. Ta, která sloužila Matce, všechno pozorovala a málo mluvila. Ajla teď myslela na její muka a lítost. Tiše, aby je nikdo neslyšel, k ní hovořila:

„Sarmuno, i když duch Atary konečně mizí z tohoto tábora, nebude snadné opustit staré cesty. Muži už nejsou v ohradě – jsem ráda, že se sami osvobodili. Budou na to vzpomínat s hrdostí. Ale jistě dlouho nezapomenou na Ataru a na léta zajetí. Můžeš jim pomoci, ale nebude to snadné.“

Žena oddaně přikývla. Cítila možnost, jak by mohla napravit své provinění, že zneužila moci Matky. To bylo víc, než v co doufala. Obrátila se na shromážděné lidi.

„Dokončíme slavnost. Je načase překročit hradbu mezi muži a ženami v tomto táboře. Je načase společně sdílet jídlo, oheň a bezpečí tábora. Čas pro nás, abychom se stali celkem, v němž nikdo neznamena víc než druhý. Pak tento tábor rozkvete a bude se mu opět dobře dařit.“

Ženy a muži souhlasili. Mnozí muži našli své družky, od nichž byli dlouhou dobu odděleni, jiní přišli, aby si užili jídla, tepla a lidského společenství.

„Epado,“ řekla sarmuna, „myslím, že bychom teď měly odnést Ataru a připravit ji pro pohřeb.“

„Doneseme ji do její chýše?“ zeptala se Epada.

Sarmuna uvažovala. „Ne,“ řekla. „Dones ji do ohrady a polož ji pod přístřešek. Dnes v noci budou muži obývat teplou Atařinu chýši. Mnozí jsou slabí a nemocní. Možná chýši budeme potřebovat po delší dobu. Máš jiné místo, kde bys mohla spát?“

„Ano. Když mě Atara propustila, našla jsem místo u Únavy.“

Hrdě a trochu užasle Jondalar sledoval, jak Ajla doprovází Epadu a lovkyně s mrtvou Atarou. Zatím ji zažil jen jako vládkyni situace, když byl někdo zraněný nebo nemocný a potřeboval její zvláštní umění. Pak ho napadlo, že tito lidé jsou nemocní a zranění. Možná to nebylo tak divné, že Ajla věděla, co je třeba udělat.

Ráno vzal Jondalar koně a dojel pro věci, které vzali s sebou, když opustili Matku řek. Všechno se zdálo být tak dávno. Uvědomil si, že se jejich cesta povážlivě protáhla. Dřív věřil, že zbytek cesty v klidu zvládnou, když měli takový náskok. Teď zima pokročila a byli svému cíli mnohem dál než dřív.

Tento tábor potřeboval pomoc a on věděl, že Ajla neodejde, dokud neudělá všechno, co je v jejích silách. I on jim slíbil pomoc a těšil se, až bude učit Dobana a ostatní, jak se zpracovává pazourek, až jim předvede vrhač oštěpů. Přesto si začínal dělat starosti. Museli překročit ledovec před zrádným jarním táním, a proto se museli brzy vydat na cestu.

Sarmuna a Ajla prohlédly a ošetřily chlapce a muže tábora. Pro jednoho z mužů přišla jejich pomoc pozdě. Zemřel první noci na svobodě v Atařině chýši. Sněť už příliš pokročila a obě nohy mu odumřely. Téměř všichni ostatní byli zranění nebo nemocní a bez

výjimky všichni byli podvyživení. Páchli chorobami a byli neuvěřitelně špinaví.

Ve vnitřní komoře ohřály ženy vodu na koupel a k ošetření ran, avšak největším dílem přispělo k zotavení nemocných jídlo a teplo. Když bylo hotové všechno, co pro ně mohly udělat, odešli chlapci a muži, kteří nebyli těžce nemocní, k matkám, družkám nebo jiným příbuzným.

Ajla se postarala především o chlapce, jejichž situace byla zvlášť trpká. Při společné večeři hovořila se sarmunou o problémech, na které narazily. Podaly potřebným nejnutnější rady a odpovídaly na otázky. Den byl dlouhý a Ajla chtěla právě vstát a jít spát, když se někdo zeptal na kteréhosi chlapce. Odpověděla a jedna z žen svalila všechnu vinu na zlou náčelnici. Ajlu rozzlobilo, jak se žena sama zprostila vší viny, a zloba, která se nashromáždila za celý den, propukla.

„Atara byla silná žena se silnou vůlí. Avšak nikdo není tak silný, aby dva, pět nebo deset lidí nebylo silnějších. Kdybyste se jí všichni postavili, nastal by její konec dřív. Proto máte všichni, ženy i muži tohoto tábora, spoluvinu na utrpení těchto dětí. A já vám říkám, že každý z těchto chlapců a každý muž, který dlouho trpěl v těchto hrůzách...,“ Ajla se snažila získat zpět sebevládu, „... má právo na péči celého tábora. Vy všichni jste za to odpovědní po zbytek svého života. Oni trpěli a jsou tím vyvolenci Muny. Kdo jim odmítne pomoc, bude mít co činit s ní.“

Ajla se obrátila a šla s Jondalarem pryč. Avšak její slova měla větší váhu, než mohla tušit, většina lidí v ní neviděla obyčejnou ženu, ale ztělesnění Velké Matky – Munu v lidské podobě, která přišla, aby odvedla Ataru a osvobodila muže. Jak by se dalo jinak vysvětlit, že koně poslouchali na její písknutí? A co si měli myslet o vlkovi, který ji následoval na každém kroku a poslouchal její rozkazy? Nebyla to Velká Matka, která stvořila duchy všech zvířat?

Matka stvořila ženy a muže a dala jim dar slasti, aby ji ctili. Oba duchové, duch muže a duch ženy, byli nutní, aby zplodili nový život. A teď přišla Muna, aby ukázala, že každý, kdo jedná proti jejímu úmyslu, ji uráží. Neposlala Zelandonce, aby ohlásil její vůli? Muže, který byl větší než většina mužů, muže jasného jak

měsíc? Jondalar si všiml, že se lidé v táboře k němu chovají jinak, ale nijak zvlášť ho to netěšilo.

Prvního dne měly obě léčitelky a početní pomocníci z tábora tolik práce, že Ajla odsunula na pozdější dobu zvláštní léčbu, kterou chtěla vyzkoušet na chlapcích s vykloubeninami. Sarmuna dokonce odložila pohřeb Atary. Druhého dne byl vykopán hrob a prostý obřad, který řídila sarmuna, odevzdal náčelníci zpátky Velké Matce Zemi.

Epada byla překvapená, že cítí něco jako smutek, a pokoušela se to před táborem skrýt. I Doban bojoval se svými city. Atara byla jediná matka, kterou ve svém životě poznal, i když ho zradila a na její lásku se nikdy nemohl spolehnout.

Smutek potřebuje rozptýlení. To věděla Ajla z vlastní zkušenosti. A tak se rozhodla, že nebude čekat s léčbou, kterou zamýšlela, třebaže doba možná nebyla nejvhodnější. Doufala, že tím oba chlapci přijdou na jiné myšlenky. Na zpáteční cestě do tábora se přidala k Epadě.

„Chci se pokusit srovnat Dobanovi nohu. Pomůžeš mi při tom?“

„Bolí to hodně?“ zeptala se Epada. Ještě dobře si pamatovala na jeho bolestný křik a začínala se cítit jako jeho ochránkyně.

1 když nebyl jejím synem, byl přece jen jí svěřeným chráněncem, a tento úkol brala velmi vážně. Závisel na tom její život.

„Uspím ho. Nebude to cítit, jen trochu bolesti, až se probudí, a nějakou dobu nebude chodit.“

„Budu ho nosit,“ řekla Epada.

Když se vrátili k velké chýši, vysvětlila Ajla chlapci, že mu chce znovu narovnat nohu. Doban před ní neklidně ustoupil, a když viděl vejít dovnitř Epadu, objevil se v jeho očích děs. „Ne! To ne! Ona mi ublíží!“ křičel při pohledu na vlčí ženu.

Epada stála u jeho lůžka. „Neublížím ti. Už nikdy,“ řekla. „A nikdo jiný ti už nikdy nezpůsobí bolest, ani tahle žena ne.“

Díval se na ni pochybovačně a přál si, aby jí mohl věřit.

„Prosím, sarmuno, postarej se, aby rozuměl tomu, co mu řeknu,“ řekla Ajla. Pak se k němu sklonila a dívala se mu do ustrašených očí.

„Dobane, já ti dám něčeho napít. Není to dobré a budeš po tom velmi unavený. Usneš a já se během tvého spánku pokusím srovnat ti nohu tak, aby byla jako dřív. Nebudeš nic cítit, protože budeš spát. Až se probudíš, budeš mít trochu bolesti, ale možná už se taky budeš cítit líp. Kdyby to příliš bolelo, řekneš to mně, sarmuně nebo Epadě – jedna z nás bude vždycky u tebe, a my ti dáme něco, co bolest zmírní. Rozumíš mi?“

„Přijde se na mě podívat Zelandonec?“

„Ano, přijde, jestli chceš.“

„A Samodun?“

„Jistě, přijdou oba.“

Doban pohlédl na Epadu. „A postaráš se, aby mi ona neublížila?“

„To ti slibuju. Neublízí ti. Ona ani nikdo jiný.“ Pohlédl na sarmunu, pak opět na Ajlu. „Dejte mi to vypít,“ řekl nakonec.

Ajla postupovala podobně, jako když narovnávala Rosinu zlomenou paži. Nápoj uspal Dobana a uvolnil mu svaly. Ke srovnání jeho vykloubené nohy bylo třeba velké síly, ale Ajle se to podařilo. Každý to mohl vidět. Něco bylo zlomené, ale jeho tělo vypadalo téměř normálně.

Epada se nastěhovala zpátky do velké chýše, kde nyní bydlela většina mužů a chlapců se svými příbuznými, a téměř se od Dobana nehnula. Ajla viděla, jak mezi nimi pomalu a váhavě vzniká důvěra. Jistě to tak Samodun předvídal.

Brzy se dostal na řadu i Odevan. Ajla mu nohu srovnala, ale obávala se, že mu noha bude v budoucnu snadněji vyskakovat z kloubu a bude třeba ji častěji znovu rovnat. Předvídala, že jeho léčba bude zdlouhavější.

Sarmuna sledovala její činnost trochu s bázní a potají se ptala, jestli na pověstech o Ajle není něco pravdy. Nevypadala sice jinak než obyčejná žena, mluvila, spala a sdílela slasti s mužem jako každá druhá, avšak její znalosti rostlin a její léčebná síla byly ohromující. Všichni se tomu divili. Sarmunina vážnost stykem s Ajlou stoupala. Už se sice nebála Vlka, avšak když ho viděla ve společnosti Ajly, musela věřit, že Ajla má moc nad jeho duchem. Pokud ji nesledoval přímo, pak alespoň očima. Totéž platilo pro muže, třebaže to nebylo tak zřejmé.

I když sarmuna nevěřila všem pověstem, nevyvracela je. Lidé tábora chtěli věřit, že všechno, co řekli Ajla a Jondalar, přichází od Matky, a ona je v té víře nechala, aby nastolila některé nutné změny. Když Ajla mluvila o radě sester a radě bratrů u Mamutonů, zavedla sarmuna v táboře podobné rady. Když se Jondalar zmínil, že by snad bylo možné najít někoho z jiného tábora, kdo by vyučoval výrobce nástrojů, postarala se o to, aby k různým jiným táborům Sarmunajů odešla poselstva a obnovila pokrevní a přátelské svazky.

Jedné noci, která byla tak chladná a jasná, že na nebi zářily hvězdy, se skupina lidí tlačila před vchodem velké chýše bývalé náčelnice, v níž se teď, protože už jí nebylo zapotřebí pro nemocné, stále častěji konala společná shromáždění. Mluvili o tajemných světlech na nebi. Sarmuna odpovídala na jejich otázky a nabízela vysvětlení. Trávila tolik času na tomto místě – aby léčila nemocné, konala obřady a mluvila s lidmi – že si sem přenesla věci a ponechala Ajlu a Jondalara ve své chýši samotné. Tím se stalo i tady ohniště Té, která slouží Matce, místem, kde se setkávali ostatní lidé. Stejně tomu bylo v jiných táborech nebo jeskyních, které Ajla a Jondalar znali.

Když Ajla s Jondalarem a Vlkem opustili hlouček pozorující hvězdy, zeptal se někdo sarmuny na vlka, který Ajlu všude doprovázel. Nato Ta, která sloužila Matce, ukázala na jasnou hvězdu na nebi. „To je jeho hvězda,“ řekla.

Dny ubíhaly rychle. Když se muži a chlapci trochu zotavili a Ajlu už tolik nepotřebovali, vydávala se ven s těmi, kteří sbírali skrovnou zimní potravu. Jondalar byl plně zaměstnán tím, že vyučoval všechny, kteří o to měli zájem. Ukazoval, jak se vyrábějí nástroje a vrhač. Taký předváděl, jak se s vrhačem loví. V táboře se hromadily zásoby, které se v mrazivém počasí daly snadno uchovat – zvláště maso. Zpočátku se vyskytly i těžkosti, když se muži nastěhovali do příbytků, které ženy považovaly za své, avšak společně to všichni překonali.

Sarmuna cítila, že nastal čas, kdy bylo vhodné pálit hliněné sošky. Domluvila proto s Ajlou a Jondalarem obřad zapálení ohně. Stáli před chýší s pecí, kam snášeli palivo. Potřebovali ho ještě víc, než stačili nasbírat během léta a podzimu, a to znamenalo spoustu práce.

„Dokážeš udělat nástroje na kácení stromů?“ zeptala se sarmuna.

„Cokoliv chcete, sekyry, palice a klíny. Ale čerstvé stromy dobře nehoří,“ řekl.

„Budu pálit i mamutí kosti, ale oheň se musí nejdřív pořádně rozhořet a taky musí hořet dlouho. Na obřad ohně je zapotřebí hodně paliva.“

Když vyšli z chýše, pohlédla Ajla naproti k palisádám. Lidé už použili různé jejich části, ale ještě nebylo všechno strženo. Navrhla, že by se sloupy hodily pro zbudování jiné ohrady, kam by mohli zahnat zvěř. Překvapilo ji, že se obyvatelé tábora nijak neměli k tomu, aby palisády strhli. Zřejmě si zatím natolik zvykli na pohled na ně, že už je téměř nevnímali.

„Nemusíte kácet stromy,“ řekla Ajla. „Můžeme vzít dříví z ohrady.“

Viděli teď palisády novým pohledem, avšak sarmuna dohlédla ještě dál. Před očima už měla obrys nové slavnosti. „To je dobrý nápad!“ řekla. „Zničíme toto místo v novém ozdravném obřadu. Každý bude rád, když už tu ohrada nebude. To bude znamení pro nový začátek, a vy budete při tom.“

„Tím si nejsem jistý,“ řekl Jondalar. „Jak dlouho to bude trvat?“

„Není radno spěchat. Je to příliš důležitý obřad.“

„To si taky myslím. Ale my musíme brzy odejít,“ řekl. „Vždyť zanedlouho nastane nejchladnější část zimy,“ namítla sarmuna.

„A krátce potom přijde jarní tání. Ty jsi přešla ledovec, sarmuno, a víš, že je to možné jen v zimě. A já jsem slíbil přátelům u Losadunajů, že je na zpáteční cestě navštívím. I když nemůžeme zůstat dlouho, je to dobrá příležitost, abychom se připravili na překročení ledovce.“

Sarmuna přikývla. „Pak alespoň nadcházející obřad ohně zmírní smutek z rozloučení s vámi. Mnozí z nás doufali, že zůstanete, a všichni vás budeme postrádat.“

„Těšila jsem se na obřad ohně,“ řekla Ajla, „a na Kavino dítě. Ale Jondalar má pravdu. Je načase, abychom šli.“

Jondalar se rozhodl, že okamžitě vyrobí nástroje pro sarmunu. Nashromáždil zásobu dobrého pazourku, který se hodil pro sekery a jiné nástroje na zpracování dřeva. Ajla šla do malé chýše, aby

sbalila věci a dohlédla, co ještě budou potřebovat na cestu. Právě všechno připravila, když uslyšela u vchodu kroky. Vzhlédla a viděla Kavu.

„Ruším tě, Ajlo?“ zeptala se mladá žena.

„Ne, pojď dál.“

Kava vešla a posadila se na hranu lůžka proti Ajle. „Sarmuna mi řekla, že se chystáte odejít.“

„Ano, zítra nebo pozítří.“

„Myslela jsem, že zůstanete do obřadu ohně.“

„To bych ráda. Ale Jondalar je neklidný, protože musíme překročit ledovec dřív, než přijde jaro.“

„Tohle jsem ti chtěla dát po obřadu ohně.“ Kava vytáhla z kytlice malý kožený balíček. „Jenom to nesmí zvlhnout.“

V balíčku byla malá hlava lvice, umně tvarovaná z hlíny. „Kávo! To je ale krásné! Víc než krásné. To je duch jeskynní lvice. Nevěděla jsem, že umíš dělat tak krásné věci.“

Mladá žena se usmívala. „Líbí se ti to?“

„U Mamutonů jsem znala řezbáře, který byl velký umělec.

Naučil mě pozorovat malované a vyřezávané věci, tohle by se mu určitě moc líbilo,“ řekla Ajla.

„Mám taky vyřezávané sošky ze dřeva, mamutoviny a rohoviny. Dělán to odmalička. Proto mi sarmuna navrhla, že mě bude vyučovat. Byla ke mně hodná. Snažila se nám pomoci. Byla hodná i na Omela. Ponechala mu jeho tajemství a nikdy po něm nic nežádala jako ostatní. Mnozí lidé byli tak zvědaví.“ Kava sklonila hlavu a bojovala se slzami.

„Postrádáš své přátele, vid’“, řekla Ajla mírně. „Pro Omela muselo být těžké uchovávat tajemství tohoto druhu.“

„Omel to musel udělat.“

„Kvůli Brugarovi? Sarmuna myslí, že Brugar ohrožoval Omela.“

„Ne, ne kvůli Brugarovi nebo Ataře. Já jsem neměla Brugara ráda. Ale on se bál Omela víc než Omel jeho, a Atara znala důvod.“

Ajla vycítila, co Kavu tíží. „A ty jsi ten důvod znala taky, že?“

Mladá žena svrátila čelo. „Ano,“ zašeptala a pohlédla Ajle do očí. „Doufala jsem, že tu budeš, až nadejde můj čas. Tolik bych chtěla, aby s mým dítětem bylo všechno v pořádku, ne jako...“

Nemusela už nic říkat nebo vysvětlovat. Kava se obávala, že by se její dítě mohlo narodit znetvořené, a kdyby nazvala zlo jménem, že by tak mělo větší moc.

„Nu, vždyť ještě neodcházím, a kdo ví? Zdá se mi, že tvé dítě může přijít každou chvíli,“ řekla Ajla. „Možná tu ještě budeme.“

„To bych byla ráda. Udělali jste toho pro nás tolik. Škoda že jste nepřišli dřív, dokud Omel a ostatní...“

Ajla viděla slzy v jejích očích. „Vím, postrádáš své přátele. Ale brzy budeš mít dítě, jenom sama pro sebe. Už jsi mu vybrala jméno?“

„Zatím ne. Nemělo smysl uvažovat o jménu chlapce a nevěděla jsem, jestli smím vybrat jméno pro holčičku. Jestli to bude chlapec, mohla bych ho možná nazvat po mém bratrovi, nebo po jiném muži, kterého jsem znala. Když to bude holčička, nazvu ji Sarmuna. Tolik mi pomohla – vidět ho...“ Trýznivý vzlyk přerušil její slova.

Ajla objala mladou ženu. Ze zármutku se musí člověk vypovídat. Tento tábor byl plný bolestných vzpomínek, plný utrpení, které muselo být sděleno. Když se Kava vyplakala, utřela si rukou oči. Ajla se rozhlížela, čím by usušila její slzy, a rozbalila balíček, který už léta nosila s sebou. Podala mladé ženě měkkou kůži. Avšak když Kava viděla, co vybalila, nevěřicně se zarazila. Byla to munka, malá ženská soška z mamutoviny. Avšak tato munka měla tvář - Ajlinu tvář!

Kava se odvrátila, jako by viděla nedovolené, usušila si slzy a rychle odešla. Ajla znovu zabalila sošku, kterou vyřezal Jondalar, do měkké kůže. Kava z ní měla strach, to vycítila.

Ajla se snažila na příhodu zapomenout a zabalila ještě pár zbývajících věcí. Vyprázdnila vak, který obsahoval její kameny, aby viděla, kolik jí zbylo šedožlutých, třpytivých pyritů. Chtěla jeden z nich darovat sarmuně, ale nevěděla, jestli cestou do Jondalarova domova za ně najde náhradu. I jeho příbuzným chtěla přinést několik pyritů jako dárek. Rozhodla se rozloučit jen s jedním kamenem a zbytek zase zabalila.

Když vešla do velké chýše, uviděla znovu Kavu, která neklidně opětovala její úsměv. I sarmuna připadala Ajle zvláštní. Zřejmě to způsobila Jondalarova soška. Ajla počkala, dokud sarmuna neosaměla.

„Chtěla bych ti něco dát, než odejdu. Našla jsem to, když jsem žila sama v údolí,“ řekla, otevřela dlaň a ukázala jí kámen. „Třeba by ti mohl být k užítku při obřadu ohně.“

Sarmuna pohlédla tázavě na pyrit, pak na Ajlu.

„Já vím, nevypadá to tak, a přesto je v tomhle kameni uchován oheň. Ukážu ti to.“

Šla k ohništi a navrstvila troud a dřevěné třísky volně kolem suchého chmýří orobince. Vedle položila trochu dříví, sklonila se a udeřila pazourkem o pyrit. Vyskočila velká horká jiskra a padla na troud. Když Ajla jemně jiskru rozfoukala, objevil se jako zázrakem malý plamínek. Přidala palivo, a když vzhlédla, viděla, jak na ni žena nevěřičně zírá.

„Kava mi vyprávěla, že viděla munku s tvou tváří. A teď děláš oheň. Jsi – jsi ta, za kterou tě všichni považují?“

Ajla se usmála. „To Jondalar vyřezal tu sošku, protože mě miluje. Chtěl zachytit mého ducha, jak mi říkal, a pak mi ji dal. Není to donka nebo munku. Soška jenom vyjadřuje jeho cit ke mně. A jak se dělá oheň, to tě ráda naučím. To nedělám já, ale něco v tomhle kameni.“

„Smím u toho taky být?“ Hlas přicházel od vchodu a obě ženy spatřily Kavu. „Zapomněla jsem si tu rukavice.“

Sarmuna a Ajla na sebe pohlédly. „Proč ne?“ řekla Ajla.

„Kava je moje pomocnice,“ poznamenala sarmuna.

„Pak ukážu vám oběma, jak se dělá oheň,“ řekla Ajla.

Když ženy znovu sledovaly celý postup a také si to samy vyzkoušely, cítily se volněji. Ale stále ještě žasly nad schopností neznámého kamene. Kava dokonce sebrala veškerou odvahu a zeptala se Ajly na munku.

„Ta soška, kterou jsem viděla...“

„Tu pro mě udělal Jondalar, krátce poté, co jsme se poznali. Chtěl mi tím vyjádřit svou lásku,“ vysvětlovala Ajla.

„Chceš tím říct, že můžu udělat podobu člověka, když mu chci ukázat, jak je pro mě důležitý?“ zeptala se Kava.

„Nevím, co by na tom mohlo být špatného,“ řekla Ajla. „Když děláš munku, máš přece v sobě určitý cit, ne?“

„Ano, ale musím zachovávat obřady,“ řekla mladá žena.

„Myslím, že záleží na citu, který do toho vkládáš.“

„Pak bych mohla vytvořit i tvář některé osoby, když do ní dám dobrý cit?“

„To by jistě bylo v pořádku. Ty jsi velká umělkyně, Kavo.“

„Ale možná by bylo lepší, kdybys nevyřezala celou sošku,“ radila sarmuna opatrně. „Když uděláš jen hlavu, nemůže to nikdo špatně pochopit.“

Kava přikývla. Pak obě pohlédly na Ajlu, jako by čekaly na její souhlas. Hluboko ve svém nitru se stále ještě ptaly, kdo Ajla skutečně je.

Příštího rána se Ajla a Jondalar probudili s pevným rozhodnutím, že se vydají na cestu. Avšak venku byla taková chumelenice, že nedohlédli ani k nejbližší chýši.

„Myslím, že dnes neodejdeme. Ohlašuje se velká bouře,“ řekl Jondalar, přestože mu pomyšlení na další zdržení bylo nepříjemné. „Doufám, že to brzy pomine.“

Ajla šla na louku ke koním a přivedla je blíž k táboru, na místo chráněné před větrem. Myslela na nadcházející cestu k Matce řek. Proto nejdřív neslyšela, že někdo šeptem vyslovil její jméno.

„Ajlo!“ Šepot zesílil. Obrátila se a viděla Kavu, která se schovala za malou chýší a kývala na ni.

„Copak je, Kavo?“

„Chci ti něco ukázat, abych věděla, jestli se ti to líbí,“ řekla Kava a stáhla rukavice. V ruce držela malý kulatý předmět z mamutoviny. Podala ho Ajle a řekla: „To jsem právě udělala.“

Ajla se překvapeně usmála. „Kavo! Věděla jsem, že jsi zručná. Ale netušila jsem, že si taková umělkyně,“ řekla a prohlížela si malý výtvar.

Kava udělala jen hlavu ženy, bez náznaku těla nebo krku, avšak dalo se jednoznačně poznat, koho představuje. Vlasy byly nahoře na hlavě svázané do uzlu, úzká tvář byla trochu nesouměrná, na jedné straně o něco kratší, avšak krása a půvab ženy se nedaly přehlédnout, přímo vyzařovaly z malého uměleckého dílka.

„Myslíš, že je to v pořádku? Myslíš, že se jí to bude líbit?“ zeptala se Kava. „Přála bych si dát jí něco zvláštního.“

„Mně by se to líbilo,“ řekla Ajla. „A myslím, že to moc dobře vystihuje tvoje city k ní. Máš vzácný dar, Kavo, užívej ho k dobru!“

Je v něm velká moc. Bylo od sarmuny chytré, že tě udělala svou pomocnicí.“

Až do večera zuřila sněhová bouře, vítr skučel a vyl. Bylo nebezpečné vzdálit se dál než na pár kroků od vchodu chýše. Ajla a Jondalar si už šli lehnout. V ohništi hořel nízký oheň. Sarmuna ještě vařila silný nápoj pro obřad ohně. Chtěla se už taky uložit ke spánku, jen co bude hotová.

Najednou se otevřel závěs v předsíni. Chladný vítr a sněhové vločky vnikly dovnitř. Esada s viditelným rozrušením odhrnula druhý závěs.

„Sarmuno, rychle! Kava! Přišel její čas.“

Ještě než mohla sarmuna odpovédět, Ajla už vstala z lůžka a oblékala se.

„Ta si ale vybrala správnou noc,“ řekla sarmuna a zůstala klidná, možná taky proto, aby uklidnila Kavinu matku. „Všechno bude v pořádku, Esado. Neporodí dřív, než dojdeme k tvé chýši.“

„Ona není v mé chýši. Trvala na tom, že v téhle bouři půjde do velké chýše. Nevím proč, ale chce porodit tam. A taky chtěla, aby přišla Ajla. Věří, že jen pak si může být jistá, že dostane zdravé dítě.“

„Bylo by to nevhodné, kdybych šel s vámi?“ zeptal se Jondalar především proto, že si nepřál, aby Ajla vyšla do bouře bez něho. Sarmuna pohlédla na Esadu.

„Já proti tomu nic nemám, ale může být muž u porodu dítěte?“

„Proč vlastně ne?“ řekla sarmuna. „Zvlášť když nastávající matka nemá žádného druhu.“

Sotva vyšli ven, tři ženy a muž společně vzdorovali kvílejícímu větru. Ve sněhové vánici k nim našel cestu i Vlk. Když dorazili k velké chýši, dřepěla Kava u studeného prázdného ohniště – zkroutená bolestmi a strachem. Rozzářila se úlevou, jakmile spatřila matku a ostatní. V několika minutách zapálila Ajla oheň – k velkému překvapení Esady – a Jondalar donesl zvenku sníh, aby ho rozpustil. Esada připravila kožešiny na lůžku a sarmuna vybrala několik bylin, které by mohly být zapotřebí.

Ajla uložila mladou ženu tak, že mohla pohodlně sedět nebo ležet. Pak čekala na sarmunu, aby Kavu prohlédla. Uklidnila

těhotnou ženu a nechala ji s její matkou o samotě. Obě léčitelky se vrátily k ohni a tiše spolu mluvily.

„Všimla sis toho?“ zeptala se sarmuna.

„Ano. Víš, co to znamená?“ řekla Ajla.

„Myslím, že vím, ale musíme počkat.“

Jondalar, který se snažil nepřekážet, se pomalu blížil k oběma ženám. Něco v jejich výrazu mu prozradilo jejich obavy.

Zatímco čekali, Jondalar neklidně přecházel sem a tam. Vlk ho pozoroval. Jondalar si přál, aby čas ubíhal rychleji, aby bouře polevila nebo aby mohl alespoň něco udělat! Řekl nastávající matce několik povzbudivých slov a často se na ni usmíval, ale cítil se naprosto zbytečný. Nebylo nic, co by tu mohl udělat. Jak večer pokročil, trochu podřimoval na jednom lůžku, až nakonec tvrdě usnul.

Probudily ho rozčilené hlasy a neklidný ruch kolem něho. Kouřovým otvorem ve stropě pronikalo dovnitř světlo. Jondalar vstal, protáhl se a třel si rozespalé oči. Nepovšimnut ženami vyšel ven a oddechl si, když zjistil, že bouře polevila, přestože ve vzduchu ještě poletovalo pár vloček.

Když se chtěl vrátit do chýše, zaslechl nezaměnitelný křik novorozence. Usmál se, zůstal ale stát přede dveřmi, protože nevěděl, jestli je pravá chvíle, aby vstoupil. Najednou ke svému překvapení slyšel znovu křik. Byly to dvě děti! Děle nedokázal čekat. Musel dovnitř!

Ajla držela v náručí zabalené dítě a usmála se, když vešel. „Chlapec, Jondalare!“

Sarmuna zvedla druhé dítě, kterému právě podvázala pupeční šňůru. „A holčička,“ řekla. „Dvojčata! To je dobré znamení. Za Atařiny vlády se narodilo jen málo dětí, ale myslím, že se to změní. Myslím, že nám tím Matka chce dát na srozuměnou, že tábor Tří sester zase brzy bude plný života.“

„Vrátíš se někdy?“ zeptal se Doban velkého muže. Už se mu dařilo mnohem lépe, i když ještě používal berle, které mu Jondalar udělal.

„Myslím, že ne, Dobane. Jedna dlouhá cesta stačí. Je načase, abych došel domů, usadil se a založil vlastní ohniště.“

„Přál bych si, abys bydlel blíž k nám, Jondalare.“

„Já taky. Budeš dobrý výrobce nástrojů a já bych tě rád dál učil.“

Jondalar objal mladého muže, poklepal několika dalším na rameno a mluvil s nimi. Koně už byli naloženi a připraveni k odjezdu. Vlk si lehl a pozoroval ho. Zvedl se, když viděl vycházet Ajlu a sarmunu z chýše.

„... je to hezké,“ řekla starší žena, „a její city mě přemohly. Nemyslíš, že je to nebezpečné?“

„Pokud si tu vyřezávanou podobu své tváře ponecháš, nemůže to být nebezpečné. Mohlo by tě to přiblížit Velké Matce a propůjčit ti hlubší moudrost,“ řekla Ajla.

Objaly se, pak sarmuna pevně objala Jondalara. Ustoupila, teprve když Ajla zavolala koně.

Nasedli, obrátili se a mávali, Jondalar si oddechl, že konečně vyrazili. Bude vždycky vzpomínat na tento tábor se smíšenými pocity.

34.

Na zpáteční cestě k Matce řek sledovali Ajla a Jondalar stejnou cestu, kterou projeli, když hledali tábor Sarmunajů. Avšak jakmile dorazili k brodu, rozhodli se překročit menší přítok a pak pokračovat dál jihozápadním směrem. Projížděli větrnými rovinami prastaré nížiny, kterou oddělovala obě velká horstva.

Přestože sněžilo jen mírně, museli se mít na pozoru před větrem, který natolik vířil sních, že se to podobalo sněhové bouři. Sněhové vločky poletovaly ve štiplavém chladu a vítr je poháněl z místa na místo, dokud smíšené s jemnou spráší nepřimrzly k zemi. Když byl vítr zvlášť prudký, rozdíral jim tváře do krve. Suchá tráva byla na nechráněných místech už dávno slehlá, ale vítr, který vymetl všechen sníh až na závěje v krytých zákoutích, odhalil zažloutlou pastvu pro koně. Ajle ubíhala zpáteční cesta mnohem rychleji, když nemusela v obtížném terénu sledovat stopu. Jondalara však překvapilo, jakou vzdálenost museli urazit až k řece. Nevěděl, že se dostali až tak daleko na sever. Zřejmě byl tábor Sarmunajů velmi blízko Velkého ledu.

Ted' nechali za sebou poslední výběžky pohoří, které ovládalo celou jejich cestu. Když dojeli k Matce řek, táhli k západu a blížili se severnímu předhůří ještě vyššího a příkřejšího horstva na západě. Zpomalili a hledali místo, kde zanechali svou výbavu a zásoby. Jeli stejnou cestou jako na počátku zimy, když Jondalar ještě míněl, že mají spoustu času – až do oné noci, kdy divoké stádo odvedlo Víhu.

„Krajina mi připadá povědomá – tady někde by to mělo být,“ řekl.

„Máš pravdu. Vzpomínám si na tamhle tu skálu, ale zdá se mi, že všechno vypadá úplně jinak,“ řekla Ajla a polekaně se rozhlížela po změněné krajině.

V okolí se nakupily závěje. Řeka při břehu zamrzla, a protože spousty sněhu vyrovnaly každou půdní nerovnost, nebylo ani vidět, kde končí břeh a začíná řeka. Prudký vítr a těžké rampouchy, které se vytvořily ve větvích při střídavém tání a mrazu, polámaly mnoho stromů. Poutníci často považovali keře ve sněžném hávu za pahorky nebo skály, dokud se při výstupu na ně nepropadli.

Ajla a Jondalar zastavili u malého lesíku a prohledávali krajinu v naději, že jim něco připomene místo, kde schovali stan a zásoby.

„Musí to být někde tady. Je to správné místo, jenom všechno vypadá jinak,“ řekla Ajla. Najednou se narovнала a ukázala na zasněžený pahorek, který vypadal nezvykle souměrně. „Jondalare! Tamhle!“

Podíval se oním směrem a nejdřív neviděl, co ji upoutalo. Pak však i on poznal zvláštní tvar.

Pahorek byl uprostřed změti trnitých keřů. Sesedli z koní. Jondalar našel silnou větev a prosekal stezku houštinou. Když byl asi uprostřed a udeřil do souměrné vyvýšeniny, sklouzl z ní sníh a objevil se otočený člun.

„Tady je to!“ zvolala Ajla. Zdupalí dlouhé trnité výhonky, až se dostali ke člunu a pečlivě zabaleným košům pod ním.

Jejich skladiště však nebylo tak chráněné, jak se domnívali. Upozornil na to Vlk, byl rozčilený pachem, který stále ještě ulpíval na místě. Když našli vlčí trus, poznali důvod. Jejich úkryt objevili vlci a podařilo se jim roztrhat pár pevně svázaných balíků. I stan byl roztržený. Ale vlastně očekávali větší škody. Kůže vlky přitahovala a zpravidla ji úplně rozkousali.

„Odpuzovač! Ten jim zabránil, aby napáchali ještě větší škody,“ řekl Jondalar a byl rád, že Ajlin prostředek nejen odnaučil Vlka ničit jim věci, ale zkazil chuť i ostatním vlkům. „A já si vždycky myslel, že Vlk zdržuje naši cestu. Kdyby ho nebylo, zřejmě bychom už stan neměli,“ řekl Jondalar a dovolil Vlkovi, aby na něho skočil a položil mu tlapy na ramena. „Zase jednou jsi nám zachránil život, nebo přinejmenším náš stan.“

I přesto, že by bez odpuzovače utrpěli mnohem větší škodu ztráta byla ničující. Vlci se přece jen dostali k zásobě potravy pro případ nouze. Většina sušeného masa zmizela a spousta balíčků se sušenými plody, zeleninou a zrním byla roztrhaná nebo se ztratila – možná je odnesla jiná zvířata, když vlci odtáhli.

„Měli jsme si vzít víc potravy od Sarmunajů,“ řekla Ajla, „ale sami měli sotva co jíst. Myslím, že by bylo dobré se vrátit.“

„To bych nechtěl,“ řekl Jondalar. „Uvidíme, co ještě máme. S tím, co ulovíme cestou, se možná dostaneme až k Losadunajům. S Thonolanem jsme u nich přenocovali. Zvali nás, abychom se vrátili a nějakou dobu u nich zůstali.“

„Dají nám potraviny, abychom mohli pokračovat v cestě?“ zeptala se Ajla.

„Myslím, že ano,“ řekl Jondalar. Pak se usmál. „Vlastně to vím docela určitě. Mám u nich k dobru budoucí nárok!“

„Budoucí nárok?“ Ajla vraštila čelo. „Jsou to tví příbuzní? Jako Saramudoni?“

„Ne, ale jsou to přátelé. Obchodovali se Zelandonci. Někteří z nich dokonce mluví naší řečí.“

„Už jsi se o tom jednou zmínil, ale já jsem nikdy tak docela nerozuměla, co to znamená mít u někoho k dobru budoucí nárok“

„To je slib, že ti někdy v budoucnu splní prosbu. Většinou se tím způsobem platí dluhy z her, když někdo prohraje víc, než může zaplatit. Ale i jiné věci se tak vyrovnávají,“ vysvětloval Jondalar.

„Jaké věci?“ ptala se Ajla. Dohadovala se, že se za tím zvykem skrývá ještě něco víc, a chtěla to vědět přesněji.

„Někdy se tak děkuje za něco, co někdo udělal, obvykle něco zvláštního, co se dá těžko vyjádřit jinak,“ řekl Jondalar. „Protože ale takový nárok není ničím omezený, může být obtížným závazkem. Ale lidé většinou nežádají víc, než je přiměřené. Často se takový budoucí nárok přijímá jen proto, aby se dokázala důvěra a dobrá víra. Je to určitý druh nabídky přátelství.“

Ajla přikývla. Tak to tedy bylo.

„Laduni mi dluží splnění prosby,“ pokračoval Jondalar. „A mohl bych vlastně žádat všechno, co bych chtěl. Myslím, že bude rád, když vyvázne jen s trochou potravin, které by nám zřejmě beztak nabídl.“

„Je to daleko k Losadunajům?“ zeptala se Ajla.

„Ještě hodný kus cesty. Žijí na západním okraji těchto hor, a my jsme na jejich východním konci. Ale když budeme sledovat řeku, nebude cesta tak obtížná. Budeme ale muset řeku překročit, Losadunajové žijí na druhém břehu. Dál proti proudu to bude snadnější,“ řekl Jondalar.

Rozhodli se utábořit na místě a prohlédnout všechny zbylé věci. Ztratili především potraviny. Nakonec zbyla jen malá hromádka z toho, co se jim podařilo zachránit. Avšak uvědomovali si, že jejich situace mohla být taky horší. Budou muset cestou hodně lovit a věnovat se sběru, ale zůstaly jim téměř všechny nástroje nebo se daly opravit, kromě vaku na maso, který vlci rozžvýkali na cáry. Kulatý člun uchránil jejich zásoby před nečasem, když ne před vlky. Ráno se budou muset rozhodnout, jestli budou člun dál vláčet s sebou.

„Čeká nás skalnatá krajina a s člunem budeme mít zřejmě víc starostí, než když ho tady necháme,“ řekl Jondalar.

Ajla prohlédla kůly, jestli se dají ještě použít. Jeden z nich, na který všela potraviny, aby je uchránila před zvířaty, byl zlomený, ale na cestu stejně potřebovali jen dva. „Ráda bych přece jen člun vzala. Až se ukáže, že nám skutečně jen překáží, můžeme se ho přece vždycky zbavit,“ řekla.

Ajla a Jondalar pokračovali v cestě západním směrem, podél severního břehu Matky řek, otevřenými rovinami říčního údolí. Po půldni dorazili k dalšímu velkému přítoku, který se hrozivě řítí z hor, vléval se do Matky a tvořil divoké víry. Jeho břehy byly lemované rampouchovými závěsy a ledovými krami. Řeky už nestékaly z důvěrně známého pohoří, které zanechali za sebou. Tato voda pramenila v neznámé oblasti na západě. Jondalar rozhodl, že se raději nebudou pokoušet překročit tento nebezpečný proud a že se vrátí zpátky, aby překročili některé z ramen Matky.

To bylo rozumné. I když byly mnohé toky široké a na krajích zamrzlé, ledová voda sahala většinou sotva ke slabinám koní.

Teprve pozdě večer toho dne si uvědomili, že konečně přebrodili Matku řek. Po všech nebezpečných dobrodružstvích s jinými řekami to bylo až nečekaně snadné. Nijak toho nelitovali.

V tuhé zimě bylo už samotné cestování dost nebezpečné. Většina lidí teď seděla v teplých obydlích a přátelé a příbuzní se

starali o to, aby nikdo nezůstal příliš dlouho venku. Ajla a Jondalar byli odkázáni sami na sebe. Kdyby se něco stalo, mohli by se spolehnout jen na sebe navzájem a na svá zvířata.

Krajina se zvlnila. Všimli si pozvolné změny ve vegetaci, mezi jedlemi a borovicemi v blízkosti řeky se objevovaly sosny a modříny. V rovinách říčního údolí bylo obzvlášť chladno, často chladněji než v okolních horách. I když vrchovina, která se táhla po jejích boku, byla přikrytá sněhem a ledem, v říčním údolí jen málokdy sněžilo. Proto museli kamennými sekerami vysekávat led ze zamrzlé řeky, když chtěli získat pitnou vodu pro sebe a zvířata.

To poskytlo Ajle příležitost, aby si všímala zvířat, která obývala roviny v údolí Matky řek. Byly to stejné druhy, které znala už ze stepí, jimiž prošli. Avšak tady ovládla pole zvířata, která milovala chlad. Ajla věděla, že můžou žít ze suché vegetace, ta se dala najít všude na zamrzlých rovinách, z nichž vítr odvál sních. Uvažovala však, odkud berou vodu.

Vlci a jiní masožravci zřejmě částečně uspokojili svou potřebu tekutiny krví zvířat, která ulovili. Kromě toho se pohybovali po velkém území a mohli najít zbytky sněhu nebo volné úlomky ledu, který rozkousali. Ale jak to bylo s koňmi a jinými býložravci? Jak ti se dostali k vodě v kraji, který se v zimě proměnil v zamrzlou poušť?

Ajla viděla víc srstnatých nosorožců než na kterémkoliv jiném místě a většinou pak nebyli daleko ani pižmoni, i když netvořili žádná stáda. Oba druhy dávaly přednost otevřenému, větrnému a suchému krajině, nosorožci spásali trávu a ostřici, pižmoni zase spíš okusovali keře. O zamrzlou krajinu se dělili větší sobi a velkoroží jeleni, k nim se přidružili koně s hustou zimní srstí. Avšak jestli bylo nějaké zvíře, které vynikalo mezi obyvateli údolí v horním toku Matky řek, pak to byl mamut.

Ajlu nikdy neomrzelo pozorovat tato obrovská zvířata. I když je lidé příležitostně lovíli, byli mamuti tak důvěřiví, jako by byli ochočení. Často Ajle a Jondalarovi dovolili, aby se jim přiblížili, a neviděli v nich žádné nebezpečí. V nebezpečí byli nanejvýš lidé. Přestože srstnatí mamuti nebyli nejmohutnějšími zástupci svého druhu, přece jen to byla největší zvířata, jaká lidé zřejmě kdy potkali. Se svou chundelatou srstí a obrovskými zahnutými kly vypadali z blízkosti větší, než jak si je Ajla pomatovala.

Kly mamutů neměly jen sociální význam, ale i praktický smysl. Sloužily k tomu, aby lámaly led. A v lámání ledu byli mamuti obdivuhodní.

Poprvé je přítom Ajla pozorovala, když šlo stádo mamutích samic k zamrzlé řece. Některé použily své kly – měly je trochu menší a rovnější než samci – aby prorazily led, který se zachytil v závětrří skalních průrev. Nejdřív ji to udivilo, dokud neviděla, jak mamutí mládě vzalo kus ledu do chobotu a strčilo ho do tlamy.

„Voda!“ řekla Ajla. „Teď vím, jak se dostávají k vodě, Jondalare. Pořád jsem nechápala, jak to dělají.“

„Máš pravdu. Nikdy jsem o tom vlastně neuvažoval. Ale teď, když o tom mluvíš, myslím, že Dalanar něco takového říkal. O mamutech je spousta úsloví. U nás doma se říkávalo: Nechod' ven, když mamuti táhnou na sever. Totéž by se dalo říct o nosorožcích.“

„To nechápu,“ řekla Ajla.

„To znamená, že se schyluje k bouři,“ řekl Jondalar. „Oni to vycítí. Tahle obrovská chundelatá zvířata nijak zvlášť nemilují sněh. Přikrývá jim potravu. A když ho napadne hodně, už ho nedokážou kly a choboty odhrnout. Zvlášť zlé pro ně je střídavé tání a mráz. K večeru, když je všechno ještě změkklé od odpoledního slunce, si lehnou, a ráno jsou přimrzlí srstí k zemi. Nedokážou se pohnout a dají se pak snadno ulovit. Někteří zmrznou a uhynou, hlavně ti menší.“

„Proč tedy táhnou k severu?“

„Čím blíž se dostanou k ledu, tím je méně sněhu. Víš ještě, jak jsme šli s Mamutony na lov mamutů? Jedinou vodou široko daleko byl proud, který stékal z ledovce, a to bylo léto. V zimě je všechno zamrzlé.“

„Je proto i tady tak málo sněhu?“

„Ano, tahle krajina je vždycky studená a suchá, zvlášť v zimě, protože jsou ledovce tak blízko. Pokrývají hory na jihu a Velký led na severu už není nijak daleko. Většina území mezi tím je územím ploskolebců – chci říct zemí klanu. Začíná trochu dál na západ od nás.“ Jondalar se cítil nepříjemně, když Ajla při jeho přechnutí protáhla tvář. „Je ještě jedno úsloví o mamutech, jen si na ně tak přesně nevzpomínám. Říká se, že když nemůžeš najít vodu, máš se rozhlédnout po mamutovi, nebo tak nějak.“

„To chápu,“ řekla Ajla a dívala se dozadu za něho. I Jondalar se otočil.

Mamutí samice táhly proti proudu a daly se dohromady s několika samci. Samice zápolily s příkrou ledovou hradbou, která se navršila na břehu řeky. Samci lámali velké kusy ledu z hradby. Byl mezi nimi i důstojný stařec s šedými pruhy v srsti, jehož kly narostly do takové délky, že se mu před hlavou zkřížily. Lámali velké kusy ledu z hradby. Za hlasitého řevu, funění, dupání a troubení samci zvedali led do výše a pouštěli ho na zem, kde se rozštípl na použitelné kusy. Ta obrovská huňatá zvířata to zřejmě docela bavilo.

Ajla si všimla, že se k nim přidružila i další zvířata. Stádo srstnatých mamutů rozlámalo dost ledu – pro sebe, svá mláďata a staré mamuty a pro společnost, která je následovala. Bylo víc takových zvířat, která měla užitek z toho, že táhla za mamuty.

Ajla a Jondalar jeli dost blízko podél břehu Matky řek. Nepatrné sněžení nedokázalo pokrýt krajinu měkkou bílou příkrývkou, odpočívající vegetace ukazovala svou šedohnědou zimní tvář. Vysoké rákosí z minulého léta a ostřice trčely vzdorně ze zmrzlého bažinatého koryta, zatímco u břehu leželo odumřelé kapradí a orobinec. Lišejníky potáhly kamení jako strup ránu a polštáře mechu uschly na tvrdé koberce.

Většinou lovili drobnou zvěř. Vysoká si žádala víc času k vypatrání a k lovu, než si mohli dopřát. Přesto neodolali, když spatřili jelena, a hned se za ním pustili. Úlovek jim přišel vhod. Maso rychle zmrzlo a dokonce Vlk nemusel nějakou dobu jít na lov. Jejich obvyklou stravou jinak byli králíci, zajáci a příležitostně bobři, kteří zabydleli horskou krajinu ve velkém počtu. Avšak lovili i stepní zvířata ze sušších oblastí jako sviště a křečky. A vždycky měli radost, když narazili na sněžné kury, tučné bílé ptáky s opeřenýma nohama.

Obvykle dobře posloužil Ajlin prak. S vrhačem lovili jen větší zvěř. Najít kameny bylo snadnější než vyrábět nové oštěpy a nahrazovat špice, když se ztratily nebo zlomily. Avšak často museli věnovat lovu víc času, než jim bylo milo, a všechno, co je stálo čas, Jondalara zneklidňovalo.

Doplňovali masitou stravu lýčím jehličnanů a jiných stromů, které vařili společně s masem na kaši. A nacházeli různé zmrzlé

plody, stále ještě visící na keřích. Bylo tu dostatek jalovcových bobulí, které se zvlášť dobře hodily k masu, když se jich nevzalo příliš mnoho. Šípky nacházeli méně často, ale zato přešlé mrazem byly sladší. Šíchý se stálezelenými listy mandlovitého tvaru měly drobné lesklé černé plody, které často přečkaly zimu, stejně jako červené brusinky.

I když se Víha a Vítěz v létě téměř výlučně živili trávou, všimla si Ajla, že teď spásali i výhonky větví a okusovali vnitřek kůry stromů, společně se zvláštním lišejníkem, kterému dávali přednost sobi.

Jiným pramenem zimní potravy byli malí hlodavci, jako hraboši, myši a lumíci – ani ne tak zvířata sama, ta Ajla obvykle nechala Vlkovi za to, že je zvěřil, jako jejich hnízda. Ajla vyhledala jemnou stopu nory, pak holí prolomila zmrzlou zem, až nakonec narazila na malé zvíře uprostřed semen, ořechů a kořenů.

Pak měla Ajla ještě svůj léčitelský vak, který přispěl ke zdraví poutníků víc, než si uvědomovali. Například znala různé koření, kořeny a kůry, které nejen léčily nemoci, ale taky jim předcházely.

Když táhli k západu, sbírali potravu, kdykoliv se k tomu naskytla příležitost. Přestože byl výtěžek sběru často jen skromný, málokdy některé jídlo vynechali. Avšak při tak chudé stravě a namáhavém denním postupu byli stále hubenější. Nemluvili o tom, ale pomalu byli putováním unaveni a toužili, aby už došli k cíli.

Přes den spolu většinou prohodili jen pár slov a spíš se věnovali vlastním myšlenkám, které si sdělovali až večer, když jedli nebo leželi vedle sebe v kožešinách.

„Nechápu, jak mohla Atara něco takového udělat,“ poznamenala Ajla jednou po večeři. „Je mi to pořád hádankou.“

„A co tě tak udivuje?“

„Moji lidé, Druzí. Když jsem tě potkala, byla jsem tak vděčná, že jsem se setkala s někým, jako jsem já. Byla to taková úleva vědět, že nejsem jediná tohoto druhu na světě. Pak, když jsem zjistila, jak jsi milý, tak dobrý a laskavý, myslela jsem, že všichni lidé mého druhu jsou takoví jako ty, a byla jsem proto šťastná.“ Chtěla ještě dodat: dokud jsi s takovým odporem nepřijal mé vyprávění o životě u lidí klanu – ale rozmyslela si to, když viděla, jak Jondalar radostí a zmatkem celý zrudl a usmíval se.

„Když jsme se setkali s Mamutony, Talutem a táborem Lva,“ pokračovala Ajla, „byla jsem přesvědčená, že všichni Druzí lidé jsou dobří. Pomáhali si navzájem a společně se rozhodovali. Byli laskaví, hodně se smáli a neodmítali prostě něco jen proto, že o tom ještě nikdy neslyšeli. Jistě, byl tam Frebek, ale v podstatě nebyl ani on tak špatný. Dokonce ti, kteří na letním setkání byli kvůli klanu proti mně, se tak chovali ze strachu, ne ze zlého úmyslu. Atara však byla zlá jako hyena.“

„Atara byla jen jedna,“ napomínal ji Jondalar.

„Ano, ale pomysli jen, kolik lidí ovlivnila. Sarmuna jí pomáhala svatým vědění zabíjet lidi a zraňovat je, i když jí to bylo později líto. A Epada ji následovala ve všem,“ řekla Ajla.

„Měla své důvody. Se ženami se zacházelo špatně,“ řekl Jondalar.

„Já znám ty důvody. Sarmuna si myslela, že jedná správně, a Epada milovala lov a Ataru, která ji nechala lovit. Zním ten pocit, protože taky ráda lovím.“

„Teď může Epada lovit pro celý tábor,“ řekl Jondalar. „Nevěřím, že byla tak špatná. Připadalo mi, že se v ní probudily mateřské city. Možná má dokonce Dobana ráda víc, protože ho zranila a teď má příležitost, aby to zase napravila.“

„Epada nechtěla chlapcům ublížit. Měla strach, že by je Atara zabila, kdyby ji neposlechla. To byly její pohnutky. Dokonce Atara měla spoustu důvodů pro to, aby byla taková, jaká byla, avšak žádný důvod nebyl dost velký, aby omluvil její jednání. Jak mohla něco takového udělat? Dokonce Broud nikdy úmyslně neublížil dětem. Považovala jsem své lidi za dobré, a teď nevím, jestli je to pravda,“ řekla Ajla a dívala se smutně a ustaraně.

„Jsou dobří a špatní lidé, Ajlo, každý z nás má dobré a špatné stránky,“ řekl Jondalar a vraštil čelo. „Ale většinou jsou lidé slušní a vzájemně si pomáhají. Vědí, že každý jednou může potřebovat pomoc, a chtějí být dobří a přívětiví.“

„Ale jsou i takoví, kteří jsou šílení jako Atara,“ namítla Ajla.

„To je pravda.“ Jondalar to musel připustit. „A mnozí dají nebo udělají jen to, co musí. Ale proto ještě nejsou špatní.“

„A přesto může jeden špatný člověk v dobrých lidech vyvolat to nejhorší, jako to dokázala Atara u sarmuny a Epady.“

„Myslím, že se můžeme jen snažit zlým a krutým lidem bránit v tom, aby nepáchali příliš mnoho škody. Možná bychom měli být šťastni, že už není víc takových, jako byla ona.“

„Atara nemůže změnit můj názor na lidi, které znám, Jondalare, a myslím, že máš pravdu, pokud jde o většinu lidí. Ale přesto už teď budu podezřívavější a opatrnější.“

„Opatrnost nemůže škodit, ale musíš dát lidem možnost, aby ukázali své dobré stránky, než si o nich uděláš špatný úsudek.“

Severní vysočina je dál doprovázela, když táhli dál na západ. Siluety stálezelených stromů na kulatých kopcích a v rovinách masivu se odrážely proti nebi. Řeka se opět rozdělila na několik ramen, které se vinuly mělkou kotlinou, a tekla pak dál severozápadním směrem.

Utábořili se v údolní kotlině. Mezi borovicemi, sosnami, smrky a modřínky byly v tomto údolí nápadné holé větve buků s měkkou šedou kůrou. Krajina byla dost chráněná, aby se tu dařilo několika listnatým stromům. V blízkosti stromů objevili menší stádo mamutů, viditelně rozrušené a zmatené. Ajla se přiblížila ke zvířatům, aby viděla, co se děje.

Jeden mamut ležel na zemi, starý obr s obrovskými kly, které se vepředu křížily. Bylo to stejné stádo, které viděli, jak láme led? Mohli být ve stejné oblasti dva tak staří mamuti? Jondalar přišel za Ajlou.

„Obávám se, že umírá. Kdybych tak pro něho mohla něco udělat!“ povzdechla si Ajla.

„Zřejmě už nemá zuby. Když k tomu jednou dojde, zbývá už jen jediné – zůstat u něho a dělat mu společnost,“ řekl Jondalar. „Možná od nás nemůže nikdo nic víc očekávat,“ řekla Ajla.

Každý dospělý mamut sežral denně velké množství potravy, která odpovídala jeho velikosti, především vysokou travu s tlustými stébly a příležitostně malé stromky. Při tak tvrdé stravě byly zuby rozhodující. Byly tak důležité, že na nich závisel život mamuta.

Stádo cítilo nadcházející konec starce. Bylo zvyklé sdílet poslední dny s umírajícími. Mamuti se starali o své staré stejně láskyplně jako o novorozence. Shlukli se kolem starce a snažili se ho pozvednout. Když bylo po všem, nhrabali na mrtvého zem,

trávu, listí nebo sních. O mamutech se tvrdilo, že pohřbívali také jiná mrtvá zvířata, dokonce i lidi.

Ajla a Jondalar a jejich čtyřnozí společníci brzy zjistili, že cesta je strmější a namáhavější, když opustili údolí a mamuty. Blížili se k velké rokli. Jeden výběžek prastarého severního horstva dosáhl příliš daleko na jih a rozštěpila ho ramena řeky. Voda se prodírala průsmykem, kde díky prudkému proudu nezamrzla, ale strhávala s sebou ledové kry. Pohled na proudící vodu po tak dlouhé době, kdy viděli jen samý led, jim připadal pozoruhodný. Před skalními stěnami s ostrými vrcholy na jihu byly stolové hory, celé planiny, jejichž rozsáhlé, vysoko položené plošiny nesly husté jehličnaté lesy. Tenké větve listnatých stromů a keřů dostaly bílý potah z jinovatky, který každou větev zřetelně modeloval. Zimní krása Ajlu okouzlovala.

Cesta vedla stále výš, vzduch byl chladný, rezavý a jasný. I když bylo zataženo, nezačalo sněžit. S pokračující zimou srážek ubývalo. Jedinou vlhkostí ve vzduchu byl teplý dech lidí a zvířat.

Pokaždé, když minuli další zamrzlé boční říční údolí, ledová řeka se zúžila. Na západním konci roviny se opět ukázala rokle. Vylezli na skalnatý hřeben a snažili se dohlédnout co nejdál směrem, kterým museli táhnout dál. Pohled je vyděsil. Řeka před nimi se znovu dělila. Nevěděli, že je to naposledy, kde se dělí na tato ramena, která označovala její dlouhou pouť nížinami. Hluboká kotlina na kraji nížiny prudce zatáčela v místě, kde se jednotlivá ramena spojovala. Vznikaly tam prudké víry, stahovaly led a kamení do hloubky a dále po proudu řeky je vyvrhovaly a všechno tam zase rychle zamrzalo.

Stáli na vrcholu, dívali se dolů a pozorovali, jak se malý kmen neustále točivé víru a ve spirále klesá hlouběji a hlouběji.

„Tam bych nechtěla spadnout,“ řekla Ajla a otrásla se při tom pomyšlení.

„Já taky ne,“ přizvukoval Jondalar.

Ajlin pohled putoval k jinému místu v dálce. „Co je to tam za ty obláčky páry, Jondalare?“ ptala se. „Mrzne a hory jsou zasněžené.“

„To budou jezírka s horkou vodou. Tu vodu zahřívá horký dech Dony. Mnozí lidé mají strach chodit do blízkosti takových

míst, ale lidé, které chci navštívit, žijí u hlubokého pramene s horkou vodou, tak mi to alespoň říkali. Horké prameny jsou svaté, i když zrovna nevoní. Tvrdí se o nich, že léčí nemoci.“

„Jak daleko je to ještě k těm lidem, které znáš? K těm, co používají vodu na uzdravování nemocí?“ zeptala se Ajla. Všechno, co mohlo obohatit její léčitelské znalosti, hned vzbuzovalo její zájem. Kromě toho jim docházely potraviny. Nechtěli se zdržovat sběrem, a proto se už po několik dní ukládali ke spánku hladoví.

Po poslední protáhlé kotlině se krajina začala citelně zvedat. Z obou stran se na ně tlačily vrchy a hory. Ledový krunýř na jihu byl vyšší, když táhli dál směrem na západ. Daleko na jihu strměly dvě hory nad všemi ostatními rozeklanými vrcholy, jedna vyšší než druhá, jako druh a družka, kteří dohlízejí na svůj houf dětí.

Tam, kde se vysočina snížila k mělčímu místu řeky, opustil Jondalar říční tok, zahnul k jihu a jel k stoupající páře v dálce. Vylezli na nízký hřeben a dívali se přes zasněženou step na kouřící jezero, na jehož břehu byla jeskyně.

Viděli, že se k nim blíží skupina lidí. Najednou se zastavili a všichni civěli jako ochrnutí strachem. Jeden muž však na ně zamířil oštěp.

35.

„Měli bychom raději sesednout z koní a jít pěšky,“ řekl Jondalar, když k hloučku přicházelo stále víc nedůvěřivých mužů a žen s namířenými oštěpy. „Vždyť přece víme, jaký strach a nedůvěru lidem nahání, když jedeme na koních. Měli jsme to udělat hned a nejdřív jim vysvětlit, jak se to má s našimi zvířaty.“

Oba sesedli a Jondalar najednou pomyslel na svého „malého bratra“ Thonolana, který vždycky přicházel s širokým přátelským úsměvem k cizím jeskyním nebo táborům. Vzal tuto vzpomínku jako znamení. Široce se usmíval, přátelsky mával, stáhl z hlavy kapuci přehozu, aby ho všichni lépe viděli, a blížil se k nim s rozpřaženýma rukama s dlaněmi vzhůru, což znamenalo, že přichází bez zlého úmyslu a nemá co skrývat.

„Hledám Laduniho z Losadunajů. Jsem Jondalar ze Zelandonců,“ řekl. „Před několika lety jsem putoval s bratrem na východ a Laduni nás pozval, abychom se při zpáteční cestě zase zastavili.“

„Já jsem Laduni,“ řekl jeden muž zelandonsky s lehkým přízvukem. Šel k nim, oštěp měl ale nadále pohotově připravený a pozorně si je prohlížel, aby se ujistil, že je cizí muž skutečně tím, za koho se vydává. „Jondalar? Ze Zelandonců? Ano, podobáš se muži, s kterým jsem se setkal.“

Jondalar cítil jeho opatrný tón. „Protože to taky skutečně jsem já! Jsem rád, že tě vidím, Laduni,“ řekl srdečně. „Nevěděl jsem, jestli jsem zabočil na správném místě. Cestoval jsem až ke konci

Matky řeka ještě kus dál. Ale na zpáteční cestě jsem nemohl najít vaši jeskyni. Teprve pára vašich horkých pramenů mi ukázala cestu. Chtěl bych ti někoho představit.“

Starší muž nadále hledal nejmenší náznak toho, jestli snad Jondalar není něčím jiným, než čím se zdá být: je-li to skutečně muž, kterého znal a který teď přichází na návštěvu. Blížil se k Jondalarovi, ale stále ještě měl oštěp připravený k vrhu. Pak pohlédl na oba neobvykle krotké koně a poprvé si všiml, že u nich stojí žena.

„Vaše koně jsou úplně jiní než zdejší. Jsou koně na východě mírnější? To pak musí být snadné je ulovit,“ řekl Laduni.

Najednou se muž napřímil, rozmáchl se oštěpem a zamířil na Ajlu. „Zůstaň klidný, Jondalare! Sledoval vás vlk. Je tak drzý, že se ani neskrývá.“

„Ne!“ vykřikla Ajla a vrhla se mezi Vlka a muže s oštěpem.

„Tenhle vlk cestuje s námi, nezabíjej ho!“ řekl rychle Jondalar.

Ajla poklekla a pevně Vlka objala, aby chránila jeho, ale vlastně i muže s oštěpem. Vlk tam stál se zježenými chlupy a cenil tesáky. Z hrdla mu vycházelo temné vrčení.

Laduni ustoupil a tázavě pohlédl na Jondalara.

„Odlož oštěp, Laduni. Prosím! Ten vlk je náš společník, stejně jako koně. Zachránil nám život. Neudělá nic, když nikdo nebude ohrožovat jeho a tu ženu, to ti slibuju. Já vím, vypadá to podivně, ale já ti to vysvětlím.“

Laduni sklonil oštěp a dál nedůvěřivě hleděl na Vlka. Když hrozba pominula, podařilo se Ajle Vlka uklidnit. Poručila mu, aby jí zůstal u nohy. Šla s Jondalarem k Ladunimu.

Laduni si všiml, že ovládá opravdu dobře řeč Zelandonců, i když mu její zvláštní přízvuk hned prozradil, že není Zelandonka. Viděl spoustu světlolasých a modrookých žen, avšak tvar jejich lícních kostí a rysy tváře – i v tom na ní bylo něco nezvyklého.

Pohlédl na Jondalara a usmál se. Že se vysoký pohledný Zelandonec vrací z tak dlouhé cesty s nebývalou kráskou, to ho nepřekvapovalo. Oba museli mít za sebou vzrušující dobrodružství. Byl zvědavý na příběhy, které jim budou vyprávět.

„Laduni, lovče Losadunajů,“ řekl Jondalar, „tohle je Ajla z tábora Lva, Mamutonka, vyvolená jeskynním lvem, ochraňovaná jeskynním medvědem, dcera ohniště Mamuta.“

Ajla pozvedla obě ruce s dlaněmi obrácenými vzhůru, aby nabídla své upřímné přátelství, když ji Jondalar obřadně představoval. „Zdravím tě, Laduni, nejvyšší lovce Losadunajů,“ řekla Ajla.

Laduni se podivil, jak mohla vědět, že je nejvyšším lovcem svého kmene. Při tolika čestných titulech musela tato žena mít mezi svými lidmi vysoké postavení, pomyslel si.

Laduni uchopil její ruce. „Ve jménu Duny, Velké Matky Země, tě vítám, Ajlo z Mamutonů, vyvolená lvem, chráněnkyně Velkého medvěda, dcero ohniště Mamuta,“ řekl.

„Děkuju za tvůj pozdrav,“ řekla Ajla stále ještě obřadně. „Ráda bych tě seznámila s Vlkem, aby tě poznal jako přítele.“

Ladunimu bylo trochu nepříjemné seznamovat se s vlkem, ale za daných okolností neměl zřejmě jinou volbu.

„Vlku, tohle je Laduni z Losadunajů,“ řekla Ajla a vedla ruku cizího muže k čenichu Vlka. „Je to přítel.“ Vlk očíchal ruku cizího muže společně s pachem Ajliny ruky a pochopil.

„Stačí, Vlku,“ řekla Ajla a obrátila se na Laduniho: „Teď ví, že jsi přítel. Kdybys ho chtěl potěšit, má rád, když ho někdo hladí nebo drbe za ušima.“

Muž se velmi opatrně dotkl hlavy zvířete a trochu ho podrbal za ušima. Měl při tom zvláštní pocit. Ne že by se ještě nikdy nedotkl vlčí kožešiny, ale poprvé se dotýkal živého vlka.

„Později ti představím koně. Oni jsou před cizími lidmi plaší i potřebují trochu času, aby si na ně nejdřív zvykli.“

„Jsou všechna zvířata na východě tak krotká?“ Odpověď by zajímala každého lovce.

Jondalar se usmál. „Ne, zvířata jsou všude stejná. To je Ajlina zásluha, že jsou tahle zvířata jiná.“

Laduni spolkl další otázky, protože věděl, že si celá jeskyně bude chtít poslechnout jejich příběhy. „Uvítal jsem vás a zvu vás, abyste s námi sdíleli teplo, jídlo a odpočinek. Ale nejdřív bych měl zřejmě našim lidem něco vysvětlit.“

Laduni šel ke skupině, která stála před velkým otvorem ve skalní stěně, a vyprávěl jim, jak se před několika lety sešel s Jondalarem. Zmínil se, že Jondalar je příbuzný Dalanara a zdůraznil, že on a ta žena jsou lidé, žádní hroziví duchové. Brzy jim sami povědí všechno o koních a vlkovi.

„Poví vám jistě další zajímavé příběhy,“ dodal, protože věděl, že tím vzbudí zvědavost lidí, kteří byli od počátku zimy převážně připoutaní ke své jeskyni a začínali se nudit.

Ajla si po chvíli všimla, že jeho řeč je podobná zelandonštině. Přes rozdílnou výslovnost pochopila, že Losadunajové jsou se Zelandonci příbuzní stejně jako Sarmunajové a Saramudoni s Mamutony. Jejich jazyk měl dokonce něco společného se sarmunajštinou. Rozuměla několika jeho slovům. Za několik dní by se dokázala s těmito lidmi dorozumět.

„Losadun vás rád uvítá u ohniště návštěvníků,“ řekl Laduni, když se opět vrátil k Jondalarovi a Ajle.

„Musíme nejdřív složit náklad z koní a někde je umístit,“ řekl Jondalar. „Vadilo by někomu, kdyby koně zůstali na pastvině tady před vaší jeskyní?“

„Jen je tam nechte,“ řekl Laduni. „Myslím, že pro všechny bude dost zvláštní vidět koně tak zblízka.“ Znovu udiveně pohlédl na Ajlu. Co jen s těmi zvířaty udělala? Zřejmě dokázala poroučet mocným duchům.

„Já musím požádat ještě o něco,“ řekla Ajla. „Vlk je zvyklý spát u nás. Všude jinde by byl nešťastný. Kdyby se Losadun a tvoji lidé cítili v jeho přítomnosti nepříjemně, postavíme si stan a zůstaneme venku.“

Laduni opět promluvil s lidmi. „Všichni chtějí, abyste přišli dovnitř, ale některé matky se bojí o své děti,“ řekl.

„To chápu. Ale slibuju ti, že Vlk nikomu nic neudělá. Pokud to ale nestačí, zůstaneme venku.“

Laduni znovu promluvil s lidmi a potom řekl: „Můžete přijít dovnitř.“

Laduni, který doprovázel Ajlu a Jondalara, když šli složit zavazadla z Víhy a Vítěze, byl stejně vzrušený, jako když se setkal s Vlkem. Lovil koně, ale dotkl se živých koní nanejvýš náhodně, když se ve vřavě lovu ocitli u nich blízko. Ajla si všimla jeho nadšení a myslela na to, že mu později nabídne, aby se na Víze projel.

Když se vraceli k jeskyni a své věci táhli v kulatém člunu, zeptal se Laduni Jondalara na jeho bratra. Viděl, jak se tvář urostlého muže bolestně stáhla.

„Thonolan už nežije. Zabil ho jeskynní lev.“

„To je mi líto. Měl jsem ho rád,“ řekl Laduni.

„Každý ho měl rád.“

„Tolik si přál dojít až na konec Matky řek. Dokázal to?“

„Ano, došel až na konec, než zemřel. Ale už pro to neměl smysl. Zamiloval se cestou do jedné ženy a učinil ji svou družkou, ale ona umřela při porodu dítěte,“ řekl Jondalar. „To mu zlomilo srdce. Pak už nechtěl žít.“

Laduni potřásl hlavou. „To je zlé! Byl tak plný života. Filona na něho ještě dlouho myslela, když jste nás opustili. Pořád doufala, že se jednou vrátí.“

„Jak se daří Filoně?“ zeptal se Jondalar a vzpomněl si na hezkou mladou dceru Laduniho ohniště.

Laduni se ušklíbl. „Má teď druhá a Duna je jí zřejmě nakloněna. Má dvě děti. Krátce po vašem odchodu zjistila, že čeká dítě. A když se to rozkřiklo, spousta Losadunajů navštívilo naši jeskyni.“

„To si umím představit. Pokud si vzpomínám, byla moc hezká. Taky podnikla cestu, že?“

„Ano, s jedním starším bratrancem.“

„A má dvě děti?“ ptal se Jondalar.

Laduni zářil radostí. „Dceru z prvního požehnání, Thonoliji. Filona ji považuje za dítě ducha tvého bratra. A nedávno dostala syna. Žije v jeskyni svého druha. Mají tam víc místa, ale není to daleko odtud, takže můžeme často vidět ji i děti.“ Laduniho hlas zněl vesele a spokojeně.

„Doufám, že je Thonolije z Thonolanova ducha. Bylo by hezké, kdyby část jeho ducha ještě žila na tomto světě,“ řekl Jondalar.

Mohlo to jít tak rychle? Jondalar se divil. Thonolan s ní strávil jenom jednu noc. Byl duch jeho bratra tak mocný? Nebo měla Ajla pravdu? Způsobil oné noci Thonolan svou mužností, že ve Filoně začalo růst dítě? Myslel na ženu, s níž sám strávil noc.

„Jak se daří Lanaliji?“ zeptal se.

„Dobře. Je na návštěvě u příbuzných v druhé jeskyni. Chtějí ji dát za družku jednomu muži, který ztratil ženu a žije sám u ohniště s třemi malými dětmi. Lanalije nikdy neměla vlastní děti, i když si je vždycky přála. Když se jí bude líbit, stane se jeho družkou a

přijme děti za své. To by mohlo být dobré. Lanali se už nemůže dočkat.“

„Přeju jí hodně štěstí,“ řekl Jondalar a skryl své zklamání. Myslel si, že dostala dítě, když s ním sdílela slasti. Ať už to bylo cokoli, duch muže nebo jeho mužnost, Thonolan prokázal svou sílu. Ale jak to je s ním? Není dost silný, aby způsobil, že v některé ženě poroste dítě?

Když vešli do jeskyně, Ajla se se zájmem rozhlédla. Viděla už hodně příbytků Druhých lidí: lehké letní přístřešky a pevné trvalé stavby, které mohly vzdorovat zimě. Mnohé byly postavené z mamutích kostí a pokryté drny a jilem, jiné ze dřeva, umístěné pod převisem nebo na plovoucí základně. Avšak jeskyni, jako byla tahle, neviděla od doby, kdy opustila klan. Byla útulná a prostorná. Brunovi by se v téhle jeskyni líbilo, pomyslela si.

Když si její oči přivykly na šero a rozeznala podrobnosti, byla překvapená. Očekávala několik ohnišť na různých místech, ohniště jednotlivých rodin. Tady však bylo každé rodinné ohniště oddělené stěnami z kůží. Vypadaly jako stany, ale nebyly kuželovité. Nahoře byly otevřené – v jeskyni nepotřebovali ochranu před nečasem. Chránily jen vnitřní prostor před cizími pohledy. Ajla si připomněla zákaz klanu hledět přímo do prostoru ohniště jiného muže. Každý prostor byl ohraničen kameny.

Laduni je vedl k jednomu oddělenému příbytku. „Nenarazili jste cestou na Charoliho bandu?“ zeptal se.

„Ne. Co je to za lidi?“ zeptal se Jondalar. „Když jsme se tenkrát viděli, mluvil jsi o několika mladých lidech a jejich půtkách s kla... s ploskolebci.“ Pohlédl na Ajlu, ale přesto použil tento výraz, protože Laduni by jinak nerozuměl. „Trýznili muže a vynucovali si slasti od jejich žen. Z bujnosti, myslím, ale všichni pak z toho měli jen nepříjemnosti.“

Ajla zpozorněla. Bylo tady nablízku hodně lidí klanu?

„Ano, to jsou oni. Charoli a jeho banda,“ řekl Laduni. „Zpočátku to možná byla bujnost, pak to ale zašlo příliš daleko.“

„Byl bych si myslel, že už zatím dostali rozum,“ řekl Jondalar.

„To je Charoliho vina. Myslím, že jednotlivě nejsou ti mladíci tak špatní, ale on je podněcuje. Losadun myslí, že tím chce dokázat svou statečnost, svou mužnost, protože vyrostl u ohniště bez muže.“

„Mnohé ženy vychovaly samy děti, z nichž vyrostli slušní lidé,“ řekl Jondalar. Zabraní do hovoru se zastavili uprostřed jeskyně. Ostatní lidé se shlukli kolem nich.

„Ano, ovšem. Ale druh jeho matky zmizel, když byl Charoli ještě malý, a ona se už nikdy s jiným nespojila. Rozmazlovala Charoliho i tehdy, kdy už měl dávno plnit povinnosti dospělého. Teď je pro všechny přítěží.“

„Co se stalo?“ zeptal se Jondalar.

„Jedna dívka z naší jeskyně kladla u řeky pasti. Stala se teprve před několika oběhy měsíce ženou a ještě neprošla obřadem První slasti. Těšila se na obřad při příštím setkání. Charoli a jeho banda ji náhodou viděli samotnou a vzali si ji všichni...“

„Všichni? Vzali si ji? Násilím?“ řekl Jondalar zděšeně. „Dívku, která ještě nebyla ženou? Tomu ani nemůžu uvěřit!“

„Všichni!“ řekl Laduni s chladnou zlostí „Ale my to tak nenecháme! Nevím, jestli už je ploskolebci znudili nebo čím to bylo, ale rozhodně zašli příliš daleko. Zranili ji tak, že krvácela. Madena už nechce mít s muži nic společného, nikdy. Odmítla podrobit se obřadu, který by z ní udělal ženu.“

„To je strašné, ale nemůžete jí to mít za zlé. Tak by žádná dívka neměla poznat dar Matky,“ řekl Jondalar.

„Její matka se teď obává, že jí Duna už nikdy nedaruje dítě, když se vzepřela obřadu na počest Matky.“

„To se může stát, ale co se dá dělat?“ zeptal se Jondalar.

„Její matka požaduje Charoliho život a žádá krvavou odplatu celé jeho jeskyni,“ řekl Laduni. „Má na to právo. Ale msta může zničit všechny. Kromě toho nespáchala zločin Charoliho jeskyně, ale jeho banda, z níž se ani všichni nenarodili v Charoliho jeskyni. Poslal jsem poselství Tomasimu, náčelníkovi tamějších lovců.“

„Co zamýšlíš?“

„Myslím, že je to věc všech Losadunajů, aby se učinil konec řádění té bandy. Doufám, že mi Tomasi pomůže a přesvědčí všechny, aby tito mladíci opět žili pod dohledem jeskyně. Dokonce jsem navrhl, aby matka Madeny dostala zadostiučinění, mělo by se předejít krevní mstě. Ale Tomasi je příbuzný s Charoliho matkou.“

„Pak je to pro něho těžké rozhodnutí,“ řekl Jondalar. „Ví někdo, kde se skrývá Charoliho banda? Jistě ne u vašeho kmene. Myslím, že by žádná jeskyně nepřijala takové ničemy.“

„Trochu dál na jih odtud je neobydlené území s mnoha jeskyněmi a podzemními řekami. Tam někde se zřejmě skrývají.“

„Když je tam tolik jeskyní, pak bude těžké je najít.“

„Musejí opustit svou skrýš, aby si opatřili potravu. Dobrý stopař by je snadno objevil, ale na to potřebujeme lidi ze všech jeskyní. Pak bychom je brzy dopadli.“

„Co s nimi uděláte, až je najdete?“ zeptala se Ajla.

„Když budou ti ničemové rozděleni, nebude to zřejmě dlouho trvat a banda se rozpadne. Každá jeskyně může přijmout jednoho nebo dva z nich a naložit s nimi podle své úvahy. Ostatně si myslím, že se jim život v divočině pomalu zajídá. Jednoho dne se budou chtít rozhlédnout po družkách, a není mnoho žen, které by chtěly vést takový život.“

„Máš pravdu,“ poznamenal Jondalar.

„Je mi líto té dívky,“ řekla Ajla. „Jak se jmenuje? Madena?“

„Taky je mi jí líto,“ dodal Jondalar. „Přál bych si, abychom mohli zůstat a pomoci. Ale když brzy nepřekročíme ledovec, museli bychom čekat až do příští zimy.“

„Už teď může být příliš pozdě,“ řekl Laduni.

„Příliš pozdě? Ale je zima. Všechno je zamrzlé. Všechny trhliny jsou jistě zasněžené.“

„Ano. Teď je zima, ale takhle pozdě už to není jisté. Mohli byste mít štěstí. Ale kdyby přišel fén dřív, což není vyloučené, pak by sníh rychle roztál. Ledovec dokáže být při prvním jarním tání potměšilý a za daných okolností zřejmě není radno táhnout územím ploskolebců na severu. Charoliho banda je podráždila. Dokonce i ta zvířata chrání své samice a hájí svůj druh.“

„To nejsou zvířata,“ ozvala se Ajla. „Jsou to lidé, jenom jiného druhu.“

Laduni zmlkl. Nechtěl urazit hosta. Přišla s vlkem, který ji ochraňuje a s kterým jedná jako s lidmi – bylo tak podivné, že považovala i ploskolebce za lidi? Možná jsou chytrí, ale prostě to nejsou lidé, pomyslel si.

Stáli uprostřed hloučku. Malý hubený muž, který už překročil střední věk, řekl s plachým úsměvem: „Neměli by se naši hosté nejdřív ubytovat, Laduni?“

„Zrovna jsem se chtěla zeptat, jestli je chceš takhle zdržovat celý den?“ dodala žena po jeho boku. Byla kulatá, jen trochu větší než muž a měla přívětivou tvář.

„Máte pravdu, je mi to líto. Smím vás představit?“ řekl Laduni. Nejdřív pohlédl na Ajlu, pak se obrátil na malého muže. „Losadune, který sloužíš Matce v jeskyni U svatých pramenů, tohle je Ajla z tábora Lva Mamutonů, vyvolená lvem, chráněnkyně Velkého medvěda, dcera ohniště Mamuta.“

„Ohniště Mamuta! Pak jsi taky ta, která slouží Matce,“ řekl muž překvapeně, ještě než ji pozdravil.

„Ne. Já jsem dcera ohniště Mamuta. Mamot mě učil tajemství, ale nebyla jsem zasvěcena,“ vysvětlovala Ajla.

„Ale narodila ses tam! Musíš být vyvolená Matky, společně se všemi ostatními,“ řekl muž potěšeně.

„Losadune, ještě jsi ji nepozdravil,“ upozornila ho tlustá žena.

Muž na okamžik upadl do rozpaků. „Ach, pořád ty obřadnosti! Jménem Duny, Velké Matky Země, zdravím tě, Ajlo z Mamutonů, vyvolená táborem Lva a chráněnkyně ohniště Mamuta.“

Žena vedle něho si povzdechla a potřásla hlavou. „Popletl jsi to! Přitom si pamatuje i ty nejméně známé obřady nebo legendy Matky,“ řekla.

Ajlu to rozesmálo. Ještě nikdy se nesetkala s někým, kdo sloužil Matce a kdo by se méně hodil pro tuto roli než tenhle roztržitý plachý muž.

„To je v pořádku,“ řekla ženě. „Není to tak popletené.“ Tábor Lva ji přece přijal, nenarodila se u nich, pomyslela si. Pak pohledla na muže, který držel obě její ruce. „Zdravím tě a děkuji ti za tvé uvítání, Losadune, který sloužíš Matce všeho života.“

Drobný muž se usmál, když slyšel jiné označení Velké Matky, které Ajla použila.

„Solandije z Dosadunajů, narozená v jeskyni Horské řeky, družko Losaduna, tohle je Ajla z tábora Lva Mamutonů, vyvolená lvem, chráněná Velkým medvědem a dcera ohniště Mamuta,“ řekl pak Laduni.

„Zdravím tě, Ajlo z Mamutonů, a zvu tě do našeho příbytku,“ řekla Solandije.

„Děkuju ti, Solandije.“

Laduni pohlédl na Jondalara. „Losadune, který sloužíš Matce v jeskyni U svatých pramenů, tohle je Jondalar, mistr výrobce nástrojů z Deváté jeskyně Zelandonců, syn Marthony, bývalé náčelnice Deváté jeskyně, bratr Joharana, náčelníka Deváté jeskyně, narozený u ohniště Dalanara, náčelníka a zakladatele Lanzadonců.“

Ajla byla překvapená, ještě nikdy neslyšela Jondalarovy tituly a příbuzenství takhle vypočtené. I když tak úplně nechápala význam, udělalo to na ni velký dojem. Když Jondalar zopakoval litanii a byl obřadně uveden, zavedli je konečně do velké obytné a obřadní místnosti, která byla losadunovou oblastí.

Vlk, který po celou dobu klidně seděl Ajle u nohou, radostně zavyl, když přišli ke vchodu příbytku. Uvnitř uviděl dítě. Avšak jeho zavytí vyděsilo Solandiji. Vběhla dovnitř a zvedla dítě ze země. „Mám čtyři děti a nevím, jestli tu má být tenhle vlk,“ řekla ustrašeným hlasem. „Micher neumí ještě ani běhat.“

„Vlk dětem neublíží,“ řekla Ajla. „Vyrostl společně s dětmi a má je rád. Zachází s nimi jemně a teď zavyl, protože měl prostě jenom radost, když viděl dítě.“

Solandije se nedůvěřivě dívala na nebezpečně vyhlížejícího masožrouta.

„Nu, vlastně jsem souhlasila, aby zůstal,“ řekla po chvíli ještě trochu váhavě.

Ajla šla s Vlkem dovnitř a odvedla ho do odlehlého kouta. Zůstala chvíli u něho, protože dobře věděla, jak je pro něho těžké jen se na děti dívat a nesmět si s nimi hrát.

Jeho chování Solandiji uklidnilo. Podala hostům horký čaj, představila své děti a pak odešla, aby uvařila jídlo. Zapomněla přitom na přítomnost zvířete, avšak její děti z něho nespouštěly oči. Ajla je nenápadně pozorovala. Nejstaršímu z nich, Larogimu, hádala deset let. Pak tu byly dvě dívky, asi sedmiletá Dosalijs a čtyřletá Nelandije. Malý Micher byl v batolecím věku, a i když neuměl ještě chodit, čile lezl kolem.

Starší děti se Vlka bály. Dosalijs vzala Michera do náruče a pozorovala zvíře. Avšak po chvíli zase Michera pustila na zem. Jondalar hovořil s losadunem a Ajla zatím rozbalovala své věci. Bylo tu pro hosty dost kožešin na spaní a Ajla proto doufala, že bude moci během zdejšího pobytu své kožešiny vyčistit.

Najednou se ozval dětský smích. Ajla zadržela dech a pohlédla do rohu, kde nechala Vlka. V jeskyni zavládlo naprosté ticho. Všichni se ustrašeně dívali na batole, které dolezlo do rohu a tahalo Vlka za kožich. Ajla viděla, jak Solandije ustrnula, když malý Micher vrazil do Vlka, ale ten jen trpělivě a potěšeně vrtěl ocasem.

Nakonec šla Ajla k Vlkovi, vzala dítě do náruče a donesla ho k matce.

„Máš pravdu,“ řekla Solandije, „tenhle vlk má děti rád! Kdybych to neviděla na vlastní oči, nikdy bych tomu nevěřila.“

Postupně si začaly i ostatní děti hrát s Vlkem. Jen když ho nejstarší chlapec dráždil, vzal Vlk jeho ruku do zubů a zavrčel, ale nestiskl ji. Ajla vysvětlila dětem, že si s Vlkem mohou hrát, ale nesmějí mu záměrně ubližovat.

Ještě než se setmělo, zašla Ajla ke koním. Víha na pozdrav zaržála, sotva Ajla vyšla z jeskyně. Když jí rovněž odpověděla zaržáním, mnozí lidé se po ní překvapeně otočili. Vítěz odpověděl ještě hlasitěji.

Pro koně bylo nové být zase pohromadě s tolika lidmi, ale Ajla je uklidnila. Vítěz natahoval krk a stríhal ušima. Když se ve vchodu do jeskyně objevil Jondalar, běžel mu přes louku na půl cesty naproti.

Jondalar a Ajla odklidili lopatami z velkého paroží vysoký sníh z pastviny u jeskyně, aby se koně mohli snadněji pást. Tato činnost připomněla Jondalarovi problém, který ho už zaměstnával delší dobu. Lámal si hlavu, jak najdou při své cestě přes zamrzlé ledové pláně dost potravy pro sebe a krmení pro koně, a co bylo důležitější, kde najdou vodu pro sebe, Vlka a dva koně?

Později večer se všichni shromáždili v obřadním místě, aby naslouchali Jondalarově a Ajlině líčení cestovních dobrodružství. Losadunajové měli především zájem o zvířata. Ale bylo mimo jejich představivost, že by si vlastně každý z nich taky mohl ochočit divokého koně nebo vlka. Většina lidí předpokládala, že Ajlin osamělý život v údolí koní byl dobou zkoušky a odříkání, jimž se podrobují ti, kteří se cítí být povoláni sloužit Matce. Její schopnost zacházet se zvířaty jen potvrzovala jejich dohady.

Losadunajové byli otřeseni, když slyšeli o zážitcích svých hostů u Sarmunajů.

„Není se co divit, že jsme v posledních letech měli tak málo návštěvníků z východu. A říkáš, že jeden z mužů, kteří tam byli zajati, byl Losadunaj?“ ptal se Laduni.

„Ano. Nevím, jaké jméno měl tady, ale tam se jmenuje Ardemun,“ řekl Jondalar. „Kulhal, nemohl dobře chodit a jistě by nedokázal uprchnout. Proto ho zřejmě nechala Atara chodit po táboře. To on propustil muže z ohrady.“

„Vzpomínám si na jednoho mladého muže, který se vydal na cestu,“ řekla starší žena. „Věděla jsem jeho jméno, ale už si nevzpomínám... měl přezdívku... Ardemun... Ardi... ne, Mardi. Říkal si Mardi!“

„Myslíš Menardi?“ ozval se jeden muž. „Znám ho z letního setkání. Říkali mu Mardi. Tak takhle skončil. Měl bratra, který by byl jistě rád, kdyby se dozvěděl, že je ještě naživu.“

„Je dobré vědět, že se tam dá zase bezpečně cestovat. Měl jsi štěstí, že jste na ně nenarazili při své cestě na východ,“ řekl Laduni.

„Thonolan pospíchal, chtěl se dostat co nejdál podél Matky řek,“ vysvětloval Jondalar, „a zůstali jsme na tomhle břehu řeky. To bylo dobře.“

Lidé se ještě vyptali na spoustu věcí, než se pomalu rozešli. Ajla byla ráda, že mohou přespat na suchém teplém místě, a brzy usnula.

Příštího rána se probudila časně a rozhodla se, že připraví ranní čaj pro sebe a pro Jondalara. Rozhlížela se po dříví, suchém trusu nebo jiném palivu, které se obvykle uchovávalo v blízkosti ohniště, avšak všechno, co viděla, byla jen hromada hnědých kamenů.

„Chtěla bych uvařit čaj,“ obrátila se na Solandiji. „Čím topíte? Donesu to.“

„Není třeba, všechno je tady,“ řekla Solandije a ukázala na hnědé kameny. „To jsou hořlavé kameny,“ řekla.

Ajla vzala jeden do ruky a pozorně si ho prohlížela. Objevila zřetelné žilkování, jaké má dřevo, avšak byl to bezpochyby kámen, žádné dříví. Byl to lignit, hnědé uhlí, něco mezi rašelinou a kamenným uhlím.

Jondalar se probudil a sledoval ji. Usmála se na něho a podala mu kámen. „Solandije říká, že tihle topí v ohništi.“

Ted' byla řada na Jondalarovi, aby se divil. „Vypadá to opravdu jako dřevo, ale je to kámen. Ale není tak tvrdý jako pazourek. A snadno se láme.“

„Ano,“ souhlasila Solandije, „hořlavé kameny se snadno lámou.“

„Odkud je máte?“ zeptal se Jondalar.

„Na jihu u hor je jich spousta. Dříví potřebujeme jen na rozdělení ohně, pak ale použijeme tenhle kámen, hoří déle než dříví a vydává taky větší teplo,“ řekla žena.

Ajla a Jondalar se domluvili pohledem. „Přinesu pyrit,“ řekl Jondalar. Když se vrátil, probudil se i losadun a nejstarší chlapec, Lardgi. „Vy máte hořlavé kameny, a my zase máme kámen, který dokáže udělat oheň.“

„Ten objevila Ajla, že?“ řekl losadun a nebyla to ani otázka, spíš ujištění.

„Jak to víš?“ zeptal se Jondalar.

„Protože to je zřejmě její způsob,“ řekla Solandije.

Jondalar přikývl. „Ajlo, ukaž jim to,“ řekl a podal jí pyrit, pazourek a trochu troudu.

Ajla rozprostřela troudu a otáčela kovově se lesknoucím kamenem, dokud se neobjevila rýha, která vznikla častým používáním. Její pohyby byly tak sehrané, že téměř nikdy nepotřebovala víc než jedno křísnutí, aby vyskočila jiskra. Několik fouknutí a ve chvíli vzplál malý oheň.

„To je úžasné,“ řekl losadun.

„O nic úžasnější než vaše hořlavé kameny,“ odpověděla Ajla. „Mám pár těchto kamenů a chtěla bych jeden věnovat vaší jeskyni. Možná bych to mohla předvést během obřadu.“

„Ano! To by byl vhodný okamžik,“ řekl losadun. „S radostí váš dar přijmeme, ale chtěli bychom vám za to taky něco dát.“

„Laduni nám přislíbil všechno, co potřebujeme, abychom mohli pokračovat v cestě přes ledovec. Dlužil mi budoucí nárok, ale jistě by nám byl pomohl i tak. Vlci totiž objevili naši skrýš s věcmi a zničili nám zásoby na další cestu,“ řekl Jondalar.

„Máte v úmyslu jít přes ledovec s koňmi?“ zeptal se losadun.

„Ano, ovšem,“ řekla Ajla.

„Ale jak to chcete provést s krmením? A s vodou, když je všechno zamrzlé? Dva koně vypijí víc než dva lidé.“

Ajla pohlédla na Jondalara. „Myslela jsem, že bychom v člunu převezli sušenou trávu.“

„A co hořlavé kameny? Pak byste si mohli na ledu rozdělat oheň. Nemuseli byste toho brát s sebou tolik a kameny taky tak snadno nenavlnou,“ řekl losadun.

Jondalar zamyšleně hleděl před sebe, pak se jeho tvář rozjasnila k úsměvu. „To by šlo! Můžeme je naložit do člunu – když bude zatížený, bude líp klouzat po ledu – a několik kamenů stačí na oheň! Co já si tím nalámal hlavu! Ani nevíš, jak jsi mi pomohl, losadune!“

Během následujících dní se Ajla seznámila blíž s Losadunaji, kteří žili v blízkosti horkého pramene – skupiny si říkaly jeskyně, ať už žili v jeskyni, nebo ne. Zvláště si oblíbila lidi, u jejichž ohniště bydlela – Solandiji, losaduna a děti. Uvědomila si, jak postrádala společnost přívětivých lidí. Solandije mluvila dobře Jondalarovou řečí, a tak se i s Ajlou mohla domluvit.

Obě ženy si byly ještě bližší, když objevily společné zájmy. Přestože by se vlastně měl v rostlinách a léčivých bylinách vyznat spíš losadun, byla to Solandije, která si osvojila většinu znalostí. Ajle připomínali Izu a Kreba, když Iza léčila nemoci bylinami a svému bratrovi přenechávala styk s duchy a vyhánění ostatních nezdravých sil. Ajlu upoutal i losadunův zájem o historii, legendy a mýty a svět duchů – tajemství, jaká nesměla znát, když ještě žila u klanu. Stále více hodnotila bohatství jeho vědění.

Jakmile losadun objevil její upřímný zájem o Velkou Matku Zemi a svět duchů, její rychlou chápavost a úžasnou paměť, s radostí ji zasvěcoval do svých znalostí. Losadun mluvil plynule zelandonsky, i když se silným losadunajským přízvukem. Oba byli nadšení spoustou shod mezi tím, co ji učil, a moudrostí, s kterou se Ajla seznámila u Mamutonů, a všímali si drobných rozdílů.

Jondalar strávil hodně času s lovci, jevil ale i překvapivý zájem o děti Solandije a o všechno, co se jich týkalo. Když viděl Solandiji kojit dítě, toužil po dítěti od Ajly – dítěti svého ducha, jak doufal, přinejmenším po synovi nebo dceři svého ohniště. Pomalu si začínal dělat starosti, že Velká Matka Země stále ještě nepožehnala Ajlu dítětem, a do jisté míry to považoval za své selhání. Jednoho dne sdělil losadunovi své obavy.

„Matka určí správný okamžik,“ řekl muž. „Možná je to proto, že ví, jak obtížnou cestu máte před sebou. Přesto – teď by byl správný okamžik uctít ji obřadem. Pak byste ji mohli poprosit, aby Ajle darovala dítě.“

„Snad máš pravdu,“ řekl Jondalar. „Jistě to nemůže škodit.“ Pak se trpce zasmál. „Někdo mi jednou říkal, že jsem miláček Matky a že mi jistě žádnou prosbu neodmítne.“ Pak jeho pohled potemněl. „Thonolan přesto zemřel.“

„Prosil jsi ji výslovně, aby ho nenechala umřít?“ zeptal se losadun.

„Ne, šlo to příliš rychle,“ připustil Jondalar. „Lev tehdy zranil i mě.“

„V klidu o tom přemýšlej, jestli jsi ji výslovně někdy o něco prosil a jestli ti tvou prosbu nesplnila. Já rozhodně promluví s Ladunim a s radou o obřadu na počest Matky,“ řekl losadun. „Chtěl bych udělat něco, co by pomohlo Madeně. Už vůbec nevstává z lůžka. Ani nepřišla, aby si poslechla vaše vyprávění, přitom vždycky tak ráda naslouchala příběhům z cest.“

„Chudák děvče!“ Jondalar se otřásl, když pomyslel na to, co musela vytrpět.

„Doufal jsem, že se z toho pomalu zotaví. Možná by pomohl očištný obřad u horkého pramene,“ uvažoval losadun nahlas. Najednou vzhlédl. „Nevíš, kde je Ajla? Požádám ji, aby byla u toho. Mohla by nám pomoci.“

„Losadun mi všechno vysvětlil a já se ráda zúčastním obřadu, který chystá,“ řekla Ajla. „Ale co se týče obřadu na počest Matky, tak si nejsem tak jistá.“

„Je důležitý,“ řekl Jondalar vážně. „Většina lidí se na něj těší.“ Ptal se, jestli takový obřad bude vůbec k něčemu dobrý, když s ním Ajla nesouhlasí.

„Možná, kdybych o tom věděla víc... Musím se toho ještě tolik naučit. Losadun mi všechno ochotně vysvětluje. Tak ráda bych tu nějakou dobu zůstala.“

„Musíme brzy pokračovat v cestě. Jestli se zdržíme, překvapí nás jaro. Zůstaneme ještě do obřadu na počest Matky, pak musíme jít,“ řekl Jondalar.

„Téměř bych si přála, kdybychom tu mohli zůstat až do příští zimy. Už jsem cestováním unavená,“ povzdechla si Ajla. Že je to i proto, že si není jistá, jak ji přijmou jeho lidé, si raději ponechala pro sebe, i když ji ta otázka trápila. Tady věděla, že ji lidé mají rádi.

„Taky nemám chuť dál cestovat, ale když budeme mít jednu ledovec za sebou, nebude to už tak daleko. Zastavíme se krátce u Dalanara, aby věděl, že jsem se vrátil – a zbytek cesty bude snadný.“

Ajla přikývla na souhlas, ale pomyslela si, že mají stejně před sebou ještě hodný kus cesty a že se to snadněji řekne, než provede.

36.

„Mám při tom něco dělat?“ zeptala se Ajla.

„To ještě nevím,“ řekl losadun. „Jen si myslím, že by u toho měla být žena. Madena ví, že jsem ten, který slouží Matce, ale jsem muž a ona se mužů bojí. Bylo by pro ni dobré, kdyby o tom mluvila, a někdy se o takových věcech mluví snadněji se soucitnou cizí osobou.“

„Je něco, co bych neměla říkat nebo dělat?“

„Jsi vnímavá a dokážeš se vcítovat. Jistě sama poznáš, co je správné. Máš zvláštní dar učit se nové řeči. Nestačím žasnout, jak rychle ses naučila losadunajsky. A jsem ti vděčný za Madenu,“ řekl losadun.

Ajla sklopila při jeho chvále oči. „Řeč Losadunajů se hodně podobá řeči Zelandonců,“ řekla.

Losadun si všiml, že je jí to nepříjemné, a tak o tom dál nemluvil. Když vešla Solandije, oba vzhlédli.

„Všechno je připraveno,“ řekla. „Vezmu děti a postarám se, aby nerušily obřad. Ajlo, měla bys něco proti tomu, kdybych vzala s sebou Vlka? Micher si na něj tak zvykl.“ Zasmála se. „Kdo by si pomyslel, že někdy budu mít vlka, který mi bude hlídat děti. Vlk je dokáže zabavit všechny.“

„Bude mu u tebe líp. Madena Vlka ještě nezná,“ řekla Ajla.

„Dojdeme teď pro ni?“ zeptal se losadun.

Šli společně k ohništi Madeny a její matky a Ajla si znovu všimla, že je losadun menší než jeho družka. Vzpomněla si na

první dojem, který v ní vyvolal. I když byl malé postavy a choval se zdrženlivě, téměř plaše, vyzařovala z něho důstojnost a moudrost.

Losadun zaškrábal na tuhou kůži, která byla napjatá na tenkých kůlech. Starší žena je vpustila dovnitř. Sotva spatřila Ajlu, zamračila se. Ajla cítila, že není vítána.

Žena se okamžitě obrátila na losaduna. „Už toho ničemu konečně dopadli? Vzal mi vnoučata dřív, než se narodila!“

„Najít Charoliho by tvým vnoučatům nepomohlo, Verdegije. V téhle chvíli mě nezajímá on, ale Madena. Jak se jí daří?“ zeptal se losadun.

„Leží a nechce jíst. S nikým nechce mluvit, ani se mnou. Přitom to bylo tak hezké dítě. Každý by ji chtěl za družku, dokud ji Charoli a jeho muži nezkazili.“

„Proč ji považuješ za zkaženou?“ zeptala se Ajla.

Žena pohlédla na Ajlu, jako by byla hloupá. „Tahle žena nic neví?“ obrátila se na losaduna a pak znovu na Ajlu. „Madena neprošla obřadem První slasti. Je pošpiněná, zničená. Matka už jí nepožehná.“

„Tím bych si nebyl tak jistý. Matka není tak nelítostná,“ řekl losadun. „Zná cesty svých dětí a umí jim pomoci. Madena může být očištěna, takže stále ještě může projít obřady První slasti.“

„To nepomůže. Už nechce mít s muži nic společného, ani při obřadech První slasti,“ řekla Verdegije. „Všichni moji synové odešli se svými družkami. Domnívali se, že v naší jeskyni nebude dost místa pro tolik nových rodin. Madena je mé poslední dítě, má jediná dcera. Od té doby, co zemřel můj druh, jsem se na nic netěšila víc než na to, že se budu starat o děti, které dostane, o svá vnoučata. Teď nezažiju u svého ohniště žádná vnoučata. A to všechno kvůli tomu – tomu sprostému darebákovi.“ Hlas se jí třásl. „A nikdo proti tomu nic nedělá.“

„Víš přece, že Laduni čeká na zprávu od Tomasiho,“ řekl losadun.

„Tomasiho!“ Verdegije přímo vyplivla to jméno. „Zrovna od toho! Z jeho jeskyně pochází ten ničema!“

„Měla bys jim dát možnost. Ale když chceme pomoci Madeně, nemusíme na to čekat. Až bude očištěna, možná se rozmyslí jinak. Chceme se o to alespoň pokusit.“

„Dobře, zkuste to. Ale ona nevstane,“ řekla žena.

„Třeba ji přemluvíme,“ namítl losadun. „Kde je?“

„Tamhle za závěsem,“ řekla Verdegije a ukázala na oddělený prostor u kamenné stěny.

Losadun odhrnul závěs. Do zatemnělého výklenku proniklo světlo. Dívka zvedla ruku a zakryla si oči, aby ji neoslňovalo.

„Maden, vstaň,“ řekl pevným, a přesto mírným hlasem losadun. Beze slova se odvrátila. „Pomoz mi s ní, Ajlo.“

Společnými silami ji posadili, pak jí pomohli na nohy. Madena se tomu trpně podvolila. Vyvedli ji ven z odděleného prostoru a z jeskyně. Madena jako by ani necítila, že bosýma nohama šlape na zmrzlou zasněženou zem. Vedli ji k velkému kuželovitému stanu, který Ajla dosud neviděla. Stál stranou od vchodu do jeskyně a byl zakrytý skalami a křovím. Z kouřového otvoru ve špici stanu stoupala pára. Ve vzduchu byl cítit silný sirný pach.

Vešli do malé předsíně, oddělené těžkým koženým závěsem od další části. Přestože byl mráz, uvnitř bylo teplo. Dvojitý stan stál nad horkým pramenem, který ho zahříval. I když z vody stoupala pára, byly stěny téměř suché. Stoupající pára se zachytávala na vnitřní stěně vnější stanové stěny, kde se stýkal chlad zvnějšku i vnitřní teplo. Izolující vzduchová vrstva byla teplejší a udržovala vnitřní stanové plachty téměř suché.

Losadun Madenu požádal, aby se svlékla. Když jí Ajla chtěla pomoci, Madena křečovitě tiskla ruce k tělu a zírala vytřeštěnými očima na toho, který sloužil Matce.

„Pokus se ji svléknout, ale když k tomu nesvolí, vezmi ji dovnitř i v šatech,“ řekl losadun a odešel za těžký závěs, z něhož unikl oblak páry. Jakmile zmizel, dala se dívka bez odporu svléknout. Pak se svlékla i Ajla a zavedla Madenu do prostoru za závěsem.

Pára zamlžovala obrysy a podrobnosti v teplém vnitřním prostoru, avšak Ajla rozeznala jezírko vyložené kameny vedle přírodního pramene. Otvor, který spojoval pramen a takto vzniklou nádrž, byl zacpaný dřevěnou zátkou. Na protilehlé straně nádrže bylo koryto z vydlabaného kmene, které přivádělo chladnou vodu z blízké řeky. Bylo zvednuté tak, že voda nemohla stékat do nádrže. Když se na chvíli chuchvalce páry roztrhaly, Ajla viděla, že vnitřek

stanu je pomalovaný zvířaty – mnohá z nich byla březí – a záhadnými trojúhelníky, kruhy a jinými obrazci.

Kolem nádrže a pramene byla zem téměř až ke stěně stanu pokryta tlustými rohožemi z mufloní vlny, příjemně měkkými a teplými. Byly pomalované čarami a znaky, které vedly k mělčí straně nádrže. U stěny na hlubší straně byly pod vodou kamenné lavice a na zadní straně bylo vyvýšené místo, na němž plápolaly tři kamenné lampy – mělké misky naplněné rozpuštěným tukem s plovoucím knotem. Ozařovaly malou bohatě zdobenou ženskou sošku – obraz Velké Matky Země.

Před kamenným oltářem bylo ohniště, pečlivě vyložené oblázky poskládanými do kruhu. Losadun se vynořil z páry. Vzal malou hůl, která ležela vedle lampy a na jednom konci byla potažená tmavou hmotou, a podržel ji nad plamenem. Hůl se rychle vzňala a Ajla poznala podle pachu, že byla pomazaná smolou. Losadun přenesl malou louč k připravenému ohništi a zapálil troud. Sirný pach brzy zapudila příjemná vůně.

„Pojďte se mnou, povedu vás,“ řekl. Pak stoupl na vlněnou rohož mezi dvě souběžné čáry a obcházel nádrž po předkreslené stezce. Madena šla bez zájmu za ním a nedívala se, kam šlape. Ajla však pozorně sledovala losadunovy kroky. Obešli nádrž a horký pramen, prošli studeným vodním korytem a stoupli do hlubokého odtokového kanálu. Při druhé obchůzce začal losadun monotónně zpívat a vzývat Matku.

„Ó, Duno, Velká Matko Země, Velká a dobrotivá živitelko, Velká Matko všeho života, první Matko, dobrodínko všech žen, soucitná Matko, vyslyš naši prosbu.“ Jak přecházel kolem, litanii neustále zpěvavě opakoval.

Když levou nohou vstoupil mezi souběžné čáry na rohoži a začal třetí obchůzku, po odříkání stejných slov pokračoval: „Ó, Duno, Velká Matko Země, jedno z tvých stvoření utrpělo újmu. Jedno z tvých stvoření musí být očištěno, aby mohlo přijmout tvé požehnání. Velká a dobrotivá živitelko, jedno z tvých stvoření potřebuje tvou pomoc. Musí se uzdravit. Obnov ji, Velká Matko všeho života, a pomoz jí poznat radost tvých darů. Pomoz jí, původkyně všeho života, aby podstoupila obřad První slasti.

Pomoz jí, První Matko, aby přijala tvé požehnání. Soucitná Matko, pomoz Madeně, dceři Verdegije, dítěti Losadunajů, děti země, kteří žijí u vysokých hor.“

Ajlu hluboce dojímal jeho slova a celý obřad. Připadalo jí, že i u Madeny vidí známky probuzeného zájmu, což ji potěšilo. Po třetí obchůzce je vedl losadun za neustálého zpěvu před kamenný oltář, kde tři lampy ozařovaly malou sošku Matky. Vedle jedné lampy ležel předmět vyřezaný z kosti, podobající se noži. Byl dost široký, měl ostří po obou stranách a špici měl mírně zakulacenou. Losadun vzal předmět do ruky a vedl Ajlu s Madenou k ohni.

Posadili se tvářemi obrácenými k nádrži a Madenu vzali mezi sebe. Losadun dal do plamenů pár hnědých hořlavých kamenů, vzal z výklenku na boku vyvýšené plošiny misku a naplnil ji vodou z malého vaku, který byl rovněž připravený ve výklenku. Přidal pár sušených lístků z malého košíku a postavil kamennou misku na rozpálené uhlí.

Pak naznačil něco plochým kostěným nožem do suché země, ohraničené vlněnými rohožemi. Najednou Ajla pochopila, k čemu sloužil kostěný nástroj. Mamutoni používali podobný předmět, když kreslili znaky do země, aby si například zapamatovali body při hře či důležité znaky krajiny při plánování lovu nebo aby své příběhy doprovodili obrazy. Losadun vyprávěl monotónním hlasem, jímž přednášel i svou prosbu, a kreslil současně ptáky, aby podtrhl důležité body příběhu. Ajla brzy pochopila, že příběh je názorným převyprávěním útoku na Madenu, v němž ptáci představovali zúčastněné.

Madena se teď skutečně účastnila obřadu a ztotožnila se s ptačí samičkou, o níž losadun mluvil. Pak se najednou hlasitě rozvzlykala. Nato Ten, který sloužil Matce, tupým koncem kreslicího nože smazal celou scénu.

„Je to pryč! Nikdy se to nestalo,“ řekl a maloval jen obraz mladého ptáka. „Je opět taková, jako byla na počátku. S pomocí Matky, Madeno, všechno zmizelo, jako by se to nikdy nestalo.“

Štiplavá mátová vůně, kterou Ajla nemohla rozpoznat, se rozlila po stanu. Losadun nabral kouřící vodu z misky nad uhlím a podal pohár Madeně. „Vypij to!“ řekl.

Než se Madena zmohla na odpor, už odvar vypila. Nabral ještě jeden pohár pro Ajlu a jeden pro sebe. Pak vstal a vedl je k oltáři.

Losadun šel pomalu, ale bez váhání do vody, z níž stoupala pára. Madena ho slepě následovala – a Ajla taky. Avšak když ponořila nohu do vody, polekaně ji zvedla. Voda byla téměř vřelá! Jen s velkým přemáháním se donutila znovu ponořit nohu do vody a chvíli nehybně stála, než se odvážíla k dalšímu kroku. Často se koupala v chladných vodách, v řekách a jezerech, někdy třeba musela prorazit tenkou vrstvu ledu. Myla se i v ohřáté vodě, ale nikdy předtím nestoupala do tak horké vody.

I když je losadun vedl do nádrže pomalu, aby si na vedro mohly zvyknout, potřebovala Ajla hodně času, než došla ke kamenné lavici. Avšak jak se nořila stále hlouběji, cítila současně, jak ji prostupuje uklidňující teplo. Když se posadila a voda jí sahala až k bradě, uvolnila se. Nebylo to tak zlé, když si postupně na horkou vodu zvykla. Dokonce jí to bylo pozvolna příjemné.

Když obě ženy chvíli seděly, vyzval losadun Ajlu, aby zadržela dech a ponořila se. Když ho poslechla a znovu se vynořila, poručil Madeně, aby udělala totéž. Sám se pak rovněž ponořil. Nakonec je vyvedl z nádrže.

Z oddělené předsíně donesl dřevěnou misku, v níž bylo něco, co vypadalo jako hustá, bledě žlutá pěna. Losadun postavil misku na hladce vydlážděné místo a natřel si pěnou tělo. Pak vyzval Ajlu a Madenu, aby učinily totéž a nezapomněly na vlasy. Zanotoval monotónní nápěv beze slov.

Když spotřebovali pěnivou látku, naplnil misku vodou z nádrže a opláchl se, pak opláchl i Madenu a Ajlu. Voda prosakovala štěrbinami mezi dlažbou. Pak je Ten, který sloužil Matce, zavedl zpátky k horké nádrži. To všechno neustále doprovázel monotónním zpěvem beze slov.

Když opět všichni seděli ve vodě bohaté na minerály, cítila se Ajla nezvykle uvolněná. Horká nádrž jí připomněla parní lázeň Mamutonů, ale byla možná ještě mnohem lepší. Po chvíli konečně losadun usoudil, že to stačí. Sáhl na dno nádrže a vytáhl dřevěnou zátku. Když voda vytékala odtokovým kanálem, začal tak hlasitě volat, že sebou obě ženy polekaně trhly.

„Ustupte, zlí duchové! Očistné vody Matky, spláchněte všechny stopy Charoliho a jeho mužů! Nečistoto, odeč s touto vodou! Až tato voda odeče, bude Madena čistá. Moc Matky ji opět učinila takovou, jaká byla dřív!“

Když byla nádrž prázdná, vystoupili z ní.

Losadun je vyvedl ven. Všichni byli nazí. Byli horkou vodou tak rozpálení, že studený vítr a zmrzlá půda pod nohama působily osvěživě. Těch několik lidí, kteří byli venku, si jich nevšímalo nebo se odvrátili, když kolem nich procházeli. Ajla si tím najednou připomněla jinou situaci, kdy jiní lidé taky jako by hleděli skrz ni. Ale tohle bylo něco jiného, než když byla prokleta v klanu. Tito lidé se jen tvářili, že je nevidí, a to ze zdvořilosti, ne kvůli kletbě.

Cestou se rychle ochladili a byli rádi, když se mohli v obřadní místnosti zabalit do měkkých suchých kožešin a napít se mátového čaje.

Ajla si prohlížela ruce, kterými svírala pohár. Byly dokonale čisté. Když rozčesávala vlasy kostěným hřebenem, slyšela, jak praskají.

„Jaká to byla pěna?“ zeptala se. „Čistí jako mydlíce, ale ještě mnohem důkladněji.“

„Tu dělá Solandije,“ řekl losadun. „Smíchá ji ze dřeva, popelu a tuku, ale bude lepší, když se zeptáš přímo jí.“

Když byla Ajla hotová, rozčesala vlasy i Madeně. „Co děláte, aby byla voda tak horká?“

Muž se usmál. „To je dar Matky Losadunajům. V téhle krajině je několik horkých pramenů. Tenhle je zřejmě hlavní, z kterého vycházejí všechny ostatní, a proto je nejsvatější. Proto má i tato jeskyně zvláštní postavení. Nikdo se odtud nestěhuje rád. Ale naše jeskyně je teď tak přeplněná, že skupina mladých lidí zamýšlí založit novou jeskyni. Zamlouvá se jim místo dál po proudu řeky, na protilehlé straně. Ale je to země ploskolebců nebo místo blízko jejich země, a proto se nemohou rozhodnout.“

Ajla přikývla. Cítila se tak uvolněně a příjemně, že se nechtěla vůbec hýbat. Všimla si, že i Madena je uvolněnější, už ne tak ztuhlá a odmítavá. „Je to podivuhodný dar, tahle horká voda!“ řekla.

„Musíme být Matce vděční za všechny její dary, zvláště ale za dar slasti.“

Madena ustrnula. „To je lež! To není slast, ale utrpení!“ Poprvé po dlouhé době zase promluvila. „Prosila jsem je, žadonila, ale nepřestali. Jen se smáli, a když jeden skončil, druhý začal! Nejraději bych umřela,“ řekla a rozplakala se.

Ajla vstala a vzala dívku do náruče.

„Bylo to pro mě poprvé a oni nepřestávali! Nepřestávali!“ křičela Madena neustále znovu a znovu. „Mě se už žádný muž nikdy ani nedotkne!“

„Máš právo se zlobit. Máš právo plakat. Muselo to být strašné. Dokážu se vcítit do toho, co jsi prožila,“ řekla Ajla.

Madena na ni udiveně pohlédla, ale losadun přikývl, jako by náhle pochopil.

„Maden,“ řekla Ajla láskyplně. „Když jsem byla přibližně v tvém věku, možná trochu mladší, ale bylo to krátce po mé první měsíční době, taky si mě vzal muž násilím. Bylo to poprvé. Vůbec jsem nevěděla, že bych měla cítit slast. Pro mě to byla jen bolest.“

„Byl jen jeden?“ zeptala se Madena.

„Jen jeden, ale žádal to po mně ještě mnohokrát, a já to nenáviděla!“ řekla Ajla a byla překvapená, že stále ještě cítí hněv.

„Mnohokrát? I když tě poprvé k tomu donutil? Proč mu v tom nikdo nezabránil?“ ptala se Madena.

„Věřili, že je to jeho právo. Po nějaké době už jsem přestala cítit bolest, ale necítila jsem ani žádnou slast. Ponižoval mě a já ho nepřestala nenávidět. Ale už jsem si z toho nic nedělala. Myslela jsem přitom na něho jiného, na něco hezkého, a jeho jsem si už prostě nevšímal. Když zjistil, že už vůbec nic necítím, dokonce ani nenávisť, zřejmě ho to pokořovalo a nakonec s tím přestal. Ale ani já už nechtěla, aby se mě kdy některý muž dotkl.“

„Mě se žádný muž nedotkne!“

„Všichni muži nejsou takoví jako Charoli a jeho banda, Madeno. Jondalar je jiný. Naučil mě znát radosti daru Matky a já tě ujišťuju, že je to nádherný dar. Uchovej si naději, že potkáš muže, jako je Jondalar, a jednou budeš šťastná.“

Madena prudce zavrtěla hlavou. „Ne! Ne! Je to strašné!“

„Ano, já vím, bylo to strašné. I ty nejkrásnější věci se dají zneužít, a dobro se promění ve zlo. Ale jednoho dne budeš chtít být matkou, a to by nešlo, pokud bys nesdílela dar Matky s mužem,“ řekla Ajla.

Madeně stékaly slzy po tváři. „Neříkej to. Já to nechci slyšet.“

„Já vím. Ale taková je pravda. Nepřipusť, aby ti Charoli všechno zničil. Podstup obřad První slasti, abys poznala, že to nemusí být vždycky strašné. Já to prožila bez obřadu. Matka mi

poslala Jondalara. Dar je víc než pouhá slast, Madeno, mnohem víc, když je spojen s náklonností a láskou. Pokud ty bolesti, které jsem vytrpěla poprvé, byly cenou za lásku, kterou jsem poznala později, pak bych je ráda podstoupila znovu. Když jsi tolik vytrpěla, možná ti Matka pošle někoho zvláštního, abys měla naději. Přemýšlej o tom. Neříkej ne, dokud o tom nebudeš uvažovat.“

Ajla se probudila odpočatější a svěžejší než kdy předtím. Sáhla vedle sebe, ale místo bylo prázdné, Jondalar už vstal a odešel. Na okamžik byla zklamaná. Pak si vzpomněla, že ji budil, aby se jí znovu zeptal, jestli chce jít s ním a s Ladunim na lov. Už včera večer to odmítla, protože měla pro dnešek jiný plán, a tak si dopřála vzácný přepych, že se znovu zachumlala do teplých kožešin.

Ted' chtěla vstát. Protáhla se, prohrábla si vlasy a byla nadšená jejich hebkostí. Solandije jí slíbila, že jí ukáže, jak se připravuje pěna, která tolik prospěla jejímu tělu a vlasům.

K snídani jedla od svého příchodu vždycky totéž, vývar ze sladkovodní sušené ryby, ulovené z Matky řek.

Jondalar jí řekl, že se zásoby jeskyně tenčí a že proto jdou na lov, i když lidé netoužili ani po mase, ani po rybách. Netrpěli hladem nebo nedostatkem – měli jídla dost – avšak krátce před koncem zimy byl jídelníček příliš jednotvárný. Každý už byl přejedený sušeného masa nebo ryb. Dokonce čerstvé maso bylo vítanou změnou. V podstatě však měli chuť na čerstvé listy, mladé výhonky zeleniny a nové plody, první posly jara. Ajla prohledala krajinu kolem jeskyně, ale bez úspěchu. Losadunajové chodili ven po celou zimu a všechno vysbírali.

K zítřejší slavnosti, doprovázející obřad k uctění Matky, se museli spokojit s tím, co měli. Ajla se už rozhodla, že přispěje poslední solí a několika bylinami, které byly nejen kořením, ale které obsahovaly i hodnotné výživné látky, které potřebovala jejich těla. Solandije jí ukázala malou zásobu kvašených nápojů, které mohly navodit slavnostní náladu.

Solandije se rozhodla vzít něco ze svých zásob tuku a chystala se připravit nové mýdlo. Když se Ajla podívala, že chce obětovat tolik nutné potravin, namítla Solandije, že losadun rád používá

toto mýdlo při obřadech a že už téměř žádné nemá. Zatímco Solandije dohlížela na děti a všechno připravovala, zašla Ajla s Vlkem ven, aby se postarala o Víhu a Vítěze.

Když se vracela z vyjížďky, viděla stát Solandiji před jeskyní.

„Doufala jsem, že Vlk dohlédne na naše nejmenší,“ řekla Solandije. „Verdegije a Madena mi pomůžou, ale je to spousta práce.“

„Ach, mami!“ zvolala nejstarší Dosalijs. „Vždyť si Micher pořád hraje s Vlkem.“

„Ano, kdybys místo toho chtěla na něho dohlédnout ty...“

Dívka se zamračila, a pak se usmála. „Nemůžeme jít ven? Už nefouká vítr a oblečeme se teple!“

Solandije jim to dovolila.

Ajla se obrátila na Vlka, který na ni nedočkavě hleděl. „Dávej na děti pozor, Vtku,“ řekla. Vlk radostně zakňučel, jako by rozuměl.

„Mám ještě trochu dobrého mamutího tuku, který jsem rozpustila minulého léta,“ řekla Solandije, když šly k jejímu obytnému prostoru. „Minulé léto jsme měli při lovu mamutů štěstí – proto máme ještě dost tuku. Bez něho by byla zima nesnesitelná. Už ho rozpouštím.“

Došly ke vchodu, právě když se Dosalijs s nejmenším v náručí vyřítily ven. Ostatní sourozenci se hnali za ní.

„Dávejte pozor, ať Micher neztratí rukavice!“ volala za nimi Solandije.

Verdegije a Madena už byly uvnitř. „Přinesla jsem trochu popela,“ řekla Verdegije. Madena se zdrženlivě a nesměle usmívala.

Solandije měla radost, že se Madena přestala stranit lidí. Ať už dělali u horkého pramene cokoli, zdálo se, že jí to pomohlo.

„Dám do ohně pár hořlavých kamenů. Madeno, nepřipravila bys nám čaj?“ zeptala se. „Pak budu dál rozpouštět tuk.“

„Kam mám dát popel?“ zeptala se Verdegije.

„Můžeš ho promísit s mým popelem. Už jsem ho vymyla, ale teprve nedávno.“

„Losadun říkal, že používáš tuk a popel,“ poznamenala Ajla.

„A vodu.“

„Zvláštní směs.“

„Ano, to máš pravdu.“

„Co tě přimělo smíchat tyhle věci? Myslím, jak jsi na to přišla?“

Solandije se usmála. „To byla čistě náhoda. Venku hořel oheň v hluboké jámě. Peklo se v ní tučné mamutí maso. Začalo pršet, ale pořádně. Popadla jsem maso a ostatní věci a utíkala jsem se schovat do jeskyně. Zapomněla jsem tam ale dřevěnou misku a druhého dne jsem se pro ni vrátila. Pec byla plná vody a na vodě plavalo něco, co vypadalo jako pevná pěna. Asi bych se o to dál nestarala, kdyby mi dovnitř nespádla naběračka. Musela jsem ji vylovit. Šla jsem dolů k řece, abych ji umyla. Vytvořila se jiná pěna, ještě lepší než z mydlice, a ruce jsem měla úžasně čisté. I naběračka byla krásně čistá. Veškerý tuk šel dobře dolů. Nabrala jsem trochu pěny do misky a vzala ji s sebou domů.“

„Dá se to udělat tak snadno, jak to zní?“ zeptala se Ajla.

„Ne. Není to těžké, ale vyžaduje to cvik,“ řekla Solandije. „Poprvé jsem měla štěstí. Udělala jsem prostě všechno správně. Od té doby jsem zkoušela různé věci, ale někdy se mi to taky nepodařilo.“

„Jak to děláš? Zatím jsi jistě zjistila, jak to jde nejlépe.“

„To ti ráda povím. Rozpustím čistý rozřezaný tuk – hodí se jakýkoliv, ale já беру nejraději mamutí. K tomu přidám dřevitý popel, smíchám to s teplou vodou a dál to trochu zahřívám. Pak všechno protlačím sítem nebo košem s děrami ve dně. Co z toho vzejde, může štípat nebo pálit, a proto se to musí hned spláchnout, když se to dostane na kůži. A tuhle silnou směs pak zamíchám do tuku. Když máš štěstí, vznikne měkká pěna, která všechno čistí, dokonce i kůži.“

„Ale nepodaří se to vždycky,“ připomněla Verdegije.

„Ne. Někdy mícháš a mícháš, a ono se to nespojí. Často pomůže, když to chvíli zahříváš. Někdy se pěna srazí. Někdy taky může být pěna příliš tvrdá. To zase není tak zlé, protože všechna stejně časem ztverdne. Ale jedno je důležité: tuk a popelová kaše musejí být teplé jako tvá ruka. Když se to příliš zahřeje, musí se dávat pozor, aby se to nedostalo do očí. Taky tě můžou štípat oči, když přijdeš moc blízko k páře.“

„A jak to smrdí!“ zasmála se Madena.

„To máš pravdu,“ řekla Solandije. „Často to pořádně smrdí. Proto s tím většinou chodím do středu jeskyně, když to míchám dohromady, protože všechno připravuju tady.“

„Mami! Mami! Pojd' rychle!“ Nejstarší dcera Solandije vběhla dovnitř a hned zase utíkala pryč.

„Co se stalo? Kde je Micher?“ ptala se Solandije polekaně a vyřítila se za ní. Všichni běželi ke vchodu jeskyně.

„Tak se přece podívej!“ volala Dosalije. „Micher už chodí!“

Micher stál vedle Vlka, držel se ho se spokojeným úsměvem za kožich a dělal nejisté kroky, když s ním šel Vlk pomalu a opatrně dopředu.

„Vypadá to, jako by se Vlk smál,“ divila se Verdegije. „Ano, myslím, že se směje,“ řekla Ajla. „Často jsem si už říkala, že se umí smát.“

„Horké prameny tu nejsou jen pro obřady, Ajlo,“ řekl losadun. „Pokud by se chtěl Jondalar osvěžit, nemáme nic proti tomu. Svaté vody Matky jsou jako všechny jiné dary, které dává Matka svým dětem. Jsou tu k tomu, aby se vychutnávaly. Jako tenhle čaj, který jsi udělala,“ dodal a zvedl pohár.

Téměř všichni, kteří nešli na lov, seděli kolem ohniště v otevřeném středu jeskyně. Jen při zvláštních příležitostech probíhala jídla podle určitého plánu. Jinak každý jedl, jak mu vyhovovalo – se svou rodinou nebo se k některému jídlu spojilo několik rodin. Tentokrát všichni, kteří zůstali, jedli společně. Měli vydatnou polévku ze sušeného jeleního masa, obohacenou trochou mamutího tuku, aby byla výživnější. Na závěr pili čaj, který připravila Ajla, a byli naprosto spokojení.

„Až se Jondalar vrátí, mohli bychom se snad oba ponořit do horké vody. Myslím, že by nás horká koupel potěšila,“ řekla Ajla.

„Měl bys ji varovat, losadune,“ řekla žena s vědoucím úsměvem. Představili ji jako Laduniho družku.

„Varovat, a proč?“ zeptala se Ajla.

„Někdy je třeba rozhodnout se mezi dary Matky.“

„Co tím chceš říct?“

„Laronije tím míní, že svatá voda může způsobit až příliš velké uvolnění,“ usmála se Solandije.

„To stále ještě nechápu,“ řekla Ajla a sraženila čelo. Viděla, že všichni jako by chodili kolem horké kaše a bavili se tím.

„Když zavedeš Jondalara do horké vody, můžeš tím uspat i jeho mužnou sílu,“ řekla nakonec Verdegije. „Může to trvat několik hodin, než se zase vzpamatuje. Proto od něho po koupeli nic moc nečekej. Ne hned po ní. Mnozí muži se proto nekoupou ve svaté vodě. Obávají se, že se v ní rozpouští jejich mužnost a že by se jim nemusela vrátit.“

„A může se to stát?“ zeptala se Ajla a pohlédla na losaduna.

„Pokud já vím, tak ne,“ řekl muž. „Spíš naopak. Po chvíli je muž ještě vzrušivější – zřejmě právě proto, že se uvolní a cítí se dobře.“

„Já jsem se po koupeli cítila nádherně a spala jsem tvrdě. Ale to zřejmě nezpůsobila jen horká voda, že ne?“ zeptala se Ajla. „Možná to bylo tím nápojem?“

Muž se usmíval. „To je důležitá součást obřadu. Ke každému obřadu patří víc věcí.“

„Ráda bych se ještě jednou vykoupala v horkém prameni. Ale chtěla bych počkat na Jondalara. Myslíte, že se lovci brzy vrátí?“

„Jistě,“ řekla Laronije. „Laduni ví, že je tu ještě spousta práce před zítřejší slavností na počest Matky. Vlastě by vůbec nešli na lov, kdyby nebyli tak zvědaví na Jondalarovu zbraň, kterou jim slíbil předvést. Jak že se jmenuje?“

„Vrhač oštěpů,“ řekla Ajla. „Je při lovu velkou pomocí. Ale potřebuje to cvik. K tomu jsme měli cestou hodně příležitostí.“

„Ty používáš jeho vrhač?“ zeptala se Madena.

„Ne, mám svůj vlastní,“ řekla Ajla. „Já jsem vždycky ráda lovila.“

„Tak proč jsi nešla dnes na lov?“ zeptala se dívka.

„Protože jsem chtěla vědět, jak Solandije dělá tuhle pěnu na mytí. A pak mám taky v úmyslu vyčistit a spravit si pár věcí.“ Ajla vstala. „Chtěla bych vám všem něco ukázat,“ řekla. „Už jste někdy viděli protahovač vláken?“ Odpovědi byly jejich zaražené tváře. „Počkejte chvíli, já ho donesu a ukážu vám ho.“

Za chvíli se Ajla vrátila se šicími potřebami a kusy oděvu, které chtěla spravit. Když se ženy kolem ní shromáždily, vzala tenký váleček z váčku, pouzdro k lehké duté ptačí kosti, a vysypala dvě jehly z mamutoviny. Jednu podala Solandiji.

Žena si důkladně prohlížela lesklou uhlazenou tyčinku mamutoviny. Na jednom konci byla zašpičatělá, na druhém trochu silnější a opatřená malou dírkou. Uvažovala a najednou vytušila, k čemu to je. „Neříkala jsi, že je to protahovač vláken?“

„Ano. Ukážu ti, jak se používá,“ řekla Ajla a oddělila z tlustšího svazku tenkou šlachu. Navlhčila konec, zašpičatila ho a nechala zaschnout. Šlacha trochu ztvrdla a podržela si tvar. Ajla ji protáhla dírkou na konci drobné mamutovinové tyčinky. Pak vzala malý pazourkový nástroj s ostrou špičkou a propíchla jím dírky na kraji oděvu, kde se jeden boční šev rozpáral. Nové dírky udělala trochu dál, protože se kůže kolem starých vpichů na některých místech roztrhla.

Pak prostrčila mamutovinovou jehlu dírkou v kůži a protáhla ji i s vláknem.

Ženy sedící kolem jen překvapeně vydechly. „Jen se na to podívejte!“

„Nemusí vlákno protlačovat, ona ho prostě jen protáhne!“

„Můžu si to zkusit?“

Ajla ženám dovolila, aby si jehlu vyzkoušely, a vyprávěla přitom, jak na ten nápad přišla.

„To šídlo je dobře udělané,“ poznamenala Solandije.

„Dělal to Vymek z tábora Lva. Vyrobil i vrták, aby mohl udělat díрку, kterou se vlákno provléká,“ řekla Ajla.

„Takový nástroj vyžaduje velkou obratnost,“ řekl losadun.

„Jondalar pokládá Vymeka za jediného výrobce nástrojů, který by se mohl měřit s Dalanarem, a možná ještě za trochu lepšího.“

„To je velká chvála. Každý ví, že Dalanar je mistrem zpracování pazourku,“ prohlásil losadun. „Jeho umění je vyhlášené dokonce tady, na téhle straně ledovce, mezi Losadunaji.“

„Ale Vymek je taky mistrem svého řemesla.“

Všichni se překvapeně obrátili a spatřili Jondalara, Laduniho a několik dalších, kteří právě přišli do jeskyně s uloveným kozorožcem.

„Měli jste štěstí!“ řekla Verdegije. „A jestli nikdo nemá nic proti tomu, vzala bych si tu kožešinu. Už dávno jsem chtěla trochu vlny, abych připravila lůžko pro Madeninu slavnost.“

„Matko! Jak můžeš mluvit o té slavnosti!“ řekla Madena zahanbeně.

„Nejdřív musí Madena projít obřadem První slasti,“ řekl losadun.

„Co se mě týče, může mít kůži,“ řekla Laronije, „je jedno, k čemu ji potřebuje.“ Věděla, že ve Verdegijině prosbě je taky trochu hamižnosti. Kozorožec se nedal ulovit často, jeho vlna byla vzácná, a proto drahocenná, zvláště v pozdní zimě, kdy byla nejhustší.

Nikdo neodporoval a Verdegije se snažila nedávat příliš najevo radost. Ohlásila svůj nárok přede všemi ostatními, a tím si zajistila hodnotnou kožešinu.

„Čerstvé maso kozorožce je dobré se sušenými cibulemi, které jsem vzala s sebou, a taky mám nějaké borůvky.“

Všichni se znovu otočili ke vchodu jeskyně. Ajla spatřila neznámou mladou ženu, která chovala v náručí dítě a za ruku držela malé děvčátko. Za ní stál mladý muž.

„Filono!“

Laronije a Laduni pospíšili k nim a celá jeskyně se seběhla. Mladá žena tu zřejmě nebyla cizí. Po srdečném objetí vzala Laronije miminko a Laduni si posadil na rameno děvčátko, které se k němu rozeběhlo. Dívalo se teď se spokojeným úsměvem z výšky na všechny kolem.

Jondalar stál vedle Ajly a těšil se ze šťastné scény. „To děvčátko by mohlo být má sestra,“ řekl.

„Filono, podívej, kdo tu je,“ řekl Laduni a vedl mladou ženu k nim.

„Jondalar? Jsi to ty?“ ptala se udiveně. „Nikdy bych nevěřila, že se vrátíš. Kde je Thonolan? Ráda bych mu někoho ukázala!“

„Thonolan teď putuje v jiném světě,“ řekl Jondalar.

Filona se zarazila. „To je mi moc líto. Chtěla jsem, aby poznal Thonoliji. Je dítětem jeho ducha.“

„To si taky myslím. Vypadá přesně jako moje sestra a oba se narodili u stejného ohniště. Přál bych si, aby ji mohla vidět má matka. Myslím, že ji ale potěší, až uslyší, že něco z něho zůstalo v tomhle světě,“ řekl Jondalar.

Mladá žena si všimla Ajly. „Nepřišel jsi sám.“

„Ne, to vskutku ne,“ řekl Laduni. „Jen počkej, až uvidíš i jiné jeho spoléčníky. Nebudeš tomu ani věřit.“

„A ty jsi přišla v pravý čas. Zítra slavíme svátek na počest Matky,“ dodala Laronije.

37.

Lidé z jeskyně U svatých pramenů se těšili na nadcházející velkou slavnost na počest Matky. V nejhlubší zimě, kdy byl život obvykle jednotvárný a nudný, k nim zavítali Ajla a Jondalar a postarali se o změnu a o příběhy, které ještě na dlouhá léta přispějí k jejich zábavě. Od okamžiku, kdy se objevili jako jezdci na hřbetě koní, následování vlkem, který miluje děti, neustávaly nejrůznější dohady.

Ted' mluvili všichni o kouzlu, které chtěla Ajla předvést během obřadu a které mělo něco společného s ohněm jako jejich vlastní hořlavé kameny. Losadun o tom mluvil při večeři. Kromě toho byli hosté ochotni předvést na louce před jeskyní, jak používají vrhače oštěpů, a Ajla měla ukázat, co všechno dokáže se svým prakem. Avšak nic nevzbudilo větší zvědavost než tajemství ohně.

Ajla zjistila, že být neustále středem pozornosti je skoro stejně namáhavé jako putování. Po setmění opustila shromáždění u ohně a šla si lehnout. Vlk ji doprovázel. I Jondalar brzy přenechal obyvatele jeskyně jejich zábavě a přišel za ní.

Na místě ke spaní, které dostali přidělené v obřadním prostoru, si ještě chvíli připravovali věci pro příští den, ale brzy zalezli do kožešin. Jondalar objal Ajlu a políbil ji, což Ajla obvykle považovala za jeho znamení, že se budou spolu milovat. Avšak teď se zdála roztržitá, a tak se Jondalar rozhodl šetřit síly.

Mluvil s losadunem o své starosti a ptal se, jestli může nějak ovlivnit, aby se u jeho ohniště narodily děti. Měl obavy, jestli

Velká Matka považuje jeho ducha za dost dobrého pro to, aby z něho vznikl nový život. Domluvili se na zvláštním obřadu před slavností, aby požádali Matku o pomoc.

Ajla ještě dlouho nemohla usnout. Slyšela těžký dech spícího Jondalara, podřimovala, ale hluboký spánek na sebe nechat čekat. Její myšlenky se pohybovaly mezi polobdělými fantaziemi a neklidnými sny.

Jaro ponořilo louky do syté zeleně a ozdobilo ji nádhernými barevnými květy. V dálce svítila v zářivém světle azurově modrého nebe příkrá skalní stěna, posetá jeskyněmi a žilkovaná temnějšími pruhy. Třpytivé slunce se odráželo v hladině řeky, která tekla na úpatí skalní stěny a obkreslovala útes.

Asi uprostřed zelené louky, která se rozprostírala před řekou, stál muž a pozoroval ji. Byl to muž klanu. Najednou se obrátil a šel ke skále. Pohyboval se rychle, přestože se opíral o hůl a jednu nohu táhl za sebou. I když neřekl ani jediné slovo a nedal nejmenší znamení, věděla, že ho musí následovat. Pospíchala za ním a on na ni pohlédl, svým zdravým okem. Bylo hnědé a plné soucitu a síly. Věděla, že jeho přehoz z medvědí kůže skrývá pahýl paže, o kterou přišel, když byl ještě chlapec. Matka jeho matky, léčitelka s vyhlášenou pověstí, odřízla rozdrčenou paži, kterou mu zranil medvěd tak, že už se nedala zachránit. Při tom střetnutí přišel Kreb i o oko.

Když se blížili ke skále, všimla si zvláštního útvaru. Přes okraj skály se nakláněl sloupovitý balvan, tmavší než světlé vápencové okolí, jako by byl přimrzlý a mohl se každým okamžikem zřítit. Zneklidňovala ji představa, že by k tomu mohlo dojít, a taky věděla, že ji má ten balvan připomenout něco, co udělala nebo co by měla udělat.

Zavřela oči, aby se rozpomněla. Viděla tmu, hustou, sametovou, hmatatelnou tmu, tak naprosto beze světla, jak jen může být temná skalní jeskyně. V dálce byl drobný paprsek světla, ke kterému tápala úzkou chodbou. Když se přiblížila, viděla Kreba s ostatními mog-ury a najednou pocítila hrozný strach. Bránila se té vzpomínce a rychle otevřela oči...

Ocitla se opět na břehu říčky, která se vinula kolem útesu. Pohlédla přes vodu a viděla, jak Kreb stoupá po stezce vzhůru, k

balvanu, který hrozil, že se každým okamžikem zřítí. Zůstala pozadu a nevěděla, jak by se měla dostat přes řeku, aby ho dohonila. Volala za ním: „Krebe, je mi to líto. Nechtěla jsem jít za tebou do jeskyně.“

Obrátil se a mával na ni, aby si pospíšila. „Rychle,“ naznačoval jí z druhého břehu řeky, která byla najednou širší a hlubší a plná ledových ker. „Už nečekej! Pospěš si!“

Ledu stále přibývalo, Ajla ke Krebovi nemohla. „Počkej na mě! Krebe, neopouštěj mě!“ křičela.

„Ajlo! Probud' se! Už se ti zase něco zdá,“ řekl Jondalar a jemně jí třásl.

Otevřela oči a cítila se ztracená. Přepadl ji zvláštní naléhavý strach. Spatřila kožešinami potažené stěny obytného prostoru i rudý přísvit ohniště. Viděla stínový obrys muže vedle sebe a přitiskla se k němu. „Musíme si pospíšet, Jondalare! Musíme odtud okamžitě odejít,“ řekla.

„To určitě,“ řekl. „Jakmile to jen půjde. Ale zítra je slavnost na počest Matky, a pak musíme ještě zabalit všechno, co potřebujeme, abychom se dostali přes led.“

„Led!“ řekla. „Musíme přes zamrzlou řeku!“

„Ano, já vím,“ řekl a pokoušel se ji uklidnit. „Ale nejdřív si musíme rozmyslet, jak to uděláme s koňmi a s Vlkem. Potřebujeme zásoby jídla a musíme si cestou opatřovat vodu pro nás pro všechny. Tam je všechno zmrzlé.“

„Kreb radil ke spěchu. Musíme jít!“

„Jakmile to půjde, Ajlo. Slibuju ti, že vyrazíme co nejdřív,“ řekl Jondalar. I on si dělal starosti. Museli překročit ledovec co nejdřív – ale vyrazit před slavností na počest Matky bylo prostě nemožné.

Zářivé světlo pozdního odpoledního slunce prosvítalo větvemi stromů a nijak nezahřívalo mrazivý vzduch. Den se chýlil ke konci, avšak Jondalar a Ajla byli stále ještě na louce před jeskyní.

Ajla zadržela dech, aby jí pára od úst nebránila ve výhledu, i pečlivě zamířila. Zkoušela dva kameny v ruce, jeden vložila do praku, zatočila jím a vypustila jeden konec praku. Pak protáhla

rychle řemeny praku dlaní, zachytila druhý kámen a znovu ho vystřelila.

„Jen se na to podívejte!“

Lidé, kteří stáli před velkým vchodem do jeskyně, rovněž zadrželi dech a překvapeně a uznale vykřikovali. „Ona zachází s prakem ještě líp než s vrhačem!“

„Říkala, že to potřebuje hodně cviku, aby se vrhačem zasáhl cíl, ale kolik cviku to asi teprve potřebuje, aby se takhle z praku vrhaly kameny?“ poznamenal Larogi. „Myslím, že je to dokonce obtížnější než používat vrhač.“

Předvádění skončilo, a protože nadešla noc, Laduni předstoupil před shromáždění a zahájil slavnost. „Bude se slavit u ohniště ve středu jeskyně, avšak nejdřív losadun zasvěť u obřadního ohně tento večer Matce. Ajla nám potom ukáže něco zvláštního.“

Když všichni odcházeli do jeskyně, všimla si Ajla, že Madena hovoří a směje se s ostatními. Účastnila se opět společných činností, třebaže ještě byla plachá a zakřiknutá. Ajla myslela na to, jak je důležité, když se lidé starají o druhé. Jak jiná byla v tomto směru její zkušenost u klanu, který dával Broudovi právo, aby si ji kdykoliv násilím vzal, a její odpor považoval za scestný. Madena měla podporu svých lidí. Byli na její straně, byli proti násilníkům a chtěli napravit, co se jí stalo.

Když se všichni usadili v uzavřené obřadní místnosti, vystoupil ze stínu Ten, který sloužil Matce, a postavil se za hořící oheň, ohraničený kulatými kameny. Zapálil malou hůl ponořenou do smůly, pak se obrátil a přistoupil ke kamenné stěně jeskyně.

Protože zády zakrýval výhled, nemohla Ajla vidět, co tam dělal. Avšak když se kolem něho rozlilo světlo, věděla, že něco zapálil. Pak spustil už známou litanii, kterou zpíval při Madenině očištném obřadu. Vzýval ducha Velké Matky.

Když odstoupil a obrátil se na shromážděné, viděla Ajla, že světlo přichází z kamenné lampy, kterou losadun zapálil ve výklenku skalní stěny. Plamen vrhal tančící zvětšený stín malé donky na stěnu a osvětloval překrásně vyřezanou sošku ženy s nápadnými ženskými tvary – velkým poprsím a kulatým břichem, ne těhotnou, ale tělnatou.

„Velká Matko Země, dárkyně všeho života, tvé děti přišly, velké i malé, aby ti poděkovaly za všechny tvé dary a uctily tě,“

zanotoval losadun a lidé v jeskyni se připojili k jeho monotónnímu zpěvu. „Ve jménu skal a kamení, kostí země, které dávají svého ducha, aby živily zemi, jsme přišli, abychom tě uctili. Ve jménu země, která dává svého ducha, aby živila rostliny, jsme přišli, abychom tě uctili. Ve jménu rostlin, které rostou a dávají svého ducha, aby živily zvířata, jsme přišli, abychom tě uctili. Ve jménu zvířat, která dávají svého ducha, aby nakrmila masožrouty, jsme přišli, abychom tě uctili. Ve jménu všech, kteří dávají svého ducha, aby nasýtili tvé děti, oblékli je a ochránili, jsme přišli, abychom tě uctili.“

Všichni znali tato slova. Dokonce Jondalar zpíval, jak si Ajla všimla, i když v zelandonštině. I ona se brzy připojila a se všemi zpívala slova „přišli jsme, abychom tě uctili“. Věděla, že i ostatní, jí neznámé části byly důležité. Nikdy je nezapomene, když je jednou slyšela.

„Kvůli tvému svítícímu synovi, který osvětluje den, a tvému zářivému druhovi, který bdí nad nocí, jsme přišli, abychom tě uctili. Kvůli tvé životodárné plodové vodě, která plní řeky a jezera a která prší z nebe, jsme přišli, abychom tě uctili. Kvůli tvému daru života a tvému požehnání jsme přišli, abychom tě uctili. Kvůli mužům, kteří byli stvořeni, aby pomáhali ženám, jsme přišli, abychom tě uctili. Kvůli tvému daru slasti, který spolu sdílejí muži a ženy a který otvírá ženy, takže mohou porodit, jsme přišli, abychom tě uctili. Velká Matko Země, tvé děti se shromáždily této noci, aby tě uctily.“

Hluboké ticho naplnilo jeskyni po společném vzývání. Pak zakřičelo dítě, pro mnohé ve vhodném okamžiku.

Losadun ustoupil a zdálo se, jako by se rozpustil ve stínu. Poté vstala Solandije, vzala koš, který stál u obřadního ohně, a rozsypala popel a hlínu do plamenů kulatého ohniště. Uhasila obřadní oheň a všichni se ocitli ve tmě. Jediné světlo přicházelo z malé lampičky, která hořela ve výklenku a v jejíchž tančících plamenech rostly stíny Matky. Takovým způsobem nebyl oheň ještě nikdy zhašen a na losaduna to udělalo velký dojem.

Oba hosté a lidé, kteří žili tady, věděli, co je teď zapotřebí. Když opět nastal klid, šla Ajla do tmy k jinému ohništi. Domluvili se, že předvede nejlépe a dramaticky vlastnosti pyritu, když zapálí nový oheň ve vychladlém malém ohništi, hned po uhašení

obřadního ohně. Snadno hořlavý suchý mech už byl připravený na místě, vedle byl další troud a několik větších kusů dřeva. Aby se oheň udržel při životě, přidá do něho Ajla později ještě hořlavé kameny.

Už předtím si všimla, že vítr příhodně rozdmýchává jiskry. Jondalar byl proto připravený u vchodu do obřadního prostoru, aby zvedl kožešinu a udělal průvan. Ajla poklekla, udeřila pyritem do pazourku a vykřesala velkou jiskru, která byla dobře vidět v setmělé místnosti. V lehce změněném úhlu ještě jednou udeřila oběma kameny o sebe, přičemž jiskra, kterou vytvořila, padla na troud.

To byl signál pro Jondalara, aby otevřel závěs u vchodu. Když dovnitř pronikl chladný průvan, Ajla se sklonila a jemně foukala do jiskry, která doutnala v suchém mechu. Najednou mech vzplál a po něm taky troud. Bylo to představení, které vyvolalo chór překvapených a vzrušených zvolání. Pak Ajla přidala další palivo. V temné jeskyni vrhaly plameny červený svit na okolní tváře. Zdály se větší, než byly ve skutečnosti.

Lidé spolu rychle a vzrušeně hovořili jeden přes druhého. Během několika okamžiků – všem to připadalo jako náhlý zázrak – vznikl oheň. Ajla slyšela zvolání jako: „Co to udělala?“ a „Jak je možné tak rychle rozdělat oheň?“ Pak zapálili v obřadním ohništi druhý oheň. Losadun se postavil mezi oba ohně a promluvil ke svým lidem.

„Jak víte, většina lidí uvěří, že kameny mohou hořet, teprve když jim to ukážeme. Protože hořlavé kameny jsou darem Matky Losadunajům. Naši hosté rovněž dostali dar: kámen, který tvoří jiskru, když se jím udeří do pazourku. Ajla a Jondalar nám tady jeden takový kámen nechají, nejenom abychom ho používali, ale taky abychom mohli najít další stejné kameny. Rádi by za to dostali zásoby, aby mohli bezpečně přejít ledovec,“ řekl Losadun.

„Už jsem jim to slíbil,“ prohlásil Laduni. „Jondalar měl u mě k dobru budoucí nárok a vyžádal si tyhle věci – není toho právě moc. Stejně bychom je vybavili vším potřebným.“

Z davu se ozýval souhlasný šepot.

Jondalar věděl, že by jim Losadunajové dali zásoby na cestu, stejně jako on a Ajla dají jeskyni pyrit. Ale nechtěl, aby Losadunajové později, až se jejich zásoby ke konci zimy ztenčí,

výměny litovali. Měli být přesvědčeni, že udělali výborný obchod – a rád by měl od nich ještě něco dalšího. Proto vstal a promluvil k nim.

„Dali jsme losadunovi k všeobecnému použití kámen, tvořící oheň. Avšak náš nárok není tak malý, jak se možná zpočátku zdál. My nepotřebujeme jen potraviny pro sebe. Necestujeme sami, ale se dvěma koňmi a vlkem, které musíme v pořádku převést přes led.

Potřebujeme pro nás a pro ně zásoby. Ale co je ještě důležitější, potřebujeme pro nás a pro ně vodu. Kdyby šlo jen o mě a o Ajlu, tak bychom mohli sněhem nebo ledem naplnit vak a nést ho pod přehozy na kůži, abychom získali vodu. Pro nás a možná taky pro vlka by to stačilo. Ale koně pijí hodně. Na to vak nestačí. Musíme najít způsob, jak rozpustit dostatek vody, abychom se všichni dostali přes ledovec.“

Hned se ozývaly návrhy a nápady, avšak Laduni si vyžádal klid. „Přemýšlejme o tom zítra. Dnes budeme slavit.“

Při předvádění pyritu přistoupila Madena k obřadnímu ohni a Jondalar nemohl přehlédnout, že ho nespouští z očí. V poslední době se na ni často usmíval a ona vždycky celá zrudla a honem odvracela oči. Když se shromáždění rozešlo, šel k ní.

„Co říkáš pyritu?“ zeptal se.

Ze zkušenosti věděl, jakou má přitažlivost pro plaché mladé ženy před jejich obřadem První slasti, když se ještě trochu obávaly neznámého. Vždycky rád předával dar Matky během obřadu První slasti. Býval taky často k tomuto úkolu vyvolen. Madenin strach byl opodstatněnější než neurčitá plachost většiny mladých žen. Považoval by to za zvláštní výzvu, aby jí připravil radost místo bolesti.

Podíval se na ni svýma modrýma očima a přál si, aby mohli zůstat tak dlouho, aby se mohl zúčastnit letních obřadů Losadunajů. Skutečně by jí rád pomohl, aby překonala svůj strach. Připadala mu opravdu krásná, což zase podněcovalo jeho mužnost.

Madena něco podobného nikdy dřív nepocítila. Usmíval se na ni tak pohledný a citlivý muž a jí to až bralo dech. Bylo jí horko a cítila neodolatelnou touhu se ho dotknout. Ale ještě si s takovými pocity nevěděla rady. Nesměle se usmála, byla zmatená a zděšená

vlastní opovážlivostí. Pak se ulekla a téměř utíkala do jejich obydlí. Její matka ji následovala.

Jondalar byl zvyklý na takové chování mladých žen a Madena mu teď připadala jen ještě kouzelnější.

„Co jsi s tím ubohým dítětem udělal, Jondalare?“ zeptala se Filona.

Pohlédl na ni a usmál se.

„Nebo se nemusím ani ptát? Vzpomínám si na dobu, kdy jsem celá tála pod tvým pohledem. Avšak i tvůj bratr byl přitažlivý.“

„A zanechal tě požehnanou,“ řekl Jondalar. „Vypadáš moc dobře, Filono. Šťastně.“

„Ano, Thonolan mi zanechal kousek svého ducha a já jsem šťastná. Ty ale taky, ne? Kde jsi potkal Ajlu?“

„To je dlouhé vyprávění. Zachránila mi život. Pro Thonolana však už bylo příliš pozdě.“

„Prý ho roztrhal jeskynní lev. Je mi to moc líto.“

Jondalar přikývl a zavřel oči.

„Mami?“ ozval se dívčí hlásek. To byla Thonolije, ruku v ruce se Solandijinou nejstarší dcerou. „Smím jít u Salijina ohniště a hrát si s Vlkem? Víš, on si rád hraje s dětmi.“

Filona se ustaraně podívala na Jondalara.

„Vlk jí nic neudělá. Skutečně má rád děti. Zeptej se Solandije, ta ho nechává, aby dával na děti pozor. Vlk s dětmi vyrostl. Ajla ho vychovala. Ona je opravdu pozoruhodná žena. Se zvířaty si skutečně rozumí.“

„Tak dobře, Thonolije. Jondalar by nikdy nepřipustil, aby se ti něco stalo. Je to bratr muže, po kterém jsi dostala jméno.“

Verdegije si stěžovala u Laduniho.

„Kdy konečně někdo něco udělá proti Charolimu? Jak dlouho mám ještě čekat? Zřejmě budeme muset svolat radu matek, když vy muži se k ničemu nemáte. Matky spíš pochopí moje pocity a rychleji dospějí k rozhodnutí.“

K Ladunimu přistoupil losadun, aby ho podpořil. Svolání rady matek bylo obvykle poslední východisko. Mohlo to mít vážné následky, a proto se ke svolání uchylovali jen tehdy, když už se žádné jiné řešení nezdálo možné.

„Vyčkejme ještě, Verdegije. Posel, kterého jsem vyslal k Tomasimu, se musí každou chvíli vrátit. Snad bys mohla ještě chvíli vyčkat? A Madeně se už daří mnohem líp, ne?“ řekl Laduni.

„Nevím. Běžela k našemu ohništi a nechtěla mi říct, co se stalo. Nemám si prý dělat starosti, ale copak to jde?“

„Mohla bych jí říct, co se děje,“ zašeptala Filona Ladunimu do ucha, „ale nevím, jestli by to Verdegije pochopila. Ale má pravdu. Něco se s Charolím musí stát. Všude se o něm mluví.“

„Co můžeme udělat?“ zeptala se Ajla, která k nim přišla.

„Nevím,“ řekl Filona. „Laduni navrhuje, aby se všechny jeskyně spojily a našly ty mladíky. Je třeba je od sebe oddělit a zbavit je Charoliho vlivu.“

„To zní rozumně,“ řekl Jondalar.

„Problémem je Charoliho jeskyně. Taky nikdo neví, co udělá Tomasi, který je příbuzný s Charoliho matkou,“ řekla Filona. „Budeme vědět víc, až se posel vrátí. Ale chápu Verdegiji. Kdyby se Thonoliji mělo někdy stát něco podobného...“ Otrásla se a nedokázala mluvit dál.

„Myslím, že většina lidí chápe Madenu a její matku,“ řekl Jondalar. „Lidé jsou většinou dobří. Ale jeden špatný člověk může přivodit těžkosti všem.“

Ajla pomyslela na Ataru a v duchu s ním souhlasila.

Larogi přiběhl do jeskyně a oznamoval novinu: „Někdo přichází! Někdo přichází!“ Za chvíli vešel dovnitř muž středního věku.

„Rendole! Přicházíš v pravou chvíli,“ řekl Laduni s viditelnou úlevou. „Odlož si a nejdřív se napij něčeho horkého. Vrátil ses právě včas ke slavnosti na počest Matky.“

„To je posel, kterého vyslal Laduni do Tomasiho jeskyně,“ vysvětlovala Filona Ajle.

„Tak co řekl?“ zeptala se hned Verdegije zhurta.

„Nech ho přece nejdřív vydechnout!“ napomínal ji losadun.

„To je v pořádku,“ řekl Rendol a přijal od Solandije pohár horkého čaje. „Charoliho banda přepadla jeskyni v blízkosti pustiny, kde se banda schovává. Ukradli jim zásoby a zbraně. Jednu ženu, která jim v tom bránila, málem zabili. Je těžce zraněná a kdo ví, jestli se úplně uzdraví. Všechny jeskyně jsou pobouřené. Zpráva o tom, co se stalo Madeně, byla poslední kapkou. Tomasi je

připraven postupovat společně s ostatními jeskyněmi proti Charolimu, přestože je příbuzný s jeho matkou. Tomasi svolává všechny dosažitelné jeskyně na setkání. Proto se vracím tak pozdě. Většina jeskyní vysílá víc lidí na setkání. Musel jsem za nás učinit některá rozhodnutí.“

„Jistě správná,“ řekl Laduni. „Jsem rád, že jsi byl při tom. Co říkají mému návrhu?“

„Přijali ho, Laduni. Každá jeskyně vysílá stopaře, aby po nich pátrali. Někteří už vyrazili. Až se bude vědět, kde Charoliho banda je, lovci ze všech jeskyní se tam vypraví a zajmou je. Nikdo nechce, aby řádili dál. Tomasi si přeje, aby se tak stalo ještě před letním setkáním.“ Pak se muž obrátil na Verdegiji. „A chtějí, abys podala žalobu a kladla požadavky,“ řekl.

Verdegiji to téměř uspokojilo, ale myslela na to, že se Madena odmítá zúčastnit obřadu, který by ji učinil ženou a pak jí při troše štěstí daroval děti.

„Podám žalobu a budu klást požadavky,“ řekla Verdegije. „A pokud Madena nesvolí k obřadu První slasti, nikdy jim to nezapomenu.“

„Doufám, že si to Madena do příštího léta rozmyslí. Po očištění obřadu na ní vidím změny. Už chodí mezi lidi,“ řekl losadun. „Ajla jí hodně pomohla.“

Když šel Rendol do svého obytného prostoru, hledal losadun Jondalarův pohled a kývl na něho. Jondalar se omluvil a následoval ho k obřadnímu ohništi. Ajla by šla ráda s nimi, ale cítila, že chtějí být o samotě.

„Copak to chystají?“ ptala se Ajla.

„Myslím, že nějaký zvláštní obřad,“ řekla Filona a tím v Ajle probudila jen ještě větší zvědavost.

„Přinesl jsi něco, co jsi udělal?“ zeptal se losadun.

„Jednu čepel. Neměl jsem ještě čas opatřit ji držadlem, ale jinak je to dobrý nástroj,“ řekl Jondalar a vytáhl ze své haleny balíček. Rozbalil kůži a vytáhl malou čepel, která byla dost ostrá na holení. Jeden konec byl zašpičatělý, druhý měl čep, na který se mohla nasadit rukojeť.

Losadun si pečlivě nástroj prohlížel. „Obdivuhodná práce,“ poznamenal. „To určitě půjde.“

Jondalar si oddechl. Netušil, že se ho to bude tolik dotýkat. „A něco, co udělala ona?“

„To nebylo snadné. Celou dobu putujeme jen s nejnужnějšími věcmi a ona dobře ví, kde má všechny své věci. Něco, většinou dárky, dala stranou, a ty jsem jí nechtěl rozházet. Říkal jsi ale, že to může být i něco docela malého z toho, co jí patří,“ řekl Jondalar a sáhl do balíčku, „a tak jsem si vzpomněl na její amulet, malý zdobený váček, v němž uchovává věci ze svého dětství. Je pro ni velmi důležitý a odkládá ho, jen když se koupe nebo plave. Sundala ho, když šla do horkých pramenů, a já jsem odřízl jednu z ozdobných perel.“

Losadun se usmál. „Dobře! To je přesně to, co potřebujeme! Viděl jsem ten amulet, zdá se, že je pro ni velmi důležitý. Obě věci zase zabal a balíček mi dej.“

Jondalar poslechl, avšak Losadun si všiml jeho tázavě svraštělého čela, když mu věci předával.

„Nemůžu ti říct, kam to dám, ale Matka to bude vědět. Teď ti musím pár věcí vysvětlit a taky položit pár otázek,“ řekl Losadun.

Jondalar přikývl. „Pokusím se je zodpovědět.“

„Chceš, aby se u tvého ohniště narodilo Ajlino dítě, je to tak?“

„Ano.“

„Ale víš, že takové dítě může být dítětem jiného ducha?“

„Ano.“

„Co si o tom myslíš? Je pro tebe důležité, jestli to bude dítě tvého ducha?“

„Rád bych měl dítě mého ducha – pokud je to možné. Ale možná není můj duch dost silný, nebo ho Matka nechce použít. Nikdo nemůže být zcela jistý, čím duch je ve hře. Avšak pokud Ajla přivede na svět dítě mého ohniště, byl bych spokojený. Myslím, že bych cítil téměř totéž, co matka,“ řekl Jondalar s hlubokým přesvědčením.

Losadun přikývl. „Dobře. Dnes v noci uctíme Matku. Okamžik je příznivý. Ty víš, že ženám, které Matku nejvíce uctívají, taky Matka nejčastěji požehná. Ajla je krásná žena a snadno najde muže, který s ní bude chtít sdílet slasti.“

Avšak teď viděl Ten, který sloužil Matce, jak Jondalar znovu vraští čelo, a pochopil, že Jondalar patří k těm, kteří ženu, kterou si zvolili, nepřenechají žádnému jinému muži, ani pro obřad. „Musíš

ji v tom povzbudit, Jondalare. Ctí to Matku a je to důležité, pokud chceš od Ajly dítě svého ohniště. Často jsem to pozoroval. Mnohé ženy často bezprostředně po obřadu dostanou dítě. Možná bude mít Matka z tebe takovou radost, že zvolí tvého ducha, zvlášť když ji patřičně uctíš.“

Jondalar zavřel oči a přikývl. Avšak losadun viděl, jak zatíná zuby. Nebude to pro něho snadné.

„Ještě nikdy se nezúčastnila slavnosti na počest Matky. A co jestli žádného jiného muže nebude chtít?“ zeptal se Jondalar. „Mám ji odmítnout?“

„Musíš ji povzbudit, aby se spojila s jinými. Ale to je samozřejmě vaše věc. Pokud je to možné, nesmíš při slavnosti na počest Matky odmítnout žádnou ženu, především ne družku, kterou sis zvolil. Nedělal bych si s tím starosti, Jondalare. Ajla jistě vychutná slavnost jako ostatní ženy,“ řekl losadun. „Je zvláštní, že nebyla vychována k tomu, aby uznávala Matku. Vůbec jsem nevěděl, že jsou lidé, kteří ji neuctívají.“

„Lidé, kteří ji vychovali, byli v mnohém ohledu jiní.“

„O tom jsem přesvědčený,“ pokýval hlavou losadun. „A teď se tedy zeptej Matky.“

Zeptej se Matky. Zeptej se Matky. Té věty se už Jondalar nezbavil, když šli k zadní stěně obřadního prostoru. Musel myslet na to, že je miláčkem Matky. Žádná žena mu nedokáže odolat, ani Dona ne. Každá prosba, kterou se obrátil k Matce, byla vyslyšena. Dokonce ho varovali, aby s takovou přízní zacházel opatrně. Mohl nakonec vždycky dostat, co si přál. Teď si však toužebně přál, aby tomu tak bylo.

Předstoupil před výklenek s hořící lampičkou. „Vezmi dunku a drž ji oběma rukama!“ přikázal mu ten, který sloužil Matce.

Jondalar uchopil sošku Matky. Byla to jedna z nejkrásnějších sošek, jaké kdy viděl. Její tělo bylo dokonalé. Figurka vypadala, jako by ji umělec tvořil podle živého modelu. Paže zkřížené na plném poprsí byly jen naznačené, ale daly se zřetelně rozeznat prsty a náramky na zápěstí. Nohy se stýkaly v podobě kolíku, který se zabodával do země.

Nejúžasnější byla hlava. Většina donek, které Jondalar viděl, měly místo hlavy jen malou kouli bez rysů obličeje. U této figurky však byly nápadné bohaté spletené vlasy, stočené na temeni hlavy.

Když se na ni pozorněji podíval, poznal, že je z vápence. Mamutovina, kosti nebo dřevo se daly mnohem snadněji opracovat. Tahle figurka byla tak krásná a ve všech podrobnostech tak pečlivě utvářená, že se dalo těžko uvěřit, že je z kamene. Na ní se muselo otupit hodně pazourkových nástrojů, než dostala život, pomyslel si.

Ten, který sloužil Matce, začal zpívat. Jondalar byl natolik pohroužený do prohlížení donky, že si to zpočátku vůbec neuvědomil. Pak však zaslechl některá jména Matky. Losadun zahájil obřad. Jondalar čekal a doufal, že ho krása sošky neodvede od vlastního důvodu obřadu. I když byla donka symbolem Matky a byla považována za nádobu jedné z mnoha jejích duchovních podob, věděl, že figurka není Velká Matka Země.

„Teď přemýšlej a popros Matku svými vlastními slovy a z upřímného srdce o to, co si přeješ,“ řekl losadun. „Soška ve tvé ruce ti pomůže, abys ve své prosbě soustředil všechny své myšlenky a pocity. Řekni všechno, co ti přijde na mysl. Uvědom si, že tvá prosba potěší Matku všeho života.“

Jondalar zavřel oči, aby mohl lépe přemýšlet. „Ach, Dono, Velká Matko Země,“ začal. „V mém životě byly doby, kdy jsem dělal věci, které tě možná rozzlobily. Nechtěl jsem vzbudit tvou nelibost, ale stalo se. Byla doba, kdy jsem si myslel, že už nikdy nedokážu některou ženu skutečně milovat, a ptal jsem se, jestli je to kvůli oněm věcem, že tě to tak rozzlobilo.“

V životě toho muže se muselo stát něco velmi zlého. Je to dobrý člověk a tak spolehlivý. Sotva se dá věřit, že má důvod se trápit a stydět, pomyslel si losadun.

„Když jsem za koncem Tvé řeky ztratil bratra, kterého jsem nade vše miloval, přivedla jsi do mého života Ajlu, a konečně jsem poznal lásku. Jsem ti za Ajlu vděčný. Kdybych ve svém životě neměl nikoho, žádnou rodinu, přátele, byl bych spokojený, pokud jen je Ajla u mě. Ale pokud se ti zlíbí, Velká Matko, chtěl bych – přál bych si ještě něco. Přál bych si od Ajly dítě, a pokud je to možné, aby to bylo dítě mého ducha, nebo mé mužné bytosti, jak věří Ajla. Ale pokud by to nemělo být možné, jestli můj duch není dost silný, pak dej Ajle dítě, které si přeje, a ať se narodí u mého ohniště, aby v srdci patřilo mně.“

Jondalar chtěl právě odložit donku, ale pak ji ještě na okamžik podržel. „Mám ještě jedno přání. Pokud Ajla někdy dostane dítě mého ducha, chtěl bych se dozvědět, že tomu tak je.“

Zajímavá prosba, promyslel si losadun. Většina mužů by to ráda věděla, ale tak moc to pro ně zase neznamena. Proč je to pro něho tak důležité? A co myslel tím dítětem jeho bytosti, jak Ajla věří? Rád by se jí na to zeptal, avšak tohle byl zvláštní obřad a losadun nesměl prozradit, co mu tu bylo svěřeno.

Ajla viděla, jak oba muži odcházejí od obřadního ohniště. Cítila, že splnili svůj úmysl. Přesto se losadun zdál velmi zamyšlený a Jondalar vypadal odhodlaně, ale i trochu nešťastně.

„Jen doufám, že se Madena rozmyslí jinak,“ řekl losadun, když se blížili k Ajle. „Myslím, že nejspíš překoná svůj strašný zážitek, když se zúčastní obřadu První slasti. Musíme být opatrní při volbě jejího partnera. Přál bych si, abys tu ještě byl, Jondalare. Zdá se, že má o tebe zájem. Jistě by bylo pro ni dobré, kdyby si vytvořila citový vztah k nějakému muži.“

„Rád bych jí pomohl, ale nemůžeme zůstat. Musíme brzy odejít, možná už zítra nebo pozítří.“

„Máš jistě pravdu, počasí se může každým okamžikem změnit. Dobře si všímej, když jeden z vás začne být podrážděný,“ řekl losadun.

„Jistě, to pak přichází rozladěnost. A ta je prvním příznakem,“ řekl Jondalar.

„Čeho?“ zeptala se Ajla.

„Nevrlosti. Přináší ji fén, jarní vítr, který rozpouští sněh,“ řekl losadun. „Teplý a suchý vítr z jihozápadního směru. Vane dost silně, aby vyvrátil stromy z kořenů. Tak rychle rozpustí sněh, že velké závěje mizí během jednoho dne. Bylo by velmi nebezpečné, kdyby vás překvapil na ledovci. Led vám může roztát přímo pod nohama. Fén přichází tak náhle, že mu ani zlí duchové, kteří milují chlad, nedokážou uniknout. Vymete je z jejich úkrytů a žene je před sebou. Zlí duchové jsou jeho poslové, způsobují, že je lidem divně. Pokud si to lidé uvědomí, můžou být jejich pocity varováním. Ale zlí duchové jsou potměšilí a není radno si s nimi zahrávat.“

„Podle čeho se pozná, že zlí duchové přišli?“ zeptala se Ajla.

„Jak už jsem říkal – dávejte pozor na první příznaky podrážděnosti. Můžete onemocnět nebo pokud už nemocní jste, můžou vaši nemoc zhoršit, většinou ale vyvolávají sváry. Lidé jsou hašteriví a někteří dokonce dostávají záchvaty vzteku. Někdy vzniknou vážné škody. Ale když si lidé uvědomí, že příčinou je fén, mnohé se odpustí. Když všechno pomine, lidé jsou nakonec fénu vděční, protože přináší změnu, přivolává nový život, všechno zase začne růst. Jen průvodní nevrlosti se obávají všichni.“

„Pojďte jíst!“ volala Solandije, když viděla, že se vracejí. „Mnozí si už byli pro druhou porci. Jestli si nepospíšíte, nic na vás nezbude.“

Šli k ohništi ve středu jeskyně, kde tah od jeskynního vchodu rozdmýchával velký oheň. Nad ohněm se dopékala kýta kozorožce, ještě ne zcela propečená. Čerstvé maso bylo vždycky vítanou změnou. K tomu byla polévka ze sušeného masa, mamutího tuku, sušené zeleniny a bobulí – z téměř poslední zásoby zeleniny a ovoce. Lidé už se nemohli dočkat čerstvých výhonků nového jara.

Avšak tuhá chladná zima je dosud tížila, a přestože Jondalar jako všichni ostatní toužil po jaru, doufal vroucně, že zima vytrvá, dokud nepřekonají ledovec.

38.

Po jídle pozval losadun Ajlu a Jondalara k obřadnímu ohništi, kde už byl připravený teplý nápoj. Měl příjemnou chuť, která Ajle připadala nějak povědomá. Usuzovala, že je to lehce zkvašená, kořeněná ovocná šťáva. Ale chuť mýlila. Nápoj byl silnější, než se domnívala. Solandije jí prozradila, že to je březová šťáva a v ní jsou byliny, které mají silné účinky. Teprve v té chvíli si Ajla uvědomila, že v nápoji je i pelyněk, který mohl být ve velkých dávkách nebo při častém používání nebezpečný. Kvůli silně vonící mařince a jiným vonným přísadám hned jeho chuť nepoznala.

Vyptávala se víc Solandije na přípravu nápoje a zmínila se o možném nebezpečí pelyňku. Solandije jí vysvětlila, že ho používají jen pro tento nápoj, který pijí výlučně při slavnosti na počest Matky. Jen nerada jí prozradila, co všechno je v nápoji obsaženo, protože byl určen k posvátnému účelu, avšak Ajliny otázky ji přesvědčily o značných znalostech, takže nemohla jinak než je zodpovědět. To, co Ajla zpočátku považovala za chutný lehký nápoj k utišení žízně, byl omamný mok, který měl při slavnosti na počest Matky způsobit žádoucí uvolnění a vyvolat něžnou příchyllost.

Když se i ostatní příslušníci jeskyně shromáždili kolem obřadního ohniště, Ajla už pociťovala účinky nápoje. Její zprvu bdělejší vědomí brzy ustoupilo příjemně toužebnému rozpoložení. Pak si všimla, že se Jondalar baví v hloučku o kus dál s Madenou. Nechala Solandiji prostě stát a šla k nim. Usmívala se, když

přicházela k hloučku, a Jondalar, který si jí všiml mezi prvními, měl oči hned jen pro ni. Byl si dobře vědom, jakou pozornost Ajla budí u ostatních mužů, a věděl, že se bude muset hodně zapřít, pokud má uposlechnout losadunovy rady a povzbudit ji, aby se na slavnosti věnovala i ostatním mužům. Neusnadnil mu to ani uvolňující nápoj, který mu losadun vnutí. Zhluboka se nadechl a znovu si pořádně přihnul z poháru.

Filona a její druh Darald, s kterým se setkali už dřív, srdečně vítali Ajlu mezi sebe.

„Tvůj pohár je prázdný,“ řekl Darald a dolil jí ho.

„Můžeš mi taky ještě trochu nalít,“ řekl Jondalar s předstíranou veselostí. Losadun zaznamenal jeho nuceně veselé chování, ale domníval se, že si toho nikdo jiný nevšiml. Ale v tom se mýlil. Ajla viděla, jak Jondalarovy čelisti pracují, a věděla, že ho něco tíží. Taký jí neuniklo, jak ho losadun pozoruje. Avšak nápoj se neminul účinkem a brzy na to zapomněla.

Najednou se ozvalo bubnování.

„Tanec začíná!“ rozzářila se Filona. „Pojď, Jondalare. Ukážu ti kroky.“ Vzala ho za ruku a vedla do středu místa.

„Madenó, běž taky,“ povzbuzoval ji losadun.

„Ano, pojď s námi,“ řekl Jondalar. „Znáš kroky?“ usmál se na ni. Jondalar byl po celý den k Madeně pozorný. Zůstávala sice plachá a nedokázala téměř promluvit, ale byla si neustále vědoma jeho přítomnosti. Kdykoliv na ni pohlédl, tlouklo jí srdce až v krku. Když ji vzal za ruku, aby ji odvedl k tanci, bylo jí střídavě horko a zima. Nedokázala by mu odolat, ani kdyby chtěla.

Filona se na okamžik zamračila, ale pak se na Madenu usmála. „Můžeme ho učit obě,“ řekla a vzala ji za ruku.

„Mám ti ukázat...,“ řekl Darald Ajle právě v tom okamžiku, když se ozval Laduni: „Rád bych...“ Pak se zasmáli a odmlčeli, aby dali druhému při hovoru přednost.

Ajlin úsměv je okouzlivý. „Třeba byste mě mohli oba naučit kroky,“ řekla.

Darald a Laduni se spokojeně šklebili a společně ji vedli na místo, kde se shromáždili tanečníci. Postavili se do kruhu a nejdřív ukázali hostům základní kroky. Když se ozvala flétna, vzali se všichni za ruce. Zpočátku nebylo těžké udržet rytmus, ale postupně byl stále rychlejší a složitější. Ajla byla bezesporu středem

pozornosti, všem mužům se zdála neodolatelná. Tlačili s kolem ní, soupeřili o její přízeň, dělali narážky a dávali jí nepokryté nabídky. Jondalar zdrženlivě žertoval s Madenou a otevřeněji s Filonou, ale ani na okamžik neztrácel z očí Ajlu a muže kolem ní.

Tanec měl stále obtížnější kroky a Ajla tančila se všemi. Dobře se bavila a smála se žertům. Ani si nevšimla, že se tanečnic pozvolna rozcházejí, aby si dolili poháry nebo se ve dvojicích odebrali do odlehlých koutů.

Ajla měla žízeň a chtěla se napít. Darald ji doprovázel, nehnul se od ní ani na krok.

„Taky bych se ráda trochu napila,“ řekla Madena.

„Je mi líto,“ řekl losadun a přikryl rukou pohár. „Ještě jsi neprošla obřadem První slasti. Budeš muset pít čaj.“

Madena bez odporu uposlechl.

Před obřadem, který ji měl učinit ženou, nesměla požívat výsad žen a losadun dělal všechno pro to, aby ji přiměl podrobit se této situaci. Současně neustále zdůrazňoval, že je očištěna a má přes svůj hrozný zážitek nárok na stejné ohledy a pozornost jako každá jiná dívka na prahu ženství.

Ajla ještě tančila s Daraldem, když se prostor pomalu vyprazdňoval. Darald se na ni obrátil.

„Ajlo, ty jsi neuvěřitelně krásná žena,“ řekl.

Jeho poznámka ji překvapila. Ve svém mládí se považovala za velkou a ošklivou. Rozhodně se nepokládala za krásnou.

„Ne,“ řekla se smíchem. „Já nejsem krásná!“

To nečekal.

„Ale... to opravdu jsi,“ řekl.

Snažil se po celý večer vzbudit její pozornost, ale přes zábavu plnou narážek se mu nepodařilo zapálit jiskru, která by mu dovolila další důvěrnosti. Byl přitažlivý muž a tohle byla slavnost na počest Matky. Ale ona jako by si jeho žádosti nevšimla.

„Ajlo,“ zašeptal jí do ucha, „ty jsi skutečně krásná.“

Podívala se mu zpříma do tváře, ale udržovala odstup, místo aby se k němu ochotně přivinula. Přitáhl ji víc k sobě, ale ona se zaklonila, položila mu ruce na ramena a nevinně na něho hleděla. Ajla hned nepochopila tak docela význam slavnosti na počest Matky. Zpočátku si myslela, že jde jen o družné shromáždění, když se neustále mluvilo o „uctívání“ Matky – a co to obvykle

znamenal, to věděla. Když si všimla dvojic, které se stahovaly do temnějších koutů, něco jí došlo, ale teprve teď, když cítila Darallovu žádost, pochopila, co po ní žádá.

Přitáhl ji k sobě a chtěl ji políbit, což ji nenechalo chladnou, jeho ruka našla její prs a ztratila se pod halenou. Byl pohledný muž a nebyl to nepříjemný pocit. Byla v povolné náladě, ale potřebovala ještě trochu času.

„Vraťme se k tanečníkům,“ řekla.

„Proč? Už jich tam stejně moc nezůstalo. Většinou jsou už pryč.“

„Chtěla bych ti předvést tanec Mamutonů,“ řekla a on se podvolil. Vyšla mu vstříc a mohl ještě počkat.

Když přišli do středu taneční plochy, Ajla viděla, že Jondalar tančí s Madenou a ukazuje jí kroky, které se naučil u Saramudolů. Filona, Losadun, Solandije a pár dalších lidí stálo kolem a tleskali do rytmu flétny a bubnu.

Ajla a Darald se přidali k rytmickému tleskání. Pak Ajla zachytila Jondalarův pohled a místo do dlaní se plácala do stehů, jak to dělávají Mamutoni. Madena se stáhla a Jondalar vzal do kola Ajlu. Pohybovali se k sobě a zase od sebe, vířili kolem sebe a dívali se na sebe přes rameno. Od okamžiku, kdy se Ajla setkala s Jondalarovým pohledem, viděla už jen jeho.

Napětí mezi nimi bylo zřejmé. Losadun je chvíli pozoroval a mírně pokýval hlavou. Matka zřetelně projevila svá přání. Darald pokrčil rameny a usmál se na Filonu. Madena se udiveně rozhlížela.

Když Ajla a Jondalar přestali tančit, leželi si v náručí a úplně zapomněli na všechno kolem. Solandije zatleskala a všichni se k ní přidali. Nakonec si uvědomili lidi kolem sebe a trochu zahanbeně se od sebe odtrhli.

„Pojďte, vypijeme, co ještě zbylo,“ navrhla Solandije.

„To je dobrý nápad!“ řekl Jondalar, který držel Ajlu v náručí. Teď už ji nemínil pustit. Vypil naráz svůj pohár, pak najednou Ajlu zvedl a nesl ji k jejich lůžku. Cítila se podivně veselá, radostně vzrušená, téměř tak, jako by unikla nepříjemnému osudu. Avšak nic se nevyrovnalo Jondalarovu štěstí. Po celý večer ji nespouštěl z očí, pozoroval všechny muže, kteří o ni usilovali. Poslechl

losadunovu radu a dal jí příležitost zvolit si jiného muže. Byl přesvědčený, že to nakonec udělá.

Mohl by jít s mnohými ženami, ale nemohl se k tomu odhodlat, dokud se Ajla nerozhodla. Tak zůstal u Madeny, která ještě nesměla patřit žádnému muži. Rád se o ni staral a sledoval, jak v jeho přítomnosti ožívá. A co se Filony týče, tak by jí to sice nemělo za zlé, kdyby odešla s někým jiným, ale byl rád, že zůstává v jeho blízkosti. Nechtěl by zůstat sám, kdyby si Ajla zvolila jiného muže. Mluvili s Filonou o spoustě věcí. O Thonolanovi a jejich společné cestě, o jejích dětech, především o Thonoliji, a o Daraldovi, kterého měla Filona tak ráda. Avšak Jondalarovi přišlo zatěžko mluvit o Ajle.

Když pak nakonec Ajla přišla k němu, nemohl tomu ani uvěřit. Teď ji jemně položil na lůžko a hleděl na ni. Viděl lásku v jejích očích a cítil, jak ho pálí hrdlo. Udělal všechno, co mu losadun řekl. Dal jí každou možnost, dokonce se pokusil ji povzbudit. Ale ona přišla k němu! Bylo to znamení Matky, že chtěla požehnat Ajlu dítětem jeho ducha?

Zatáhl kožešinové závěsy, a když Ajla chtěla vstát a převléknout se, jemně ji zatlačil zpátky. „Tahle noc patří mně,“ řekl.

Zase si lehla, usmívala se a těšila se na jeho objetí. Jondalar donesl zvenku hořící třísku, zapálil malou lampičku a postavil ji do výklenku nad lůžkem. V matném světle ji začal svlékat, ale najednou se zarazil.

„Myslíš, že bychom s touhle lampičkou našli cestu k horkým pramenům?“ zeptal se.

„Říká se, že oslabují mužovu sílu,“ připomněla Ajla.

„Věř mi, že to se dnes nestane,“ zasmál se.

Oblékli si přehozy, vzali lampičku a šli tiše ven. Losadun se divil, co asi mají v úmyslu. Pak uvažoval a usmál se. Horké prameny ani jeho nikdy nadlouho neutlumily. Ale losadun nebyl jediný, kdo je viděl odcházet.

Madena zažila už víc slavností na počest Matky, tahle však pro ni měla hlubší význam. Pozorovala několik dvojic – nezdálo se, že by to některou ženu bolelo, ani potom ne, když si zvolila několik mužů. Avšak Madena se především zajímala o Ajlu a Jondalara. Jakmile vyšli z jeskyně, vzala si přehoz a šla za nimi.

Našli cestu k dvojitému stanu a vešli do druhého prostoru, kde je uvítalo vlhké teplo. Odložili přehozy a sedli si na vlněné rohože na zemi.

Jondalar líbal Ajlu dlouho a něžně a pak ji pomalu svlékal. Přetáhl jí halenu přes hlavu, pak se sklonil a líbal jí prsní bradavky. Stáhl jí nohavice a na okamžik se zarazil, aby políbil její pahorek. Pak se sám svlékl, objal ji a blaženě se zachvěl, když ucítil její kůži na své.

Ponořili se do nádrže, z níž stoupala pára, a pak přešli k místu na mytí. Jondalar vzal hrst měkké pěny z misky a myl Ajle záda. Ajla zavřela oči a oddávala se štiplavému laskání. Třel jí nohy a chodidla, pak ji obrátil a líbal ji jemně a pomalu. Cítil, jak se celá chvěje, a to jen stupňovalo jeho vzrušení.

S další hrstí pěny jí třel paže až k plným pevným prsům a cítil, jak pod jeho dotyky její bradavky tvrdnou. Když jí hladil břicho a stehna, zasténala žádostí. Pak ji opláchl několika miskami vody a vedl ji zpátky do horkého jezírka.

V pevném objetí si sedli na kamennou lavici a cítili pod vodou svá nahá těla. Pak zase vylezli z vody. Jondalar položil Ajlu na měkkou rohož a chvíli na ni jen hleděl, jak tam před ním leží mokrá a rozpálená a plná žádosti, než se do ní ponořil a ztratil se v jejím vlhkém teple. Miloval ji hladově a vášnivě, až nakonec hlasitě vykřičel svou radost, všechnu svou blaženost.

Nějakou dobu pak na ní zůstal ležet, protože věděl, že to tak má ráda. Když se konečně zvedl, viděl její unavený úsměv a prostě ji musel znovu políbit. Jejich jazyky se spojily v něžném odevzdání. Za chvíli opět pocítili nádech vzrušení. Jondalar beze spěchu líbal Ajlu na rty, na oči, uši a na citlivá místa na jejím krku. Putoval hlouběji a našel její bradavky. Sál z nich tak dlouho, dokud se k němu nepřitiskla a nežádala víc a víc. Jejich vzrušení znovu vzrostlo a brzy je naplnil velký dar Matky.

Vyčerpaně klesli, nádherně zemdlení a uvolnění. Na okamžik ucítili průvan, ale nevšímali si toho a na chvíli upadli do polospánku. Když se probrali, vstali, umyli se a ještě jednou se ponořili do horké vody. Když vylezli z nádrže, našli ke svému překvapení vedle vchodu čisté a měkké kožešiny na utření.

S nikdy nepoznanými pocity se Madena vrátila do jeskyně. Jondalarova silná, ale ovládaná vášně a jeho něžnost se jí dotkly stejně hluboce jako Ajlina neomezená ochota se mu odevzdat a naprosto mu věřit. Jejich milování bylo tak naprosto jiné než to, co se jí přihodilo. Jejich slasti byly divoké, ale ne brutální, nebylo to jednostranné ukojení, ale poznala, že si vzájemně dávali a brali, aby si způsobili potěšení a radost.

Příštího rána nebyl nikdo obzvlášť čilý. Ajla prošla svou zásobu čaje bránícího početí, který každé ráno pila, a ujistila se, že jí vystačí do příštího jara, než zase bude moci nasbírat nové byliny. Nemusela ho přece pít mnoho.

Madena pozdravila hosty krátce před polednem. Usmívala se plaše na Jondalara a řekla pak, že je teď připravena na svůj obřad První slasti.

„To je dobře, Madeno,“ řekl Jondalar. „Uvidíš, nebude tě to bolet.“

Hleděla na něho tak oddaným pohledem, že se sklonil a políbil ji na tváře. Srdce jí tlouklo až v krku. Tolik si přála, aby tento velký, okouzlující muž byl druhem jejích Prvních slastí. Avšak pak se zastyděla, jako by mohl uhodnout její myšlenky. Rychle odběhla z prostoru ohniště.

„Škoda že moji lidé nežijí blíž k Losadunajům,“ řekl Jondalar a díval se za ní. „Rád bych Madeně pomohl. Ale oni jistě najdou někoho jiného.“

„Ano, určitě. Ale doufám, že neočekává příliš. Řekla jsem jí, že jednoho dne někoho najde, protože už dost vytrpěla a zaslouží si to. Doufám v to kvůli ní,“ řekla Ajla. „Ale není mnoho takových, jako jsi ty.“

„Všechny mladé ženy si dělají velké naděje,“ řekl Jondalar. „Nejdřív jsou to jen fantazie.“

„Ale ty fantazie na něčem spočívají.“

„Samozřejmě všechny více méně vědí, co je čeká. Vždyť přece žijí pohromadě s muži a ženami,“ řekl.

„To není jen to, Jondalare. Kdo nám asi minulé noci připravil suché kožešiny na utření?“

„Myslel jsem, že to byl losadun nebo možná Solandije.“

„Ti si šli lehnout před námi a byli zaměstnáni sami sebou. Ptala jsem se jich. Ani nevěděli, že jsme šli k horkým pramenům – i když se to zřejmě losadunovi zamlouvalo.“

„Když to nebyli oni, tak kdo? – Madena?“

„Tím jsem si téměř jistá.“

„Myslím, že to půjde, Laduni,“ řekl Jondalar. „Skutečně to tak půjde! Naložíme člun senem a hořlavými kameny, abychom mohli rozpouštět led. K tomu přidáme pár kamenů pro ohniště a těžkou mamutí kůži jako podložku, aby se kameny nezabořily do ledu, když se rozehřejí. Zásoby pro nás a zřejmě taky pro Vlka můžeme naložit do sedlových košů.“

„Musíte toho nést hodně,“ řekl Laduni, „ale nemusíte přece vodu vařit – to ušetří mnoho hořlavých kamenů. Stačí, když led roztaje natolik, abyste se mohli napít jak vy, tak koně a vlk. Nemusí být horká, stačí vlažná. Ale pijte jí dost. Když se teple obléknete, budete dost odpočívat a dostatečně se napijete, můžete chlad vydržet.“

„Myslím, že byste to měli nejdřív vyzkoušet, abyste zjistili, kolik toho budete potřebovat,“ řekla Laronije, Laduniho družka. „To je dobrý nápad,“ souhlasila Ajla.

„Ale Laduni má pravdu, že hořlavé kameny jsou hodně těžké,“ dodala Laronije.

„Pak musíme projít své věci a nechat tady všechno, co můžeme postrádat,“ řekl Jondalar. „Nepotřebujeme toho mnoho. Až budeme mít ledovec za sebou, nebudeme daleko od Dalanarova tábora.“

Už toho vytrídili tolik! Co mohli ještě postrádat? Ajla si tím lámala hlavu, když se vracela ke svému místu na spaní.

Madena ji sledovala na každém kroku. Nebyla už dítě a nebyla ještě žena. Horovala nejen pro Jondalara, ale vzhlížela s velkým obdivem i k Ajle, což jí nebylo zvlášť příjemné. Ale měla Madenu ráda a zeptala se jí, jestli chce zůstat u ní, až bude probírat své věci.

Když Ajla rozprostřela všechno kolem sebe, uvažovala, kolikrát už to na této cestě dělala. Bylo tak obtížné se rozhodovat. Všechno mělo pro ni význam, avšak když chtěli společně s Víhou, Vítězem a Vlkem přejít ten hrozný ledovec, kterého se Jondalar od počátku tolik obával, pak si směli vzít skutečně jen to nejdůležitější.

V prvním balíčku, který rozbalila, byly krásné šaty z kamzičí kůže, které jí darovala Roš. Zvedla je a rozprostřela před sebou.

„To je krása! To vyšívání a ten střih! Něco takového jsem ještě nikdy neviděla,“ řekla Madena a opatrně se jich dotkla. „A jak jsou měkké! Ještě nikdy jsem neměla v ruce něco tak měkkého.“

„To mi dala jedna žena Saramudonů, kteří žijí velmi daleko odtud, téměř na konci Matky řek, kde je skutečně hodně široká. Saramudoni jsou vlastně dva kmeny. Samudoni žijí na zemi a loví kamzíky. Znáš ta zvířata?“ ptala se Ajla.

Madena zavrtěla hlavou.

„Jsou to horská zvířata, jako kozorožci, jen jsou menší.“

„Ano, ty znám, ale my je nazýváme jinak,“ řekla Madena.

„A druhá část Saramudonů, říkají si Ramudoni, jsou říční lidé a loví jesetery – to je obrovská ryba. Oba kmeny umějí zvláštním způsobem zpracovávat kamzičí kůže, aby byly takhle měkké a hebké.“

Ajla vzala zdobenou halenu a myslela na Saramudony, které poznala. Připadalo jí najednou, že to bylo nesmírně dávno. Mohla by s nimi žít, to si stále ještě myslela, a věděla, že už je nikdy neuvidí. Pomyšlení, že by tu měla nechat dárek, který dostala od Roš, se jí příliš nezamlouvalo. Pak pohlédla do Madeniných rozzářených očí a rozhodla se.

„Chtěla bys je, Madeno?“

Madena stáhla ruce, jako by se spálila. „To nejde! Je to dar, který jsi dostala ty,“ řekla.

„Musíme zmenšit naše zavazadla. Myslím, že Roš by byla ráda, kdyby sis je vzala, protože se ti tolik líbí. Chtěla, abych si je vzala při slavnosti našeho spojení, ale já mám ještě jedny!“

„Skutečně?“ ptala se Madena.

Ajla viděla její nevěřící úžas, že by měla dostat tak krásné šaty. „Ano, jistě. Mohla by sis je obléknout na svou slavnost spojení. Přijmi je jako dar, který ti bude připomínat mě.“

„Nepotřebuju žádný dar, abych na tebe nezapomněla,“ řekla Madena. „Vždycky budu na tebe myslet. Jestli jednoho dne najdu druhu, pak za to budu vděčit tobě. Docela určitě si pak vezmu na sebe tyhle šaty.“ Nemohla se dočkat, až se v nich ukáže matce a všem svým přítelkyním na letním setkání.

Ajla byla ráda, že jí šaty dala. „Chtěla bys vidět mé šaty pro slavnost spojení?“

„Moc ráda.“

Ajla vybalila šaty, které jí udělala Necije, když měla být Rankovou družkou. Měly barvu jejích vlasů. Zabalila do nich vyřezávaného koníka a dva kousky jantaru. Madena nemohla uvěřit, že má Ajla dvoje tak nádherné šaty. Neodvažovala se však už nic říct, aby se snad Ajla necítila nucena dát jí i tyto druhé šaty.

Ajla je zkoumavě prohlížela a snažila se rozhodnout, co s nimi má udělat. Pak zavrtěla hlavou. Ne, nedokázala se s nimi rozloučit, byly to svatební šaty. Vezme si je, až bude slavit spojení s Jondalarem. Vzala do ruky malého koníka z mamutoviny, pohládila ho a myslela přitom na Ranka. Koníka si taky ponechá. Jak se asi Rankovi daří? Nikdy na něho nezapomene. Mohla by s ním žít a být šťastná, kdyby tolik nemilovala Jondalara.

Nakonec už Madena nedokázala zkrotit svou zvědavost a zeptala se: „Co je to za kameny?“

„Říká se jim jantar. Dostala jsem je od náčelnice tábora Lva.“

„Je to soška koně?“

Ajla se usmála. „Ano, to je Víha. Udělal ji pro mě muž se zářivýma očima a s hnědou barvou kůže, takovou, jako má Vítěz. Dokonce Jondalar prohlásil, že nepoznal většího řezbáře.“

„Muž s hnědou kůží?“ zeptala se Madena nevěřičně.

Ajla se bolestně usmála. Chápala její pochybnosti. „Ano. Je Mamuton a jmenuje se Ranek. Když jsem ho poprvé viděla, nevěřičně jsem na něho civěla. Myslím, že jsem byla hrozně nezdvořilá. Říkali, že jeho matka byla tak tmavá jako – jako hořlavý kámen. Žila daleko na jihu, na druhé straně velkého moře. Jeden Mamuton jménem Vymek se kdysi vydal na dlouhou cestu. Vzal si ji za družku a jejich syn se narodil u jeho ohniště. Na zpáteční cestě jeho žena zemřela a on se vrátil sám s chlapcem. Toho pak vychovala jeho sestra.“

Madena se chvěla rozčilením. Ajla toho tolik viděla a tolik toho znala. Možná by jednou taky mohla podniknout takovou cestu. Třeba by taky potkala hnědého muže, který by jí vyřezal koníka, a lidi, kteří rozdávají krásné šaty – možná by získala i koně, na němž se může jezdit. Madena se ztrácela ve snech o velkých dobrodružstvích.

Ještě nikdy se nesetkala se ženou, jako byla Ajla – ženou, která měla tak vzrušující život. Ajla mluvila s cizím přízvukem, ale to jen zvyšovalo její tajemství. A cožpak v mládí taky nebyla znásilněna? Ajla to překonala a chápala city jiného člověka. Její vřelost, její láska a pochopení pomohly Madeně, aby překonala svůj hrozný zážitek. Představovala si, jak sama – zralá a moudrá – vypráví mladé dívce, která byla znásilněna, o svých zkušenostech a pomáhá jí, aby se s tím vyrovnala.

Zatímco Madena ještě snila, Ajla zvedla pevně zavázaný balíček, který ale neotevřela, protože přesně věděla, co v něm je. S ním se rozhodně nemínila rozloučit.

„Co to je?“ zeptala se Madena, když Ajla odložila balíček.

Ajla ho znovu vzala do ruky. Už dlouho ho nerozbalila. Ujistila se, že Jondalar není nablízku, pak rozvázala uzly. Rozbalila bělostný přehoz, který byl zdobený hermelínovými ocásky. Madena nevěřícně zírala.

„To je bílé jako sníh! Ještě nikdy jsem neviděla tak bílou kůži!“ vydechla.

„Bílá kůže je tajemstvím ohniště Jeřába. Jedna stará žena mi ukázala toto umění, které se naučila od své matky,“ vysvětlovala Ajla. „Neměla nikoho, komu by mohla předat své znalosti, a tak souhlasila, že mi to ukáže.“

„To jsi dělala sama?“ žasla Madena.

„Ano. Pro Jondalara. On to ještě neví. Dám mu to, až dojdeme do jeho domova. Je to pro naši slavnost spojení,“ řekla Ajla.

Madena teď viděla, že je to mužské oblečení. Kromě hermelínových ocásků nemělo žádné jiné zdobení, žádný vzor, mušle nebo perly – to ale taky nebylo nutné, právě ve své prostotě bylo překrásné. Když Ajla halenu zvedla, vypadl další malý balíček.

Ajla ho rozbalila. Byla v něm soška ženy s vyřezanou tváří. Kdyby právě nežasla nad jedním zázrakem za druhým, zřejmě by Madena dostala strach: dunka přece nikdy nemívala tvář.

„To mi udělal Jondalar,“ řekla Ajla. „Aby zachytil mou bytost, říkal. Udělal tuhle sošku k obřadu První slasti, když mi poprvé ukázal dar Matky. Nikdo jiný u toho nebyl, ale to taky nebylo zapotřebí. Později mi ji dal, protože má v sobě velkou moc.“

„To věřím,“ řekla Madena. Nechtěla se sošky ani dotknout, ale nepochybovala, že Ajla vládne mocí, která je v sošce skryta.

V dalším balíčku bylo pár dárků, které Ajla dostala při obřadu přijetí mezi Mamutony. Ty si chtěla taky vzít s sebou. Pak samozřejmě léčitelský vak, pazourky, šití, spodní oblečení na převlečení, spací kožešiny a lovecké zbraně. Probrala všechny své misky a náčiní na vaření a vytřídila, co nebylo nezbytně nutné. Stan, šňůry a ostatní věci byly Jondalarovou záležitostí.

Právě když chtěly vyjít ven, vešel Jondalar. Přinesl s ostatními koš plný hořlavých kamenů a chtěl projít své věci. Přišlo s ním víc lidí, mezi jiným Solandije a její děti s Vlkem.

„Už jsem si na to zvíře tak zvykla, že mi bude chybět. Nechcete ho tady nechat?“ zeptala se.

Ajla dala Vlkovi znamení. Přes všechnu lásku k dětem okamžitě přišel k ní a nedočkavě na ni hleděl. „Ne, Solandije, to bych skutečně nemohla.“

„Vždyť já vím. Tebe budu taky postrádat, Ajlo,“ dodala ještě.

„A já tebe taky. Nejtěžší na téhle cestě bylo získávat přátele a pak se s nimi loučit s vědomím, že se zřejmě už nikdy neuvidíme,“ řekla Ajla.

„Laduni,“ řekl Jondalar a ukázal na kousek mamutoviny s podivnými vrypy. „Talut, náčelník tábora Lva, kreslil tuhle mapu, která ukazuje první část naší cesty. Vlastně jsem si ji chtěl nechat na památku na něho. Není to nic cenného, ale nerad bych to jen tak zahodil. Schoval bys to pro mě? Kdo ví, možná se jednoho dne zase vrátím a vyzvednu si to tady.“

„Ano, schovám ti to,“ řekl Laduni a zadíval se na mamutovinu. „Vypadá to zajímavě. Možná bys mi mohl vysvětlit, než odejdeš, co ty znaky znamenají. Doufám, že se vrátíš. Kdyby ne, mohl bych ji třeba darovat někomu, kdo podnikne stejnou cestu.“

„Nechám tady i několik nástrojů. Můžete si je nechat. Nerad zahazuju otloukač, na který jsem si zvykl, ale můžu ho snadno nahradit, až dorazíme k Lanzadoncům. Dalanar je vždycky vybaven vším. Nechám tu i své kostěné kladivo a několik čepelí. Vezmu si jen sekeru a teslo na sekání ledu.“

Když stáli u lůžka, zeptal se Jondalar: „Co ses rozhodla vzít, Ajlo?“

„Všechno, co leží na lůžku.“

Jondalar spatřil tajemný balíček mezi jinými věcmi. „Ať už je v něm cokoli, musí to být velmi cenné,“ řekl.

„Já to ponesu,“ odpověděla rychle.

„A co bude s tímhle?“ ukázal na jiný balíček.

„To jsou dárky z tábora Lva,“ řekla a rozbalila je. Viděl nádhernou špici oštěpu, kterou jí daroval Vymek, a ukázal ji Ladunimu. Měla ostří delší než jeho dlaň a byla plošší než špička malíčku.

„Je dvoustranně opracovaná,“ řekl Laduni a otáčel ji. „Ale jak jen ji dokázal udělat tak tenkou? Vždycky jsem si myslel, že když se opracovává kámen ze dvou stran, že je to prostá technika pro sekery a tak. Ale tahle věc není vůbec prostá. Málokdy jsem viděl tak jemnou práci.“

„To dělal Vymek,“ poznamenal Jondalar. „Říkal jsem ti přece, jak je zručný. On nejdřív pazourek zahřeje, než s ním pracuje. To změnil strukturu kamene, pukliny tak silněji vystoupí, a proto se dá udělat úštěp tak tenký. Nemůžu se dočkat, až to ukážu Dalanarovi.“

„Určitě to bude umět ocenit,“ řekl Laduni.

Jondalar vrátil velký hrot Ajle. „Myslím, že vezmeme jen jeden stan, spíš jako ochranu proti větru,“ řekl.

„A jak to bude s podložkou na zem?“

„Už tak toho poneseme hodně, kameny jsou těžké. Chtěl bych vzít skutečně jen to nejdůležitější.“

„Ledovec, to znamená led. Možná budeme ještě rádi, když budeme mít na čem ležet.“

„Zřejmě máš pravdu,“ řekl po krátkém uvažování Jondalar.

„A co tahle lana?“

„Myslíš opravdu, že je musíme brát?“

„Jen je raději vezměte s sebou,“ radil Laduni. „Lana se na ledovci mohou vždycky hodit.“

„Když myslíš, tak dáme na tvou radu,“ souhlasil Jondalar.

Během odpoledne sbalili co nejvíc svých věcí a strávili večer tím, že se loučili se všemi lidmi, které si během svého krátkého pobytu oblíbili. Verdegije chtěla ještě mluvit s Ajlou.

„Ráda bych ti poděkovala, Ajlo.“

„To nemusíš. My musíme poděkovat vám všem.“

„Já myslím za to, co jsi udělala pro Madenu. Abych byla upřímná, nevím, co jsi udělala nebo co jsi jí řekla, ale úplně ji to změnilo. Před vaším příchodem jen zalézala do tmavého kouta a nejraději by umřela. Odmítala mluvit i se mnou a o obřadu První slasti nechtěla ani slyšet. Všechno se zdálo ztracené! Teď je zase téměř jako dřív a na obřad První slasti se dokonce těší. Doufám jen, že se už do té doby nestane nic, co by ji přimělo rozmyslet se jinak.“

„Myslím, že všechno půjde dobře, když ji budete podporovat jako až dosud,“ řekla Ajla. „To byla ta největší pomoc.“

„Nadále budu trvat na tom, aby byl Charoli potrestán,“ řekla Verdegije.

„To chce zřejmě každý. A taky se to jistě stane, když se teď všichni dohodli, že jeho bandu vystopují. Madeně se dostane zadostiučinění a projde obřadem První slasti. Ještě se dočkáš vnoučat, Verdegije.“

Druhého dne vstali časně ráno, sbalili poslední věci, naložili je na koně a ještě jednou se vrátili do jeskyně, aby s Losadunaji naposledy posnídali. Byli tam všichni, chtěli se s nimi rozloučit. Losadun ještě naučil Ajlu pár veršů staré moudrosti a byl dojatý, když ho na rozloučenou objala. Pak rychle odešel, aby si promluvil s Jondalarem. Solandije jim řekla, jak je jí líto, že musejí odejít. Dokonce Vlk jako by vytušil, že už děti neuvidí. Olízl Micherovi tvář a chlapeček se poprvé rozplakal.

Když vyšli z jeskyně, překvapila je Madena. Oblékla se do nádherných šatů, které jí dala Ajla. Jondalar jí řekl, jak je krásná, a taky to tak myslel.

Když se Ajla a Jondalar vyhoupli na koně, ještě jednou se ohlédli za hloučkem lidí, tísnících se ve vchodu jeskyně. Madena stála úplně vpředu, mávala a slzy jí tekly po tváři.

„Nikdy na vás nezapomenu, na žádného z vás,“ zvolala hlasitě a hned utekla do jeskyně.

Odjížděli zpátky k Matce řek, která tu byla sotva širší než obvyklé vodní toky. I Ajla věděla, že na Madenu a její lidi nikdy nezapomene. Jondalar byl rovněž smutný z rozloučení, ale v myšlenkách už se zabýval těžkostmi, které je čekají. Věděl, že nejtěžší úsek cesty mají před sebou.

39.

Jondalar a Ajla táhli k severu, zpátky k Matce řek, která je provázela tak dlouho na jejich cestě. Když k ní došli, obrátili se opět na západ, aby sledovali tok až k jeho prameni. Velká vodní cesta se proměnila. Už to nebyl mohutný proud, který se důstojně vinul po rovinách, přijímal nesčetné přítoky, dělil se do ramen a tvořil v zákrutách jezera. V blízkosti pramene byla Matka řek mladší, živější – byla užší, mělčí a bublavě stékala ve svém kamenitém korytě. Avšak cesta k severu podél proudu neustále stoupala a přiváděla je nevyhnutelně stále blíž k tlusté ledové pokrývce na rozeklané planině před nimi.

Tvary ledovce sledovaly obrysy krajiny. Na horských vrcholech strměly k nebi příkré ledové věže, na rovnějším podkladě se rozprostíraly zledovatělé plochy téměř jednotvárné síly, které se ve středu lehce klenuly a na krajích zanechávaly morénové valy a prohlubně proměňující se v jezera.

Na rozdíl od horských ledovců, které jako zamrzlé řeky pomalu stékaly po svazích, byl led na téměř ploché vysočině pevný. Byl miniaturním vydáním velkého pevninského ledovce, který se rozprostíral na severu po rovinách kontinentu. Ledovec, kterého se Jondalar tolik obával, byl stále ještě dál na západ.

Každým krokem podél řeky vystupovali Ajla a Jondalar výš. Při výstupu dbali na to, aby šetřili těžce naložené koně. Často sesedali a šli pěšky. Ajla si především dělala starosti o Víhu, která vlekla větší část hořlavých kamenů. To mělo zajistit přežití jich

všech, až půjdou přes led – oblast, kam by se koně z vlastního popudu nikdy neodvážili.

Oba koně nesli na hřbetě těžké břemeno, Víha trochu lehčí, aby se vyrovnala váha smyku, který za sebou vlekla. Vítězův náklad byl tak navršený, že mu téměř bránil v pohybu. Avšak i Jondalar a Ajla nesli povážlivou zátěž.

„Lidé by si mohli myslet, že jsme se zbláznili, kdyby viděli, že táhneme všechny tyhle kameny do hor,“ řekla Ajla jednoho rána, když si brala svůj náklad.

„Ještě podivnější by jim připadalo, že putujeme společně s koňmi a vlkem,“ odpověděl Jondalar. „Ale jestli je chceme převést přes ledovec, nedokážeme to bez hořlavých kamenů. A na jedno se můžeme těšit.“

„Na co?“

„Na sestup, až budeme na druhé straně.“

Horní tok řeky prořízl severní předhůří horského hřebenu na jihu, které tak mohutně strmělo, že si poutníci ani nemohli udělat představu o jeho rozměrech. Losadunajové žili v oblasti zaoblených vápencových masivů bezprostředně na jihu vodní cesty. Vrcholy omílané celou věčností větrem a vodou byly stále ještě dost vysoké, aby nesly po celý rok třpytivé ledové koruny. Mezi řekou a horami pokrývala vegetace ve svém zimním spánku pískovcový pás. Na něm ležel tenký sněhový plášť, pod nímž se svým namodralým nádechem prozrazoval pevný led.

Na severu, na druhé straně proudu, se zvedal prastarý masiv vyvřeliny, jehož vlnitý povrch pokrývaly zvednuté bloky s loukami mezi nimi, z nichž se tu a tam zvedal skalnatý vrchol. Když pohlédli kupředu, na západ, viděli, jak vyšší zaoblené vrcholy, mnohdy s malými ledovými korunami, sahají přes zmrzlou řeku k ledovým pokrývkám mladšího, zvlněného horského hřebenu na jihu.

Suchý prašný sníh padal stále méně, jak se poutníci blížili k nejchladnější oblasti kontinentu mezi severními výběžky horských ledovců a nejjižnějším jazykem obrovské ledové masy, pokrývající téměř celý světadíl. Dokonce ani ve sprašných stepích východních nížin nebylo tak chladno. Jen zmírňující vliv západního oceánu uchránil zemi před strnulou pustinou obrovské ledové příkrývky.

Vysokohorský ledovec, který měli před sebou, by zřejmě nedokázali překročit nebýt oteplujícího vzduchu proudícího sem od širého moře. Teplejší vzduch zadržoval postupující led. Teplota moře, která uvolňovala cestu ke stepím a tundrám na západě, uchránila i zemi Zelandonců před silnou ledovou vrstvou tížící jiné oblasti stejného stupně šířky.

Ajla a Jondalar se rychle vpravili do svého obvyklého cestovního rytmu, ale Ajle připadalo, že jsou na cestě už celou věčnost. Nemohla se dočkat, až konečně jejich putování skončí.

Museli rozpouštět vodu na pití, častěji říční led než sníh. Země byla pustá a chladná a zůstalo v ní jen málo sněhových závějů, ale Ajla objevila, že chlad má i své přednosti. Vedlejší ramena Matky řek byla pevně zamrzlá, a proto se dala snadněji překračovat. Avšak údolím řek téměř neustále vál tak silný vítr, že poutníci pospíchali co nejrychleji přes otevřená místa pravého břehu. Poryvy ledového větru přicházely z oblastí vysokého tlaku jižních hor a ještě víc ochlazovaly vzduch.

Dokonce i v těžkých kožešinových přehozech trpěli zimou a Ajla si oddechla, když nakonec za sebou nechali široké údolí a blížili se k ochranné hradbě výše položené země. „Mně je taková zima!“ povzdechla si a zuby jí drkotaly. „Přála bych si, aby se trochu oteplilo.“

Jondalar se přímo polekal. „Jen to si nepřej, Ajlo!“

„Proč ne?“

„Musíme mít ledovec za sebou dřív, než se počasí změní. Teplo znamená fén, který rozpouští sníh a ohlašuje změnu roční doby. To bychom pak museli táhnout k severu a projít územím klanu. Nejen že by nás to stálo mnohem víc času, ale je to i nebezpečné po všem tom utrpení, které těm lidem způsobil Charoli se svou bandou,“ řekl Jondalar.

Přikývla a pohlédla naproti k severnímu břehu řeky. Dívala se do dálky a pak řekla: „Vybrali si lepší stranu.“

„Proč myslíš?“

„Dokonce i odtud je vidět, že jsou tam dobré travnaté roviny, a proto tam bude jistě víc zvěře k lovu. Na téhle straně rostou především zakrnělé borovice – a to znamená písčitou půdu a

chudou travu. Tady musí taky být blíž k ledu, a proto je tu chladněji a země je méně úrodná," vysvětlovala mu.

„Asi máš pravdu," řekl Jondalar. „Nevím, jak je tomu v létě, byl jsem tady jen v zimě.“

Ajla se nemýlila. Půdy severních rovin velkého říčního údolí, složené především ze spraše na vápencovém podkladu, byly úrodnější než jižní roviny. Kromě toho ležely horské ledovce na jihu těsněji u sebe, vály tu silnější větry a léto nebylo dost teplé, aby rozpustilo sněhové masy a zmrzlou půdu sahající ke sněhové hranici minulého léta. Většina ledovců se už zase roztahovala, pomalu, ale dost rychle na to, aby ohlašovaly konec současného trochu teplejšího období a návrat chladnějších dob – poslední postup ledovců před dlouhým táním, po němž zůstane led už jen v polárních oblastech.

Ajla často nerozeznala stromy v zimním spánku, dokud neochutnala špičku větvičky nebo pupen či trochu lýčí. Kde byly u břehu převážně olše, budou v létě rašelinové a bažinaté lesy. V nejvlhčích oblastech se mísily s vrby a topoly. Občasné jasany, jilmy nebo habry, sotva vzrostlé nad úroveň keřů, naznačovaly suchý podklad. Vzácnější trpasličí dub, který se snažil přežít na chráněnějších místech, sotva připomínal obrovské dubové lesy, které jednoho dne pokryjí zemi s mírnějším podnebím. Na písečných půdách výše položených vřesovišť nerostly žádné stromy, jen vřesovec, hlodáš, chudé traviny, mechy a lišejníky.

Dokonce v tomto mrazivém podnebí dokázali přežít někteří ptáci a jiná zvířata. Dali se tu snadno ulovit obyvatelé stepí a hor, zvyklí na chlad. Ajla a Jondalar jen zřídka sahali na zásoby, které dostali od Losadunajů, ty si rozhodně chtěli ponechat pro přechod ledovce. Věděli, že až dorazí na zamrzlou pustinu, budou naprosto odkázáni na to, co si přinášejí s sebou.

Ajla spatřila neobvyklou trpasličí sněžnou sovu a upozornila na ni Jondalara. Ten zase vypátral jeřábky, kteří chutnali jako sněžní kurové a které tak rád jedl, zvláště když je připravila Ajla. Jejich kropenaté zbarvení jim umožňovalo lépe se krýt v krajině, která nebyla celá pokrytá sněhem. Jondalar byl přesvědčený, že když tudy projížděl naposledy, leželo tu víc sněhu.

Tuto krajinu ovlivňoval jak kontinentální východ, tak oceánský západ, což se projevovalo nezvyklou směsicí rostlin a zvířat, která

se jinak zřídka kdy vyskytovala vedle sebe. Ajla si všímala spousty malých kožešinových stvoření, přestože myši, hraboše, sysly a křečky viděla vlastně jen tehdy, když objevila jejich hnízdo a prohrabala se k němu, aby se dostala k nahromaděným zimním zásobám. Někdy vzala i zvířata pro Vlka nebo, když našla obrovského křečka, pro sebe a Jondalara. Tato drobná zvířata byla obvykle kořistí kun, lišek a malých divokých koček.

Často spatřili na náhorních rovinách a na pokraji říčních údolí srstnaté mamuty, většinou stáda příbuzných samic. Avšak v chladnou roční dobu se i samci sdružovali do skupin. V teplém období se tu vyskytovali i bizoni, tuři a všechny druhy vysoké zvěře, od velkorohého jelena až po malé plaché srny. Jen sobi zůstávali v této krajině i v zimě. Místo muflonů zde byli kamzíci a kozorožci, kteří sešli ze severních, vysoko položených oblastí, a Jondalar ještě nikdy neviděl pohromadě tolik pižmoňů jako zde.

Toto byl rok, kdy se pižmoni přemnožili – v příštím roce se zřejmě zase jejich počet podstatně sníží. Avšak zatím Ajla a Jondalar bohatě využili svých vrhačů.

V ohrožení utvořili pižmoví tuři sevřený šik, z něhož čněly rohy, napřažené proti útočníkovi. Uprostřed se skryly krávy a telata.

Ajla s Jondalarem se díky vrhačům nemuseli obávat náhlého útoku, mohli si z bezpečné vzdálenosti vyhlédnout zvíře a v klidu mířit. Mezi tak bohatým zvířecím světem netrpěli nedostatkem potravy a nezřídka nechali méně dobré kusy masa jiným zvířatům – ne proto, že by byli rozmařilí, ale protože k tomu byli donuceni. Strava bohatá na proteiny z libového masa jim zdaleka nestačila, i když se dosyta najedli. Kůra a čaj z jehličí a pupenů stromů pomohly jen zčásti.

Člověk jako všežravec mohl žít z nejrůznější stravy a bílkovina byla pro něho nevyhnutelná. Ale samotná nestačila. Na konci zimy, když bylo rostlinné stravy pomalu, byl k přežití potřeba tuk. Avšak tak pozdě v roce už většina zvířat své zásoby tuku spotřebovala. Proto si Ajla a Jondalar vybírali kusy masa a vnitřní orgány, které obsahovaly nejvíc tuku, a lihovější maso nechávali ležet nebo je dali Vlkovi, který i bez jejich pomoci nacházel v lesích a na ledových pláních dostatek potravy.

Ještě jedno zvíře obývalo tuto krajinu – kůň. Avšak ani Ajla ani Jondalar neměli to srdce, aby koně lovili, i když je měli neustále před očima. Jejich druhové na cestě si zatím nežili špatně, jejich strava se skládala z hrubé suché trávy, mechu, lišejníků a dokonce z malých větviček a tenké kůry.

Ajla a Jondalar táhli směrem na západ a podél toku řeky. Když se zatočila k jihozápadu, věděl Jondalar, že už to nemají daleko. Proláklina mezi prastarou severní vysočinou a jižními pohořími se zvedala, krajina byla divočejší a strmější. Prošli místo, kde se spojovaly tři řeky a vytvořily počátek Matky řek, a pak sledovali levý břeh středního toku.

Setkání s pramenem velké řeky nebylo tak hlubokým zážitkem, jak Ajla očekávala. Matka řek nepramenila na žádném určitém místě, ani hranice k severní oblasti, která byla považována za zemi ploskolebců, se nedala tak přesně určit. Jondalarovi připadala krajina, kterou projížděli, už nějak povědomá. Měl dojem, že jsou ledovci velmi blízko, ale nevěděl to s určitostí. Už putovali dlouho po ledu a sněhu.

I když bylo teprve odpoledne, rozhodli se rozhlédnout po tábořišti. Na kraji údolí na pravém břehu horního přítoku, který stékal ze severu, se zastavili.

Složili koním břemena a rozbili tábor. Protože bylo ještě časně, rozhodli se opatřit si čerstvé maso. V mírně zalesněné krajině narazili na stopy vysoké zvěře. Oba je to překvapilo a Jondalara zneklidnilo. Doufal jen, že návrat vysoké zvěře neznamena blíží se jaro.

Vstoupili do lesa a drželi se těsně za sebou. Jondalar vpředu, Ajla mu zůstávala v patách a Vlk ji sledoval, jak mu přikázala. Nechtěla, aby vyběhl a vyplašil jim jejich kořist.

Stopa vedla řídkým lesem k vysokému skalnímu výběžku, který jim bránil ve výhledu. Ajla si všimla, že se Jondalar najednou přestal opatrně plížit, a brzy taky pochopila proč. Stopy jí prozradily, že zvěř uskočila stranou. Zřejmě tu bylo něco, co zvířata vyplašilo.

Když Vlk temně zavrčel, zarazili se. Něčeho si všiml, o tom nebylo pochyb, už se naučili brát jeho varování velmi vážně. Ajla zaslechla podivné zvuky. Připadalo jí, že přicházejí z druhé strany

velké skály, která před nimi strměla a bránila jim v cestě. Zachytila Jondalarův pohled: rovněž to slyšel. Pomalu obešli výběžek. Zaslechli, jak něco těžce dopadlo na zem a téměř současně se ozval výkřik.

Ajla se při tom výkřiku zachvěla. „Jondalare! Někdo je v nebezpečí!“ řekla a už se vrhla kupředu.

„Počkej, Ajlo! Buď opatrná!“ křičel na ni Jondalar, ale nedokázal ji zarazit. Popadl oštěp a běžel za ní.

Na druhé straně skály se několik mladých mužů rvalo s někým, kdo ležel na zemi a vší silou se bránil přesile. Jiní se posmívali muži, klečícímu nad osobou, kterou dva mladíci přidržovali. „Tak do toho, Danasi! Potřebuješ pomoc? Tahleta se brání.“

„Třeba sám netrefí dovnitř.“

„Prostě neví, co má dělat.“

„Tak k tomu pusť někoho jiného.“

Ajla zahlédla světlé vlasy a pochopila, že osoba na zemi je žena. Rozzlobeně zjistila, co se děje. Když se přiblížila, všimla si ještě něčeho. Možná to byl tvar nohy nebo paže nebo zvuk hlasu, najednou věděla: byla to žena klanu – světlovlasá žena klanu! Na okamžik ji to ohromilo.

Vlk zavrčel a chystal se ke skoku. Jen Ajlin pohled ho zadržel.

„To musí být Charoliho banda!“ řekl Jondalar za ní. Několika skoky byl u třech mužů, kteří přepadli ženu. Popadl jednoho za krk a strhl ho z ležící ženy. Pak prudkou ranou srazil muže k zemi. Oba další nejdřív ustrnuli úžasem, pak pustili ženu a zaútočili na cizince. Jeden mu skočil na záda, druhý ho pěstí tloukl do tváře a do prsou. Avšak Jondalar setřásl muže ze zad a mladíky před sebou nabral mohutnou ranou do žaludku.

Žena se odkulila stranou, vyskočila a běžela k druhé skupině bojujících mužů. Zatímco jeden se kroutil bolestí, pustil se Jondalar do druhého. Ajla viděla, jak se první zase vzpamatoval.

„Vlku! pomoz Jondalarovi! Chyt' ty muže!“ vykřikla.

Vlk se horlivě vrátil mezi rváče. Ajla stáhla z krku prak a vzala kameny z váčku. Jeden z mužů už zase ležel na zemi, druhý se zděšeně bránil obrovskému vlkovi, který na něho zaútočil. Vlk na něho vyskočil a roztrhl mu zuby rukáv těžkého zimního oděvu, zatímco Jondalar zasáhl mohutnou ranou pěstí třetího muže.

Ajla se soustředila na druhou skupinu bojujících mužů. Jeden se rozmáchl oběma rukama těžkým kyjem a chtěl jím udeřit. Rychle vystřelila kámen a viděla, jak muž s kyjem padá. Jiný, který oštěpem ohrožoval muže ležícího na zemi, nevěřicně zíral, jak se jeho přítel zhroutil. Potřásl hlavou a pak zařval bolestí, když ho Ajla zasáhla dalším kamenem. Chytil se za zraněnou paži a jeho oštěp padl k zemi.

Šest mužů zaútočilo na jednoho, který ležel na zemi, ale neměli s ním snadnou práci. Dva z nich vyřadil Ajlin prak a žena, které se podařilo dostat zase na nohy, zuřivě zaútočila na třetího muže. Ten v obraně zvedl paže. Jiného, který se blížil k ležícímu muži, zasáhla mohutná rána, až se zapotácel. Ajla měla ještě dva kameny, zamířila mu na stehno a dopřála tak ležícímu – zřejmě muži z klanu – trochu vzduchu. Rychle se posadil, popadl toho, který byl nejbližší, zvedl ho a mrštil jím proti jinému muži.

Žena z klanu znovu zuřivě zaútočila a muže, s nímž bojovala, přinutila k útěku. Ženy klanu nebyly zvyklé bojovat, ale byly stejně silné jako muži. A třebaže by se žena spíš podvolila, než by se bránila muži, který si ji chtěl násilím vzít, teď bojovala, aby bránila svého druha.

Mladé muže přešla chuť k boji. Jeden ležel v bezvědomí vedle muže klanu a krvácel z rány na hlavě. Druhý si třel paži a zachmuřeně hleděl na Ajlu, která držela v ruce prak připravený ke střelbě. Ostatní byli zranění a zbití, jeden měl napuchlé oko. Ti tři, kteří se pustili do ženy, teď ustrašeně dřepěli na zemi, zbití a s roztrhaným oblečením. Trásli se před Vlkem, který je s vyceněnými zuby hlídal.

Jondalar schytl taky nejednu ránu, ale nevšímal si toho. Nejdřív se ujistil, že se Ajle nic nestalo, pak pohlédl na muže na zemi. Teprve teď si uvědomil, že je to muž z klanu. Divil se, proč nevstává. Odtáhl od něho mladíka, který byl v bezvědomí, a obrátil ho. Mladík dýchal. A pak poznal, proč muž z klanu nemohl vstát.

Pravou nohu měl zlomenou. Jondalar na něho hleděl s úctou. Ubránil se šesti mužům! Věděl, že ploskolebci jsou silní – ale že jsou tak silní a odhodlaní, to si neuměl představit. Muž musel mít velké bolesti, ale nedal na sobě nic znát.

Najednou se objevil ještě jeden člověk, který se rvačky nezúčastnil. Se zamračeným čelem přeměřoval svou pobitou

bandu. Mladí muži se s nepříjemnými pocity krčili před jeho pohrdavým pohledem. Nevěděli, jak by měli vysvětlit, co se tady stalo. Právě si pohrávali s těmi ploskolebci, kteří měli tu smůlu, že se jim připletli do cesty, a v příštím okamžiku je měla v moci žena, která uměla vrhat kameny, a muž s kamennými pěstmi a největší vlk, jakého kdy viděli! O těch dvou ploskolebcích vůbec nemluvě.

„Co se stalo?“ ptal se příchozí.

„Tví muži dostali konečně jednu za vyučenou,“ řekla Ajla. „A teď jsi na řadě ty.“

Tu ženu neznal. Jak mohla vědět, že tohle jsou jeho muži? Jak vůbec věděla něco o něm? Mluvila se zvláštním přízvukem. Kdo to asi může být? Žena klanu se otočila, když slyšela Ajlin hlas, a pozorně na ni hleděla – čehož si zřejmě jinak nikdo nevšiml. Muž s ránou na hlavě se probral a Ajla prohlédla jeho zranění.

„Ustup od něho,“ řekl vůdce bandy, avšak jeho odvaha byla jen předstíraná.

Ajla zkoumavě pohlédla na muže a viděla, že nechce pomoci zraněnému, ale že mu jde jen o to, aby se předvedl před svou bandou.

Nedala se vyrušit. „Bude mít pár dní bolesti hlavy, jinak ale zase bude v pořádku. Kdybych ho chtěla vážně zasáhnout, Charoli, tak by teď byl mrtvý.“

„Odkud znáš mé jméno?“ vyhrkl muž a snažil se skrýt strach. Odkud ho ta cizinka mohla znát?

Ajla pokrčila rameny. „My známe víc než jen tvé jméno.“

Pohlédla k muži a ženě klanu. Tvářili se nezúčastněně, avšak podle jejich držení a výrazu tváře poznala, že jsou ohromeni.

Podezíravě sledovali oba Druhé a snažili se pochopit změnu, která se udála.

Muž klanu vycítil, že jsou v této chvíli mimo nebezpečí. Avšak proč jim ten vysoký neznámý muž pomohl? Proč kvůli nim bojoval proti svým vlastním lidem? A co to bylo za ženu? Je to vůbec žena? Uměla zacházet se zbraní líp než většina mužů, které znal. Která žena vůbec používala zbraně? A dokonce proti mužům svého druhu! Ještě víc ho zneklidňoval vlk, který se vrhl na muže, kteří přepadli jeho družku. Možná byl vlk totemem toho vysokého muže. Ale totem je duch a tenhle vlk se zdá víc než živý. Všechno, co mohl udělat, bylo vyčkávat. A vydržet bolest.

Ajla uhádla, co se v něm odehrává. Pískla a znělo to jako volání neznámého ptáka. Všichni na ni ohromeně zírali. Když se však nic nedělo, zase se uklidnili. Příliš brzy. Protože vzápětí se ozval dusot kopyt a objevili se dva koně, klisna a hřebec, a běželi přímo k ženě.

Co to bylo? Zemřel a pohybuje se už ve světě duchů? uvažoval muž klanu.

Koně vyděsili mladé muže Charoliho bandy ještě víc než lidi klanu. I když se tvářili sebevědomě, vychloubali se a vzájemně se povzbuzovali ke stále smělejším a hanebnějším kouskům, měl každý z nich stažené hrdlo. Jednoho dne, to jim bylo jasné, je někdo objeví a budou se muset ze svých činů zodpovídat. Někteří si dokonce přáli, aby to už co nejdříve skončilo, než bude všechno ještě horší – pokud už teď nebylo příliš pozdě.

Danasi, kterému se posmívali, když si nevěděl rady s ženou, už o tom mluvil s několika dalšími, kterým důvěřoval. Ženy ploskolebců, to byla jedna věc, ale jak tomu bylo s dívkou, která ještě nebyla ženou, která křičela a bránila se? Jistě, v tom okamžiku to bylo vzrušující – ženy v tomto věku byly vždycky vzrušující – ale potom se styděl a obával se pomsty Duny. Čím je za to potrestá?

A tady se najednou objeví žena, cizinka, s velkým světlolasým mužem – neříkalo se, že druh Matky je větší a světlejší než všichni muži? – a s vlkem! A přiběhli koně, kteří poslouchali na její písknutí! Nikdo ji nikdy neviděl, a přesto ví, kdo jsou. Mluvila zvláštním způsobem, musela přijít z daleka, znala ale jejich řeč.

Byla to donka? Duch Matky v lidské podobě? Danasi se otrásl strachy.

„Co od nás chcete?“ zeptal se Charoli. „Nic jsme vám neudělali. Jenom jsme se trochu pobavili s několika ploskolebci. Co je na tom zlého, když se člověk pobaví se zvířaty?“

Jondalar viděl, jak se Ajla musí ovládat. „A Madena?“ řekl. „Ta je taky zvíře?“

Oni to věděli! Mladíci na sebe pohlédli a pak hledali pomoc u Charoliho. Řeč toho muže byla jiná než jejich. Byl to Zelandonec. Kdo všechno o tom ještě věděl? Kam ještě mohli jít?

„Tihle lidé nejsou zvířata,“ řekla Ajla s chladnou zlostí, která Jondalara ohromila. Nikdy ji neviděl tak rozzlobenou – a přesto se natolik ovládala, že si její zloby mladíci vůbec nevšimli. „Kdyby byli zvířata, brali byste si je násilím? Znasilňujete vlky? Nebo koně? Ne, vy chcete ženu, ale vás už žádná žena nechce. Tohle jsou jediné ženy, které můžete dostat,“ řekla. „Ale ti lidé nejsou zvířata.“ Ukázala na dvojici z klanu. „Vy jste zvířata! Vy jste hyeny! Čmucháte v odpadcích a páchnete jimi! Zraňovat lidi, znásilňovat ženy, krást, co vám nepatří! Jedno vám řeknu: jestli se okamžitě nezměníte, ztratíte všechno, co byste mohli mít, rodinu, jeskyně, přátele, ženu u svého ohniště. Strávíte svůj život jako hyeny, které žijí z odpadků druhých. Vlastní lidi okrádáte.“

„To vědí taky,“ řekl jeden z mladíků.

„Koukej mlčet,“ vyjel na něho Charoli. „Nic nevědí. Všechno jsou jen dohady.“

„Jistěže to víme,“ řekl Jondalar. „Všechny jeskyně to vědí.“ Neovládal jejich řeč dokonale, ale dorozuměl se s nimi.

„To říkáš ty, my tě ale vůbec neznáme,“ řekl Charoli. „Jsi cizinec, nepatříš k Losadunajům. My se nevrátíme. Nikoho nepotřebujeme. Máme vlastní jeskyni.“

„A proč musíte krást jídlo a znásilňovat ženy?“ řekla Ajla. „Jeskyně bez žen u ohnišť není jeskyně.“

Charoli se snažil o nedbalý tón. „Tohle už nemusíme dál poslouchat. Bereme si, co chceme a kdy chceme. Nikdo nám v tom dosud nedokázal zabránit, a nezabrání nám v tom ani v budoucnu. Pojděte, jdeme odtud,“ řekl a obrátil se k odchodu.

„Charoli!“ Jondalar ho několika kroky dohonil.

„Co je?“

„Mám pro tebe ještě něco,“ řekl Jondalar. A bez varování ho srazil mohutnou ranou k zemi.

„To je za Madenu!“ řekl k muži na zemi. Pak se obrátil a šel od něho pryč.

Ajla hleděla na sraženého muže, kterému tekla krev z koutků úst, ale nenabídla mu pomoc. Dva z jeho přátel mu pomohli na nohy. Pak si každého z nich prohlédla pozorněji. Tvořili smutný houf, byli nečesaní a špinaví, v roztrhaných a špinavých kožešinách. Z jejich hubených tváří mluvil hlad. Nebylo divu, že

kradli potraviny! Potřebovali pomoc přátel a podporu jeskyně. Snad už bezcílné potloukání ztratilo pro ně svou přitažlivost.

„Hledají vás,“ řekla. „Všichni dospěli k názoru, že jste zašli příliš daleko, myslí si to dokonce i Tomasi, který je příbuzný s Charolim. Vraťte se do svých jeskyní, podrobte se rozhodnutí svých lidí a vaše rodiny vás snad zase přijmou. Když budete čekat, dokud vás nenajdou, bude to pro vás jen horší.“

Byla tady proto? Přišla, aby je varovala, než bude příliš pozdě? ptal se Danasi. Když se dobrovolně vrátí a slíbí, že se změní, jeskyně je opravdu zase přijmou?

Charoliho banda po chvíli odtáhla a Ajla šla k dvojici lidí z klanu. Oba pozorovali s úžasem Ajlin zřejmý spor s bandou a Jondalarovu ránu pěstí, kterou srazil jejich vůdce. Muž klanu by nikdy neudeřil jiného muže klanu, ale Druzí lidé mají prostě své vlastní způsoby. Vypadali sice jako lidé, ale nechovali se tak – zvláště ne ten muž, který byl sražen k zemi. Každý v klanu věděl, co je to za člověka, a muž na zemi cítil jisté uspokojení, že ho vidí přemoženého. Ještě raději však byl, když všichni zmizeli.

I ten muž a žena by teď měli odejít. Co udělali, bylo tak nečekané, že z toho měl nepříjemný pocit. Chtěl zpátky ke své tlupě, jen mu nebylo jasné, jak to se zlomenou nohou dokáže. Avšak pak ho Ajla svým chováním zmátla. Poklekla před ním se zřízenýma nohama a hleděla pokorně k zemi.

I Jondalar byl překvapený. Tu a tam to udělala i před ním, když mu chtěla sdělit něco důležitého a nenacházela slova. Avšak teď viděl toto gesto poprvé ve správné souvislosti. Bylo to projevení úcty. Žádala o svolení, aby s mužem směla mluvit. Jondalar se jen divil, že Ajla, která byla tak schopná a samostatná, se blíží pokorně k tomuto ploskolebci, k tomuto muži klanu. Jednou se mu pokoušela vysvětlit, že je to zdvořilost a tradice, že se prostě k sobě tak chovají, že to není proto, aby se ženy pokořovaly. Avšak věděl, že by se žádná žena Zelandonců nebo nějaká jiná žena, kterou znal, nepřiblížila k jinému člověku, ať muži nebo ženě, tímto způsobem.

Zatímco Ajla trpělivě seděla na zemi a čekala na lehké poklepání na rameno, nevěděla, jestli se znaková řeč tlupy tohoto muže podobá té, kterou se naučila jako dítě. Její tlupa žila daleko odtud a tito lidé vypadali jinak. A čím dál od sebe lidé žili, tím

méně se jejich znaky podobaly, toho si přinejmenším všimla u mluvené řeči. Musela jen doufat, že znaková řeč těchto lidí je podobná.

Zatímco trpělivě čekala, ptala se, zda tento muž vůbec pochopil, oč jí jde. Pak ucítila dotyk na rameni a oddechla si. Bylo tomu už dávno, co se dorozumívala s lidmi klanu. Od té doby, kdy byla prokleta... ne, na to musí zapomenout! Tito lidé nesmějí vědět, že pro svou tlupu je mrtvá! Jinak by hleděli skrz ni, jako by tu nebyla. Muž a Ajla se vzájemně přeměřovali.

Nedokázal na ní objevit žádné stopy klanového původu. Byla jednoznačně žena Druhých lidí. Ani se nepodobala těm, kteří byli smíšením duchů zvláště znetvoření, což se v poslední době stávalo stále častěji. Avšak kde se tato žena naučila, jak se má správně hovořit s mužem?

Ajla už hodně let neviděla žádné lidi klanu. Toto byl muž klanu, ale lišil se od lidí, které znala. Jeho vous a jeho vlasy byly světle hnědé a zdály se měkké, ne tak tuhé. I jeho oči byly světlejší, byly hnědé, to ano, ale ne tak tmavé jako oči lidí, u nichž vyrostla. Rysy jeho tváře byly výraznější, obočí mohutnější, nos špičatější, čelo ještě víc ustupovalo a hlavu měl delší.

Začala mluvit znakovou řečí Brunovy tlupy, kterou se naučila jako dítě. Okamžitě viděla, že jí muž nerozumí. Pak vydal několik hrdelních zvuků s téměř spolknutými vokály, které jí připomínaly její tlupu. Snažila se pochopit, co jí sděluje, ale nedařilo se jí to. Muž měl zlomenou nohu a ona mu chtěla pomoci. Současně se chtěla dozvědět něco o jeho tlupě. Avšak aby mu mohla pomoci, musela se s ním dorozumět. Opět mluvil gesty, která nedokázala rozluštit, stejně jako jeho hrdelní zvuky. Byla řeč její tlupy tak odlišná, že se se zdejšími lidmi nedorozumí?

40.

Ajla uvažovala, jak by se mohla dorozumět s mužem klanu, pohlédla přitom na mladou ženu, ale ta působila nejisté a bylo na ní patrné rozrušení. Pak si připomněla setkání klanu a zkusila to s prastarou obřadní a v podstatě němou řečí, ke které se jednotlivé tlupy uchýlovaly, když chtěly mluvit s duchy nebo navázat spojení s jinými tlupami, jejichž řeč se od jejich vlastní příliš lišila.

Muž přikývl a učinil pohyb rukou. Ajla si oddechla, když ho pochopila, a byla velmi vzrušená. Tito lidé měli stejné vzpomínky jako její tlupa! Tento muž měl v nekonečně vzdálené minulosti stejné předky jako Kreb a Iza.

Jondalar uchváceně sledoval, jak se dorozumívají posunky. Nebylo snadné sledovat rychlé plynulé pohyby, které mu otevřely oči pro výrazové bohatství, o jakém neměl nejmenší zdání. Ajla naučila lidi z tábora Lva jen nejdůležitější základy klanové řeči, aby se Rydag mohl poprvé ve svém životě dorozumět se svými lidmi – znaky, které byly pro mladé lidi snazší k naučení. Protože se Rydag vždycky nejraději bavil s Ajlou, domníval se Jondalar, že si s ní nejlépe rozumí. Teď ale pomalu pochopil rozsah a významovou hloubku této řeči.

Ajla byla překvapená, když muž nedbal na některé obřadnosti úvodu. Přešel jména, místo a stupeň příbuznosti a přímo ji oslovil.

„Ženo Druhých, tento muž by chtěl vědět, kde ses naučila mluvit.“

„Když tato žena byla dítětem, přijala ji tlupa klanu,“ vysvětlovala Ajla.

„Tento muž nezná žádnou tlupu, která by k sobě přijala dítě Druhých,“ ukázal jí muž.

„Tlupa této ženy žije daleko odtud. Zná muž řeku, kterou Druzi nazývají Matka řek?“

„Jistě, hranici,“ ukázal jí muž netrpělivě.

„Tato řeka teče mnohem dál na východ, než si mnozí myslí, a vlévá se do velkého moře. Tlupa této ženy žije na druhé straně ústí Matky řek,“ odpověděla mu Ajla.

Nevěřicně na ni pohlédl a pozorně si ji prohlížel. Věděl, že Druzi lidé, kteří mluvili zvuky, si mohou myslet něco jiného, než říkají. V řeči klanu, která zahrnovala i nevědomou gestiku a mimiku, však byl dvojsmysl nemožný. Nedokázal jí zcela uvěřit, i když neviděl žádnou známku přetvářky. Její sdělení se zdálo tak neskutečné.

„Tato žena je od začátku poslední teplé roční doby na cestě,“ dodala Ajla.

Opět byl netrpělivý a Ajla pochopila, že má velké bolesti. „Co žena ještě chce. Ti Druzi jsou pryč, proč nejde pryč i žena?“ Věděl, že mu zřejmě zachránila život a pomohla jeho družce. Proto jí byl zavázán jako pokrevnímu příbuznému. To pomyšlení mu vadilo.

„Tato žena je léčitelka. Může muži ošetřit nohu,“ vysvětlovala Ajla.

Pohrdavě si odfrkl. „Žena nemůže být léčitelka. Žena nepatří ke klanu.“

Ajla se nechtěla přít. Uvažovala a pak to zkusila z jiné strany. „Tato žena by mohla promluvit s mužem Druhých,“ navrhla. Muž přikývl na souhlas.

Ajla vstala a ustoupila o krok, než se obrátila a šla k Jondalarovi.

„Dorozumíš se s ním?“ zeptal se jí. „Určitě se hrozně snažíš, ale tlupa, kde jsi žila, je tak daleko odtud. Nestačím se divit, jak to děláš.“

„Nejdřív jsem to zkusila s obvyklou řečí mé tlupy, ale to jsme si nerozuměli. Měla jsem vědět, že jejich běžné posunky a zvuky nemůžou být stejné. Ale když jsem použila starou obřadní řeč, okamžitě jsme si rozuměli,“ vysvětlovala Ajla.

„Slyšel jsem dobře? Má to znamenat, že klan má jednu řeč, které rozumí všichni? Ať žijí kdekoliv? Tomu ani nemůžu uvěřit.“

„Ale je to tak,“ řekla. „Mají tuhle prapůvodní řeč ve své paměti.“

„Ty myslíš, že se s její znalostí narodí? Každé dítě?“

„Ne tak docela. Narodí se se vzpomínkami, ale musí se je naučit vyvolat. Nevím, jak se to děje, já takovou paměť nemám. Nějak se jim musí připomenout, co znají, a obvykle to stačí jen jednou, pak už to vědí. Proto mě zpočátku považovali za trochu hloupou. Učila jsem se pomalu, dokud jsem si nevycvičila paměť, ale i potom to nebylo nijak snadné. Rydag měl vzpomínky, jenomže zase neměl nikoho, kdo by je vyvolal. Proto neznal znakovou řeč, dokud jsem nepřišla.“

„Ty a pomalu! Nikdy jsem nepotkal nikoho, kdo by se učil řeči tak rychle jako ty,“ řekl Jondalar.

„To je něco jiného,“ řekla Ajla. „Naučit se řeč, k tomu se musí znát jen jiná slova a uchovat věty,“ řekla. „I když je Člověk neumí dokonale, může se domluvit. Řeč tohoto muže je obtížnější, ale v této chvíli není problémem dorozumění, ale povinnost.“

„Povinnost? To nechápu,“ řekl Jondalar.

„Má velké bolesti, i když by to nikdy nepřiznal. Chci mu srovnat nohu. Jak se pak dostane ke své tlupě, to ještě nevím, ale tím si můžeme lámat hlavu později. Nejdřív mu musím srovnat nohu. Ale už nám je zavázán a ví, že znám, co takový závazek znamená, protože chápu jeho řeč. Pokud si myslí, že jsme mu zachránili život, je naším dlužníkem. Ale nechtěl by nám být zavázán ještě víc.“

„Jak to, že je naším dlužníkem?“

„To je druh povinnosti...“ Ajla se snažila prostě vysvětlit velmi složitý vztah. „Obvykle vznikne takový vztah mezi lovci tlupy. Když jeden muž zachrání druhému život, patří mu kus jeho ducha. Muž, který by jinak zemřel, dá pryč kus svého ducha, aby se zase vrátil do života. Protože ale žádný člověk nechce, aby i jen nejmenší část jeho ducha zemřela a dostala se do příštího světa před ním, udělá všechno, aby ochránil život muže, který vlastní kus jeho ducha. To je spojuje těsněji, než kdyby byli bratři.“

„To zní rozumně,“ řekl Jondalar a přikývl na souhlas.

„Při společném lovu,“ pokračovala Ajla, „si musí muži vzájemně pomáhat a často zachrání život druhému, takže nakonec má každý kousek ducha někoho jiného. To spojuje lovce tlupy pevněji než rodinná pouta. Všichni jsou vzájemně na sobě závislí.“

„To je moudré,“ řekl Jondalar zamyšleně.

„Tento muž nezná naše zvyky a obyčeje a o tom, co o nás ví, nemá valné mínění.“

„Což se mu nemůže mít za zlé, když se vezme v úvahu Charoliho banda.“

„Ale nejde jen o to, Jondalare. On rozhodně není nijak nadšen tím, že by měl být naším dlužníkem.“

„Říkal ti to?“

„Ovšem že ne. Ale řeč klanu nespočívá jen v řeči rukou. Způsob, jak člověk sedí nebo stojí, jeho výraz tváře – to všechno jsou věci, které mají význam. Já jsem vyrostla v tlupě klanu a vím, co ho trápí. Kdyby mě mohl uznat jako léčitelku klanu, pomohlo by mu to.“

„V čem by pak byl rozdíl?“ zeptal se Jondalar. „Pak by mi patřil kousek jeho ducha.“ „Ale vždyť ty ho přece ani neznáš! Jak bys mohla vlastnit něco z jeho ducha?“

„Léčitelka zachraňuje životy. Mohla by tedy už po několika málo letech mít část ducha všech. Proto předává, když se stane léčitelkou, kousek ducha klanu a dostává za to kus ducha každého příslušníka tlupy. Tím způsobem je dluh vyrovnán a je jedno, koho zachrání.“ Ajla se zamyslela. Po chvíli dodala: „Teď jsem poprvé ráda, že mi nikdo klanové duchy neodebral...“ Odmlčela se.

Jondalar chtěl něco říct, ale všiml si, že ho Ajla nevnímá – dívala se do svého nitra.

„... když na mě byla uvalena smrtelná kletba,“ pokračovala. „Už dlouho jsem o tom přemýšlela. Když Iza zemřela, vzal Kreb duchy zase zpátky, aby je nemohla vzít s sebou do příštího světa. Ale když mě dal Broud proklít, nikdo mi je neodebral, i když jsem pro tlupu zemřela.“

„Co by se stalo, kdyby to věděli?“ zeptal se Jondalar a nenápadným pohybem hlavy ukázal na oba lidi klanu, kteří je pozorovali.

„Pak bych pro ně neexistovala. Už by mě neviděli, nechtěli by mě vidět. Mohla bych před nimi stát a křičet a oni by mě neslyšeli.“

Považovali by mě za zlého ducha, který je chce odlákat do příštího světa," řekla Ajla a zavřela oči. Ta vzpomínka bolela.

„Tak proč jsi ráda, že stále ještě vlastníš kusy jejich ducha?“ zeptal se Jondalar.

„Protože nesmím říkat jedno a myslet si něco jiného. Nemůžu ho obelhat, toho by si všiml. Ale můžu o tom pomlčet. To je dovolené, ze zdvořilosti a z úcty k soukromí. Nemusím mluvit o kletbě, i když pozná, že něco zamlčuji. A můžu se představit jako léčitelka klanu, protože je to pravda. Pořád jí ještě jsem.“ Pak ustaraně svraстила čelo. „Ale jednoho dne skutečně zemřu, Jondalare. Jestli odejdu do jiného světa s kusy ducha všech příslušníků klanu, co se pak s nimi stane?“

„To nevím, Ajlo," řekl.

Pokrčila rameny. „Ať už je tomu jakkoliv, teď se musím postarat o tento svět. Když mě ten muž uzná za léčitelku klanu, nemusí se obávat, že mi je něco dlužen. Je to dost zlé, když ho taková povinnost spojuje s někým z Druhých lidí, ale je to ještě horší, když je to žena, která použila zbraň.“

„Když jsi byla u klanu, tak jsi přece taky lovila," připomněl jí Jondalar.

„To byla výjimka. Brun to dovolil, protože mě chránil totem jeskynního lva. Považoval to za zkoušku a zřejmě za důvod, proč měl přijmout do tlupy ženu s tak silným totemem. Dal mi taky lovecký talisman a nazval mě ženou, která loví.“

Ajla se dotkla koženého váčku, který stále ještě nosila na krku, a myslela přitom na prostý váček, který jí udělala Iza. Dala do něho tehdy i kus okru, když ji tlupa přijala. Teď nosila bohatě zdobený amulet, který jí dali Mamutoni při slavnosti jejího přijetí. Byla v něm všechna její zvláštní znamení, která jí seslal její totem, včetně červeně zbarvené špice mamutího klu, jejího loveckého talismanu, a taky černý kámen, kus manganu, který obsahoval kus ducha každého člena tlupy. Dostala ho, když se stala léčitelkou v Brunové tlupě.

„Jondalare, možná by bylo dobře, kdybys s nim promluvil ty. Je nejistý. Stalo se tolik neobvyklých věcí a on myslí tak, jak je zvyklý. Bude mu připadat snadnější promluvit s mužem než s ženou, i když je to muž Druhých lidí. Znáš ještě gesto, jaké udělá muž, který chce pozdravit jiného muže?“

Jondalar je předvedl a Ajla byla spokojená. „Nesnaž se ale zatím pozdravit ženu. To by bylo nevhodné, dokonce přímo urážlivé. Pro muže se nepatří, aby mluvili s ženami, a to platí obzvlášť pro cizince. Dokonce i pak bys ho měl nejdřív požádat o svolení. Mezi příbuznými se formality tak přísně nedodržují, a dobrý přítel by s ní mohl dokonce sdílet slasti, i když by se nejdřív ze zdvořilosti měl zeptat muže o svolení.“

„Zeptat se jeho, a ne jí? Proč si to nechají ženy líbit, aby se s nimi zacházelo, jako by byly méně hodnotné než muži?“ zeptal se Jondalar.

„Oni to tak nechápou. Samozřejmě vědí, že jsou muži a ženy stejně důležití, ale v klanu jsou muži a ženy velmi rozdílní,“ pokoušela se mu vysvětlit Ajla.

„Samozřejmě. Všichni muži a ženy jsou rozdílní. Naštěstí,“ řekl Jondalar.

„Já nemyslím jen na rozdíly, na které myslíš ty. Ty můžeš udělat všechno, co dělá žena, jenom neporodíš dítě, a já můžu udělat téměř všechno, co ty, i když jsi silnější. Muži klanu však nemohou dělat spoustu věcí, které dokážou ženy, a naopak. Když jsem se naučila lovit, mnohé lidi spíš udivila moje schopnost učit se než porušení normy. To je zarazilo přinejmenším stejně, jako kdybys ty čekal dítě. Ženy byly ještě překvapenější než muži. Ženu klanu by něco takového nikdy ani nenapadlo.“

„Neříkala jsi, že jsou si lidé klanu a Druzí lidé v mnohém podobní?“ zeptal se Jondalar.

„Ano, jistě, ale v mnohém jsou rozdílnější, než si umíš představit. Ani já to tak docela nechápu, a to jsem byla dlouhou dobu jednou z nich,“ řekla Ajla. „Promluvíš s ním?“

„Když chceš,“ řekl a šel k statnému podsaditému muži, který stále ještě seděl na zemi s nepřírozeně vytočenou nohou. Ajla ho následovala. Jondalar si sedl před mužem a pohlédl na Ajlu. Ta přikývla.

Ještě nikdy nebyl takhle blízko proti dospělému ploskolebci. Tvář muže byla velká, dlouhá a široká, ovládaná vystupujícím nosem povážlivé velikosti. Jeho měkký vous, který byl zřejmě: teprve nedávno seřezán na stejnou délku, nedokázal skrýt nápadné čelisti téměř bez brady. Přecházel do hustých vlnitých světle hnědých vlasů, které kryly velkou podlouhlou hlavu s výrazným

zátylkem. Mohutné nadočnicové oblouky zabíraly téměř celé ustupující čelo a byly zdůrazněny hustým obočím. V jeho oříškově hnědých očích četl zvědavost, inteligenci a potlačovanou bolest. Jondalar chápal, proč mu chce Ajla pomoci.

Provedl trochu neohrabané gesto pozdravu a potěšil ho překvapený výraz muže, který gesto opětoval. Ale dál už Jondalar nevěděl, co by měl udělat. Představil si, co by udělal, kdyby potkal někoho z cizí jeskyně nebo jiného tábora, a snažil se rozpomenout na znamení, která se naučil v hovoru s Rydagem.

„Tento muž se jmenuje...“, ukazoval a vyslovil pak své jméno i nejdůležitější příslušnost: „Jondalar ze Zelandonců.“

Pochopil, že je to pro muže klanu příliš těžké. Zopakoval proto gesto pro „tento muž se jmenuje“ a vyslovil pak pomaleji své jméno: „Jondalar“.

Muž zavřel oči, soustředil se, znovu je otevřel, zhluboka se nadechl a hlasitě řekl: „Dyjonar.“

Jondalar přikývl a usmál se. Hrdelní hlas polykal vokály a znělo to nějak důvěrně. Pak si to uvědomil. Samozřejmě! Ajla! Její způsob řeči měl stále ještě tu zvláštnost, jen už ne tak silnou. To byl její neobvyklý přízvuk. Nebylo divu, že ho nikdo nedokázal určit. Měla klanový přízvuk a nikdo netušil, že tito lidé dokážou mluvit!

Ajlu překvapilo, jak dobře vyslovil muž Jondalarovo jméno. Uvažovala, jestli už snad dřív přišel do styku s Druhými lidmi. Pokud by byl prostředníkem mezi svou tlupou a těmi, kteří byli známi jako Druzí, pak by to svědčilo o jeho vysoké hodnosti. Bylo pochopitelné, že musel být tím víc opatrný, aby byl zavázán vůči muži Druhých, zvláště když neznal jeho postavení. Samozřejmě nechtěl, aby utrpěla jeho důstojnost, ale závazek byl závazek, a ať už to on nebo jeho družka chtějí vzít na vědomí nebo ne, potřebovali pomoc.

Muž, který seděl proti Jondalarovi, mu najednou poklepal na rameno a lehce se předklonil. „Guban,“ řekl.

Jondalar měl s jeho jménem stejné potíže jako Guban předtím s vyslovením jeho jména, a Guban stejně velkoryse přehlédl jeho špatnou výslovnost.

Ajla si oddechla. První krok byl učiněn! Pohlédla na ženu a znovu se podívala, že má vlasy světlejší barvy než jsou její vlastní.

Měla je téměř bílé. Žena byla velmi mladá a hezká. Ajla se dohadovala, že je asi druhou ženou u jeho ohniště. Guban byl muž v rozkvětu svých sil a zřejmě dostal tuhle ženu od jiné tlupy za velkou cenu.

Žena pohlédla na Ajlu a hned nato odvrátila pohled. Ajlu to udivilo. Viděla v jejích očích strach a starost a nenápadně ji pozorovala. Nebyla kolem pasu silnější? Nenapínala se jí kožešina na prsou? Jistě, čeká dítě! Nebylo divu, že si dělala starosti. Muž se špatně zhojenou zlomenou nohou by už nebyl v rozkvětu svých sil. A pokud měl tento muž vysoké postavení, měl jistě i velkou zodpovědnost. Ajla si pomyslela, že musí nějak Gubana přimět, aby mu směla pomoci.

Oba muži stále ještě seděli na zemi a přeměřovali se. Jondalar nevěděl, co by měl udělat, a Guban prostě čekal, co se stane. Nakonec se Jondalar ve svém zoufalství obrátil na Ajlu.

„Tahle žena je Ajla,“ řekl prostým znamením a vyslovil její jméno.

Ajla se nejdřív obávala, že se dopustil společenské chyby. Gubanova odpověď to však nepotvrzovala. Že ji tak rychle představil, mluvilo pro její vysokou vážnost, kterou požívá. Bylo to naprosto přiměřené pro léčitelku. Jondalar pokračoval, jako by četl Ajliny myšlenky.

„Ajla umí léčit. Dobrá léčitelka. Chce pomoci Gubanovi.“

Pro muže klanu byla Jondalarova gesta dětskou řečí. Neměla žádné významové odstíny, žádné stupně obtížnosti, ale o jeho upřímnosti nemohlo být pochyb. Bylo už dost překvapivé potkat muže Druhých, který vůbec dokáže pořádně mluvit. Většina z nich jenom kňučela jako zvířata. Byli jako děti s nadbytečným hlasitým projevem, ale koneckonců nikdo nepovažoval Druhé za příliš vyspělé.

Ta žena však rozuměla významu a nejrůznějším odstínům překvapivě dobře a dokázala se jasně a bohatě vyjadřovat. S nenápadnou obratností překládala i Dyjonarovu řeč a usnadňovala dorozumění. I když se zdálo nepravděpodobné, že ji vychovala tlupa klanu a že přišla z takové dálky, byla natolik obratná v řeči, že by člověk málem uvěřil, že tomu tak skutečně je.

Guban ještě nikdy neslyšel o takové tlupě, a znal jich hodně. Na druhé straně mu byla běžná řeč, kterou mluvila, naprosto cizí.

A přesto tato žena Druhých ovládala starou řeč dokonale. To bylo u ženy neobvyklé! Téměř se zdálo, jako by něco zamlčovala, i když si tím nebyl tak docela jistý. Koneckonců to byla žena Druhých lidí, které by se stejně nezeptal. A ženy, zvláště léčitelky, si rády ponechávaly svá malá tajemství.

Ve zlomené noze cítil bolestné tepání a obával se, že už se nedokáže dlouho ovládat. Ale musí to ještě chvíli vydržet!

Jak mohla být léčitelka? Nepatřila ke klanu. Chyběla jí proto zvláštní paměť, klanové vzpomínky. Dyjonar tvrdil, že umí léčit a mluvil o jejím umění přesvědčivě, a jeho noha je zlomená... Guban skřípal zuby. Možná to tak je, Druzí přece taky musí mít léčitele, ale to z ní ještě zdaleka nedělá léčitelku klanu. Už jí byl tolik zavázán. Být spojen s tímhle mužem pokrevním závazkem bylo dost zlé, ale s ženou, která navíc používá zbraň?

Avšak kde by byl on a jeho družka bez její pomoci? Jeho krásná světlovláska, která navíc čeká dítě. Při pomyslení na ni hned naprosto zjhl. Když viděl, jak ji muži honili a chtěli znásilnit, zmocnila se ho dosud nepoznaná zlost. Proto seskočil ze skály. Trvalo dlouho, než vylezl nahoru, a na sestup nezbyval čas.

Viděl stopy vysoké zvěře a chtěl se rozhlédnout po kořisti, zatímco ona sbírala kůru a hledala místo odběru pro šťávu, která brzy začne stoupat. Tvrdila, že se už co nevidět oteplí, ale nikdo v tlupě jí nevěřil, byla tu stále ještě cizinkou. Tvrdila, že na to má paměť a umí to předpovídat. Chtěl, aby své tvrzení mohla dokázat, a proto ji vzal s sebou, i když věděl o nebezpečí, které jí hrozilo od Druhých mužů.

Ale bylo chladno a myslel si, že jsou v bezpečí, když se nevzdálí příliš daleko od ledové čepice. Vrchol skály se zdál vhodným místem, aby se rozhlédl po krajině. Prudká bolest, když si při pádu zlomil nohu, ho málem připravila o vědomí, ale nevzdával to. Muži se na něho vrhli a musel bojovat – bez ohledu na bolest. Bylo mu teplo u srdce, když pomyslel na to, jak se k němu přičítala. Byl překvapený, když se do těch mužů pustila. To ještě u žádné ženy nezažil a taky to nikomu nepoví. Ale měl z toho radost, že mu přišla na pomoc.

Změnil těžiště, aby vydržel bodavou bolest. Ale to nebylo to hlavní. Už záhy se naučil snášet bolest. Trápily ho jiné starosti. Co

jestli už nikdy nebude chodit? Zlomená noha nebo paže se léčily jen pomalu, a pokud by kosti srostly špatně, jak dokáže lovit?

Kdyby už nemohl lovit, ztratil by své postavení. Už by nemohl být náčelníkem. Slíbil náčelníkovi její tlupy, že se o ni bude starat. Byla miláčkem své tlupy. Avšak jeho postavení je vysoké a ona chtěla jít s ním. Když leželi spolu sami v kožešinách, dokonce mu řekla, že ho sama chtěla.

Jeho první družka nebyla příliš nadšená, když se vrátil s mladou a krásnou druhou ženou, ale byla řádnou klanovou ženou. Vždycky se dobře starala o jeho ohniště a uchová si postavení první ženy. Slíbil, že se bude starat o ni a o její dvě dcery. To dělal rád. Třebaže si vždycky přál syna, dcery jeho družky u jeho ohniště ho potěšily. Teď už byly téměř dospělé a brzy se odstěhují.

Avšak jestli nebude schopen lovit, jak se o ně postará? Bude závislý na tlupě jako starý nemohoucí muž. A jeho krásná světlovláska, která možná daruje život synovi, kdo se postará o ni? Jiný muž, jistě, ale to by ji pak ztratil.

Se zlomenou nohou se ani nedokáže vrátit k tlupě. Bude muset poslat pro pomoc, aby ho odnesli. To bylo v očích tlupy ponižující. Ale ještě horší bude, jestli pro to zranění ztratí rychlost nebo obratnost. Třeba už vůbec nebude schopen lovit.

Možná bych přece jen měl promluvit s tou léčitelkou Druhých, pomyslel si. Zřejmě má vysoké postavení, Dyjonar si jí velmi váží a jeho postavení pravděpodobně taky není nízké, jinak by nebyl druhem léčitelky. Ona ty muže přiměla k útěku stejně jako on – ona a vlk. Proč jim pomáhal vlk, s nímž navíc ještě mluvila? Její znamení bylo prosté, naznačovala mu, aby zůstal u stromů v blízkosti koní, a ten vlk jí rozuměl a poslechl ji. Stále ještě tam čekal.

Guban sklopil zrak. Ta zvířata mu prostě naháněla hluboký podvědomý strach z duchů. Kdo jinak by mohl ovládat koně a vlka? Kdo jinak mohl způsobit, aby se zvířata chovala tak – nezvířecky?

Viděl, že si i jeho světlovláska dělá starosti – což jí nemohl mít za zlé. Pokud Dyjonar považuje za vhodné, aby se přiznal ke své ženě, tak by to zřejmě taky měl udělat. Jinak by si ještě mohl myslet, že jeho postavení je nižší než Dyjonarovo.

Guban dal své družce znamení. Všechno pozorovala a viděla, ale držela se nenápadně v pozadí, jak se na správnou ženu klanu patří. Přišla a usedla před ním. „Tato žena se jmenuje...“, ukazoval, dotkl se jejího ramene a řekl: „Jorga.“

Jondalar neslyšel víc než chrčivé r. Nedokázal to napodobit. Ajla viděla, jaké mu to dělá potíže, a snažila se situaci zachránit. Opakovala jméno tak, aby je Jondalar mohl vyslovit, a pak se obrátila na ženu.

„Jorgo,“ řekla a ukazovala, „tato žena tě zdraví. Jmenuje se Ajla,“ řekla velmi pomalu a pečlivě. Pak pokračovala se znameními a doprovázela je slovy, aby rozuměl i Jondalar. „Muž, který se jmenuje Dyjonar, by tě chtěl pozdravit jako Gubanovu družku.“

Nebylo to právě tak, jak by to udělali v klanu, pomyslel si Guban, ale oni patřili k Druhým lidem, a proto ho to neuráželo. Zvědavě čekal, co Jorga udělá.

Pohlédla jen velmi krátce na Jondalara a opět hleděla k zemi. Guban se trochu pohnul, aby jí dal na srozuměnou, že je s ní spokojený. Potvrdila Dyjonarovu přítomnost a jinak nic.

Jondalar byl méně obratný. Tak zblízka ještě nikdy nepřišel do styku s lidmi klanu. Hleděl na ni mnohem déle. Její rysy byly podobné Gubanovi, jenom byly ženské, a už předtím si všiml, že je menší a statná, velká jako dívka. Až na světlé vlnité vlasy nebyla nijak krásná, přinejmenším v jeho očích, ale dokázal se vcítit do Gubana. Najednou si uvědomil, že ho Guban zachmuřeně pozoruje, rychle přikývl a díval se jinam. Guban se mračil, a tak se musel mít na pozoru.

Gubanovi nebyla vhod pozornost, kterou Jondalar věnoval jeho družce. Ale viděl, že to nebylo míněno urážlivě – a jeho bolest ho znovu mučila. Musel se dozvědět víc o té léčitelce.

„Chtěl bych mluvit s tvou léčitelkou, Dyjonare,“ ukázal Jondalarovi.

Jondalar mu rozuměl a přikývl. Ajla celou dobu přihlížela, rychle přispěchala a uctivě usedla před mužem.

„Dyjonar říkal, že ta žena umí léčit. Ta žena říká, že je léčitelka. Guban by chtěl vědět, jak může být žena Druhých léčitelkou klanu.“

Ajla doprovázela své posunky slovy, aby Jondalar rozuměl, co říká Gubanovi. „Žena, která se mě ujala a vychovala mě, byla léčitelkou nejvyšší hodnosti. Iza pocházela z nejstaršího rodu léčitelů. Iza byla k této ženě jako matka a vychovávala ji společně s vlastní dcerou,“ vysvětlovala Ajla. Viděla, že ji Guban sleduje nedůvěřivě, ale i zvědavě. „Iza věděla, že tato žena nemá stejné vzpomínky jako její pravá dcera.“

Guban rozhodně potřásl hlavou: Ovšem že ne!

„Iza učila tuto ženu, nechala ji neustále odříkávat věci, až si byla jistá, že už tato žena své znalosti neztratí. Tato žena se učila a neustále všechno opakovala, aby získala vědomosti léčitelky.“

I když její gesta byla stylizovaná a nadále obřadní, její řeč se uvolnila, když pokračovala ve svém vysvětlování.

„Iza věřila, že tato žena pochází ze starého rodu léčitelů Druhých lidí. Ukázala této ženě, co si myslí léčitelka klanu o léčení. Tato žena se narodila bez vzpomínek, ale Iza jí dala své vzpomínky.“

Všichni napjatě naslouchali. „Iza onemocněla, dostala kašel, který dokonce ani ona nedokázala vyléčit, a tak měla tato žena víc práce. Iza přispívala k vážnosti tlupy. Byla natolik nemocná, že se nemohla vydat na letní setkání a její skutečná dcera byla příliš mladá. Náčelník a mog-ur rozhodli udělat tuto ženu léčitelkou. Protože tato žena měla Iziny vzpomínky, byla podle jejich mínění léčitelkou klanu. Ostatním mog-urům a náčelníkům při klanovém setkání se to nelíbilo, ale nakonec tuto ženu přijali.“

Ajla cítila, že probudila Gubanův zájem. Chtěl by jí věřit, ale stále ještě měl pochybnosti. Sundala z krku zdobený váček, rozvázala ho, vysypala část obsahu na dlaň a podala mu malý temný kámen.

Guban znal tajuplný černý kámen. Dokonce nejmenší úlomek mohl obsahovat drobnou část ducha každého člena tlupy a dával se léčitelce, když ona odevzdala část svého ducha. Pomyslel si, že amulet, který nosila, je zvláštní, obvyklý pro předměty Druhých. Přitom vůbec nevěděl, že Druzí nosí amulety. Možná přece jen nebyli tak nevzdělaní! Guban ukázal na jiný předmět v jejím amuletu. „Co je to?“

Ajla vrátila ostatní věci zase do váčku a položila ho, aby mohla mluvit rukama. „To je lovecký talisman,“ řekla.

To přece nemůže být pravda, pomyslel si Guban. To ji usvědčuje. „Ženy klanu neloví.“

„To tato žena ví, ale ona se nenarodila u ohniště tlupy. Byla vyvolena totemem, který ji chránil a zavedl k tlupě klanu. A její totem chtěl, aby lovila. Mog-ur vzýval staré duchy, kteří mu to řekli. Při zvláštním obřadu byla nazvána ženou, která loví.“

„Který totem si tě vyvolil?“

Ke Gubanovu překvapení Ajla zvedla halenu, rozvázala nohavice a shrnula je natolik, aby viděl její levé stehno. Čtyři souběžné čáry, jizvy drápů, které ji poznačily jako malou dívku, to dokazovaly: „Totemem této ženy je jeskynní lev.“

Žena klanu zadržela dech. Ten totem byl příliš silný pro ženu. Bude mít potíže, když bude chtít mít dítě.

Guban souhlasně zabručel. Jeskynní lev byl nejsilnější totem lovců, mužský totem. Nikdy se nesetkal s ženou, která by měla tento totem, avšak bylo tu to znamení. Dělal se do kůže pravého stehna chlapců, jejichž totemem byl jeskynní lev, když poprvé složili toto velké zvíře a stali se muži. „Je to levá noha. Znamení se dělá na pravé noze muže.“

„Tato žena není muž. Pro ženu je to levá noha.“

„Tvůj mog-ur tě tam poznačil?“

„To udělal jeskynní lev sám, než tlupa našla tuto ženu.“

„To vysvětluje zbraně,“ ukazoval Guban, „ale jak je to s dětmi? Má muž s vlasy, které jsou tak světlé, jako má Jorga, totem, který je dost silný na tvůj totem?“

Jondalar se mračil. Tuto otázku si dost často kladl sám.

„Jeskynní lev si vyvolil i jeho a dal mu své znamení. Tato žena to ví. Mog-ur jí řekl, že si ji vyvolil jeskynní lev a na znamení toho jí zaťal drápy do nohy, stejně jako si jeho vyvolil jeskynní medvěd a vzal mu oko.“

Guban se posadil, viditelně vzrušený. Vybočil z obřadní řeči, ale Ajla mu rozuměla.

„Jednooký mog-ur. Ty ho znáš!“

„Tato žena žila u jeho ohniště. On ji vychoval. On a Iza byli sourozenci, a když Izin druh zemřel, vzal si ji a její děti. Na klanovém setkání byl Velkým mog-urem, pro ty, kteří žili u jeho ohniště, byl Kreb.“

„I na našich klanových setkáních se mluví o jednookém mog-urovi a o jeho mocném...“ Chtěl říct ještě víc, ale pak si to rozmyslel. Před ženami muži nemluví o tajných mužských obřadech. Ted' chápal, proč Ajla ovládá starou obřadní řeč: vyučoval ji jednooký mog-ur. A Guban si vzpomínal, že Velký mog-ur měl sestru, slavnou léčitelku ze starého rodu. Najednou se uvolnil a tvář se mu na okamžik zkrivila bolestí. Dýchal zhluboka a zadíval se na Ajlu, která před ním seděla se zkríženýma nohama a hleděla do země, jak se patří na slušnou klanovou ženu. Dotkl se jejího ramene.

„Vážená léčitelko, tento muž má... malou starost,“ ukázal jí Guban starou němou řečí klanu Medvěda. „Tento muž prosí léčitelku, aby se mu podívala na nohu. Mohla by být zlomená.“

Ajla zavřela oči a oddechla si. Konečně ho přesvědčila. Dovolí jí, aby mu ošetřila nohu. Dala znamení Jorze, aby pro něho připravila lůžko. Zlomená kost nepronikla kůží a naděje na uzdravení nebyly špatné. Ale musela ji narovnat a zpevnit březovou kůrou, aby se nepohnula.

„Bude to bolet, až budu nohu natahovat, ale mám něco, co bolest zmírní.“ Obrátila se na Jondalara. „Mohl bys přenést sem náš tábor? Já vím, že je to hodně práce, ale chci tu pro něho postavit stan. Nesmí být v zimě, zvlášť když ho uspím. Potřebuju taky trochu paliva, nerada bych pálila hořlavé kameny. Taky musíme přirezat dlahy. Až usne, donesu březovou kůru. Možná bych pro něho mohla udělat i berle. Bude se chtít pohybovat – později.“

Jondalar viděl, jak vzala věc do svých rukou, a usmíval se. Zdržení mu hrozně vadilo, každý den navíc byl nebezpečný, ale i on chtěl pomoci. Kromě toho by ted' stejně Ajlu nepřiměl, aby pokračovala v cestě. Jen doufal, že zdržení nebude příliš dlouhé.

Jondalar vzal koně s sebou k jejich táboru, všechno zase zabalil a zavedl Víhu a Vítěze na louku, kde se mohli pást. Tu a tam bylo vidět ještě trochu suché trávy, i když většina ležela pod sněhem. Louka nebyla daleko od nového tábora, ale nedalo se na ni dohlédnout. Nechtěl, aby zvířata zneklidňovala lidi klanu. Zdálo se, že sice považují ochočená zvířata za další příklad zvláštního chování Druhých, avšak Ajla si všimla, že si jak Jorga, tak Guban

oddechli, když byli nepřírozně krotcí koně z jejich dohledu. Potěšilo ji, že na to Jondalar bral ohled.

Když se vrátil, vzala si Ajla léčitelský vak z koše. Guban se už sice rozhodl přijmout její pomoc, ale uklidnilo ho, když viděl starý léčitelský vak z vydří kůže, který byl podle klanového způsobu prostý, účelný a bez ozdob. Ajla se postarala, aby byl i Vlk z cesty. A i když to bylo s podivem, Vlk, obvykle zvědavý a důvěřivý, když se Ajla a Jondalar s někým spřátelili, nejevil nejmenší známky zájmu o lidi klanu. Zdál se spokojený, že se může držet v pozadí. Byl bdělý, ale v žádném případě se nechoval výhružně. Ajla se ptala, jestli vycítil, že si kvůli němu dělali starost.

Jondalar pomohl oběma ženám přenést Gubana do stanu. Překvapilo ho, jak je muž těžký. Jen jeho svaly, které si dokázaly poradit se šesti útočníky, musely vážit hodně. Jondalar taky poznal, že každý pohyb muže bolí, i když na sobě nedával nic znát. Pomalu začínal pochybovat, jestli tu bolest opravdu cítí, dokud mu Ajla nevysvětlila, že takové sebeovládání je vštěpováno mužům klanu od samého dětství. Jondalarova úcta k mužům klanu tím jen rostla. To rozhodně nebyli žádní slaboši. I žena byla podivuhodně statná a nebyla o mnoho menší než muž. Dokázala nést stejná břemena jako Jondalar, a když chtěla, byl stisk její ruky neuvěřitelně pevný. Přesto si všiml, jak je obratná. Uchváceně sledoval podobnosti a rozdíly mezi příslušníky klanu a lidmi jeho druhu. Kdy se to stalo, nevěděl tak přesně, ale najednou mu bylo jasné, že už ani v nejmenším nepochybuje o tom, že jsou to lidé. Byli jiní, samozřejmě, ale byli to lidé, a ne zvířata.

Nakonec vzala Ajla přece jen trochu hořlavých kamenů, aby připravila durmanový vývar, a přidala do vody ještě horké kameny na vaření. Guban odmítal napít se tolik, kolik považovala za vhodné, a naléhal, aby nečekala, až začne nápoj působit. Ajla se však domnívala, že spíš nedůvěřuje jejímu umění nápoj připravit. S pomocí Jorgy a Jondalara mu srovnala nohu a udělala pak pevný obvaz s dlahami. Když bylo všechno hotové, Guban konečně usnul.

Jorga trvala na tom, že uvaří jídlo, avšak vyvádělo ji z míry, že se Jondalar zajímá, jak je připravuje. Večer u ohně Jondalar zhotovil berle pro Gubana a Ajla zatím vysvětlovala Jorze, jak se připravují léky proti různým nemocem. Pak jí ukázala, jak se

používají berle a jak se dají pod paže. Jorgu stále ještě překvapovaly Ajliny znalosti života klanu. Nakonec jí vyprávěla o sobě a Ajla její posunky tlumočila Jondalarovi.

Jorga chtěla sbírat kůru a naříznout určité stromy pro odběr mízy. Guban šel s ní, aby ji ochraňoval, protože ženy se už nemohly vydávat ven samy, když tu tak řádila Charoliho banda. Tlupu to obtěžovalo, protože tak muži ztráceli hodně času potřebného na lov. Proto Guban vylezl na skálu, aby zatím pátral po zvěři. Charoliho muži by ji možná nenapadli, kdyby věděli o Gubanovi. Když Guban viděl, že je Jorga v nebezpečí, seskočil ze skály, aby ji bránil.

„Je divné, že si zlomil jen nohu,“ řekl Jondalar s pohledem na vysokou skálu.

„Kosti lidí klanu jsou pevné,“ řekla Ajla. „Nelámou se tak snadno.“

„Muži by nemuseli být ke mně tak hrubí,“ ukazovala Jorga. „Poslechla bych je, kdyby mi dali znamení. Ale to už jsem slyšela jeho křik a věděla jsem, že se stalo něco zlého.“

Vyprávěla dál. Několik mužů napadlo Gubana a tři další chtěli znásilnit Jorgu. Nemuseli být tak brutální, byla by se jim dala, ale Charoliho muži neznali správné znamení. Chtěla jim být přesto po vůli, kdyby se nevrhli na Gubana. Jeho křik znamenal, že je to s ním zlé, a proto se snažila mužům vymanit. Pak se najednou objevil Jondalar, muže zbil a vlk na ně zaútočil.

Kradmo pohlédla na Ajlu. „Tvůj druh je hodně velký a jeho nos hodně malý, ale když jsem ho viděla v boji s Druhými, byl pro tuto ženu jako dítě.“

Ajla se usmála.

„Nerozuměl jsem, co říká. Co tím myslela?“ ptal se Jondalar. „To byl žert.“

„Žert?“ divil se. Nevěřil, že by toho byla schopna.

„Vlastně chtěla říct, že i když jsi tak ošklivý, nejraději by tě políbila, když jsi jí přispěchal na pomoc,“ řekla Ajla a vysvětlila to Jorze.

Žena se styděla. Pohlédla na Jondalara a pak opět na Ajlu. „Já jsem tvému velkému muži vděčná. Jestli budu mít chlapce a Guban mi dovolí navrhnout jeho jméno, tak mu řeknu, že Dyjonar není nijak špatné jméno.“

„To ale nebyl žert, že ne, Ajlo?“ zeptal se Jondalar, překvapený jejím náhlým výbuchem citu.

„Ne, myslím, že ne. Ale ona může jméno jen navrhnout, a pro chlapce klanu by mohlo být obtížné vyrůstat s tak neobvyklým jménem, i kdyby s tím Guban souhlasil. Na muže klanu je neobvykle otevřený pro nové myšlenky. Jorga mi vyprávěla, jak byli dáni dohromady, a já myslím, že se do sebe zamilovali, což se stává jen zřídka. Většinou je takový svazek předem domluvený.“

„Proč myslíš, že se do sebe zamilovali?“ zeptal se Jondalar.

„Jorga je Gubanova druhá žena. Její tlupa žije dost daleko odtud, ale on šel k nim, aby se s nimi domluvil o velkém klanovém setkání a o nás, o Druhých. Charoli jednou obtěžoval jejich ženy – pověděla jsem jí, že Laduni chce tomu řádění učinit konec.

Jestli jsem jí správně rozuměla, jedna skupina Druhých lidí navázala spojení s několika tlupami klanu a obchoduje s nimi.“

„To mě překvapuje.“

„Ano. Samozřejmě se těžko dorozumívají a muži klanu, i Guban, Druhým lidem nevěří. Když Guban navštívil tu vzdálenou tlupu, viděl Jorgu a ona jeho. Vzal ji s sebou domů. To muži klanu takhle nedělají. Většinou to dají vědět náčelníkovi, pak se vrátí do své tlupy a dají své první družce možnost, aby si zvykla na myšlenku, že bude sdílet ohniště s jinou ženou,“ řekla Ajla.

„První žena jeho ohniště o tom nic nevěděla? Musím říct, že ten muž měl odvahu.“

„Jeho první družka má dvě dcery. Guban chce ženu, která mu dá syna. Muži klanu kladou velkou váhu na syny od své družky a Jorga samozřejmě doufá, že bude mít chlapce. Nezvyká si snadno v nové tlupě, a kdyby se Gubanova noha neuzdravila a on by ztratil své postavení, bojí se, že by jí za to tlupa dávala vinu.“

„Není divu, že je tak rozrušená.“

Ajla zamlčela, co Jorze vyprávěla: že i ona odešla od svých lidí a je na cestě do domova svého druha. Nebylo důvodu, proč by mu měla přidělovat starosti, ale Ajlu čím dál víc trápila obava, jak ji jeho lidé přijmou.

Ajla a Jorga si přály, aby se mohly navštívit a víc si spolu popovídat. Cítily se téměř jako pokrevní příbuzné, protože mezi Gubanem a Jondalarem byl závazek, a Jorga se s Ajlou v krátké

době sblížila víc než s kteroukoliv jinou ženou. Avšak lidé klanu a Druzí lidé se nenavštěvují.

Guban se probudil uprostřed noci, byl ještě omámený a opět usnul. Ráno už měl v hlavě jasno, ale stále se cítil vyčerpaný ze zátěže minulého dne. Když Jondalar odpoledne strčil hlavu do stanu, byl Guban rád, že ho vidí, i když ho to samotného překvapilo. Jondalar držel v ruce berle, ale Guban nevěděl, co by si s nimi měl počít.

Jondalar se mu snažil vysvětlit, že je taky používal, když ho napadl lev.

„Pomoz mi, chci se zvednout.“ Guban chtěl hned berle vyzkoušet, ale Ajla to nedovolila. Bylo příliš brzo. Nakonec se podvolil, ale prohlásil, že si je druhého dne rozhodně vyzkouší. Večer sdělila Jorga Ajle, že Guban chce s Jondalarem hovořit o důležité věci a žádá ji o pomoc při dorozumívání. Ajla tušila, oč asi jde. Promluvila s Jondalarem, aby ho předem upozornila na možné problémy.

Guban si stále ještě dělal starosti, že ho s Ajlou spojuje velký závazek, protože mu pomáhala zachránit život.

„Musíme ho přesvědčit o tom, že je zavázán tobě, Jondalare. Když mu řekneš, že jsi můj druh, mohl bys mu současně naznačit, že všechno, co dluží mně, přechází na tebe, protože jsi za mě odpovědný.“

Jondalar souhlasil a vážný rozhovor mohl započít.

„Ajla je má družka, patří ke mně,“ řekl a Ajla překládala. „Jsem za ni zodpovědný. Všechno, co patří jí, přechází na mě,“ A pak Jondalar dodal k jejímu překvapení: „Já mám taky závazek, který trápí mou duši. Jsem dlužen klanu.“

To probudilo Gubanovu zvědavost.

„Ten dluh mě tíží, protože nevím, jak bych ho mohl splatit.“

„Vyprávěj mi o tom,“ ukazoval Guban. „Třeba bych ti mohl pomoci.“

„Jak už Ajla řekla, napadl mě jeskynní lev. Poznačil mě, jsem vyvolen jeskynním lvem, který je teď mým totemem. To Ajla mě našla. Byl bych umřel, kdyby mi nepomohla. Můj bratr, který byl se mnou, už putoval v jiném světě.“

„To je mi líto. Je těžké ztratit bratra.“

Jondalar jen přikývl. „Kdyby mě Ajla nenašla, byl bych teď mrtvý. Když byla Ajla malá a ztratila své rodiče, ujali se jí lidé klanu a vychovali ji. Kdyby klan nepřijal Ajlu, když byla dítě, zemřela by. Kdyby Ajla nepřežila a nestala se léčitelkou klanu, tak bych teď nežil, ale už bych putoval v jiném světě. Vděčím za svůj život klanu. Ale nevím, jak nebo komu mám tenhle dluh vyrovnat.“

Guban s velkým pochopením přikývl. To byla vážná otázka a velký závazek.

„Chtěl bych Gubana o něco poprosit,“ pokračoval Jondalar. „Protože mi je Guban zavázán, prosím ho, aby si se mnou vyměnil můj dluh, který mám vůči klanu.“

Guban usilovně přemýšlel. Byl rád, když o té věci uslyšel. Vyměnit si dluh bylo mnohem příjemnější než postě vděčit za svůj život muži Druhých a dát mu kus svého ducha. Nakonec přikývl. „Guban přijímá výměnu,“ řekl a viditelně se mu ulevilo.

Guban vzal svůj amulet a otevřel ho. Vysypal obsah do dlaně, chvíli uvažoval a pak vybral zub. Byla to jedna z jeho prvních stoliček. Měl zuby sice zdravé, ale opotřebené, především proto, že je používal jako nástroj. Zub v jeho ruce byl rovněž obroušený, ale zdaleka ne tak silně jako zbylé zuby.

„Přijmi to na znamení příbuznosti,“ řekl Guban.

Jondalar byl zmatený. Nevěděl, že výměnu závazků bude následovat i výměna osobních znamení. Přemýšlel, co by asi mohl Gubanovi dát, aby to mělo podobný význam. Putovali jen s nejnnutnějšími věcmi a neměli toho mnoho, co by mohli postrádat. Avšak pak si na něco vzpomněl.

Vzal váček uvázaný k opasku a otevřel ho. Guban viděl několik tesáků a dvě stoličky jeskynního medvěda – medvěda, kterého Jondalar zabil minulého léta krátce po začátku jejich dlouhé cesty. Podal mu jeden ze zubů. „Prosím, přijmi toto na znamení příbuznosti.“

Guban krotl své vzrušení. Zub jeskynního medvěda, to bylo mohutné znamení. Propůjčoval vysokou hodnotu a byla velká čest dostat ho darem. K jeho radosti vyrovnal muž Druhých lidí svůj dluh vůči klanu přiměřeným způsobem. Přijal od něho toto znamení příbuznosti a pevně sevřel zub v dlani.

„Dobře!“ řekl Guban, jako by uzavřel obchod. Pak měl ještě jedno přání. „Protože jsme teď příbuzní, měli bychom snad o sobě vědět, kde žijeme a v které oblasti jsou naše lovecké revíry.“

Jondalar popsal polohu svého domova. Krajina na druhé straně ledovce patřila převážně Zelandoncům nebo příbuzným kmenům. A pak vylíčil podrobně Devátou jeskyni Zelandonců. Guban popsal svůj domov a Ajla získala dojem, že nežijí tak daleko od sebe, jak předpokládala.

Taky ještě jednou padlo Charoliho jméno. Jondalar mluvil o těžkostech, které ten mladý muž připravil všem, a vysvětlil, co mají v úmyslu udělat, aby učinili konec jeho řádění.

Guban bude mít pro svou tlupu hodně novinek. Nejen to, že se Druzí lidé sami chtějí vypořádat s tím mužem, ale že jsou takoví Druzí lidé, kteří bojují s vlastními lidmi, aby pomohli lidem klanu. Někteří z nich dokonce dokážou správně mluvit! Je mezi nimi žena, která se umí velmi dobře vyjadřovat, a muž s omezenou, ale přece jen dostatečnou schopností mluvit, který je v mnohém ohledu ještě důležitější a teď se stal jeho příbuzným! Takový svazek s Druhými lidmi a získané vědomosti mu dodají jen větší vážnost, vlášť jestli zase bude schopen plně používat svou nohu.

Večer mu Ajla přiložila březový obklad. Guban se uložil ke spánku a cítil se dobře. Noha ho už téměř nebolela.

Ajla se druhého dne probudila se silným pocitem neklidu. Opět měla zvláštní, živý sen, v němž viděla jeskyně a Kreba. Vyprávěla o tom Jondalarovi. Pak se domluvili, jak by mohli dopravit Gubana k jeho lidem. Jondalar navrhoval převézt ho na koni, ale pomyšlení na další zdržení mu dělalo velkou starost. Ajla cítila, že s jízdou na koni by Guban nikdy nesouhlasil. Ochočení koně mu naháněli strach.

Když vstali, pomohli Gubanovi ze stanu. Ajla s Jorgou připravovaly snídani a Jondalar zatím předváděl berle. Přes Ajliny námitky Guban trval na tom, že je vyzkouší. Byl překvapený, že může jít a nezatěžuje nohu váhou těla.

„Jorgo, připrav se na cestu,“ poručil Guban své družce, když odložil berle. „Po snídani vyrazíme. Je načase vrátit se domů.“

„Je příliš brzo,“ řekla Ajla a současně to ukazovala rukama, „tvá noha potřebuje ještě klid, jinak se dobře nezhojí.“

„Moje noha si odpočine, když mám tohle,“ ukázal na berle.

„Jestli musíte jít už teď, můžete se svést na koni,“ navrhl Jondalar.

Guban na něho zděšeně pohlédl. „Ne! Guban půjde po vlastních nohách. Má přece tyhle chodící kůly. Společně se ještě s novými příbuznými najíme a pak se vydáme na cestu.“

41.

Po snídani se oba páry připravovaly na cestu. Když byli Guban s Jorgou hotovi, pohlédli jen krátce k Jondalarovi a Ajle a pečlivě přehlíželi velkého vlka a oba koně s nákladem. Pak Guban odkulhal na berlích a Jorga šla jak se patří za ním.

Neloučili se, neděkovali. Takové představy byly lidem klanu cizí.

Nebylo zvykem mluvit o loučení a pomoc a přívětivost byla samozřejmostí. Zvlášť od příbuzných se to očekávalo. Za samozřejmé povinnosti nebylo třeba děkovat, bylo jen třeba udělat totéž.

Ajla věděla, jak by mohlo být obtížné, kdyby Guban někdy musel prokázat svou vděčnost. Darovali mu víc než život, protože mu dali možnost, aby si uchoval svou důstojnost. A to mělo větší hodnotu než život sám.

„Doufám, že to nemají k tlupě příliš daleko. I když má berle, bude to pro něho obtížná cesta,“ řekl Jondalar. „Doufám, že to dokáže!“

„Jistěže to dokáže,“ řekla Ajla, „je jedno, jak je to daleko. Dorazil by tam i bez berlí, i kdyby se musel celou cestu plazit. Nedělej si starosti, Jondalare. Guban je muž klanu. Dokáže to nebo při tom pokusu zemře.“

Jondalar zamyšleně krčil čelo. Viděl, že Ajla vzala do ruky uzdu Víhy, potřásl hlavou a chopil se uzdy Vítěze. Byl přece jen

rád, že Guban odmítl jeho nabídku jet na koni. Už i tak se zdrželi příliš dlouho.

Z místa, kde tábořili, jeli řídkým lesem, dokud se nedostali na výše položené místo. Tam zastavili a přehlédli úsek cesty, který měli za sebou. Vysoké borovice lemovaly břehy Matky řek, kam až jen dohlédli. Stromy provázející zátočiny řeky doplňovaly pruhy jehličnanů na horských úbočích.

Příkrá cesta před nimi se občas narovnávala a borový les, který začínal u řeky, se postupně rozšířil přes celé malé údolí. Později sesedli, aby provedli koně hustým lesem. Vešli do zšeřelé říše hlubokého a tajemného ticha. Rovné temné kmeny stromů nesly střechu z dlouhých větví, které bránily přístupu slunečního světla a omezovaly i růst podrostu. Vrstva hnědého jehličí, po staletí vršená, tlumila jejich kroky a dusot koňských kopyt.

Ajla si všimla hub u paty jednoho stromu a poklekla, aby si je prohlédla. Byly zmrzlé na kost od náhlého mrazu minulého podzimu, který vytrval až do nynějška. Sem nepronikl sníh, který by mohl prozradit roční dobu. Vypadalo to, jako by v tichu studeného lesa teprve začal podzim. Vedle ní se najednou objevil Vlk a strčil jí čenich do prázdné dlaně. Pohládila ho po hlavě, všimla si obláčku jeho teplého dechu a v tom okamžiku jí připadalo, jako by jejich malá cestovní společnost představovala jediná živoucí stvoření na světě.

Na konci údolí krajina zase příkře stoupala. Ve společnosti statných temně zelených smrků se objevovaly lesknoucí se jedle. S přibývajícím výškou bylo borovic stále méně, až nakonec zcela přenechaly místo smrkům a jedlím, které doprovázely střední tok Matky.

Jondalar se během cesty neustále v myšlenkách vracel k lidem klanu, s nimiž se setkali – už by v nich nikdy nemohl vidět zvířata. Musím o tom přesvědčit svého bratra, umiňoval si. Možná by s nimi mohl navázat spojení – tedy pokud je ještě náčelníkem. Při jedné zastávce, kterou udělali, aby si vypili čaj, o tom hovořil i Ajlou.

„Až dojedeme domů, promluvíme s Joharanem o lidech klanu. Když s nimi obchodují jiní lidé, proč bychom to nemohli zkusit taky? Kromě toho by měl vědět, že se chtějí setkat se vzdálenými tlupami klanu, aby mluvili o obtížích, které mají s námi,“ řekl

Jondalar. „Mohlo by dojít k nepokojům a já bych se jednou nerad dostal do bitky s lidmi Gubanova ražení.“

„Myslím, že to tak nespěchá. Budou potřebovat delší dobu, než se k něčemu rozhodnou. Lidé klanu se těžko vyrovnávají se vším novým a neočekávaným,“ řekla Ajla.

„A jak je to s obchodem – myslíš, že by k tomu byli ochotni?“

„Takový Guban zřejmě ano, ale nedovedu odhadnout, jak by se chovali ostatní. Guban je jiný, chtěl se o nás dozvědět víc. Byl ochotný vyzkoušet berle, i když se ještě bránil jízdě na koni. A že si převedl domů tak neobvyklou ženu od vzdáleného klanu, to taky o něm hodně prozrazuje. Při vši její kráse se toho odvážil.“

„Tobě se zdá krásná?“

„Tobě snad ne?“

„Umím si představit, proč to tak vidí Guban,“ řekl Jondalar.

„Co některý muž považuje za krásné, zřejmě závisí na tom, jaký je sám,“ řekla.

„Ano, a mně se zdáš krásná ty.“

Ajla se usmála. „Jsem ráda, že to tak vidíš.“

„Je to pravda. Vzpomínáš ještě, jakou jsi vzbudila pozornost na poslední slavnosti Losadunajů?“ Jondalar se usmál, když na to pomyslel.

Napadlo ji, co řekl o Gubanovi. „Já ti patřím, že?“ řekla. „Dobře, že nemluvíš řečí klanu tak docela správně. Guban by si jinak všiml, že lžeš, když jsi mě nazval svou družkou.“

„Ne, to by nepoznal. Sice jsme ještě neměli slavnost spojení, ale já to nějak cítím, že už jsme dávno svoji. Nebyla to lež,“ řekl Jondalar.

Ajlu to dojalo. „Já to cítím stejně,“ řekla něžně. „Už od té doby, kdy jsme žili v údolí.“

Jondalar ji objal a bylo mu, jako by v tom okamžiku prožíval obřad spojení. Nezáleželo na tom, jestli kdy bude taková slavnost, kterou uznávali ostatní lidé. Zúčastní se jí, aby udělal radost Ajle, ale on už žádný obřad nepotřebuje.

Při náhlém závanu větru se Jondalar otrásl chladem. Teplo, které dosud cítil, rázem vyprchalo. Vstal, zvedl se od malého ohně a zhluboka dýchal. Rozkašlal se, jak ho rezavý chladný vzduch pálil v plicích. Přikrčil se a přetáhl si kapuci přes oči, aby teplo těla mohlo zahřát vzduch, který vdechoval. Přitom byl teplý vítr to

poslední, co by si přál. Věděl však, že i velký mráz může být nebezpečný.

Velký kontinentální ledovec před nimi se předsunul k jihu, jako by chtěl obšťastnit svým mrazivým objetím krásné hory se zasněženými vrcholy. Byli v nejchladnější krajině celého kontinentu, mezi lesknoucími se hradbami skal na jihu a obrovským severním ledem, a byla hluboká zima. Ledovec odebíral ze vzduchu vlhkost a žíznivě vpíjel každou kapku, aby rozmnožil svou narůstající tíživou masu na mateřském podloží. Tvořil zásoby, aby dokázal vzdorovat letnímu vedru.

Boj mezi chladem a teplem o vládu nad Velkou Matkou Zemí téměř ustal. Avšak list se obrátil: ledovec získal nadvládu. Ještě znovu zaútočí a dobude svou nejjižnější pozici, než se s konečnou platností bude muset stáhnout do polární krajiny. Ale i tam bude jen vyčkávat, než zase nastane jeho čas.

Když znovu stoupali do vrchu, připadalo jim, že je každým okamžikem chladněji. Přibývajících výška je neúprosně přibližovala ledu. Koně nacházeli stále méně potravy, suchá tráva na okraji zamrzlých toků byla přimrzlá k tvrdé půdě. Vítr honil po ledu tvrdá suchá rezavá zrnka sněhu.

Mlčky putovali dál. Hovořili spolu jen tehdy, když se utábořili a jejich stan udržel teplo.

„Jorga měla překrásné vlasy,“ vzpomněla si najednou Ajla.

„To ano,“ řekl Jondalar s upřímným přesvědčením.

„Kdyby je tak mohla vidět Iza nebo někdo jiný z Brunovy tlupy. Mé vlasy se jim vždycky zdály divné, i když Iza říkala, že jsou na mně to nejkrásnější. Měla jsem je kdysi taky tak světlé, to až teď mi trochu ztmavly.“

„Miluju barvu tvých vlasů, Ajlo, a líbí se mi, když je nosíš rozpuštěné,“ poznamenal Jondalar a dotkl se pramene nad jejím čelem.

„Nevěděla jsem, že lidé klanu žijí až tak daleko od poloostrova.“

Jondalar si všiml, že její myšlenky nebyly ani u jejích vlasů, ani u ničeho jiného osobního. Myslela na lidi klanu, stejně jako on. „Ale Guban vypadá jinak,“ řekla Ajla. „Zdá se... nevím, je to těžké vysvětlit. Jeho řasy jsou těžší, nos má větší, všechno na něm se zdá výraznější... jako by nějak víc patřil klanu. Myslím, že je dokonce

svalnatější než Brun. Taky mi připadalo, jako by snad ani tolik necítil chlad. Měl teplou kůži, i když ležel na zmrzlé zemi. A srdce mu bušilo rychleji.“

„Možná jsou na chlad zvyklí, Laduni se domnívá, že mnoho lidí klanu žije ještě dál na severu, a tam je sotva kdy teplo, dokonce ani v létě ne.“

„Možná máš pravdu. A přesto uvažují podobně. Co tě přimělo k tomu, abys Gubanovi vyprávěl, že musíš splatit klanu dluh? To byl ten nejlepší důvod, jaký si umím představit.“

„Ani nevím. Nějak cítím, že je to dokonce pravda. Vděčím klanu za svůj život. Kdyby se tě neujali, už bys nežila, a já taky ne.“

„A nemohl bys mu dát lepší znamení než zub jeskynního medvěda. Rychle jsi pochopil jeho svět, Jondalare.“

„Tak cizí mi zase není. I Zelandonci dbají na plnění závazků. Kdo opustí tento svět s nesplaceným dluhem, podřizuje svého ducha tomu, komu je dlužen. Někteří z těch, kteří slouží Matce, se snaží, aby jim lidé něco dlužili, a tím aby získali vládu nad jejich duchem, tak jsem to alespoň slyšel. Ale možná jsou to jen pomluvy, nemusí být vždycky pravda to, co lidé říkají,“ usmál se Jondalar.

„Guban si myslí, že vaši duchové jsou teď spolu spojeni, v tomto životě i v příštím. Kousek tvého ducha bude neustále s ním, a obráceně. Proto si taky dělal takové starosti. Kousek ztratil, když jsi mu zachránil život, ale něco jsi mu vrátil, a tak nevznikla žádná díra, žádná prázdnota.“

„Nebyl jsem jediný, kdo mu zachránil život. Ty jsi k tomu přispěla stejným dílem, pokud ne ještě víc.“

„Ale já jsem žena, a žena klanu nemá takovou vážnost jako muž. Výměna by nebyla rovnocenná, protože muž klanu nemůže udělat to, co může udělat žena, a obráceně. Nemají stejné vzpomínky.“

„Ale ty jsi mu přece narovnala nohu, takže se mohl vrátit.“

„To by dokázal i beze mě, tím si jistě nijak nelámal hlavu. Jen se obával, že mu noha pořádně nesroste, a to by už pak nemohl lovit.“

„Je to tak zlé, když někdo nemůže jít na lov? Copak by nemohl dělat něco jiného, třeba jako ti chlapci u Sarmunajů?“

„Postavení muže klanu závisí na jeho loveckém umění a to pro něho znamená víc než jeho život. Na Gubanovi spočívá velká odpovědnost. Má u svého ohniště dvě ženy. Jeho první žena má dvě dcery a Jorga čeká dítě. Slíbil, že se postará o všechny.“

„A pokud by už nemohl?“ zeptal se Jondalar. „Co by se pak s nimi stalo?“

„Tlupa by je nenechala hladovět. Ale jejich životní způsob – jídlo a oblečení a vážnost, jakou požívají – to všechno závisí na jeho postavení. Tak by ztratil Jorgu. Je mladá a krásná, jistě by se jí rád ujal jiný muž. A jestli porodí syna, kterého si Guban tolik přeje, tak by ho vzala s sebou.“

„Co se stane s ním, když bude příliš starý na to, aby lovil?“

„Starý muž může pomalu přestat chodit na lov a neztratí svou důstojnost. Žije pak u synů nebo dcer své družky, pokud ještě žijí ve stejné tlupě, a není proto pro ostatní přítěží. Zoug byl s prskem tak obratný, že byl i ve stáří stále ještě užitečný, a lovci stále ještě stáli o Dorvovu radu, i když už téměř neviděl. Ale Guban je muž v rozkvětu sil a náčelník. Ztratit najednou všechno, to by ho jistě zlomilo.“

Jondalar přikývl. „Myslím, že chápu. Mně by ani tak nevadilo, kdybych už nemohl lovit. Ale kdybych už nemohl opravovávat pazourek, to by bylo pro mě zlé.“ Chvilí se odmlčel a pak řekl: „Udělal jsi pro něho hodně, Ajlo. Neměl by ti být vděčný, přestože postavení žen v klanu je jiné? Nemohl by to alespoň uznat?“

„Guban mi poděkoval, i když zdrženlivě, tak jak se patří.“

„Tak zdrženlivě, že jsem si toho ani nevšiml,“ ušklíbl se Jondalar.

„Dorozuměl se přímo se mnou, ne přes tebe, a vyslechl si můj názor. Dovolil své družce, aby s tebou mluvila, což mě staví na stejnou úroveň s ní. Protože má vysoké postavení, platí to i pro ni. On si tě moc váží, víš. Vyjádřil ti tím svou úctu.“

„Skutečně?“

„Tvé nástroje se mu zdály dobré a obdivoval tvou zručnost. Jinak by nepřijal berle nebo tvé znamení.“

„A co by měl jinak dělat? Já uznal jeho zub. Sice se mi zdá jeho dar zvláštní, ale pochopil jsem, že má pro něho velký význam. Byl bych od něho přijal jakékoliv znamení.“

„On by tvé znamení vrátil, kdyby se mu nezdálo vhodné. Že ti dal své znamení, bylo víc než dar. Tím uznal tíživý závazek. Kdyby si tě nevážil, nepřijal by výměnou za svého ducha kus tvého ducha, na to si svého ducha příliš váží. Raději by přijal prázdnotu než kus ducha, který by se mu nezdál toho hoden.“

„U lidí klanu je tolik skrytých významů, že nevím, jestli je někdy zcela pochopím,“ řekl Jondalar.

„Myslíš, že je to u tvých lidí jiné? Mně stále ještě připadá zatěžko pochopit všechny vaše postranní myšlenky,“ řekla Ajla. „Ale tví lidé jsou snášenlivější. Častěji se navštěvují, cestují mnohem víc než lidé klanu, a proto si víc zvykli na cizince. Určitě jsem dělala chyby, ale tví lidé je přehlíželi, protože jsem byla host a oni jsou ohleduplní k cizím zvykům a obyčejům.“

„Ajlo, moji lidé jsou i tví lidé,“ řekl Jondalar tiše.

Pohlédla na něho, jako by mu zcela nerozuměla. Pak odpověděla: „To doufám, Jondalare.“

Jak Ajla a Jondalar dál táhli vysočinou, objevovaly se smrky a jedle stále méně a byly ubožejší. Cesta podél řeky je pak občas vedla hlubokými údolími, která jim bránila ve výhledu na hory kolem. V jednom ohybu řeky se do Matky vléval tok z vysočiny. Ledový vzduch zachytil vodu při pádu a zmrazil ji. Prudký vítr ji vymodeloval do nejroztodivnějších tvarů, podobajících se živoucím bytostem, které jako by netrpělivě čekaly na změnu roční doby a na své nadcházející vysvobození z ledové podoby.

Ajla a Jondalar vedli koně opatrně změtí ledové tříště a kolem ohybu řeky k výše položenému zamrzlému vodopádu. Když se před nimi rozprostřela obrovská hrozivá plocha ledovce, zůstali stát jako přimražení. Už dříve často zahlédli kus ledovce, teď se ale zdál přímo na dosah. Byl to však klamný dojem, majestátní ledový obr s plochými vrcholky byl dál, než se jim zdálo.

Vysoký dvojité vrchol na jihu, který je chvíli doprovázel na posledním úseku cesty, jim už zase zmizel z obzoru. Nová vysoká skalní věž, která se vynořila na západě, ustoupila k východu. Vrcholy jižního pohoří stále ještě ukazovaly své zářivé koruny.

Na severu byl další horský hřeben, avšak masiv, který lemoval severní konec říčního údolí, končil v ohybu, kde řeka dosáhla svého nejsevernějšího bodu, krátce před místem, kde potkali lidi

klanu. Stoupali dál k prameni řeky, která se blížila mladšímu vápencovému pohoří hraničícímu se severním břehem.

S přibývajícím výškou se změnil ráz krajiny. Na kyselých půdách, které ležely jako tenká vrstva na podloží, udělaly smrky a jedle místo modřínům a borovicím, ty zde však vypadaly jinak než statní strážci v nížině. Ajla a Jondalar dorazili do horské tajgy, kde rostly zakrnělé jehličnany. Jejich koruny byly téměř po celý rok zatížené tvrdým zmrzlým sněhem a ledem. I když místy rostly dost těsně, každý výhonek, který se odvážil vyrazit nad ostatní vrcholy, byl rychle st'at mrazivým větrem, který se staral o jednotnou výšku všech stromů.

Drobní živočichové se snadno pohybovali po zamrzlém povrchu, vysoká zvěř si však musela obtížně razit stezky ledovým krúněrem. Jondalar se rozhodl opustit bezejmennou malou říčku, kterou sledovali, a pustit se po stezce divoké zvěře. Vedla hustým lemem zakrslých jehličnanů.

Jakmile vystoupili výš, viděli, že jehličnaté stromy mizejí. Přiblížili se hranici lesa. Avšak život je odolný. Byly tu stále ještě nízké křoviny, větší tuhé rostliny a rozlehlé travnaté pláně, částečně pokryté sněhem. Nad hranicí lesa se mnohé robustní rostliny přizpůsobily drsnému prostředí.

Ajla, která vedla klisnu, všechno se zájmem pozorovala. Hory krajiny, kde vyrostla, byly mnohem jižněji a jejich vegetace odpovídala v podstatě podmínkám mírného chladného podnebí. Byla nadšená tím, co viděla v těchto vysoko položených suchých mrazivých oblastech.

Vysoké vrby, které jinde lemovaly téměř každou řeku nebo potok, tady živořily jen jako nízké keře. A z vysokých statných bříz a borovic se zde staly dřevité nízké porosty plazící se po zemi.

Protože putovali v nejhlubší zimě, nedokázali si představit krásu této vysoko položené krajiny na jaře a v létě. Ještě ji nezdobily růže nebo rododendrony se svými růžovými květy, ani krokusy nebo anemonky, či překrásně modré hořce. Žluté narcisy se nevystavovaly rezavému větru a petrklíče a fialky ještě čekaly na první sluneční paprsky, aby se rozvinuly do barevné krásy. Jednotvárnou zamrzlou zimní louku nepřerušovaly zvonky, lociky, lilie a karafiáty, nebyly tu sedmikrásky, lomikámeny ani protěže.

Místo toho viděli něco, čeho se spíš mohli bát. Cestu jim zahradila lesknoucí se stěna ledu. Třpytil se ve slunci jako obrovský diamant. Jeho křišťálová běloba se rozzářila modrými stíny, které zastínily jeho chyby: trhliny, chodby, jeskyně a krátery, které gigantický diamant proděravěly.

Dorazili k ledovci.

Když vystoupili na vrchol staré omleté hory, která nesla plochou ledovou korunu, ani si nebyli jisti, jestli úzký tok vedle nich je stále ještě tím proudem, který je doprovázel tak dlouho. Úzká ledová stužka se nedala rozeznat od spousty dalších zamrzlých vodních cest, které čekaly na jaro, aby spustily své kaskády ze skal náhorní roviny.

Velká Matka řek, kterou sledovali od jejího širokého ústí, velká vodní cesta, která řídila jejich kroky na celé dlouhé namáhavé cestě, zmizela. Dokonce i zamrzlý náznak divoké malé říčky brzy nechají za sebou. Pak už budou muset putovat dál bez útěšné jistoty proudu, který jim tak dlouho ukazoval cestu. Museli se při své další cestě na západ řídit jen sluncem, hvězdami a charakteristickými znaky krajiny, na které se Jondalar snažil rozpomenout.

Nad horskou loukou obstály v tvrdém boji o život už jen mechy a lišejníky, přimykající se ke skalám a suti. Ajla už musela začít krmit koně trávou, kterou vzali s sebou. Bez husté srsti by nepřežili ani koně, ani Vlk, ale příroda je dobře přizpůsobila chladu. Lidé, kteří neměli vlastní kožešinu, se přizpůsobili jinak. Vzali si kožešiny zvířat, která lovili, jinak by ani oni nepřežili.

Kozorožci, kamzíci a mufloni byli na horských loukách doma, snadno se pohybovali dokonce i na strmých rozeklaných skalách.

Pro koně to bylo cizí, nepřátelské prostředí. Víha a Vítěz šli se svěšenými hlavami po ledovém svahu vzhůru a vlekli zásoby a hnědé uhlí, na němž závisel život jich všech. Ajla s Jondalarem, kteří je vedli, se rozhlíželi po rovném místě, kde by se mohli utábořit.

Už měli dost zimy a ostrého větru, už byli unaveni neustálým stoupáním. Bylo to vyčerpávající. Dokonce Vlk zůstával v jejich blízkosti a už od nich zvědavě neodbíhal do okolí.

„Jsem tak unavená,“ povzdechla si Ajla, když se snažili v ledovém větru postavit stan. „Unavená větrem, unavená mrazem.

Připadá mi, že už nikdy nebude teplo. Jak je vůbec možné, aby byl takový mráz?“

Jondalar souhlasně přikývl, ale věděl, že je ještě čeká horší část cesty. Viděl, jak Ajla pozoruje velkou ledovou masu před nimi a odvrací oči, jako by ten pohled nemohla snést. Pochopil, že ji neděsí jen mráz.

„Musíme skutečně přes všechnen ten led?“ přiznala nakonec svůj strach. „Je to vůbec možné? Neumím si ani představit, jak bychom se mohli dostat nahoru.“

„Lehké to není,“ připustil Jondalar, „ale je to možné. S Thonolanem jsme to dokázali.“ Rád by ji povzbudil, ale nevěděl jak. „Dokud je ještě světlo, pokusím se najít nejvhodnější cestu pro koně.“

„Mně připadá, jako bychom byli na cestě už celou věčnost. Jak je to ještě daleko?“

„Až k Deváté jeskyni je to pořádný kus cesty, ale zdaleka to není tolik, jako už máme za sebou. A jakmile budeme za ledovcem, je to jednom kousek k Dalanarově jeskyni. Tam nějakou chvíli zůstaneme. Poznáš Dalanara a Jeryku a všechny ostatní. Už se nemůžu dočkat, až ukážu Dalanarovi a Joplaje, jak zpracovává kámen Vymek. A i kdybychom se tam nějakou dobu zdrželi, můžeme ještě před létem dorazit domů.“

Ajla se cítila bídě. Léto! A teď byla zima! Kdyby měla tušení, jak je to daleko, zřejmě by se tak ochotně nevydala s Jondalarem na cestu. Pak by se ho možná víc snažila přemluvit, aby zůstal u Mamutonů.

„Pojď, podíváme se na ledovec zblízka,“ navrhl nakonec Jondalar. „Zjistíme, kde bude nejsnazší dostat se nahoru. Pak se ujistíme, že máme připraveno všechno na další cestu.“

„Musíme dnes večer vzít pár hořlavých kamenů na rozdělání ohně,“ řekla Ajla. „Tady není jinak nic, co by hořelo. Rozpustíme trochu ledu. Toho je tu skutečně dost.“

Až na několik málo stinných prohlubní nebylo v okolí jejich tábora ani trochu sněhu. Během celého výstupu téměř nesněžilo. Jondalar prošel tuto cestu jen jednou a krajina mu teď připadala mnohem sušší, než jak si ji pamatoval. Byli ve srážkovém stínu vrchoviny. Pokud tu sněžilo, pak obvykle teprve až koncem zimy. Když putoval s Thonolanem, ocitli se při sestupu ve sněhové bouři.

Jondalar s Ajlou obešli úpatí ledové hory, aby našli nejprůzračnější cestu pro výstup. Všimli si přitom, že postupující led někde nadzvedl hlínu a kamení. Ledovec se rozšiřoval.

Na mnohých místech u paty ledovce byla odhalená prastará hornina vysočiny. Masiv, zvrásněný obrovským tlakem, který stvořil pohoří na jihu, byl kdysi pevným krystalickým žulovým blokem spojeným s podobnou vrchovinou na západě. Síly, tlačící na nepohnutelnou starou horu, zanechaly stopy v podobě obrovské trhliny, která rozdělila blok. Středem této široké brázdy, údolní kotliny, si razila cestu řeka, chráněná vysokými stěnami puklého masivu.

Jondalar měl v úmyslu táhnout dál jihozápadním směrem a přejít ledovec šikmo, aby si usnadnili výstup. Chtěl překročit řeku blíž u jejího pramene, vysoko v jižních horách, než se prodere zaledněným masivem a údolní brázdou.

„Co je to?“ ptala se Ajla a zvedla podivný předmět: dvě oválné dřevěné destičky v pevném rámu, na jehož vnějším okraji byly upevněné kožené řemínky. Uprostřed dřevěných oválů byla úzká rýha, která destičku téměř rozpůlila.

„To jsem udělal krátce předtím, než jsme vyšli. Světlo na ledu je často tak ostré, že nakonec vidíš všechno bíle. Říká se tomu sněhová slepota. Po nějaké době obvykle slepota pomine, ale oči se můžou zanítit. Tohle je chrání. Nasaď si to,“ řekl Jondalar.

Když viděl, že si s tím neví rady, dodal: „Podívej, jak to dělám já.“ Přiložil si na oči neobvyklou ochranu proti slunci a přivázel ji řemínky vzadu na hlavě.

„Vidíš přes to něco?“ zeptala se Ajla. Sotva rozeznala jeho oči za dlouhou škvírou, ale hned si taky nasadila tu věc, kterou jí dal. „Je vidět téměř všechno!“ zvolala udiveně. „Jen když se chceš podívat do strany, musíš natočit hlavu.“ Pak se rozesmála. „Vypadáš tak směšně, máš velké slepé oči jako nějaký duch – nebo jako brouk. Možná jako duch brouka.“

„Ty taky,“ smál se Jondalar. „Ale tihle brouci nám můžou zachránit život. Musíš něco vidět, když jdeš po ledu.“

„Jsem ráda, že si můžeme nacpat do obutí mufloní vlnu, co nám dala Madenina matka,“ řekla Ajla a hned ji připravila na dosah ruky. „I když zvlhne, udrží nohy v teple.“

„Budeme ještě vděční, že máme náhradní obutí, až budeme na ledu.“

„U klanu jsem vždycky vycpávala obutí ostřicí.“

„Ostřicí?“

„Ano. Udrží ti nohy v teple a rychle schne.“

„To je dobré vědět,“ řekl Jondalar a zvedl jednu botu. „Ale tyhle podrážky z mamutí kůže něco vydrží, jsou téměř nepropustné. Led má někdy ostré hrany. Jsou taky dost drsné, aby se neuklouzlo, zvlášť při výstupu. Ale teď dál. Potřebujeme širokou sekeru na sekání ledu.“ Hned ji dal stranou. „A provaz. A dobré pevně šňůry. Budeme potřebovat stan. Kožešiny na spaní a samozřejmě jídlo. Nenecháme tady některé nádoby na vaření? Na ledu je potřebovat nebudeme a později u Lanzadonců dostaneme jiné.“

„Máš pravdu, vaření by bylo obtížné, budeme muset žít ze zásob. Takže potřebujeme jen ten velký koš na rozpouštění ledu, který jsme dostali od Solandije. Můžeme ho postavit na stojan přímo nad oheň, tak to půjde rychleji. A vodu přece nemusíme vařit, stačí, když ji jen přihřejeme,“ řekla Ajla.

„Vezmi taky oštěp.“

„Proč? Na ledu přece nejsou zvířata, nebo snad ano?“

„Ne, ale můžeš ho vzít jako hůl, abys zkusila, jestli je led před tebou dost pevný. A co s touhle mamutí kůží?“ zeptal se Jondalar.

„Vláčeli jsme ji s sebou po celou dobu. Potřebujeme ji skutečně? Je dost těžká.“

„Ale je pořád ještě dobrá. Čím bys chtěl jinak chránit člun, když bude sněžit?“ Nemohla se odhodlat k tomu, aby ji zahodila.

„Ale jako ochranu pro člun můžeme použít stan.“

„Ano, to jistě...,“ řekla Ajla a zamyšleně špulila rty. Pak ji napadlo něco jiného. „Odkud máš tyhle pochodně?“

„Od Laduniho. Budeme vstávat před východem slunce a na balení budeme potřebovat světlo. Musíme vystoupit na plošinu dřív, než bude slunce moc vysoko, to znamená, dokud je všechno ještě pevně zamrzlé,“ řekl Jondalar. „Dokonce i při tomhle mrazu může slunce snadno rozpustit led a výstup by byl ještě obtížnější.“

Toho večera se brzy uložili ke spánku, ale Ajla nemohla usnout. Byla nejistá a rozrušená. Tohle tedy byl ledovec, o němž Jondalar celou dobu mluvil!

„Co... co se děje?“ Ajla zděšeně vyletěla ze spaní.

„Nic se neděje. Je načase vstávat,“ řekl Jondalar a zvedl pochodeň. Pak ji zastrčil mezi kameny a podal Ajle pohár horkého čaje. „Rozdělal jsem oheň. Tady máš trochu čaje.“

Vlk pozoroval své společníky a v jeho očích se zrcadlilo světlo. Vycítil nezvyklost situace a neklidně pobíhal kolem. I koně ožili, frkali a ržáli a vyráželi z nozder obláčky páry. S pomocí hořících kamenů pro ně Ajla rozpustila led a dala jim nažrat obilí. Ve světle pochodně sbalili stan, kožešiny na spaní a některé náčiní. Ostatní věci, které nutně nepotřebovali – prázdnou nádobu na obilí a několik kamenných nástrojů – zanechali na místě. Mamutí kůži Ajla v posledním okamžiku hodila na uhlí v kulatém člunu.

Jondalar vzal Vítěze za uzdu, zvedl pochodeň a svítil na cestu, avšak světlo pochodně pomáhalo jen málo. Osvětlovalo malý kruh v bezprostřední blízkosti, ale nic víc, i když držel pochodeň co nejvýš. Naštěstí byl téměř úplněk, a tak našli koně cestu i bez pochodně. Jondalar ji nakonec odhodil a šel napřed. Ajla ho následovala. Po chvíli se ve tmě docela dobře rozkroukali.

Měsíc zalil obrovskou ledovou hradbu příznačným světlem. Na černém nebi bylo plno hvězd a vzduch byl zvonivě ledový.

Čím víc se blížili k ledové stěně, tím větší byl mráz, i když se zdálo, že to už snad ani není možné. Ajla se však třásla spíš strachy než zimou.

Jondalar vzal ze zavazadla dlouhé lano. „Musíme se připoutat,“ řekl.

„S koňmi?“

„Ne. My dva se můžeme vzájemně podržet, ale kdyby uklouzli koně, strhli by nás s sebou.“

Ajla vraštila čelo, ta představa se jí nelíbila, ale pak souhlasila.

Jondalar si uvázal jeden kus lana kolem pasu a druhý podal Ajle, aby se připoutala. Zbytek smotal a pověsil si ho přes rameno. Oba vedli své koně. Vlk se musel protlouct sám.

Na okamžik se Jondalara zmocnila panika. Co když na něco zapomněl? Jak jen si kdy mohl myslet, že převede Ajlu a koně bezpečně přes ledovec? Měli jít raději oklikou. Trvalo by to sice déle, ale bylo by to jistější. Přinejmenším by měli větší naději. Trýzněn podobnými myšlenkami vstoupil nakonec na led.

V úpatí ledovce býval často ledový převis, který tvořil jeskyňovitý prostor pod ledem. Avšak v místě, které Jondalar zvolil k výstupu, se převis zřítíl. Led se promísil se sutí, a byl proto pevnější. Tlustá vrstva sutí vedla jako dobře viditelná stezka podél hrany ledovce a zdálo se, že kromě bezprostřední blízkosti vrcholu není příliš příkrá ani pro něj, ani pro koně.

S Jondalarem v čele zahájila malá skupinka výstup. Vítěz se chvíli plašil. I když zmenšili jeho náklad, byl stále ještě dost těžký a omezoval ho v chůzi. Podklouzl kopytem, ale vzchopil se a po chvíli váhání vyrazil vzhůru. Ajla a Víha se smykem ho následovaly. Víha tahala smyk tak dlouho a v tak rozdílných krajinách, že už si na něj přivykla a dokonce s ním udržovala rovnováhu lépe než Vítěz, který nesl těžký náklad na hřbetě.

Malý průvod uzavíral Vlk. Pro něho to bylo snadnější. Avšak cítil nebezpečí, v němž se ocitli jeho druhové, a následoval je, jako by jim musel krýt záda a dávat pozor na neviditelné nástrahy.

V jasném měsíčním světle se zrcadlily rozeklané ledové útvary a hladké plochy, které vypadaly jako tiché hladiny jezer. Daly se zřetelně rozeznat morény, vypadaly jako řeka z písku a kamení, ale noční světlo měnilo perspektivu předmětů a pohlcovalo podrobnosti.

Jondalar nasadil pomalé a opatrné tempo a vedl koně pečlivě kolem všech překážek. Ajla se víc starala o dobrou stezku pro Víhu než o své vlastní bezpečí. Když začal být výstup příkřejší, těžce naložení koně ztráceli rovnováhu a podklouzávali. Na jedné prudké stezce Vítěz uklouzl, zaržál a chtěl se vzepnout.

„Klid, Vítězi,“ konejšil ho Jondalar a táhl za uzdu, jako by ho mohl zvednout vlastní silou. „Brzy tam budeme, však to dokážeš.“

Hřebec se snažil, ale kopyta mu podklouzávala na zrádném ledu pod tenkou vrstvou sněhu a Jondalar cítil, jak se uzda napíná. Uvolnil lano a nakonec je zcela pustil. Nerad by ztratil zavazadla, ale ještě horší by bylo, kdyby přišel o koně, ale neměl jinou volbu.

Avšak když Vítěz narazil kopyty na suť a mohl pevně stát, zvedl hlavu a znovu vyrazil kupředu. Najednou se dostal nad okraj a obratně přešel úzkou trhlinu na konci úseku, kde se cesta zase narovнала. Jondalar Vítěze poplácal a pochválil. Všiml si přitom, že nebe už není temně černé, ale modré a že se na východním obzoru objevují jasné pruhy.

Pak ucítil trhnutí provazu na svém rameni. Ajla uklouzla, pomyslel si a hned uvolnil lano.

Započali výstup. Pak mu najednou lano proklouzlo rukama, až ucítil silné trhnutí v pase. Drží příliš pevně uzdu Víhy, musí ji popustit, pomyslel si.

Popadl provaz oběma rukama a zakřičel: „Pusť to, Ajlo! Strhne tě dolů!“

Avšak Ajla ho buď neslyšela, nebo mu nerozuměla. Víha nenašla oporu a klouzala pořád dál. Ajla držela pevně uzdu, jako by mohla zabránit dalšímu sesouvání, a samotnou ji to strhávalo. I Jondalara to táhlo nebezpečně blízko k okraji. Hledal oporu a chytil se Vítězovy uzdy. Hřebec divoce ržál.

Naštěstí smyk zbrzdil pád Víhy. Jeden z kůlů se zaklesl v trhlině a klisně se znovu podařilo získat rovnováhu. Blízká sněhová závěj a moréna jí poskytly další oporu. Když Jondalar cítil, že tah polevil, pustil Vítězovu uzdu. Opřel se o trhlinu v ledu a opět si pevněji přitáhl lano kolem pasu.

„Popusť lano,“ volala Ajla, když se Víha snažila na napnutém laně dostat dopředu.

Jako zázrakem se objevila Ajla nad okrajem. Zbývající kus ji Jondalar přitáhl k sobě. Pak se objevila Víha. Jedním skokem dopředu se vyhoupla vedle trhliny a když kopyty dosáhla rovného ledu, trčely kůly smyku vysoko do vzduchu a kulatý člun spočíval na hřebeni, který překonala. Jondalar si zhluboka oddechl.

Vlk přeskočil jedním skokem hranu a běžel k Ajle. Vyskakoval na ni, ale ona se necítila příliš jistě na nohou a odehnala ho. Vlk uskočil, podíval se na Jondalara a na koně, pak zvedl čenich a několikrát přípravně zavyl, než spustil hlasitě a vytrvale vlčí píseň.

I když měli za sebou prudký výstup a led byl trochu rovnější, ještě se nedostali až k samému vrcholu ledovce. Blízko okraje byly trhliny a lámavý led, který se tam navršil v celých hromádách. Jondalar přešel zasněžený hrbolatý pahorek a nakonec se ocitl na rovné ploše. Vítěz ho následoval. Za ním odletovaly přes hranu ledovce kusy ledu a kamene. Jondalar jistil Ajlu napnutým lanem, dokud nepřešla poslední úsek.

Nebe se zahalilo prchavou modří ranního šera a světlo za okrajem země vrhalo paprsky přes horizont. Ajla pohlédla na příkrý svah za sebou a divila se, jak mohli dokázat takový výstup.

Takhle při pohledu seshora se jí to zdálo tak nemožné, že až musela zadržet dech.

Slunce vystoupilo na východě nad obzor a zalilo svým oslnujícím světlem neuvěřitelnou scénérii. Před nimi se rozprostírala plochá, zářivě bílá rovina. Nebe nad nimi hýřilo nejrozmanitějšími odstíny modré barvy, jaké ještě nikdy v životě neviděli. Nějak se tato modř promísila s ranními červánky a s modrozeleným leskem ledu. Byla to sytá modř, která jako by vyzařovala sama ze sebe. Na vzdáleném horizontě na jihozápadě přecházela do mlhavě modročerné barvy.

Když slunce na východě vyšlo, vznášel se nad západním horizontem vybledlý obraz úplňku, který takovou silou osvětloval jejich noční cestu. Avšak nic nepřerušovalo nadzemský lesk obrovské ledové pustiny: žádný strom, skála, ani jediný pohyb nenarušoval vznešenost zdánlivě jednolitě rozlehlé plochy.

Ajla zadržela dech. „Jondalare! To je krása! Proč jsi mi to neřekl? Putovala bych ještě dál, jen abych uviděla tohle!“ zvolala rozechvělým hlasem.

Pobaveně se usmíval, ale ta nádhera ho přemohla stejnou měrou. „Nemohl jsem ti to říct. Sám jsem to ještě nikdy neviděl. Tady nahoře není vždycky takové ticho. Taky se tu můžou vyskytnout pořádné sněhové bouře. Ale pojďme raději dál, dokud ještě není úplně jasno. Led není tak pevný, jak vypadá, a při tomhle jasném nebi a zářícím slunci by se někde mohla nečekaně vytvořit trhлина nebo povolit převis.“

Šli po ledové rovině a vrhali své stíny daleko před sebe. Ještě než slunce vystoupilo k zenitu, začali se v těžkých přehozích potit. Ajla si stáhla kapuci a svrchní přehoz.

„Klidně to odlož, ale buď zakrytá,“ řekl Jondalar. „Slunce by tě tady mohlo nebezpečně spálit, a nejenom slunce, ale taky led, když na něj slunce svítí.“

Jak ráno pokročilo, začaly se na obloze tvořit drobné mráčky. Kolem poledne se nebe zatáhlo velkým mrakem. Odpoledne je osvěžil vítr, ale když zastavili, aby si odpočinuli a rozpustili led, byli rádi, že si zase můžou obléknout svrchní přehozy. Slunce zmizelo za hradbami mraků, z nichž se na ně snášel jemný prachový sněh.

Ledovec, který přecházeli, se vytvořil mezi vrcholy rozeklaného jižního pohoří. Vlhký vzduch, stoupající podél příkrých stěn, zhoustl na mlhu a podle teploty spadl buď jako studený déšť, nebo jako lehký sníh. Ledovce netvořil trvalý mráz, ale nahromadění sněhu v průběhu věků. Mrazivé zimy v souhře s chladným létem pod mraky, kdy zbytky sněhu a ledu nestačily plně roztát, rozhodly o velké změně a zahájily ledovou dobu.

Pod strmíci skalnatými vrcholy jižního pohoří, které byly příliš příkré, než aby se na nich mohl zachytit sníh, se tvořily malé kotliny na boku vysokých hradeb – a tyto kotliny byly kolébkou ledovců. Vděčily za svůj vznik kapičkám vody, které zmrzly, roztahovaly se v puklinách skal a uvolňovaly tím tuny drobného kamení. Hromadil se v nich lehký sníh. Avšak váha zmrzlé vody rozdrtila jemné sněhové vločky a roztavila je na drobné ledové kuličky: na firn.

Firn se netvořil na povrchu, ale hluboko v těchto malých kotlinách, a když sněžení neustávalo, byly těžké pevné vrstvy vytlačovány přes okraj ledového hnízda. Ledové částčky byly vahou seshora tak tvrdě stlačeny, že se část energie proměnila v teplo. Na krátký okamžik tály v četných místech dotyku, ale hned znovu zamrzaly a slévaly se. Zatímco se sněhové vrstvy zahušťovaly, proměnil tlak strukturu molekul na pevný krystalický led, ovšem s jedním jemným rozdílem: tento led tekl.

Ledovcový led, který vznikl pod silným tlakem, byl obzvlášť hutný, a přesto se velká masa v nižších polohách valila jako tekutina. Rozdělovala se před překážkami – strmíci vrcholy hor – a na druhé straně se znovu spojovala. Přitom vzal led často s sebou část skály a za sebou zanechával ostrovy špičatých vrcholů. Ledovec obkresloval obrysy krajiny, drtil je a znovu tvaroval, když si razil cestu.

Ledový tok měl své proudy a přítoky, své tůně a bouřlivé střední proudy, avšak časomíra odpovídala jeho těžkopádné mase. Na několik centimetrů pohybu potřeboval roky. Ale čas nehrál roli, času měl nekonečně mnoho. Ledovec rostl a dařilo se mu, pokud zůstal chlad pod krystalickým bodem.

Ledovce nebyly nikdy zcela suché. Pod tlakem vždycky někde proniklo trochu tající vody. Sbírala se a zůstávala v malých puklinkách a trhlinkách. Když znovu zamrzla, roztáhla se všemi

směry. Pohyb ledovce směřoval od místa svého původu pryč. Rychlost tohoto pohybu závisela na sklonu jeho povrchu, ne na spádu podloží. Když povrch prudce klesal, stékala voda v ledovci trhlínami rychleji, a když zase zmrzla, rozšiřovala led. Ledovce rostly rychleji, pokud byly ještě mladé, a taky v blízkosti velkých oceánů nebo jezer nebo v oblastech, kde se vysoké vrcholy postaraly o časté sněhové srážky. Růst ledovců se zpomaloval, když jejich povrch odrážel sluneční světlo, vzduch nad jejich středem se ochladil a byl sušší a chudší na sněhové srážky.

Ajla s Jondalarem nemohli rozdělat oheň přímo na ledu. Rozhodli se, že použijí kulatý člun jako podklad pro kameny, které vezli s sebou na zbudování ohniště. Proto museli vyložit z člunu uhlí. Avšak když Ajla stáhla těžkou mamutí kůži, napadlo ji, že by rovněž mohla být vhodná jako podklad pro oheň. Nebyla by to tak velká škoda, kdyby se trochu sežehla. Byla ráda, že ji nakonec vzala s sebou.

Ještě během jejich přestávky k odpočinku se slunce schovalo za těžkými mraky. Než se znovu vydali na cestu, začalo hustě sněžit. Severní vítr vyl nad rozlehlou plání. Nad obrovskou ledovou pokrývkou, která ležela na masivu, mu nic nestálo v cestě. Blížila se sněhová bouře.

42.

Se sněhem narůstala i síla větru. Prudké poryvy větru hnaly poutníky kupředu, jako by byli nepatrnými částčkami v nekonečné bělobě, která je obklopovala.

„Raději bychom měli počkat,“ křičel Jondalar proti vyjícímu větru.

Pokoušeli se postavit stan, ale vítr jim rval plachty z rukou a vytrhával kůly z ledu.

„Jak udržíme stan na zemi?“ překřikovala Ajla vítr. „To je tady nahoře vždycky tak zlé?“

„Na tak prudkou bouři si nevzpomínám. Ale nepřekvapuje mě to.“

Koně stáli tiše se skloněnými hlavami a odevzdaně snášeli bouři. Vlk si vyhrabal díru blízko nich.

„Třeba by si některý kůň mohl stoupnout na volný konec a podržet ho, dokud nezarazíme kůly do země,“ navrhovala Ajla.

Pak je napadlo nouzové řešení. Natáhli kožený stan přes hřbety koní a Ajla přiměla Víhu, aby se postavila na jeden cíp. Potom zalezli pod kožešinu a doufali, že se klisna nebude příliš pohybovat. Vzali Vlka pod přitažená kolena, sedli si těsně pod břichy koní na druhý, podhrnutý konec stanu a přitiskli se těsně k sobě.

Už se stmívalo, když se poryvy větru natolik uklidnily, že mohli opustit svůj úkryt. Ze všeho nejdřív postavili pořádný stan, protože museli přenocovat na místě. Ráno se Ajla divila, kde se

vzaly tmavé skvrny na okraji kůže – tam, kde stála Víha. Dál o tom nepřemýšlela a pospíchala s bouráním tábora.

Druhého dne postupovali rychleji kupředu, i když museli zdolat valy křehkého ledu a projít územím se spoustou zejících trhlin, které všechny ukazovaly jedním směrem. Odpoledne se opět zvedl vítr, ale už nebyl tak silný jako předchozího dne. Brzy se zase ztišil a mohli putovat dál.

K večeru si Ajla všimla, že Víha kulhá. Srdce se jí rozbušilo, když objevila červené skvrny na ledu, a málem podlehla panice. Zvedla nohu Víhy a prohlédla jí kopyto. Bylo rozřízlé až do krve.

„Jondalare, podívej se na to. Je zraněná. Jak se to mohlo stát?“

Podíval se na to a prohlédl i kopyta Vítěze. Našel u něho stejná zranění a vraštil čelo. „To musel udělat led,“ řekl. „Bude lepší, když prohlídneš i Vlkovy tlapy.“

Bylo to tak, jak předpokládal. I Vlk měl rozedřené tlapy, ale nebyl na tom tak špatně jako koně.

„Co budeme dělat?“ ptala se Ajla. „Jsou zranění a brzo nebudou schopni jít.“

„Nikdy bych si nemyslel, že by jim led mohl rozřezat kopyta,“ řekl Jondalar zachmuřeně. „Přitom jsem se tak snažil myslet na všechno.“ Přemohla ho hořká lítost.

„Kopyta jsou tvrdá, ale ne tak tvrdá jako kámen. Jondalare, koně nemůžou pokračovat v cestě. Ještě jeden den a zničí je to tak, že už to dál nepůjde,“ řekla Ajla. „Musíme jim pomoci.“

„Ale co můžeme udělat?“

„Mám pořád ještě léčitelský vak. Ošetřím jim rány.“

„Ale nemůžeme čekat, až se jim kopyta zahojí. Když půjdeme dál, bude to znovu tak zlé.“ Jondalar zmlkl a zavřel oči. Nejraději by vůbec nevzal na vědomí, co si teď myslel, a tím méně to chtěl vyslovit, ale neviděl jiné východisko. „Ajlo, budeme je muset tady nechat,“ řekl tak opatrně, jak jen mohl.

„Nechat tady? Jak to myslíš? Přece nemůžeme Víhu a Vítěze opustit. Kde by vzali vodu? Nebo krmení? Na ledu není nic, ani špičky větví. Umřeli by hladu nebo zmrzli. To nemůžeme udělat!“ zvolala Ajla nešťastně. „Nemůžou tu zůstat. To nejde, Jondalare!“

„Máš pravdu, nemůžeme je tu prostě jen tak nechat. Příliš by trpěli. Ale máme koneckonců oštěpy a prak.“

„Ne!“ vykřikla Ajla. „To nedovolím!“

„Bylo by to lepší než je tady nechat pomalu umírat. Většina lidí přece loví koně.“

„Ale oni nejsou jako ostatní koně. Víha a Vítěz jsou naši přátelé. Prožili jsme tolik společného. Pomáhali nám. Víha mi zachránila život. Nemůžu ji tady nechat.“

„Nepřeju si to stejně jako ty,“ ujišťoval ji Jondalar. „Ale co nám jiného zbývá?“ Představa, že by měl zabít hřebce po této dlouhé společné cestě, bylo víc, než mohl snést. A věděl dobře, co cítí Ajla k Víze.

„Vrátíme se. Prostě se obrátíme a půjdeme zpět. Říkal jsi přece, že je možné ledovec obejít!“

„Už jsme dva dny putovali po ledu a koně jsou téměř chromí. Můžeme se o to pokusit, Ajlo, ale obávám se, že by ani cestu zpátky nedokázali,“ řekl Jondalar. Nebyl si jistý ani tím, že to dokáže Vlk. Trápily ho výčitky. „Je mi to líto, Ajlo. Je to moje vina. Bylo ode mě hloupé myslet si, že můžeme tenhle ledovec překonat s koňmi. Měli jsme zvolit delší cestu. Jen se bojím, že teď je už příliš pozdě.“

Ajla zahlédla v jeho očích slzy. Neviděla ho často plakat, i když se to mužům Druhých lidí občas stávalo. Jeho povaze neodpovídalo, aby dával najevo takové pocity. V jistém smyslu tím projevoval svou lásku k ní a za to ho milovala. Ale Víhu nemohla opustit. Byla její přítelkyní, jedinou, kterou měla v údolí, než přišel Jondalar.

„Musíme něco udělat, Jondalare!“ vzlykala.

„Ale co?“ Ještě nikdy se necítil tak naprosto bezmocný jako teď, když ho nenapadalo žádné řešení.

„Ze všeho nejdřív jim ošetřím rány,“ řekla Ajla a promnula si oči. Slzy jí zatím zmrzly na tváři. „To udělám v každém případě.“ Vzala svůj léčitelský vak z vydři kůže. „Musíme rozdělat pořádný oheň, dost horký, aby se voda uvařila.“

Stáhla z uhlí mamutí kůži a rozprostřela ji po ledu. Na několika místech byla sežehnutá, ale tuhou kůží to nijak nezničilo. Položila na ni říční kameny, aby na nich rozdělala oheň. Palivem teď už nemuseli šetřit. Většinu tu stejně budou muset zanechat.

Už nemohla mluvit a i Jondalar se odmlčel. Zdálo se, že nemají jiné východisko, všechny přípravy byly naprosto zbytečné. Ajla zírala do ohně. Vlk zalezl k ní a kňučel, ne bolestí, ale protože cítil,

že něco není v pořádku. Ajla mu ještě jednou prohlédla tlapy. S ním to nebylo tak zlé. Vždycky si pečlivě olízal sníh a led, když odpočívali. Ani jeho nechtěla ztratit. Měla ho stejně ráda jako koně.

Už dlouho nemyslela na Durka, i když navždycky zůstal v ní jako vzpomínka, tichá bolest, která ji nikdy neopustí. Chodil už s muži na lov? Dokázal zacházet s prakem? Uba byla jistě dobrou matkou, starala se o něho, vařila mu a šila zimní oblečení.

Ajla se otřásla chladem a myslela přitom na první zimní oblečení, které jí udělala Iza. Měla tak ráda králičí čepici s chlupy dovnitř. I zimní obutí mělo kožešinu dovnitř. Připomněla si, jak hrdě si vykračovala v novém obutí a jak jednoduše bylo toto obutí udělané. Prostě se kousek kůže ovázal kolem nohou a svázal se nad kotníky. Po nějaké době se kožešina přizpůsobila noze, i když to zpočátku vypadalo dost neohrabaně.

Ajla se stále ještě dívala do ohně. Viděla, jak se voda začíná vařit. Něco se v ní pohnulo. Něco důležitého, tím si byla jistá. Něco...

Najednou se zhluboka nadechla. „Jondalare!“ vykřikla. Zdála se velmi vzrušená. „Co se stalo, Ajlo?“

„Nic zlého! Jenom mě něco napadlo!“ sdělovala mu rychle a škubala těžkou mamutí kůží pod ohněm, až jeden horký kus uhlí padl na kůži.

Její chování se mu zdálo podivné. „Nechápu,“ řekl opatrně. Obával se, že ji strach o obě zvířata příliš vyvedl z míry.

„Dej mi nůž, Jondalare. Ten nejostřejší.“

„Nůž?“

„Ano, nůž! Udělám koním obutí!“

„Co že uděláš?“

„Udělám koním a Vlkovi obutí. Z téhle mamutí kůže!“

„A jak to chceš udělat?“

„Vyříznu z mamutí kůže kruhy, pak udělám na kraji díry, protáhnu jimi šňůru a uvážu je koním na kopyta. Když může mamutí kůže chránit před ledem naše chodidla, proč by nechránila i je?“

Jondalar chvíli uvažoval a představil si, co mu líčila. Pak se usmál. „To půjde, Ajlo. Ve jménu Velké Matky, to půjde! To je skvělý nápad! Jak jsi na to přišla?“

„To mě naučila Iza. V klanu se tak dělá obutí na zimu.“

„Bude kůže stačit?“

„Myslím, že ano. Udržuj oheň, já připravím lék a pro nás trochu horkého čaje. Už několik dní jsme žádný neměli a zřejmě se už čaje nenapijeme, dokud nepřejdeme tenhle led. Čaj nám určitě udělá dobře.“

„To máš pravdu!“ souhlasil Jondalar a opět se usmál.

Ajla prohlédla kopyta koní, ošetřila zraněná místa, přiložila lék a pak je ovázala mamutí kůží. Koně se nejdřív snažili zbavit nezvyklých chráničů, ale byly pevně přivázané. Nakonec si na ně přivykli. Pak přišel na řadu Vlk. Škubal divným obutím a pokoušel se z něho vyvléknout, ale po chvíli to taky vzdal.

Příštího rána bylo břemeno koní lehčí o uhlí, které spálili, a těžká mamutí kůže teď sloužila jinému účelu. Kopyta koní se zdála přes noc mnohem lepší. Vlk byl téměř jako dřív, což Ajle a Jondalarovi spravilo náladu. Obutí také rozšiřovalo nohy zvířat, takže se méně propadali tam, kde byl hlubší sníh. To zmenšilo i jejich únavu.

Následující dny probíhaly jednotvárně. Nejlepší dobou k putování bylo dopoledne. Odpoledne se většinou zvedl vítr různé síly a často sněžilo. Někdy mohli po bouři táhnout ještě kus dál, jindy ale museli přenocovat přímo tam, kde odpoledne zastavili. Jen ještě dvakrát byla sněhová bouře tak silná jako prvního dne jejich cesty po ledovci.

Povrch ledovce nebyl tak docela rovný a hladký, jak se zdálo prvního slunečného dne. Probojovávali se hlubokými závěsemi prašného sněhu, které navála bouře. A kde vítr zametl povrch, vlekli se po ostrých hrbolech a zapadali do mělkých brázd nebo si mohli vymknout nohy v štěrbinách nerovného povrchu. Bez varování je přepadaly náhlé poryvy větru. Obávali se trhlin, které byly přemostěny jen tenkou vrstvou nebo je zakrývaly sněhové převisy.

Obcházel otevřené pukliny, zvláště ve středu ledovce, kde suchý vzduch nepřinášel dostatek sněhu, aby vyplnil trhliny. Mráz, pronikající až do morku kostí, byl jejich neustálým průvodcem. Dech jim mrzl před ústy a na kožešině kapuci, kapka vody se proměňovala v led dřív, než dopadla na zem. Kůže na tvářích, vystavená drsnému větru a ostrému slunci, se loupala a tmavla.

Ohrožovaly je omrzliny. Pomalu se projevovaly následky neustálé zátěže. Jejich schopnost vyrovnat se s obtížemi klesala.

Prudká odpolední bouře je zdržela až dlouho do noci. Ráno chtěl Jondalar brzy vyrazit, protože ztratili mnohem víc času, než počítali. Ve štiplavém mrazu potřebovali delší dobu na ohřátí vody a jejich zásoba uhlí ubývala.

Ajla už nevěděla, kolik dní strávili na ledu. Rozhodně jich bylo víc, než se dalo snést. Ted' prohledávala vaky a přehrabávala se v kožešinách na spaní.

„Pospěš si, Ajlo! Co tam děláš tak dlouho?“ vyjel na ni netrpělivě Jondalar.

„Nemůžu najít ten chránič očí,“ řekla.

„Říkal jsem ti přece, že si máš na něj dávat pozor. To chceš oslepnout?“ obořil se na ni.

„Ne, nechci. Proč myslíš, že ho asi hledám?“ odpověděla Ajla podrážděně.

Jondalar popadl její kožešinu a vyklepal ji. Dřevěný chránič očí vypadl na zem.

„Příště si na něj dávej lepší pozor,“ řekl vyčítavě. „A dělej, ať co nejdřív vyrazíme!“

Ajla rychle kožešiny sbalila, ale byla rozzlobená a odmítala s Jondalarem mluvit. Jako obvykle šel k Víze a chtěl přezkoumat, jestli má náklad dobře uvázaný. Ajla ale vzala její uzdu a odváděla ji.

„Myslíš, že nevím, jak se upevňuje břemeno? Chtěl jsi vyrazit. Proč tedy marníš čas?“ vyjela na něho.

Chtěl jen, aby nic neopomenuli. Kam to jde? Nezná přece ani cestu. Až bude chvíli bloudit v kruhu, sama ho požádá, aby ji vedl, pomyslel si Jondalar, když se vydal za ní.

Ajle byla zima a byla unavená z vyčerpávajícího pochodu. Šlapala kupředu a nedávala pozor na okolí.

Vlk neklidně pobíhal mezi Ajlou a Jondalarem. Náhlá změna se mu nezamlouvala. Jondalar byl přece vždycky vepředu.

Vlk předhonil Ajlu, která se slepě vlekla dál, cítila už jen hrozný chlad a uvědomovala si jen své zraněné city. Najednou se Vlk zastavil přímo před ní a bránil jí v cestě.

Ajla, která vedla Víhu, ho obešla. Skočil zpátky a znovu se před ní zastavil. Nevšímal si ho. Strkal jí čenichem do nohou, ale

ona ho odstrčila stranou. Běžel kus napřed, sedl si a vyl, aby vzbudil její pozornost. Prošla nevšímavě kolem něho. Přitítil se k Jondalarovi, pobíhal kolem něho a kňučel, běžel k Ajle a zase zpátky k Jondalarovi.

„Něco není v pořádku, Vlku?“ zeptal se nakonec Jondalar.

Najednou slyšeli strašný zvuk, dunící hřmění. Jondalar se ulekl, když se do vzduchu vznesly fontány lehkého sněhu.

„Ne! Ach ne!“ vykřikl zděšeně a běžel kupředu. Když se sněh usadil, na kraji zející pukliny stál osamělý kůň. Vlk zvedl hlavu a dlouho a zoufale vyl.

Jondalar se vrhl na zem na kraji pukliny a díval se dolů. „Ajlo!“ křičel zoufale. „Ajlo!“ Žaludek se mu sevřel. Věděl, že to nemá smysl. Už ho nemohla slyšet. Ležela mrtvá na dně hluboké ledové průrvy.

„Jondalare?“

Z hloubi slyšel její slabý ustrašený hlas.

„Ajlo?“ Pln naděje se díval dolů. Stála hluboko dole na úzké ledové římse, která trčela ze stěny průrvy.

„Ajlo, nehýbej se!“ poručil jí. „Nehýbej se. Lávka by mohla povolít.“

Žije, pomyslel si. Zázrak! Ale jak se k ní dostanu?

Ajla se celá strnulá strachy tiskla ke stěně ledové průrvy a zoufale se držela jednoho výstupku. Ještě nemohla pochopit, co se vlastně stalo. Věděla jen, že se zcela ponořená v myšlenkách brodila sněhem, který jí sahal téměř po kolena. Byla na smrt unavená a měla všeho dost: chladu, namáhavého pochodu hlubokým sněhem, měla dost celého ledovce. Cesta po ledu z ní vysála všechnu sílu. Jak se tak vlekla dál, myslela jen na to, že musí dojít na konec ledovce.

Pak jí z jejího přemítání vyrušil divoký rachot. Udělalo se jí špatně, když jí pevný led pod nohama povolil, a najednou si připomněla zemětřesení před mnoha lety. Podvědomě hmatala po opoře, ale v rítící se sněhové a ledové mase žádnou nenašla. Padala a dusila se uprostřed padajícího sněhového mostu, který se pod ní propadl. Téměř ani neucítila, když uvízla na úzké římse.

Opatrně teď pohlédla vzhůru, protože se obávala, že by nejmenší pohyb mohl uvolnit její nejistou základnu. Nebe nad ní se

zdálo téměř černé a připadalo jí, že vidí matnou záři hvězd. Z okraje průrvy ještě dodatečně padala ledová tříšť a zasypávala ji.

Její římsa byla úzkým výběžkem starší plochy, která byla už dlouho pohřbená pod mladším sněhem. Spočívala na velkém balvanu, který se utrhl z pevné skály, když led pomalu zaplňoval údolí a roztékal se přes boky sousedící kotliny. Pomalu postupující ledový tok nahromadil velkou masu prachu, písku a suti a úlomky tvrdého kamení, které se pozvolna přemísťovaly ke středu, kde byl proud silnější.

Zatímco Ajla tiše stála a čekala, slyšela v jeskyni slabé kručení. Nejdřív si myslela, že se jí to jen zdá. Avšak ledová masa nebyla tak nehybně pevná, jak se mohlo zdát na tvrdém povrchu. Neustále znovu se rovnala, napínala, přemísťovala. Výbušný otřes nové průrvy, která se otevřela na povrchu nebo hluboko v nitru ledovce, rozechvěl zvláště tuhé a tekoucí těleso. Velká ledová hora byla proděravělá katakombami: byly tu chodby, které najednou končily, dlouhé galerie s mnoha zákruty, které vedly dolů nebo vzhůru, jeskyně, které se vstřícně otvíraly, aby se pak zase naprosto uzavřely.

Ajla se opatrně rozhlížela. Holé ledové stěny se rozzářily prchavým, neuvěřitelně sytě modrým světlem. Najednou si uvědomila, že už tuto modř viděla, jen na jednom místě. Jondalarovy oči měly stejně sytou, zářivě modrou barvu! Toužila po tom, aby ji znovu uviděla. Zubaté plochy ledu v ní vyvolávaly tušení tajemných pohybů mimo její rozhled. Kdyby dost rychle otočila hlavu, jistě by viděla mizet prchající postavy v zrcadlových stěnách.

Avšak to všechno byl přelud, kouzelný trik světla. Led filtroval většinu červených tónů ze světelného spektra slunce a vytvářel temnou modř, která se na hranách a plochách lámala a zrcadlila.

Když se na ni snesl další oblak sněhu, opatrně vzhlédl. Viděla, jak se Jondalar naklání nad okraj průrvy a spouští k ní lano.

„Uvaž si lano kolem pasu, Ajlo,“ volal. „A dávej pozor, ať ho dobře upevníš. Řekni mi, až budeš hotová.“

Už zase jsem si to neodpustil, pomyslel si Jondalar. Proč jen jí musím pořád radit, co má dělat, i když naprosto přesně vím, že to sama velmi dobře dokáže? Proč jí vždycky říkám, co má dělat,

třebaže je to samozřejmé? Ví přece, že lano je zapotřebí dobře uvázat.

„Jsem hotová, Jondalare!“ zakřičela, když omotala lano kolem sebe a uvázala několika uzly.

„Dobře. Tak se teď zavěs. Vytáhneme tě nahoru,“ volal na ni.

Ajla cítila, jak se lano napíná a zvedá ji z římsy. Nohy jí visely ve vzduchu, když pomalu stoupala vzhůru. Viděla Jondalarovu tvář a jeho starostlivé oči. Konečně se chopila ruky, kterou jí podal, aby ji přetáhl přes okraj. Pak opět stála na povrchu a Jondalar ji hned vzápětí téměř rozmačkal v náručí. Pevně se k němu tiskla.

„Už jsem si myslel, že tě navždy ztratím,“ řekl a líbal ji a pevně ji držel. „Promiň, že jsem se na tebe rozkřičel, Ajlo. Já vím, že sama umíš naložit koně. Já si jen vždycky dělám zbytečné starosti.“

„Ne, to je moje vina. Měla jsem dávat pozor, kam si dávám chránič na oči, a ne ho prostě jen stáhnout a zapomenout na něj, a neměla jsem jít první. Nějak na ten led ještě nejsem zvyklá.“

„Ale já to připustil a měl jsem to vědět.“

„Já to měla sama vědět,“ řekla Ajla.

Usmívali se na sebe.

Ajla cítila škubnutí a viděla, že druhý konec lana je uvázán k hřebci. To Vítěz ji vytáhl z propasti. Pokoušela se rozvázat uzly, zatímco Jondalar držel koně. Nakonec vzal nůž a lano přerízl. Uvázala je tak pevně a při vytahování se ještě pevněji zatáhlo, takže se uzly už nedaly rozvázat.

Obešli průrvu, která Ajlu málem stála život, a pokračovali v pochodu po ledu. Začínali si dělat vážné starosti: jejich zásoba paliva se povážlivě ztenčila.

„Jak dlouho to ještě bude trvat, než se dostaneme na druhou stranu, Jondalare?“ zeptala se Ajla ráno, když rozpouštěla sněh. „Už nemáme moc hořlavých kamenů.“

„Já vím. Vlastně bychom tam už měli být. Bouře nás stály víc času, než jsem předpokládal, a bojím se, že se počasí změní dřív, než led přejdeme. K tomu může dojít rychle,“ řekl Jondalar a pátravě se rozhlížel po nebi. „Obávám se, že se to stane brzy.“

„Proč?“

„Právě myslím na tu naši hloupou hádku, než jsi spadla do průrvy. Víš ještě, jak nás všichni varovali před zlými duchy, které před sebou žene fén?“

„Ano! Solandije a Verdegije říkaly, že přináší špatnou náladu, a já byla tak podrážděná. To jsem vlastně ještě pořád. Už jsem z toho ledu málem nemocná, musím se hrozně nutit, abych šla dál. Může to s tím souviset?“

„To se sám ptám už celou dobu, Ajlo, a jestli tomu tak je, musíme si pospíšet. Kdyby nás fén zastihl ještě na ledu, mohli bychom se všichni zřítit do propasti,“ řekl Jondalar.

Snažili se pečlivě rozdělit uhlí a pili vodu tak studenou, jak jen to šlo. Oba už nesli sněhem naplněné vaky pod kožešinovými přehozy, aby svým teplem rozpustili dostatek vody pro sebe a pro Vlka. Jen pro koně to nestačilo. Když spotřebovali poslední kus uhlí, neměli už pro koně vodu. Ajla s obavami sledovala, jak žvýkají led. To jim mohlo snížit tělesnou teplotu, což bylo v mraze na ledovci životu nebezpečné.

Když rozbili stan, koně k ní přišli. Byli žízňiví, avšak Ajla jim mohla dát jen pár doušků z jejich vlastní vody a rozsekat jen trochu ledu. Tohoto dne se žádná sněhová bouře nepřihnala, a tak táhli dál, dokud se nesetmělo. Mohli by být proto rádi, že urazili takový kus, ale Ajla se cítila podivně. Této noci nespala dobře a pokoušela se sama sobě namluvit, že se strachuje jen o koně.

I Jondalar byl dlouho vzhůru. Dnes měl pocit, že se jim obzor přiblížil. Ale taky to mohl být jen klam, a tak o tom raději nemluvil. Nakonec upadl do neklidného spánku. Uprostřed noci se probudil a zjistil, že Ajla rovněž nespí. Při prvním modrém přísvitu, který vystřídal černou noc, vyrazili. Na nebi ještě svítily hvězdy.

V průběhu dopoledne se vítr otočil a Jondalar viděl, že se jeho nejhorší obavy uskutečňují. Vítr vlastně nebyl teplý, jen trochu méně studený. A přicházel od jihu.

„Ajlo, musíme si pospíšet!“ řekl a přímo běžel. Přikývla a snažila se za ním nezaostávat.

V poledne bylo nebe jasné a čerstvý vítr, který jim vál do tváří, byl téměř příjemně teplý. Vítr nabíral na síle a zpomaloval jejich kroky. Ale jeho teplo, které zametalo ledovou plochu, bylo smrtelné laskání. Suché sněhové závěje zvlhly a lepily se. V

mělkých kotlinách na povrchu se tvořily kaluže, ty se prohlubovaly a získávaly modrou barvu, která jako by vyzařovala z nitra ledovce. Ale Jondalar a Ajla neměli čas ani smysl pro tuto krásu. Jen chabou útěchou bylo, že koně teď měli dostatek vody.

Nad povrchem se zvedala lehká mlha a zůstávala těsně při zemi, čerstvý a teplý jižní vítr ji odvál, ještě než se stačila zvednout. Jondalar vzal dlouhý oštěp a prozkoumával cestu před sebou. Ajla jen s námahou udržovala jeho rychlé tempo. Přála si, aby se mohla vyšvihnout na záda Víhy a prostě odtud odjet. V ledu se tvořilo stále více trhlin. Zatím si byl Jondalar téměř jistý, že se horizont přiblížil, avšak mlha nad zemí ho mohla klamat, co se vzdálenosti týče.

Po ledovém povrchu tekly stružky vody a vytvářely kaluže. Podloží bylo zrádné. Brodili se vodou a cítili, jak jim ledový chlad proniká do nohou. Když se jednou dostali ke zdánlivě pevnému ledu, pár kroků před nimi se znovu sesul velký kus ledu a otevřela se propast. Vlk kňučel a vyl, koně se plašili a ustrašeně ržáli. Jondalar musel obloukem obejít okraj trhliny, aby našel bezpečnější cestu.

„Jondalare, já už dál nemůžu. Prostě nemám sílu. Musím si odpočinout,“ řekla Ajla nešťastně a rozplakala se. „To nikdy nemůžeme dokázat.“

Jondalar zastavil, vrátil se a těšil ji.

„Už to máme skoro za sebou, Ajlo. Podívej se, je vidět konec ledovce...“

„Ale co nás ještě čeká... Všechny ty hluboké díry a voda... a boří se to... Už prostě nemůžu...“

„Chceš tady zůstat?“ zeptal se Jondalar.

Ajla se zhluboka nadechla. „Ne, samozřejmě že ne. Nevím, proč brečím. Kdybychom tu zůstali, určitě bychom umřeli.“

Jondalar jim razil cestu kolem velké trhliny, avšak když znovu táhli k jihu, byl vítr tak silný, jako jindy bývá jen vítr ze severu, a citelně teplejší. Ze stružek, stékajících po ledu, se stávaly potoky, potoky se měnily v řeky. Obešli další dvě velké trhliny, když se jim najednou otevřel rozhled daleko za led. Teď je už nic nemohlo zadržet, poslední metry jako by z nich spadla únava a dali se do běhu.

Konečně se dostali na druhou stranu ledovce.

Trochu níž vyvěral z ledovce mléčně kalný vodopád, ledovcové mléko. V dálce, pod hranicí sněhu, ležela tenká vrstva sporé trávy.

„Chtěla bys tu zastavit a chvíli si odpočinout?“ zeptal se Jondalar.

„Nechci nic jiného než se dostat z ledu dolů. Můžeme si odpočinout, až se dostaneme tamhle dolů na louku,“ řekla Ajla.

„Je to dál, než to vypadá. A právě tady není možné sestup uspěchat. Musíme se připoutat lanem a myslím, že ty bys měla jít první. Když uklouzneš, udržím tě. Hledej uvážlivě cestu. Koně můžeme vést.“

„Ne, myslím, že bychom je měli raději zbavit ohlávky, zavazadel a smyku a nechat je, aby si sami našli cestu,“ řekla Ajla.

„Možná máš pravdu, ale pak tu musíme nechat věci ležet, jedině že by...“

Ajla viděla, kam se dívá. „Prostě naložíme všechno do člunu a spustíme to dolů!“

„A ponecháme si jen to nejnnutnější,“ řekl s úsměvem Jondalar.

„Když všechno dobře zabalíme a budeme si pamatovat cestu, měli bychom člun zase najít.“

„Co když se ale rozbije?“

„Co by se mohlo rozbít?“

„Kostra,“ řekl Jondalar, „ale i tak by zřejmě kůže udržela všechno pohromadě.“

„A obsah by zůstal celý, ne?“

„Zřejmě,“ usmíval se Jondalar. „Myslím, že je to dobrý nápad.“

Když všechno přeložili, vzal Jondalar jejich malé cestovní zavazadlo s nejnnutnějšími věcmi, zatímco Ajla vedla Víhu. Opatrně šli podél hrany ledovce a hledali příznivé místo k sestupu. Jako by měli být odměněni za obtíže své cesty, našli brzy mírně se svažující morénu a vedle trochu příkřejší ledový svah. Vytáhli člun na zamrzlý svah a Ajla odpojila smyk. Koně zbavili ohlávky a provazů, nechali jim ale na kopytech chrániče z mamutí kůže. Ajla se přesvědčila, že sedí dost pevně. Mamutí kůže se zatím dobře přizpůsobila tvaru kopyta.

Víha zaržála. Ajla odpověděla rovněž ržáním a domlouvala jí rukama, hlasem a laskavými slovy. „Vího, musíš teď sejít dolů. Nikdo nedokáže líp řídit tvé kroky na ledu než ty sama.“

Jondalar zatím uklidňoval Vítěze. Sestup byl nebezpečný, mohlo se stát ještě všechno možné. Ale přece jenom už dovedli koně až sem. Teď si museli najít cestu sami. Vlk neklidně pobíhal po okraji ledovce sem a tam, jako vždycky, když se bál skočit do řeky.

Na Ajlino naléhání Víha jako první překročila okraj. Vítěz jí zůstal těsně v patách, ale po chvíli ji dokonce předhonal. Dostali se na hladké místo, kde jim to klouzalo, ale brzy zase našli rovnováhu a šli dál. Při tomto tempu by se měli dostat na úpatí ledovce zároveň s Ajlou a Jondalarem – nebo vůbec ne.

Vlk vyl a stáhl ocas mezi nohy, jak pozoroval sestup koní.

„Pojď, spustíme člun přes okraj a vyrazíme. Cesta dolů je ještě dlouhá a vůbec není snadná,“ řekl Jondalar.

Když táhli člun k zledovatělému svahu, skočil Vlk najednou dovnitř.

„Zřejmě si myslí, že ho chceme spustit do vody,“ řekla Ajla.

„Bylo by hezké, kdybychom se mohli po tomhle ledovci sklouznout dolů.“

Podívali se na sebe a najednou se začali usmívat.

„Nač myslíš?“ zeptal se Jondalar.

„Proč by to nešlo? Neříkal jsi, že by to člun vydržel?“

„Člun ano, ale možná ne my.“

„Mohli bychom to vyzkoušet.“

Přeložili pár věcí, aby získali místo, a vlezli do člunu společně s Vlkem. Jondalar vyslal prosbu k Velké Matce a pak už se odrazili kulem ze smyku.

„Pomalu!“ řekl Jondalar, když se dostali přes okraj.

Ale to se snadno řeklo, jeli stále rychleji. Zpočátku jeli rovně, pak narazili na překážku a člun vyletěl do vzduchu. Stočilo je to stranou, ocitli se na mírné vyvýšenině a najednou znovu letěli volně ve vzduchu. Přistání bylo tak tvrdé, že to Ajlu a Vlka málem vyhodilo ven. Ajla se křečovitě držela okraje člunu, Vlk se snažil současně schovat uvnitř a současně vystrkoval čenich.

Ajle a Jondalarovi nezbývalo než čekat, co to s nimi udělá, víc dělat nemohli. Člun se nedal ovládat, řít se nezadržitelně dolů.

Pohyboval se klikatě, nadsakoval a otáčel se, avšak těžký náklad zabránil, aby se překotil. Ajla a Jondalar křičeli strachy a současně se museli smát. Byla to nejrychlejší a nejvzrušivější jízda, jakou kdy zažili – ale ještě nekončila.

Nevěděli, jaký konec tahle bláznivá jízda bude mít. Jondalar si připomněl propast pod převisem, jaká se obvykle tvoří na úpatí ledovce. Tvrdé přistání na zem může překlomit člun a mohli by se zranit. Ale pak uslyšeli zvuk, který zpočátku vůbec nebrali na vědomí. Teprve když se s pořádným šplouchnutím ocitli uprostřed vodopádu, pochopili, že je tahle jízda dolů po mokřém ledu svedla do řeky z tající vody, která vyvěrala z ledovce.

Dalším šplouchnutím přistáli na dně vodopádu a brzy klidně plavali ve středu jezera z kalně zeleného ledovcového mléka. Vlk byl tak šťastný, že je celé olízal. Nakonec si zase sedl a vztyčil hlavu k pozdravnému zavytí.

Jondalar pohlédl na Ajlu: „Dokázali jsme to! Ajlo, my jsme to dokázali! Jsme z ledovce pryč!“

„Ano, konečně!“

„Ale bylo to hodně nebezpečné,“ řekl Jondalar. „Mohli jsme se zranit nebo dokonce zahynout.“

„Bylo to sice nebezpečné, ale hezké,“ řekla Ajla a oči jí vzrušeně zářily.

Její nadšení působilo tak nakažlivě, že přes veškerou starost, aby ji bezpečně dovedl domů, se Jondalar musel smát. „Máš pravdu. Bylo to hezké, a bylo dobře, že jsme to tak udělali. Jenom myslím, že už se nikdy nevydám přes ledovec. Dvakrát za život – to je víc než dost. Ale jsem rád, že jsem se toho odvážil. Na tuhle cestu nikdy nezapomenu.“

„Teď se jen musíme dostat ke břehu,“ řekla Ajla, „a najít Víhu a Vítěze.“

Slunce už zapadlo a mezi oslnivým jasem na horizontu a klamnými stíny při stmívání světlo mizelo. Večer přinesl mráz. Cítili jistotu v černé hlíně na břehu jezera, zjasněném jen několika skvrnami sněhu, ale nevěděli, jak se dostanou na břeh. Neměli veslo a kůly nechali nahoře na ledovci.

Přestože se jezero zdálo klidné, ledovcová voda tvořila spodní proudy, které je přece jen pomalu hnaly ke břehu. Když byli dost blízko, vyskočili ze člunu a přitáhli ho na břeh. Vlk se otrásl a

postříkal je, avšak Ajla ani Jondalar si toho nevšimli. Leželi si v náručí a měli radost, že mají konečně pevnou půdu pod nohama.

„Tak jsme to skutečně dokázali. Už jsme téměř doma, Ajlo. Jsme téměř doma!“ jásal Jondalar.

Na břehu jezera zase začínal rozměklý sníh mrznout a měnil se v led. V blízcí se temnotě šli po kamení a drželi se za ruce, dokud nedošli na louku. Palivo tam nebylo, ale to už je netrápilo, najedli se suché stravy, která jim umožňovala přežít na ledovci. Pak postavili stan a rozprostřeli kožešiny na spaní. Než pod ně zalezli, rozhlédla se Ajla po temné krajině, jestli někde neuvidí koně.

Pískla na Víhu a čekala, že uslyší dusot kopyt, ale nic nezaslechla. Vzhledla k honícím se mrakům a znovu pískla. Byla příliš velká tma, aby se teď vydala hledat koně, to muselo počkat do rána. Zalezla do kožešin po boku Jondalara a přesvědčila se, že vedle ní leží Vlk, sbalený do klubíčka. Když vyčerpaně usínala, myslela na koně.

Jondalar pohlédl na rozčuchané světlé vlasy ženy, která ležela schoulená u něho v podpaží a rozhodl se, že ještě nevstane. Teď už nemuseli pospíchat. Bez stále přítomných starostí se najednou cítil téměř prázdný. Neustále si musel opakovat, že ledovec už zdolali. Pokud by chtěli, mohli by celý den zůstat ležet.

Ledovec měli za sebou a Ajla byla v bezpečí. Připomněl si, jak těsně unikla smrti, a objal ji. Ajla se probudila, vzepřela se na loket a pohlédla na něho. Šeré světlo ve stanu tlumilo jasnou modř jeho očí. Celo, tak často zbrázděné starostlivými vráskami, bylo uvolněné. Přejela po něm prstem.

„Víš, kolikrát jsem se pokoušela představit si, jak vypadá muž, než jsem tě potkala? Ne muž klanu, ale muž Druhých lidí. Nikdy se mi to nepodařilo. Ty jsi krásný, Jondalare.“

Jondalar se zasmál. „Ajlo, ženy jsou krásné, muži ne.“

„Co se říká u mužů?“

„Třeba, že je silný nebo statečný.“

„Ty jsi silný a statečný, ale to není totéž jako krásný. Jak bys označil krásného muže?“

„Řekl bych zřejmě, že dobře vypadá.“ Trochu ho to uvádělo do rozpaků. Slyšel to až příliš často.

„Dobře vypadá,“ opakovala. „To není ono. To se mi víc líbí, když se řekne, že je krásný. Krásný, tomu rozumím.“

Opět slyšela Jondalarův veselý smích. Potěšilo ji to. V poslední době byl pořád tak vážný. Někdy se usmál, ale smích, ten u něho často neslyšela.

„Když to říkáš ty, tak to tak asi bude,“ řekl a pevněji ji k sobě přitáhl. „Jak bych mohl odporovat tak krásné ženě?“

Stále ještě ji držel v náručí, ale už se přestali smát. Uvědomil si její teplé tělo a sklonil se, aby ji políbil. Když zajel jazykem do jejích úst, poznal, jak velice po něm Ajla touží.

Cítil její vzrušení a to jen stupňovalo jeho touhu. Odhrnul kožešiny a líbal ji na krk, na prsa. Sál z jejích vztyčených bradavek. Rukama jí zajel mezi stehna. Když ji hladil, sténala a rychle dosáhla vyvrcholení. Chtěla ho, hned v tomhle okamžiku.

Ucítil její vlhké teplo a pochopil. I on byl připravený. Ajla odhodila kožešiny a otevřela se mu. S rozkoší do ní pronikl.

Přitáhla ho k sobě. Tolik po něm toužila, bylo to víc než pouhá chuť, víc než jen potěšení.

Jondalar byl stejně vzrušený jako ona. Každým pohybem se nezadržitelně blížilo vyvrcholení.

„To bylo nádherné,“ vydechla Ajla po chvíli, když na ní spokojeně a uvolněně ležel. Nechtěla se ani pohnout.

Když se nakonec vzepřel o lokty a díval se na ni, musel ji prostě znovu políbit. „Šlo to příliš rychle. Chtěla jsi mě, oba jsme to chtěli. A usmívala ses tak zvláště.“

„Protože jsem šťastná.“

„To já jsem taky,“ řekl a znovu ji políbil.

Uspokojeni leželi vedle sebe a po chvíli usnuli. Jondalar se probudil dřív a pozoroval Ajlu. Opět se tak zvláště usmívala. Jemně ji políbil. Otevřela oči. Byly temné a vlhké.

Políbil ji na víčka, pohrával si s jejím ušním lalůčkem a pak s prsními bradavkami. Usmála se, když se dotkl jejího klína a mírně opětovala jeho laskání, protože ještě nebyla úplně probuzená. Najednou ji popadl a tvrdě ji líbal, hladil po celém těle. Vůbec se jí nemohl nabažít, jeho žádost byla hluboká jako propast, která ji málem pohltila.

„Nevěřil jsem, že někdy dokážu milovat,“ řekl. „Proč jsem musel putovat až na konec Matky řek, abych našel ženu, kterou můžu milovat?“

„Protože tě pro mě vyvolil můj totem. Jeskynní lev tě ke mně přivedl.“

„A proč tedy Matka připustila, abychom se narodili tak daleko od sebe?“

Ajla zvedla hlavu a hleděla na něho. „Hodně jsem se toho naučila, ale o cestách Velké Matky Země nebo o totemech klanu toho znám stále ještě příliš málo. Jedno ale vím: že jsi mě našel.“

„A téměř ztratil.“ Když si to připomněl, strach mu stáhl hrdlo. „Ajlo, co bych si bez tebe počal?“ Skryl tvář na jejím krku a objímal ji tak pevně, že sotva mohla dýchat. „Co bych si bez tebe počal?“ opakoval.

Tiskla se k němu a vděčně se otevřela, když cítila jeho znovu probuzenou žádost. Dosáhli vyvrcholení ještě rychleji a jejich náruživost na chvíli pominula. Když se chtěl Jondalar zvednout, zadržela ho.

„Bez tebe nechci žít, Jondalare. Kousek mě by odešel s tebou do světa duchů, už nikdy bych nebyla celá. Ale máme štěstí. Mysli na všechny ty lidi, kteří milují někoho, kdo jejich cit neopětuje.“

„Jako Ranek?“

„Ano, jako Ranek. Pořád mě to ještě bolí, když na něho pomyslím.“

Jondalar se posadil. „To je mi líto. Měl jsem ho rád – nebo spíš bych ho mohl mít rád.“ Najednou měl naspěch. „Takhle k Dalanarovi nikdy nedorazíme,“ řekl a začal balit kožešiny. „Už se nemůžu dočkat, až se s ním setkám.“

„Nejdřív musíme najít koně,“ řekla Ajla.

43.

Ajla vstala a vyšla ze stanu. Nad zemí se převalovaly lehké chuchvalce mlhy a na kůži cítila studený a vlhký vzduch. V dálce bylo slyšet šumění vodopádu, avšak na protějším břehu jezera byla mlha tak hustá, že tam téměř nedohlédla.

Na takovém místě nežily ryby, na březích nic nerostlo. Tady bylo pro život všechno příliš nové a příliš pusté. Byla tu jen voda a kamení, žádní živočichové, žádná vegetace, jen dech prapočátku z doby předtím, než vznikl život. Ajla se otrásla při pomyslení, jak osamělá musela být Matka, než vznikly všechny živé bytosti.

Pospíchala po štěrkovitém břehu, brodila se kus dál ledovou a bahnitou vodou. Chlad jí nevalil, ale potřebovala čistou jasnou vodu, ne takovou, jaká byla tady.

Šla zpátky do stanu, aby se oblékla a pomohla Jondalarovi balit. Cestou se snažila prohlédnout mlhu a hledala v neživé krajině stromy. Najednou se usmála.

„Tady jste!“ řekla a pískla.

Jondalar byl okamžitě ze stanu venku. Celý se rozzářil a byl stejně šťastný jako Ajla, když uviděl přibíhat oba koně. Vlk je následoval. Byl pryč celé ráno a Ajla byla zvědavá, jestli má zásluhu na návratu koní. Pak se usmála. To už se asi nikdy nedozví.

Pozdravila koně láskyplným objetím a stejně láskyplnými slovy. Koně jí rozuměli a frkáním dávali najevo radost ze shledání. Pak je Ajla důkladně prohlédla, aby měla jistotu, že se nezranili.

Víze chyběl chránič na pravé zadní noze a ucukla, když jí Ajla zvedla kopyto a prohlížela je. Možná se probořila ledem na kraji ledovce a zranila se, jak se vyprošťovala.

Ajla zvedla každé kopyto, aby odvázala zbylé chrániče, Jondalar zatím Víhu uklidňoval. Vítěz žádný z chráničů neztratil, jen na hranách kopyt byly hodně opotřebené. Ani mamutí kůže nevydržela dlouho takovou zátěž.

Když dali dohromady všechny své věci a přitáhli na břeh kulatý člun, objevili, že jeho dno je mokré. Udělala se v něm díra.

„V tomhle člunu bych se už nechtěl pustit přes řeku,“ řekl Jondalar. „Necháme ho tady?“

„To zřejmě budeme muset, pokud ho nechceme táhnout sami. Kůly na smyk jsme nechali nahoře na ledovci a tady nejsou žádné stromy, abychom si udělali nové,“ řekla Ajla.

„Takže je to jasné,“ řekl Jondalar. „Kromě toho už nemusíme vláčet žádné kameny a máme tak málo věcí, že bychom to unesli i bez pomoci koní.“

„To bychom stejně museli udělat, kdyby se nevrátili,“ řekla Ajla, „ale jsem moc ráda, že nás našli.“

„Taky jsem si o ně dělal starost,“ řekl Jondalar.

Když sestoupili po příkré jihozápadní stěně prastarého masivu, který na svém hřbetě nesl strašný ledový krunýř, začalo pršet. Děšť smyl špinavá sněhová hnízda, skrývající se ve stinných prohlubních v řídkém smrkovém lese, kterým procházeli. Svažité louky a konečky větví křovin v blízkosti vypadaly jako natřené jemnou zelenou barvou. Když mlha tu a tam prořídla, letmo zahlédli řeku, vinoucí se v meandrech od západu k severu. Na jihu se rozeklané předhůří halilo do purpurového oparu, z něhož se zvedal vysoký horský hřeben. Jeho příkré svahy byly zpola pokryté ledem.

„Dalanara budeš mít ráda,“ řekl Jondalar, když jeli volným tempem vedle sebe. „Vlastně všechny Lanzadonce. Většina z nich dřív patřila k Zelandoncům jako já.“

„Proč založili novou jeskyni?“

„To tak přesně nevím. Byl jsem ještě malý, když se Dalanar s mou matkou rozešel. Vlastně jsem ho poznal, teprve až jsem u něho žil a když ukazoval mně a Joplaje, jak se opracovává kámen.

Myslím, že se rozhodl založit novou jeskyni až potom, co potkal Jeryku. Místo si zvolil proto, že tam objevil naleziště pazourků. O kamenech Lanzadonců se mluvilo, ještě když jsem byl malý,“ vysvětloval Jondalar.

„Jeryka je jeho družka a Joplaja tvoje sestřenka, že?“

„Ano, Joplaja je dcera Jeryky, která se narodila u Dalanarova ohniště. Taky umí dobře opracovávat pazourek. Ale neprozrad’ jí, že jsem to řekl, my se v tom spolu vždycky předháněli a já si jí proto trochu dobíral. Jsem zvědavý, jestli má nějakého druha. Velká Matko! Už je to tak dávno! Ti se budou divit, až nás uvidí!“

„Jondalare!“ řekla Ajla důrazně. Zastavil koně. „Tam, u stromů. Jelen!“

Jondalar se usmál. „Za ním!“ zašeptal. Chopil se oštěpu a vytáhl vrhač. Pak popohnal Vítěze stiskem stehén. I když se svým koněm zacházel jinak než Ajla, po roce cestování byl stejně dobrý jezdec jako ona.

Víha byla pro změnu bez těžké zátěže a mohla se volně rozeběhnout. Ajla vložila oštěp do vrhače. Jelen, vyplašený rychlým pohybem, prchal dlouhými skoky, ale oni mu bez obtíží nadjeli z boku a snadno skolili mladé nezkušené zvíře. Vyřízli z něho své oblíbené kousky a ostatní dobré části, které chtěli přinést Dalanarovým lidem. Zbytek nechali Vlkovi.

K večeru narazili na zpěňenou řeku se silným proudem. Sledovali ji až k velké volné louce s několika stromy a keři na břehu. Rozhodli se toho dne utábořit dřív a upéct kousek jeleního masa. Déšť polevil a oni už nespíchali – tuhle skutečnost si neustále museli připomínat.

Když Ajla druhého dne vyšla ze stanu, výhled jí přímo vyrazil dech. Krajina se zdála neskutečná, jako z obzvlášť živého snu. To přece nemohla být pravda: ještě před několika dny museli snášet takový mráz a teď tu najednou bylo jaro!

„Jondalare! Ach, Jondalare! Podívej se!“

Když Jondalar vystrčil ze stanu rozespálou tvář, úplně se rozzářil.

Byli na malém návrší a mrhnutí a mlha minulého dne ustoupily zářivému slunci. Obloha se rozsvítila sytou modří a byla lemována bílými oblaky. Stromy a keře jako by byly poprášeny svěží zelení a tráva na louce zvala k pastvě. Rozkvetlo plno

narcisů, lilií, orlíčků, kosatců a mnoho dalších květin. Ptáci všech druhů a barev poletovali vzduchem, zpívali a švitořili.

Jondalar vstal a vyšel ze stanu právě včas, aby viděl, jak Ajla přilákala na dlaň šedého ťuhýka.

„Tohle nepochopím. Jak to dokážeš?“ zeptal se, když ťuhýk odlétl.

Ajla se usmála. „Donesu něco čerstvého a dobrého k snídani.“

Vlk už zase odběhl, jistě prozkoumával okolí a lovil. I pro něho přineslo jaro nová dobrodružství. Ajla pospíchala ke koním, kteří se pásli uprostřed jarní louky na jemné krátké sladké trávě. Nadešla doba hojnosti, doba, kdy všechno kolem začínalo růst.

Ajla byla podivně zamlklá, když odpočívali u zurčícího horského potůčku a jedli zvěřinu a zeleninu, kterou ráno připravila.

„Teď už to je docela blízko. Nedaleko odtud jsme s Thonolanem tábořili,“ řekl Jondalar.

„Je tu krásně,“ odpověděla, ale myšlenkami nebyla u krás přírody.

„Proč jsi tak zticha, Ajlo?“

„Myslela jsem na tvé příbuzné. Zase jednou jsem si uvědomila, že já žádné příbuzné nemám.“

„A co Mamutoni? Cožpak nejsi Ajla z Mamutonů?“

„To není totéž. Stýská se mi po nich a vždycky je budu mít ráda, ale nebylo pro mě tak strašné je opustit. Mnohem horší bylo, když jsem musela opustit Durka.“ Smutek zasmušil její pohled.

„Já vím, že je těžké ztratit syna,“ řekl a vzal ji do náruče. „Ale Velká Matka ti může dát jiné děti... Jednou snad děti mého ducha. A nezapomeň, že moji příbuzní jsou i tvými příbuznými.“

Zdálo se, že ho neposlouchá.

Pohlédla na něho. „Než jsi přišel, neměla jsem nikoho, Jondalare. Teď mám tebe a možná budu mít jednou tvé dítě. To bych byla moc šťastná,“ řekla s úsměvem.

Její úsměv mu vrátil dobrou náladu. Podíval se, jak vysoko je slunce. „Jestli si nespíšíme, tak dnes k Dalanarově jeskyni nedorazíme. Pojd', Ajlo, koně se potřebují pořádně projet. Jsme tak blízko, že už bych další noc ve stanu nesnesl.“

Z nízkého křoví vyběhl Vlk a radostně a hravě vyskakoval na Ajlu. Položil jí tlapy na hrud' a olízl jí bradu. To je moje rodina,

pomyslela si Ajla a popadla ho v zátylku. Tenhle vlk, věrná klisna, ohnivý hřebec – a pečující milující muž. Brzy poznám jeho rodinu.

Ajla chvíli hledala ve svých věcech a vytáhla balíček. „Jondalare, chtěla bych se vykoupat v potoce a natáhnout si čistou halenu a nové nohavice,“ řekla a svlékala koženou halenu, kterou dosud nosila.

„Proč nepočkáš, dokud nedorazíme k našim? Bude ti zima, Ajlo. Tahle voda teče z ledovce.“

„To je mi jedno. Nechci předstoupit před tvé příbuzné se vši špínou z cesty.“

Dojeli k řece s kalně zelenou vodou z ledovce, která už touto roční dobou sváděla hodně vody. Bude mnohem silnější později v roce, jakmile dosáhne svou plnou hladinu. Sledovali ji proti proudu k východu, dokud nenašli mělký brod, pak stoupali jihovýchodním směrem dál. Pozdě odpoledne dorazili na mírný svah, který vybíhal do blízkosti skalní stěny. Pod převislou římsou skály se skrýval temný otvor jeskyně.

Na zemi seděla zády k nim mladá žena, obklopená úlomky pazourku. Jednou rukou držela zašpičatělý kolík na jádru temně šedého kamene, druhou zvedala těžké kostěné kladivo. Byla tak pohroužená do práce, že si nevšimla Jondalara, který se k ní potichu přikradl.

„Jen se pilně uč, Joplajo. Možná pak budeš jednoho dne stejně dobrá jako já,“ řekl škádlivě.

Kostěná palice minula cíl a rozbila úštěp, který právě chtěla odseknout. S výrazem nevěříčího úžasu se žena otočila.

„Jondalare! Jsi to skutečně ty?“ vykřikla a vrhla se mu do náruče. Jondalar ji zvedl a zatočil se s ní. Držela se ho, jako by ho už nikdy nechtěla pustit. „Matko! Dalanare! Jondalar se vrátil! Jondalar je zase tady!“ zvolala, hned jak popadla dech.

Z jeskyně vybíhali lidé. Starší muž, velký jako Jondalar, k němu pospíchal. Objali se, odstoupili od sebe, pohlédli na sebe a znovu se objali.

Ajla přikázala Vlkovi, aby jí zůstal u nohou, a držela oba koně za uzdu.

„Tak jsi konečně tady! Byl jsi dlouho pryč. Už jsem téměř nedoufal, že se vrátíš,“ řekl muž.

Když pohlédl Jondalarovi přes rameno, naskytl se mu nanejvýš zvláštní pohled. Dva koně, naložení koši a balíky, a velký vlk se tlačili kolem urostlé ženy, která měla na sobě kožešinový přehoz a nohavice nezvyklého střihu s nezvyklým zdobením. Kapuci měla staženou dozadu a tmavě zlaté vlasy se jí ve vlnách rozlily podél tváře. Rysy její tváře stejně jako oblečení měly v sobě něco cizokrajného.

„Nevídím tvého bratra. Ale nevrátil ses sám,“ řekl muž.

„Thonolan je mrtvý,“ řekl Jondalar. „A kdyby nebylo Ajly, nežil bych už ani já.“

„To je mi líto. Měl jsem ho rád. Vilomar a tvá matka budou smutní. Ale vidím, že tvůj vkus, pokud jde o ženy, se nezměnil. Měl jsi vždycky slabost pro krásné Zelandonky.“

Jondalar se usmál. Pak šel na kraj louky, vzal uzdu Vítěze a vrátil se zpátky s Ajlou, Víhou a Vlkem.

„Dalanare z Lanzadonců, tohle je Ajla z Mamutonů,“ řekl.

Dalanar k ní napřáhl ruce na znamení otevřenosti a přátelství. Ajla je uchopila.

„Jménem Dony, Velké Matky Země, vítám tě, Ajlo z Mamutonů,“ řekl Dalanar.

„Zdravím tě, Dalanare z Lanzadonců,“ odpověděla Ajla, jak náleží.

„Na někoho, kdo přichází z daleka, mluvíš naší řečí dobře. Jsem rád, že tě poznávám.“ Jeho úsměv proměnil obřadný pozdrav v srdečné uvítání. Její způsob řeči ho okouznil.

„Jondalar mě učil mluvit,“ řekla a nemohla od muže odtrhnout pohled. Bylo až neuvěřitelné, jak se podobal Jondalarovi.

Dalanarovy dlouhé vlasy už lehce prořídly a kolem pasu byl tlustší, ale měl stejně zářivě modré oči – zarámované vráskami – a stejně vysoké čelo. I jeho hlas měl stejný tón. Když jí stiskl ruku, projel jí podivný neklid, který ji mátl.

Dalanar její neklid vycítil a usmál se. Chápal ji a líbila se mu.

S tak zvláštním přízvukem musí přicházet z velké dálky. Když pustil její ruce, přišel k němu Vlk – naprosto bez bázně. Dalanar přece jen trochu znejistěl. Vlk mu strčil čenich do dlaně, jako by ho už dávno znal. Ke svému vlastnímu překvapení Dalanar Vlka pohladil, jako by bylo naprosto běžné dotýkat se živého vlka.

Jondalar se šklebil. „Vlk si tě asi spletl se mnou. Vždycky jsem slýchal, jak jsme si podobní. Za chvíli budeš sedět i Vítězovi na hřbetě.“ Podal muži uzdu.

„Říkal jsi Vítězovi na hřbetě?“ ptal se Dalanar.

„Urazili jsme velkou část cesty na hřbetě těchto koní. Vítěz je jméno hřebce,“ vysvětloval Jondalar. „Ajlina klisna se jmenuje Víha, a tohle zvíře, které si tě hned oblíbilo, slyší na jméno Vlk.“

„Jak jsi přišel k vlkovi a koním?“ podivil se Dalanar.

Než mohl Jondalar odpovědět, ozval se ženský hlas:

„Dalanare, kde zůstaly tvé dobré způsoby? Je tu ještě víc lidí, kteří se chtějí seznámit s Ajlou a slyšet její příběhy.“

Ajla, která stále ještě žasla nad podobností Dalanara a Jondalara, pohlédla na ženu, která právě promluvila. Nepodobala se nikomu, koho kdy viděla. Vlasy, které měla svázané do uzlu, byly černé a na spáncích měly šedé prameny. Avšak největší dojem na Ajlu udělala její tvář. Byla kulatá, s vysokými lícními kostmi, drobným nosem a tmavými šikmými očima. Srdečný úsměv ženy usvědčoval přísný hlas ze lži a Dalanar zářil, když na ni pohlédl.

„Jeryko!“ vykřikl Jondalar a nadšeně se usmíval.

„Jondalare! To je dobře, že jsi zase tady!“ Láskyplně se objali. „Když už tenhle medvěd, můj muž, nemá žádné způsoby, představ mě své družce! A pak mu můžeš vysvětlit, proč ta zvířata před námi neutečou,“ řekla žena.

Pohybovala se čile mezi oběma muži, kteří ji o hlavu převyšovali. Svými rychlými a ráznými pohyby připomínala Ajle ptáka.

„Jeryko z Lanzadonců, tohle je Ajla z Mamutonů. Vysvětlí ti líp než já, proč neutečou,“ řekl Jondalar a rozzářeně hleděl na ženu.

„Vítej, Ajlo z Mamutonů,“ řekla Jeryka a s napřaženými rukama se k Ajle blížila. „Vítám tě i se zvířaty, když se zaručíš, že se i nadále budou chovat takhle nezvykle klidně.“ Nejistě přitom pohlížela na Vlka.

„Zdravím tě, Jeryko z Lanzadonců.“ Ajla opětovala její úsměv. Stisk ruky této malé ženy byl překvapivě pevný. „Vlk nikomu nic neudělá, pokud nás někdo neohrožuje. Ale je lepší držet se zpočátku od zvířat trochu dál, dokud nepocítíš důvěru.“

„Dobře, že nás na to upozorňuješ,“ odpověděla žena. „Máš za sebou dlouhou cestu. Mamutoni žijí za koncem Matky řek.“

„Ty znáš zem lovců mamutů?“ zeptala se Ajla překvapeně.

„Ano. Znam taky země, které leží dál na východ, i když už si na ně moc nevzpomínám. Hochaman ti o tom rád poví. Nic mu nezpůsobí větší potěšení než noví posluchači jeho příběhů. On přišel s mou matkou z krajiny od nekonečného jezera, tam, kde na východě končí země. Já se narodila cestou. Žili jsme u spousty kmenů, často několik let. Vzpomínám si ještě na Mamutony. Dobří lidé. Výborní lovci. Přáli si, abychom u nich zůstali,“ řekla Jeryka.

„Proč jste nezůstali?“

„Hochaman se ještě nechtěl usadit. Vždycky snil o tom, že pojede na konec světa, aby viděl, kam až sahá země. Když má matka zemřela, potkali jsme Dalanara a rozhodli se zůstat. Ale Hochamanovi se jeho sen splnil,“ řekla Jeryka a vzhledla k Dalanarovi. „Putoval od nekonečného jezera na východě až k velkému moři na západě. Dalanar ho před několika lety doprovázel na posledním úseku jeho cesty a hodný kus cesty ho nesl na zádech. Hochaman štěstím plakal, když uviděl velké západní moře a vykoupal svou tvář ve slané vodě. Dnes už nedokáže tak dobře chodit, ale nikdo neputoval tak daleko jako Hochaman.“

„Kromě tebe, Jeryko,“ dodal Dalanar hrdě. „Ty jsi byla téměř stejně tak daleko.“

„Nu ano,“ pokrčila rameny. „Mně nic jiného nezbývalo.“ Pak sebou trhla. „Já se zlobím na Dalanara, a sama tu stojím a jenom povídám.“

Jondalar stále ještě držel kolem pasu ženu, kterou tak překvapil. „Taky bych se ráda seznámila s tvou družkou,“ řekla.

„Ach, promiň,“ řekl Jondalar. „Ajlo z Mamutonů, tohle je má sestřenka, Joplaja z Lanzadonců.“

„Vítám tě, Ajlo z Mamutonů,“ řekla Joplaja a napřáhla k ní ruce.

„Zdravím tě, Joplajo z Lanzadonců,“ odpověděla Ajla, která si najednou uvědomila svůj přízvuk a byla ráda, že má pod přehozem čistou halenu. Joplaja byla stejně velká jako ona, možná dokonce o trochu větší. Měla vysoké lícní kosti své matky, ale nos měla podobný jako Jondalar, ale jemněji tvarovaný. Její úzké tmavé obočí se dobře hodilo k dlouhým černým vlasům a husté černé řasy lemovaly oči, které už jen náznakem připomínaly šikmé oči její matky a byly zářivě zelené.

Joplaja byla nesmírně krásná žena.

„Těší mě, že tě poznávám,“ řekla Ajla. „Jondalar o tobě často mluvil.“

„To je hezké, že na mě úplně nezapomněl,“ odpověděla Joplaja, ustoupila o krok a Jondalar ji opět vzal kolem pasu.

Přišli další lidé a Ajla se pozdravila s každým členem jeskyně. Všichni byli zvědaví na ženu, kterou Jondalar přivedl. Avšak jejich pohledy a otázky uváděly Ajlu do rozpaků a byla ráda, když mezi ně vstoupila Jeryka.

„Myslím, že bychom si měli pár otázek nechat na pozdější dobu. Jistě jste po cestě pořádně unavení. Pojd', Ajlo, já ti ukážu tvé místo. Potřebují zvířata něco zvláštního?“

„Musím jim sundat zavazadla a najít pro ně pastvinu. Vlk zůstane s námi v jeskyni, pokud proti tomu nic nemáte,“ řekla Ajla.

Jondalar byl zabrán do rozhovoru s Joplajou, ale když viděl, že Ajla odvazuje zavazadla, pomohl jí odnést věci dovnitř jeskyně.

„Já vím o vhodném místě pro koně,“ řekl. „Odvedu je tam. Chceš uvázat Víhu? Vítěze nechám na dlouhém provaze.“

„Ne, to nebude nutné. Víha zůstane u Vítěze.“ Ajla si všimla, jak se tu Jondalar cítí doma – ani se nemusel ptát, kam má zavést koně. Taky nebylo divu. Tito lidé byli jeho příbuzní. „Ale přesto půjdu s tebou. Pak si snadněji zvyknou na cizí prostředí.“

Šli společně k malému zatravněnému údolí, kterým se vinul potok. Vlk přiběhl za nimi. Když uvázali Vítěze, chystal se Jondalar na zpáteční cestu. „Půjdeš se mnou?“ zeptal se.

„Zůstanu ještě chvíli u Víhy.“

„Já zatím odnesu tvé věci do jeskyně.“

„Dobře, jen jdi.“ Zdálo se, že má naspěch, aby se vrátil, což mu neměla za zlé. Přikázala Vlkovi, aby zůstal u ní. I pro něho bylo všechno nové. Všichni potřebovali čas na to, aby si zvykli. Jen Jondalar ne. Při návratu ho opět zastihla v rozhovoru s Joplajou a držela se v povzdálí. Nechtěla je rušit.

„Ajlo,“ řekl, když si jí všiml, „právě jsem vyprávěl Joplaje o Vymekovi. Ukážeš jí později ten hrot oštěpu, který ti dal?“

Přikývla. Jondalar se opět obrátil na Joplaju. „Počkej, až ho uvidíš. Mamutoni jsou výborní lovci mamutů. Nedělají hroty oštěpů z kostí, ale z pazourku. Jím se dá snadněji prorazit tuhá mamutí kůže, zvláště když jsou čepele tenké. Vymek našel nový

způsob, opracovává hrot z obou stran, ale ne jako obyčejnou sekýru. Nejdřív kámen zahřeje – a v tom je celé tajemství. Dají se pak odštípat tenčí úštěpy. Dokáže udělat hrot, který je delší než má ruka a hrany má tak tenké a ostré, že to je až k nevíře.“

Stáli tak těsně u sebe, že se jejich těla dotýkala, a jejich nedbalá důvěrnost Ajlu mátl. Vyrostli spolu. Jaká tajemství jí vyprávěl? Jaké radosti a jaké zármutky spolu sdíleli? Jaké úspěchy a prohry prožili, když se společně učili obtížné umění roztloukání kamene? Věděla o něm Joplaja něco, co by ona nevěděla?

Dříve byli oba cizí, když se na cestě sešli s novými lidmi. Ted' byla cizinkou jen ona.

Jondalar se opět obrátil na Ajlu. „Proč nedojdeš pro tu špici? V kterém koši byla?“ zeptal se a už se chystal pro ni jít.

Řekla mu to, a když odešel, neklidně se usmála na tmavovlasou ženu, ale nepromluvily spolu ani slovo. Jondalar se brzy vrátil.

„Joplajo, řekl jsem o tom Dalanarovi – chtěl jsem mu tuhle špici ukázat. Budeš překvapená, až ji uvidíš.“

Opatrně rozbaloval balíček a zvedl krásně vypracovaný pazourkový hrot, právě když přicházel Dalanar. Vzal ho do ruky a pozorně si ho prohlížel.

„To je mistrovské dílo! Ještě nikdy jsem neviděl tak dobrou práci!“ zvolal Dalanar. „Podívej se na to, Joplajo. Je opracovaná z obou stran, ale jak je tenká! Postupně se oddělovaly velmi slabé úštěpy. Na to je potřeba hodně soustředění! Ten kámen je v ruce úplně jiný, a ten lesk! Téměř jako – jakoby byl namaštěný. Odkud ho máš? Je na východě jiný druh pazourku?“

„Ne, ale je to jiný způsob opracování, na který přišel jeden Mamuton, jmenuje se Vymek. Je to jediný roztloukač pazourků, který se může měřit s tebou, Dalanare. On kámen nejdřív zahřeje. To mu dá ten lesk a taky je jiný na omak, ale ještě důležitější je, že po zahřátí můžeš odštípat naprosto jemné úštěpy,“ vysvětloval Jondalar nadšeně.

Ajla ho pozorovala.

„Úštěpy se odlamují téměř samy – to umožňuje tuhle dokonalost. Ukážu ti, jak se to dělá. Nejsem sice tak dobrý jako on, ale poznáš, o co jde. Když už jsme tady, chtěl bych si opatřit pár dobrých pazourků. S koňmi toho uneseme víc a rád bych vzal domů několik vašich lanzadonských kamenů.“

„Tohle je také tvůj domov,“ řekl Dalanar tiše. „Ale můžeme se zítra podívat k nalezišti a pár kamenů vzít. Rád bych se naučil, jak se to dělá. Je to skutečně oštěpový hrot? Je tak jemný a krásný, vypadá až příliš křehce pro lov.“

„Ale oni s těmito hroty skutečně loví mamuty. Je pravda, že se lámou, ale ostrý kámen prorazí tlustou kůži snadněji než kostěná špice a pronikne mezi žebra,“ řekl Jondalar. „Musím ti ukázat ještě něco jiného. Přišel jsem na to, když jsem se zotavoval z ran jeskynního lva. Je to vrhač. Tím doletí oštěp dvakrát tak daleko. Počkej, až ho uvidíš.“

„Myslím, že bychom měli jít k jídlu, Jondalare,“ řekl Dalanar, když si všiml lidí, kteří na ně mávali. „Všichni si chtějí poslechnout vaše příběhy. Pojdme dovnitř. Tam budeme mít pohodlí a všichni vás uslyší. Cestou jste jistě prožili spoustu dobrodružství a viděli pozoruhodné věci, o nichž byste nám mohli povědět.“

Jondalar se smál. „To si myslím. Věřil bys, že jsou kameny, které dělají oheň, a kameny, které hoří? Viděli jsme příbytky z mamutích kostí, mamutovinové tyčinky, které protahují vlákna, a obrovské říční lodě, s nimiž se loví ryby, které jsou od hlavy k ocasu pětikrát delší než ty.“

Ajla ještě nikdy neviděla Jondalara tak hovorného a bezprostředního. Pochopila, jak je rád, že je u lidí, které zná.

Když se vraceli k jeskyni, jednou rukou vzal kolem pasu Ajlu, druhou Joplaju. „Našla sis už druha, Joplajo?“ zeptal se. „Ještě jsem neviděl nikoho, kdo by vypadal tak, že si na tebe dělá nárok.“

Joplaja se zasmála. „Ne, já čekala na tebe, Jondalare.“

„Už zase žertuješ,“ smál se Jondalar. Pak se obrátil na Ajlu: „Blízká sestřenka a bratranec se totiž nemůžou dát dohromady.“

„To samozřejmě vím,“ pokračovala Joplaja. „Proto jsem si řekla, že spolu utečeme a založíme vlastní jeskyni. Přijímali bychom do ní ovšem jen roztloukače pazourku.“ Dívala se na Jondalara a její smích působil nenuceně.

„Vidíš, Ajlo? Co jsem ti říkal?“ řekl Jondalar a přitiskl Joplaju láskyplně k sobě. „Joplaja nikdy nezůstane dlužna odpověď.“ Ale Ajle se to zase nezdálo tak vtipné.

„Vážně, Joplajo, už jsi jistě někomu zaslíbená.“

„Žádal mě Echozar. Ale já se ještě nerozhodla.“

„Echozar? Myslím, že ho neznám. Je Zelandonec?“

„Ne, Lanzadonec. Přišel k nám před několika lety. Dalanar ho zachránil před utonutím. Předpokládám, že je ještě v jeskyni. Je trochu nesmělý. Pochopíte proč, až ho uvidíte. Vypadá trochu jinak. Vůči cizincům je plachý. Taky s námi nechce jít na letní setkání Zelandonců. Ale když ho člověk pozná blíž, cítí, jak je milý, a pro Dalanara by udělal všechno.“

„Jdete letos na letní setkání? Já to mám taky v úmyslu, alespoň na slavnost spojení. Ajla a já se chceme dát dohromady.“

„Já nevím,“ řekla Joplaja a dívala se do země. Pak na něho pohlédla. „Tušila jsem, že si nevezmeš za družku Maronu, která na tebe čekala celý rok, když jsi odešel. Ale samozřejmě jsem nemohla vědět, že si přivedeš jinou ženu.“

Jondalar zrudl, když se zmínila o ženě, které slíbil, že se s ní dá dohromady, a kterou nechal. Proto si ani nevšiml, jak Ajla strnula, když Joplaja spěchala k muži, který právě vyšel z jeskyně.

„Jondalare! Ten muž!“ Všiml si jejího zděšeného hlasu a pohlédl na ni. Byla šedá jako popel.

„Co se stalo, Ajlo?“

„Vypadá jako Durk! Nebo spíš tak, jak bude vypadat můj syn, až bude dospělý. Jondalare, to je napůl muž klanu!“

Jondalar se pozorněji na muže zadíval. Skutečně! Muž, který k nim přicházel s Joplajou, vypadal, jako by pocházel z klanu. Avšak když se přiblížili, všimla si Ajla nápadného rozdílu mezi tímto mužem a muži klanu. Byl mnohem větší, téměř tak velký jako ona.

Když stál proti ní, udělala rukou znamení – tak nenápadné, že si toho sotvakdo jiný mohl všimnout. Avšak muž na ni překvapeně pohlédl svými velkýma hnědýma očima.

„Kde ses to naučila?“ zeptal se a provedl stejné gesto. Měl hluboký, ale jasný a zřetelný hlas a mluvení mu nedělalo potíže: jistá známka toho, že je míšenec.

„Vyrostla jsem u jedné tlupy klanu, která mě našla, když jsem byla dítě. Na svou rodinu si nevzpomínám.“

„Tebe přijala tlupa klanu? Mou matku prokleli, když mě přivedla na svět,“ řekl trpce. „Která tlupa tě vychovala?“

„Hned se mi zdálo, že nemluví jako Mamutoni,“ řekla Jeryka. Kolem nich se shluklo víc lidí.

Jondalar se zhluboka nadechl. Od začátku věděl, že dřív nebo později vyjde najevo Ajlin původ. „Když jsem ji potkal, neuměla mluvit, Jeryko, přinejmenším ne slovy. Ale zachránila mi život, když mě napadl jeskynní lev. Mamutoni ji přijali k ohništi Mamuta, protože je tak zkušená léčitelka.“

„Ona je mamot? Je Tou, která slouží Matce? Kde má znamení? Nemá na tváři tetování,“ ptala se Jeryka.

„Ajla se naučila léčit od ženy, která ji vychovala, od léčitelky kmene, který ona nazývá klan – my jim říkáme ploskolebci – ale je stejně dobrá jako nějaká zelandona. Mamot ji krátce předtím, než jsme odešli, začal vyučovat pro službu Matce, ale nikdy nebyla zasvěcena. Proto taky nemá žádné znamení,“ vysvětloval Jondalar.

„Věděl jsem, že je zelandona. To je jasné, když vidíš, jak zachází se zvířaty. Ale jak se mohla naučit léčit od ženy ploskolebců?“ zvolal Dalanar. „Než jsem poznal Echozara, považoval jsem je za zvířata. Od něho jsem se dozvěděl, že se dokážou dorozumívat. A teď říkáš, že mají léčitelky. To jsi mi měl říct, Echozare.“

„A proč? Já nejsem ploskolebec!“ Echozar to slovo pohrdavě vyplívl. „Znal jsem jen svou matku a Andovana.“

Ajla byla překvapená jedovatým tónem jeho hlasu. „Tvou matku prokleli? A přesto přežila a vychovala tě? Musela to být pozoruhodná žena.“

Echozar pohlédl do modrošedých očí vysoké světlolase ženy. Neuhnula jeho přímému pohledu. Tato neznámá žena ho zvláště přitahovala a bylo mu v její společnosti dobře.

„Nikdy o tom mnoho nemluvila,“ řekl Echozar. „Přepadlo ji několik mužů, kteří zabili jejího druha, když ji bránil. Byl bratrem náčelníka její tlupy a oni ji činili odpovědnou za jeho smrt. Náčelník řekl, že přináší neštěstí. Později, když očekávala dítě, ji přijal jako druhou ženu ke svému ohništi. Ale když jsem se narodil, viděl, že se jeho obavy potvrdily. Prostě přinášela neštěstí. Nejen zavinila smrt svého druha, ale přivedla na svět znetvořené dítě. Proto nad ní vyslovil smrtelnou kletbu.“ Echozar mluvil s Ajlou mnohem otevřeněji než s jinými lidmi. Sám se tomu divil.

„Já přesně nevím, co to je smrtelná kletba,“ pokračoval. „Jednou o tom matka vyprávěla, ale nestačila to dopovědět. Všichni se prý od ní odvrátili, jako by byla neviditelná. Pro ně byla

mrtvá. I když se snažila vzbudit jejich pozornost, bylo to, jako by nežila. Muselo to být strašné.“

„Ano, je to strašné,“ řekla Ajla měkkým hlasem. „Je to těžké žít dál, když je člověk mrtvý pro ty, které miluje.“

„Moje matka mě vzala a odešla, aby zemřela, jak se od ní očekávalo. Ale našel ji Andovan. Byl už tehdy starý a žil sám. Nikdy mi neřekl, proč opustil svou jeskyni. Mělo to něco společného s krutým náčelníkem...“

„Andovan?“ přerušila ho Ajla. „Byl Sarmunaj?“

„Ano, myslím, že ano,“ řekl Echozar. „Moc o svých lidech nemluvil.“

„My o tom krutém náčelníkovi slyšeli,“ řekl Jondalar zasmušile.

„Andovan se o nás staral,“ pokračoval Echozar. „Naučil mě lovit. Od matky se naučil trochu mluvit řečí klanu, ale nikdy to nebylo víc než pár slov. Já se naučil obojí, i když matka nechápala, jak můžu napodobit jeho zvuky. Andovan zemřel před několika lety a s ním odešla i matčina vůle žít. Smrtelná kletba ji dohonila.“

„Co jsi pak udělal?“ zeptal se Jondalar.

„Žil jsem sám.“

„To není snadné,“ řekla Ajla.

„Ne, to není. Snažil jsem se najít novou společnost. Lidé klanu mi nedovolili, abych se přiblížil. Házeli po mně kameny a říkali, že jsem zrůda a přináším neštěstí. I Druzí lidé se mnou nechtěli nic mít. Pokládali mě za stvůru smíšených duchů, napůl člověka, napůl zvíře. Pak jsem to vzdal, osamělého života jsem měl brzy dost. Skočil jsem z útesu do vody. Potom si pamatuju už jen na Dalanara, jak se na mě díval. Vzal mě sem do jeskyně. A teď jsem Echozar z Lanzadonců,“ ukončil svůj příběh a oddaně pohlédl na Dalanara.

Ajla myslela na svého syna a byla vděčná, že ho tlupa přijala už jako dítě a že se našli lidé, kteří se ho ujali, když ho musela opustit.

„Echozare,“ řekla, „nemysli s nenávistí na lidi své matky. Oni nejsou špatní, jsou jen tak starodávní, že je pro ně těžké se změnit. Jejich tradice sahají daleko zpátky a oni nechápou svět, jaký je dnes.“

„A jsou to lidé,“ řekl Jondalar. „To jsem se na této cestě naučil. Krátce předtím, než jsme překročili ledovec, jsme poznali jednu dvojici z klanu. Ale to je jiná historie. Jen vím, že se chtějí sejít a poradit se o těžkostech, které mají s námi, zvláště s některými muži Losadunajů. Naši lidé už s nimi obchodují.“

„Ploskolebci se radí? Oni obchodují? Svět se mění tak rychle, že už to nestačím chápat,“ řekl Dalanar. „Kdybych neznal Echozara, tak bych tomu nevěřil.“

„Lidé je můžou nazývat ploskolebci nebo považovat za zvířata, Echozare, ale tvá matka byla statečná žena,“ řekla Ajla a napřáhla k němu ruce. „Já vím, co to je nemít žádné příbuzné. Dnes jsem Ajla z Mamutonů. Přivítáš se se mnou, Echozare z Lanzadonců?“

Přijal její ruce a Ajla cítila, jak se chvěje. „Buď vítána, Ajlo z Mamutonů,“ řekl.

Jondalar k němu přistoupil s rozpraženýma rukama. „Zdravím tě, Echozare z Lanzadonců,“ řekl.

„Vítám tě, Jondalare ze Zelandonců,“ řekl Echozar, „ale to zřejmě vůbec není zapotřebí. Slyšel jsem o synovi od Dalanarova ohniště. Bezpochyby jsi dítětem jeho ducha, jsi mu velmi podobný.“

Jondalar se ušklíbl. „To říká každý, ale jeho nos je trochu větší než můj, nebo snad ne?“

„To rozhodně ne. Ty máš větší nos než já,“ tvrdil Dalanar a plácl mladšího muže na rameno. „Pojďme dovnitř. Jídlo jinak vystydne.“

Ajla zůstala ještě chvíli venku, aby promluvila s Echozarem, a právě když chtěla zajít dovnitř, zastavila ji Joplaja.

„Chtěla bych mluvit s Ajlou a později taky ještě s tebou, Echozare,“ řekla. Echozar rychle nechal obě ženy o samotě. Ajla ještě zahlédla obdiv v jeho očích, když hleděl na Joplaju.

„Ajlo, já...,“ spustila Joplaja. „Myslím, že vím, proč tě Jondalar miluje. Chtěla bych vám oběma popřát hodně štěstí.“

Ajla pozorovala tmavovlasou ženu. Cítila v ní změnu, pocit nejtrpčího zklamání. Najednou pochopila, proč ji tato žena tak zneklidňovala.

„Děkuju, Joplajo. Já ho velice miluju a bylo by pro mě těžké žít bez něho. Cítila bych v sobě nesnesitelnou prázdnotu.“

„Ano, nesnesitelnou,“ řekla Joplaja a na okamžik zavřela oči.

„Nechcete se jít najíst?“ zeptal se Jondalar, který právě vyšel z jeskyně.

„Běž napřed, Ajlo. Já musím ještě něco zařídit,“ řekla Joplaja.

44.

Echozar pohlédl do velkého kusu sopečného skla a rychle zase odvrátil pohled. Lesklý černý obsidián odrážel jeho věrnou podobu, ale on nechtěl vidět svou tvář. Měl na sobě halenu z jelení kůže, zdobenou kožešinou a dutými ptačími kůstkami, barevnými brky a ostrými zvířecími zuby. Ještě nikdy neměl na sobě něco tak krásného. Udělala ji pro něho Joplaja, pro obřad přijetí, který z něho učinil člena První jeskyně Lanzadonců.

Když vstoupil do jeskyně, pohladil měkkou kůži a myslel přitom na ruce, které ji udělaly. Téměř to až bolelo myslet na Joplaju. Miloval ji od prvního okamžiku. Mluvila s ním, naslouchala mu, pomáhala mu překonat jeho plachost. Nikdy by se neodvážil jít na letní setkání Zelandonců, kdyby nebylo jí.

Když viděl, jak jí muži nadbíhají, nejraději by umřel. Trvalo celé měsíce, než získal odvahu se jí zeptat. Ale jak se mohl někdo s jeho vzhledem odvážit i jen snít o takové ženě? Když ho neodmítla, začal si dělat naděje. Ale dávala si se svou odpovědí natolik na čas, že už to téměř považoval za odmítnutí.

Pak, toho dne, kdy přišla Ajla s Jondalarem, se ho Joplaja zeptala, jestli by ji stále ještě chtěl, a on to téměř nemohl pochopit. V celém svém životě si nepřál nic víc. Čekal na příležitost, aby mohl promluvit s Dalanarem mezi čtyřma očima. Ale hosté byli neustále kolem něho. Nechtěl je rušit. A měl strach se zeptat. Jen pomyšlení na štěstí, které bylo větší, než se odvažoval doufat ve svých nejsmělejších snech, mu dodávalo odvahy.

Pak řekl Dalanar, že Joplaja je dcera Jeryky a že musí promluvit s ní. Jen se zeptal, jestli by Joplaja souhlasila a jestli ji miluje. Jestli ji miluje? Ach, Matko, a jak ji miluje!

Jondalar usedl mezi vzrušenými lidmi a cítil, jak se mu rozbušilo srdce, když Dalanar vstal a přistoupil k ohništi ve středu jeskyně. Před ohněm byla zabodnutá do země malá dřevěná figurka, žena s plnými tvary. Bujné poprsí, velké břicho a zadek donky byly napodobené podle přírody, ale hlava neměla tvář a paže a nohy byly jen naznačené. Dalanar stál vedle ohniště, obrácený ke shromážděným lidem.

„Nejdřív bych vám chtěl oznámit, že letos opět půjdeme na letní setkání Zelandonců,“ řekl. „Zveme všechny, aby šli s námi. Je to daleká cesta, ale doufám, že přiměju některou mladší zelandonu, aby se s námi vrátila a žila u nás. Nemáme žádnou lanzadonu a potřebujeme Tu, která slouží Matce. Je nás stále víc, brzy tu bude další jeskyně a jednoho dne budou mít Lanzadonci vlastní letní setkání. A máme ještě jeden důvod k cestě. Tohoto roku budeme mít co slavit. Nejen spojení Jondalara a Ajly.“

Dalanar zvedl dřevěnou figurku Velké Matky Země a hlavou kývl na připravenou dvojici. Echozar byl nejistý, i když toto byl jen obřad oznámení, mnohem méně závažný než složitá slavnost spojení s očištnými rituály a tabu. Když s Joplajou předstoupili před Dalanara, obrátil se náčelník nejdřív na něho: „Echozare z První jeskyně Lanzadonců, synu Donou požehnané, ty jsi se zeptal Joplaji, dcery Jeryky, družky Dalanara, jestli chce být tvou družkou. Je to tak?“

„Tak je to,“ řekl Echozar sotva slyšitelně.

„Joplajo, dcero Jeryky, družky Dalanara...“

Slova zněla trochu jinak, ale smysl byl stejný, a Ajle vhrkly slzy do očí, když myslela na podobný obřad, při němž stála vedle tmavého muže, který se na ni díval přesně tak, jako se Echozar díval na Joplaju.

„Neplač, Ajlo, tohle je veselá událost,“ řekl Jondalar a něžně ji objal.

Nemohla ani mluvit. Věděla, co to je stát vedle nesprávného muže. Avšak pro Joplaju nebyla naděje, že by muž, kterého miluje, kvůli ní jednoho dne porušil daná pravidla. Ani nevěděl, že ho miluje, a ona o tom mluvit nesměla. Byl bratranec, spíš bratr než

bratranec, muž, kterého si nemohla vzít za druha. A miloval jinou. Ajla cítila Joplajinu bolest jako svou vlastní, když tiše vzlykala po boku muže, kterého obě milovaly.

„Myslela jsem na okamžik, kdy jsem takhle stála vedle Ranka,“ řekla nakonec.

Na to si Jondalar až příliš dobře pamatoval. Cítil, jak se mu sevřela hrud', a pevně ji k sobě přitiskl.

Pohlédl naproti k Jeryce, která tam seděla strnule a důstojně, zatímco jí po tváři stékaly slzy. „Proč ženy při takových příležitostech vždycky pláčou?“ zeptal se.

Jeryka pohlédla nevyzpytatelně na Jondalara, pak na Ajlu, která vedle něho tiše vzlykala. Bylo načase, aby se Joplaja s někým spojila, bylo načase, aby se vzdala nesplnitelných snů.

„Souhlasí První jeskyně Lanzadonců s tímto spojením?“ zeptal se Dalanar a rozhlédl se kolem.

„Souhlasíme s tím,“ odpověděli všichni najednou.

„Echozare, Joplajo, dali jste si slib. Kéž Dona, Velká Matka Země, požehná vaše spojení,“ uzavřel náčelník svůj proslov a dotkl se dřevěnou figurkou Echozarovy hlavy a Joplajina břicha. Pak postavil donku zpátky k ohništi.

Dvojice se pak obrátila ke shromážděným členům jeskyně a pomalu obešla ohniště.

Muž po Joplajině boku byl trochu menší než ona. Jeho velký nos přechíval těžké čelisti bez brady. Nad tlustými nadočnicovými oblouky rostlo nepravidelné husté obočí. Paže měl svalnaté a jeho mohutné tělo nesly krátké křivé nohy. To všechno svědčilo o jeho klanovém původu. A přesto ho nebylo možné označit za ploskolebce. Neměl nízké ustupující čelo na podlouhlé hlavě. Jeho čelo se zvedalo stejně vysoko nad obočím jako všem ostatním příslušníkům jeskyně.

Ale Echozar byl neuvěřitelně ošklivý. Naprostý protiklad ženy, která šla vedle něho. Jen jeho oči obstály ve srovnání, vyjadřovaly tolik něžného obdivu pro ženu, kterou miloval, že dokonce projasňovaly ovzduší nevýslovného smutku, v němž se Joplaja pohybovala.

Ale ani tento důkaz lásky nemohl ztlumit Ajlin soucit s Joplajou. Zabořila tvář Jondalarovi na hrud', protože ji trýznil ten pohled, a současně se snažila ovládnout svůj smutek.

Když dvojice potřetí obešla ohniště, popřáli všichni přítomní oběma štěstí a pak bylo veselo. Ajla se držela v pozadí a snažila se ovládnout. Na Jondalarovo naléhání se však i ona připojila k ostatním se svým blahopřáním.

„Joplajo, jsem rád, že chceš své spojení slavit s námi,“ řekl Jondalar a objal ji. Přitiskla se k němu. Trochu ho překvapila prudkost jejího objetí a měl podivný pocit, jako by se s ním loučila a jako by se už nikdy neměli vidět.

„Nemusím ti přát štěstí, Echozare,“ řekla Ajla. „Spíš ti přeju, abys byl vždycky tak šťastný jako teď.“

„S Joplajou ani jinak nemůžu,“ řekl. Upřímně ho objala. Ajla ho nepovažovala za ošklivého, měl pro ni důvěrně známý vzhled. Chvilí trvalo, než se vzpamatoval, protože krásné ženy ho tak často neobjímaly, a pocítil ke světlolasé ženě vřelou náklonnost.

Pak se Ajla obrátila na Joplaju. Když pohlédla do jejích zelených očí, uvízla jí slova v krku.

„To je v pořádku, Ajlo,“ řekla Joplaja. Její oči byly suché. „Co jsem měla udělat? Muže, který by mě miloval jako Echozar, bych sotva našla. Už dávno vím, že se stane mým druhem. Teď už není důvod, abych ještě déle čekala.“

Ajla se jí vymanila z objetí a marně se snažila zadržet slzy. Echozar přistoupil blíž a váhavě dal Joplaje ruku kolem ramen. Stále ještě to nemohl pochopit. Obával se, že se najednou probudí a zjistí, že to všechno byl jen krásný sen.

„Na vlastní oči jsem to neviděl,“ řekl Hochaman, „a taky jsem tomu moc nevěřil. Ale když jezdíte na koních a můžete naučit vlka, aby vás všude doprovázel – proč by nemělo být možné jezdit na zádech mamuta?“

„A kde že se to stalo?“ zeptal se Dalanar.

„Daleko na východě. Musel to být čtyřprstý mamut,“ řekl Hochaman.

„Mamut se čtyřmi prsty? O tom jsem ještě nikdy neslyšel,“ řekl Jondalar. „Ani u Mamutonů ne.“

„Oni nejsou jediní lovci mamutů,“ odpověděl Hochaman, „a taky nežijí tak daleko na východě. Věř mi, ve srovnání s tím jsou sousedé. Když jdeš skutečně neustále na východ, až téměř k

nekonečnému jezeru, uvidíš mamuty se čtyřmi prsty na zadních nohách. Jsou taky trochu tmavší. Někteří jsou téměř černí.“

„Jestliže Ajla jezdila na zádech jeskynního lva, může se k tomu jistě přimět i mamut. Co myslíš?“ zeptal se Jondalar a pohlédl na Ajlu.

„Pokud by byl dost mladý,“ řekla. „Myslím, že se dá každé zvíře něco naučit, když vyrůstá mezi lidmi odmalička. I kdyby to bylo jen to, že se lidí nebojí. Mamuti jsou chytří, ti se jistě mohou hodně naučit. Pozorovali jsme, jak lámou led, aby si opatřili vodu.“

„Oni cítí vodu zdaleka,“ řekl Hochaman. „Na východě je spousta suchých oblastí a lidé tam říkají: Když už nemáš vodu, rozhlídni se po mamutovi. Oni sice vydrží hodně dlouho bez vody, ale když má člověk trpělivost, nakonec ho k vodě zavedou.“

„To je dobré vědět,“ řekl Echozar.

„Zvlášť když se hodně cestuje,“ řekla Joplaja.

„Já nemám v úmyslu hodně cestovat,“ odpověděl.

„Ale přijdete přece na letní setkání Zelandonců?“ zeptal se Jondalar.

„Samozřejmě,“ odpověděl Echozar. „Taky proto, abychom vás zase viděli.“ Váhavě se usmál. „Bylo by hezké, kdybyste žili u nás.“

„Ano. Přemýšlej o naší nabídce,“ řekl Dalanar. „Tohle je taky tvůj domov, Jondalare, a my nemáme žádnou léčitelku, kromě Jeryky, která není dostatečně vzdělaná. Potřebujeme lanzadonu a Ajla by byla pro nás přesně to, co potřebujeme. Mohl bys navštívit svou matku, Jondalare, a po letním setkání se vrátit s námi.“

„Věř mi, vážíme si tvé nabídky,“ řekl Jondalar, „a budeme o tom přemýšlet.“

Ajla pohlédla na Joplaju, která se zcela stáhla do sebe. Měla ji ráda, ale mluvily spolu téměř jen o povrchních věcech. Ajla nemohla překonat smutek nad Joplajiným osudem – sama byla kdysi příliš blízko podobné nepřízni osudu a její vlastní štěstí jí neustále připomínalo Joplajino trápení. I když si Lanzadonce upřímně oblíbila, byla proto ráda, že příštího rána odcestují.

Zvlášť Jeryka a Dalanar jí budou chybět – a jejich horké rozmíšky. Jeryka byla drobná – když Dalanar natáhl paži, mohla pod ní pohodlně projít – ale měla nezlomnou sílu. Vedla jeskyni

stejně jako on a hlasitě projevovala své mínění. Dalanar jí vážně naslouchal, ale rozhodně jí nikdy jen tak snadno neustoupil.

Ajla časem našla v jejich hádkách potěšení. Už se ani nesnažila skrývat úsměv, když viděla drobnou ženu v ohnivém sporu se svým mužem. Nejvíc ji překvapilo, když pak náhle bouřlivý spor přerušili něžným slovem nebo mluvili nečekaně o něčem jiném, jako by právě nestáli proti sobě jako zavilí nepřátelé. Oni se nejen milovali, ale cítili k sobě vzájemnou úctu.

Když se Ajla a Jondalar opět vydali na cestu, citelně se oteplilo. Jaro už bylo v plném proudu. Dalanar jim předal pozdravy pro Devátou jeskyni Zelandonců a opakoval svou nabídku. Oba se u nich cítili opravdu jako doma, ale Ajla si kvůli Joplaje nedokázala představit život u Lanzadonců. Pro obě by to bylo těžké, ale to by Jondalarovi sotva dokázala vysvětlit.

Jondalar vycítil zvláštní napětí mezi oběma ženami. Joplaja se k němu chovala jinak, zdrženlivěji a už nebyla tak nakloněna k žertování jako dřív. Avšak ještě víc ho překvapila prudkost jejího posledního objetí. V očích měla slzy. Přitom se nechystal na nijak dalekou cestu, vždyť se jistě brzy vrátí a uvidí se znovu na letním setkání.

Srdečné přijetí ho potěšilo a určitě by vážně uvažoval o Dalanarově nabídce, pokud by Zelandonci nepřijali Ajlu. Bylo dobré vědět, že mají kam jít. Ale jakkoliv rád měl Dalanara a Lanzadonce, jeho srdce patřilo Zelandoncům. U nich chtěl s Ajlou žít.

Ajle spadl kámen ze srdce, když konečně vyrazili. Přestože přšelo, měla radost z jarního počasí, a ve slunečných dnech bylo beztak příliš hezky, než aby se něčím trápila. Byla zamilovaná, na cestě se svým druhem k jeho příbuzným, ke svému novému domovu. Přesto ještě měla smíšené pocity, naději a starost současně.

Jondalar znal krajinu a nadšeně objevoval každý známý útvar. Projeli průsmykem mezi dvěma horskými hřebeny a sledovali pak řeku, která přibližně tekla ve směru jejich jízdy. U jejího pramene ji opustili a překročili ještě několik dalších řek. Pak se objevil velký masiv se sopečnými vrcholy, z nichž jeden ještě kouřil.

Ostatní byly vyhaslé. Když přejížděli náhorní rovinu, objevili v blízkosti pramene několik horkých studní.

„To je jistě začátek proudu, který teče kolem Deváté jeskyně,“ řekl Jondalar. „Už tam brzy budeme, Ajlo! Než se setmí, budeme doma!“

„Jsou to ty horké léčivé prameny, o nichž jsi mi vyprávěl?“ zeptala se Ajla.

„Ano. My je nazýváme Léčivé prameny Dony.“

„Chtěla bych tu přenocovat.“

„Ale už jsme přece téměř na konci cesty a já jsem byl tak dlouho pryč.“

„Právě proto bych tu chtěla přenocovat. Dospěli jsme ke konci naší cesty. Chtěla bych se vykoupat v horké vodě a strávit s tebou noc o samotě, než se setkáme s tvými příbuznými.“

Jondalar na ni pohlédl a usmál se. „Máš pravdu. Na dlouhou dobu je to naposledy, kdy budeme sami. Nehleď na to, že se s tebou moc rád vykoupu v horkých pramenech,“ řekl.

Postavili si stan na místě, kde zřejmě už častěji lidé přespávali. Ajle připadali koně neklidní, když se pásli na čerstvé trávě na náhorní rovině. Avšak pak uviděla mladý podběl a šťovík. Když je chtěla utrhnout, objevila ještě jarní houby, květy jabloní a výhonky bezu. Nakonec přinesla ve vykasané haleně spoustu mladé zeleniny.

„Ty snad plánuješ slavnost,“ řekl Jondalar. „To není zase tak špatný nápad. Viděla jsem hnízdo, v němž už byla vajíčka,“ řekla Ajla.

„A co říkáš tomuhle?“ zeptal se a zvedl pstruha. Ajla se usmála.

„Viděl jsem ho v řece, naostřil jsem tyčinku, vyhrabal červa ze země a omotal jsem ho kolem ní. Ryba se zakousla, jako by na mě čekala.“

„To jsou skutečné přílohy na hostinu!“

„To ale může počkat, že? Ted' bych si mnohem spíš přál horkou koupel!“ Jondalarovy modré oči ji rozzářeně sledovaly.

„To je báječný nápad,“ řekla, stáhla halenu a vrhla se mu do náruče.

Seděli kousek dál od ohně bok po boku a cítili se bohatí, uspokojení a naprosto uvolnění. Dívali se na noční tanec jisker. Vlk spal nablízku. Najednou zvedl hlavu a nastražil uši směrem k temné náhorní rovině. Z dálky slyšeli hlasité ržání, které ale neznali. Pak se ozvala klisna a i Vítěz zaržál.

„Na pastvině je cizí kůň,“ řekla Ajla a vyskočila. Měsíc nesvítíl a nebylo téměř nic vidět.

„Ve tmě neuvidíš na cestu. Podívám se, jestli nenajdu něco, z čeho bych udělal pochodeň.“

Opět se ozvala Víha, cizí kůň ržál a pak slyšeli dusot kopyt, který byl stále slabší.

„A to by bylo,“ řekl Jondalar. „Dnes už je příliš pozdě, abychom se šli podívat, ale myslím, že je pryč. Zřejmě ji hřebec odlákal.“

„Tentokrát odešla dobrovolně. Měla jsem na ni víc dávat pozor,“ řekla Ajla. „Chce mít hříbě, Jondalare. To byl jistě hřebec a Vítěz šel s nimi. On je ještě moc mladý, ale klisny ho už taky lákají.“

„Je příliš velká tma na to, abychom je hledali. Ale já znám dobře zdejší krajinu. Zítra můžeme sledovat stopy.“

„Naposledy, když za ní běhal hnědý hřebec, se vrátila sama, pak se narodil Vítěz. Zase bude mít hříbě,“ řekla Ajla a posadila se k ohni. Podívala se na Jondalara a usmála se. „Nějak je to v pořádku, že nám oběma současně požehnala Matka.“

Chvilí trvalo, než pochopil její slova. „Oběma ... současně ... Matka požehnala? Ajlo! Má to znamenat, že čekáš dítě?“

„Ano,“ přikývla. „Budu mít dítě, Jondalare.“

„Mé dítě? Ty čekáš mé dítě? Ajlo! Ajlo!“ Zvedl ji, zatočil se s ní a políbil ji. „Víš to určitě? Jsi si jistá, že dostaneš mé dítě? Mohl by přijít duch nějakého muže z Dalanarovy jeskyně nebo od Losadunajů... Ale to by bylo v pořádku, pokud by to tak Matka chtěla.“

„Cítím to. Ráno mi je dokonce trochu špatně. Ale nijak moc. Myslím, že se to stalo, když jsme měli ledovec za sebou,“ řekla Ajla. „A je to tvé dítě, Jondalare, tím jsem si naprosto jistá. Nemůže být od nikoho jiného. To dítě jsi udělal ty.“

„Mé dítě?“ řekl a v očích měl lehký údiv. Položil jí ruku na břicho. „Tam uvnitř je mé dítě! To jsem si tolik přál! Víš, že jsem o to dokonce prosil Matku?“

„Neříkal jsi mi, že ti Matka splní každé přání, Jondalare?“ Ajla zářila štěstím. „Pověz mi, prosil jsi o chlapce nebo o děvče?“

„Jenom o dítě, Ajlo. Je mi jedno, co to bude.“

„Pak nemáš nic proti tomu, když si budu přát holčičku?“

Zavrtěl hlavou. „Jen dítě a možná – mé dítě.“

„Nejhorší na tom je, že jsou koně o tolik rychlejší,“ povzdechla si Ajla, „těžko se sledují.“

„Myslím, že vím, kde jsou,“ řekl Jondalar, „a znám zkratku, tamhle přes ten hřeben.“

„A pokud tam nebudou?“

„Tak se vrátíme a znovu najdeme stopu,“ řekl. „Ale nedělej si starosti, Ajlo, najdeme je.“

„To musíme, Jondalare. Prožili jsme společně příliš mnoho, než abych ji teď mohla nechat odejít.“

Jondalar zavedl Ajlu k chráněné louce, na které dřív často vídal koně. Skutečně se tam páslo stádo a Ajla brzy objevila Víhu. Slezla dolů na louku a Jondalar nad ní bděl. Dělal si starosti, aby se příliš nenamohla. Brzy slyšel známé písknutí.

Víha zvedla hlavu a běžela k ní. Za ní se rozběhl velký plavý hřebec a mladý hnědák. Plavý hřebec se obrátil a bojovně vyzval mladšího, ale ten brzy ustoupil. Vzrušovaly ho klisny, ale nemohl se postavit zkušenému hřebci, i když šlo o jeho vlastní matku. Jondalar běžel s vrhačem v ruce k Vítězovi, aby ho chránil proti silnějšímu zvířeti, ale nakonec nebylo jeho zásahu zapotřebí. Plavý hřebec se obrátil a znovu se blížil ke klisně.

Ajla vzala Víhu kolem krku, když se hřebec přiblížil, vzepjal se a předvedl svou mohutnou sílu. Víha se odtáhla od Ajly a odpověděla mu. Jondalar se blížil a vedl Vítěze na silném provaze. Vypadal starostlivě.

„Mohla bys zkusit přehodit jí ohlávku,“ řekl Jondalar.

„Ne. Dnes v noci se musíme utábořit tady. Ještě není ochotná vrátit se k nám. Chce mít hříbě a já jí v tom nebudu bránit,“ řekla Ajla.

Jondalar pokrčil rameny. „Proč ne? Nemáme nijak naspěch a můžeme tu ještě nějakou dobu zůstat.“ Viděl, jak se Vítěz snaží dostat zpátky ke stádu. „On chce taky k ostatním. Myslíš, že ho můžu bez nebezpečí pustit?“

„Ano, asi odtud neodběhnou, louka je hodně velká. A když to udělají, zase je najdeme. Mohlo by mu prospět, kdyby byl nějakou dobu mezi jinými koňmi a něco se od nich naučil,“ řekla Ajla.

„Možná máš pravdu,“ řekl Jondalar a sundal Vítězovi ohlávku. Ten hned odběhl ke stádu.

Zdalipak jednou bude vedoucím hřebcem? A bude sdílet slasti s klisnami? Možná způsobí, že v nich porostou hříbata? uvažoval Jondalar.

„Utáboříme se tady a uděláme si pohodlí,“ řekla Ajla. „A třeba si taky trochu zalovíme. U těch stromů u řeky by mohli být kurové.“

„Je škoda, že tu nejsou horké prameny,“ řekl Jondalar s úsměvem. „Je úžasné, jak taková horká koupel člověka uvolní.“

Z velké výšky viděla Ajla nekonečnou vodní plochu. Když se otočila, kam až jen dohlédla, byla travnatá step. V blízkosti byla horská louka, která jí připadala povědomá, s malou jeskyňkou ve skalní stěně. U stěny rostly lískové keře a zakrývaly vchod.

Měla strach. Venku před jeskyní ležel sníh, otvor byl zasněžený, ale když odhrnula větve křoví stranou a vyšla ven, bylo jaro. Květiny kvetly a ptáci zpívali. Všude klíčil nový život. Z jeskyně pronikl radostný křik novorozeněte.

Šla za někým dolů z kopce a na boku nesla v kožešině dítě. Muž, kterého sledovala, kulhal a opíral se o hůl. Něco vlekl na zádech. Byl to Kreb a chránil její novorozeně. Putovali pořád dál, dokud nedošli do odlehlého, travnatého údolí, kde se pásli koně.

Kreb zastavil, sundal ze zad vak a položil ho na zem. Zdálo se jí, že v něm vidí bílé kosti. Avšak pak se z vaku zvedl mladý hnědý kůň a běžel k plavé klisně. Ajla pískla, ale klisna běžela pryč s plavým hřebcem.

Kreb se obrátil a mával na ni, ale ona nechápala, co chce. Bylo to znamení všední řeči, které neznala. Opět něco ukazoval. „Pojd', můžeme tam být dřív, než se setmí.“

Ocitli se v hluboké skalní chodbě. Na konci blikalo slabé světlo. Byl to otvor vedoucí ven. Šla po příkré stezce podél skalní stěny a následovala muže, který se dlouhými kroky vzdaloval. Znala to místo a pospíchala, aby ho dohonila.

„Počkej! Počkej na mě. Já přijdu,“ volala za ním.

„Ajlo! Ajlo!“ Jondalar jí třásl. „Zdálo se ti něco zlého?“

„Bylo to zvláštní, ale nebylo to nic zlého,“ řekla. Vstala, ale najednou se jí udělalo špatně. Zase si lehla a doufala, že to brzy přejde.

Jondalar se rozehnal koženou přikrývkou po plavém hřebci, Vlk vyl a honil ho, zatímco Ajla přehodila Víze ohlávku. Klisně naložili jen malé zavazadlo. Vítěz nesl největší část břemen a byl pevně uvázaný ke stromu.

Ajla vyskočila na záda Víhy, pobídla ji ke klusu a vedla ji podél okraje velké louky. Hřebec se pustil za nimi, zpomalil však, když se vzdaloval ostatním klisnám. Nakonec zastavil, vzepjal se a volal Víhu svým ržáním. Pak se obrátil a běžel zpátky ke stádu. Několik hřebců se už pokusilo využít jeho nepřítomnosti. Přiblížil se, znovu se vzepjal a vyzývavě zaržál.

Ajla s Víhou odjela, brzy však zpomalila prudký běh. Když za sebou zaslechla dusot koně, počkala na Jondalara a Vítěze. Vlk je následoval.

„Když si pospíšíme, můžeme být doma dřív, než se setmí,“ řekl Jondalar.

Ajla a Jondalar jeli vedle sebe. Měli zvláštní pocit, že tomu už tak jednou bylo.

Jeli pohodlným tempem. „Teď jsme zřejmě obě těhotné,“ řekla Ajla. „A podruhé. Předtím jsme měly obě syny. To je dobré, myslím. Tak můžeme tu dobu prožít společně.“

„Budeš mít spoustu lidí, s nimiž budeš prožívat své těhotenství,“ řekl Jondalar.

„To máš jistě pravdu, ale mně připadá krásné prožít to s Víhou.“ Chvíli jeli vedle sebe mlčky. „Ale ona je mnohem mladší než já. Já jsem stará – na to, abych měla dítě.“

„Ty ne, Ajlo. To já jsem starý muž.“

„Tohle jaro mi bude devatenáct let. To je hodně na to, abych měla dítě.“

„Já jsem mnohem starší. Mně je už teď třidvacet let. To je hodně let pro muže, který poprvé zakládá ohniště. Víš vlastně, že jsem už pět let na cestě? Jsem zvědav, jestli si na mě vůbec někdo ještě bude pamatovat.“

„Samozřejmě že se na tebe budou pamatovat. Dalanar s tím neměl nejmenší potíže a Joplaja taky ne,“ řekla Ajla. Všichni ho poznají, pomyslela si, jenom mě nikdo nezná.

„Vidíš tu skálu tam naproti? Hned za ohybem řeky? Tam jsem složil svého prvního jelena,“ řekl Jondalar a popohnal Vítěze. „Byl hrozně velký. Nevím, čeho jsem se bál víc – jestli jeho velkého paroží nebo toho, že přijdu domů s prázdnýma rukama.“

Ajla se usmívala jeho vzpomínkám, avšak sama neměla nic, nač by tu mohla vzpomínat. Opět tu bude cizinkou. Všichni na ni budou civět. Všichni se budou divit jejímu zvláštnímu přízvuku a ptát se na její původ.

„Tady jsme měli jednu letní setkání,“ řekl Jondalar. „Všude byla ohniště. Bylo to mé první setkání poté, co jsem se stal mužem. Jak já se vytahoval, abych vypadal dospěle! Přitom jsem měl v podstatě jen strach, aby si mě některá žena nevybrala k obřadu První slasti. To bylo ostatně zbytečné. Pozvaly mě hned tři a to mě vyplašilo ještě víc.“

„Tamhle naproti jsou lidé a pozorují nás, Jondalare,“ řekla Ajla.

„To je Čtrnáctá jeskyně,“ řekl Jondalar a zamával. Nikdo jim neodpověděl. Místo toho zmizeli pod velkým skalním převisem. „Koně!“ řekla Ajla.

Jondalar pohodil hlavou. „Zvyknou si na ně.“ To doufám, pomyslela si Ajla. Snad si zvyknou i na mě. Pro mě tady bude Jondalar jediným známým člověkem.

„Ajlo! Tady to je!“ zvolal Jondalar po chvíli. „Devátá jeskyně Zelandonců.“ Pohlédla směrem, kterým jí ukazoval, a zbledla.

„Dá se snadno poznat – podle toho balvanu nahoře, který vypadá, jako by se měl každým okamžikem zřítit. On se ale nezřítí, nebo se zbortí všechno.“ Jondalar na ni pohlédl. „Ajlo, co je s tebou? Jsi tak bledá.“

Zastavila. „Já už tohle místo viděla, Jondalare!“

„To není možné. Nikdy jsi tu nebyla.“

Najednou jako by jí spadly šupiny z očí. To je jeskyně mých snů, pomyslela si, jeskyně z Krebových vzpomínek. Teď už vím, co mi mými sny chtěl říct.

„Říkala jsem ti, že můj totem tě vyvolil a vyslal, abys mě přivedl. Chtěl, abys mě přivedl domů, na místo, kde duch jeskynního lva bude šťastný. Tady to je. I já jsem se vrátila domů, Jondalare. Tvůj domov je i mým domovem,“ řekla Ajla.

Usmál se a než mohl odpovědět, uslyšeli hlas volající jeho jméno. „Jondalare! Jondalare!“

Na stezce, která vedla k převisu skály, stála mladá žena.

„Matko! Pojď sem, rychle!“ volala. „Jondalar je tady. Jondalar se vrátil domů!“

A je to i můj domov, pomyslela si Ajla.

Jean M. Auelová
ŠIRÉ PLÁNĚ 2
Děti země 4

Z anglického originálu The Plains of Passage
přeložila Klára Vávrová.
Odborná spolupráce prof. dr. Jan Jelínek, DrSc.
Obálku navrhla Jana Šťastná
s použitím kresby Pavla Dvorského.
Vydala Euromedia Group k. s.,
v Praze roku 2001 jako svou 1609. publikaci.
Odpovědná redaktorka Eva Lapáčková.
Technický redaktor David Dvořák.
Počet stran 384.
Sazba SF SOFT, Praha.
Tisk Finidr, spol. s r. o., Český Těšín.
Vydání druhé.

Na své cestě do země Zelandonců jsou Ajla a Jondalar odkázáni sami na sebe a pokud se vzácně setkají s jinými lidmi, musejí překonávat jejich nedůvěru a strach. Někteří před jejich výjimečností dokonce zděšeně prchají, myslí si, že jsou nadáni tajemnou mocí: přijíždějí na koních a doprovází je a chrání ochočený vlk.

O to vzácnější jsou chvíle setkání s Jondalarovými přáteli, Saramudony a Losadunaji, jejichž srdce si brzy získá i Ajla. Mnozí je považují za vyvolence Matky Země, protože umějí lépe než ostatní využívat jejích darů. Ajliny a Jondalarovy znalosti a dovednosti, které vzbuzují až posvátnou úctu, jim mnohokrát zachrání život v boji se živly i s lidskou nenávistí.

Románový cyklus DĚTI ZEMĚ obsahuje:

Klan Velkého medvěda 1/2

Údolí plavých koní 1/2

U lovců mamutů 1/2

Širé pláně 1/2

